

TORUŃ 2006-2010

Podsumowanie działań samorządu

TORUŃ 2006-2010

Podsumowanie działań samorządu

Spis treści

Jak nas widzą inni	5	Bezpieczeństwo	25
Dobrze zarządzany samorząd	6	TCZK	26
Toruń dla biznesu	6	Widzą nawet w nocy	26
Europejskie miasto	7	Straż Miejska	27
Miasto przejrzyste i ekologiczne	7	Współpraca straży z policją	28
Perła na turystycznej mapie Polski i Europy	7	Działalność edukacyjna i szkoleniowa	28
Toruń = wysoka jakość życia	8	Wsparcie dla Policji i Państwowej Straży Pożarnej	30
Nowy most przez Wisłę	9	Przedsiębiorczość	31
Główne parametry techniczne	9	Współpraca z inwestorami	32
Dane finansowe	10	Promocja i informacja gospodarcza	32
Drogi	11	Wspieranie przedsiębiorczości	32
Inwestycje drogowe	12	System podatków dla przedsiębiorców	32
Szkielet drogowy miasta	13	Ułatwienia podatkowe dla przedsiębiorców	33
Trasa Średnicowa Północna	13	Zainteresowanie zwolnieniami	34
Trasa Staromostowa	13	Umorzenia podatków	35
Inwestycje drogowe na osiedlach	14	Informacja o terenie	35
Remonty kapitalne	14	Inwestorzy zagraniczni	35
Remonty na starówce	16	Z poręczeniem miasta	37
Parkingi, zatoki, chodniki	16	Zagospodarowanie przestrzenne	37
Zielona fala	17	Transport publiczny	41
Czasowyświatlacze	18	Autobusy i tramwaje	42
Drogi rowerowe	18	Tramwajem na Bielany	43
Parkowanie w strefie	19	BiT City	44
Budownictwo mieszkaniowe	21	Sport i rekreacja	45
Potrzeby mieszkaniowe	22	Miasto sportu	46
Nowe i po remoncie	22	Miejskie obiekty sportowe	46
Nie tylko miasto	23	Sportowe inwestycje	46
Miejskie i na sprzedaż	23	Boiska do gier zespołowych	47
Czynsze	24	Hala na Bema	48
Mieszkania na starówce	24	Fundusze na rozwój bazy sportowej Torunia	48

Kluby sportowe	48	Na inwestycje	89
Wsparcie dla sportu młodzieżowego	49	Zadłużenie	91
Wsparcie dla sportu na najwyższym poziomie rozgrywek	50	Z udziałem Europy	92
Organizacja sportu szkolnego	51		
Najważniejsze imprezy sportowe w Toruniu	51	Zdrowie	99
Stypendia i nagrody dla sportowców	52	Miejska służba zdrowia	100
Toruń w sportowych rankingach	52	Pomoc gminy dla miejskich placówek służby zdrowia	101
Miejskie spółki akcyjne - nowy sposób zarządzania sportem	52	Inwestycje miejskie w ochronie zdrowia	101
		Pomoc dla innych zakładów opieki zdrowotnej	103
Edukacja	53	Profilaktyka i promocja zdrowia	103
Przedszkola	55	Przeciw wykluczeniu społecznemu	106
Sieć szkół	55	Przeciw uzależnieniom	107
Nauczyciele i uczniowie	55	Toruńskie żłobki	108
Nauka kosztuje	56	Wracającym do ojczyzny	108
Szkolne inwestycje i remonty	57		
Programy stypendialne	59	Pomoc społeczna	109
Nagrody dla najlepszych	59	Opieka nad dziećmi	110
Programy edukacyjne	60	Domy pomocy społecznej	111
Pod okiem kamery	60	Programy realizowane przez MOPR	112
W zdrowym ciele...	61	Świadczenia rodzinne	113
Europejskie wsparcie dla edukacji	62	Działania kryzysowe	114
Miejskie wsparcie dla szkół wyższych	62		
		Środowisko naturalne	115
Kultura	63	Woda i ścieki	116
Postawiliśmy na kulturę	64	Oczyszczanie miasta	118
Miejskie Instytucje Kultury	64	Tereny zieleni	120
Kulturalne imprezy	66		
Inwestycje i remonty w kulturze	67	Rynek pracy w Toruniu	125
Miejskie konkursy, nagrody i wyróżnienia kulturalne	68	Statystyka zatrudnienia	126
Pracownie i biura	68	Aktywizacja bezrobotnych	127
Wielcy artyści i twórcy w Toruniu	69	Najczęściej poszukiwane zawody przez pracodawców	128
Toruńska kultura w rankingach	69	Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych	129
Toruńskie dziedzictwo	71	Nasi partnerzy	131
Gotyk na konserwatorski dotyk	72	Współpraca z organizacjami pozarządowymi	132
Fundusze unijne na zabytki	72	Współpraca pozafinansowa	132
Wybrane prace konserwatorskie	73	Bliźniacy Torunia	133
Wybrane dotacje konserwatorskie	75	Europejska prezydencja w Toruniu	134
Światła na zabytki	76	Udział Torunia w związkach i organizacjach	134
Miasto turystyczne Toruń	77	Nowoczesny urząd	135
Kopernik i inni	78	Sprawny i oszczędny	136
275 zł na osobę	79	Dla wygody mieszkańców	137
Atrakcje turystyczne Torunia	79	Pracownicy	138
Miejsca noclegowe	80	Kompetentny urzędnik	138
Turysta dobrze poinformowany	80	W interesie konsumenta	139
W promocji siła	80		
		Rozwój	141
Finanse	87	Strategia rozwoju miasta	142
Finanse miasta	88	Lokalny Program Rewitalizacji	142
Dochody i wydatki	88	Plan na lata	143

Szanowni Państwo!

Już po raz drugi oddajemy w Państwa ręce raport na temat funkcjonowania miasta w czasie czteroletniej kadencji samorządu Torunia. Dobiegający końca okres to czas rozwoju miasta szczególnie w tych dziedzinach, które – w opinii mieszkańców – są najistotniejsze: układ komunikacyjny, bezpieczeństwo, mieszkalnictwo i sprawy społeczne. Mam świadomość, że nie wszystko udało się nam zrobić. Jednak, uwzględniając krajowe uwarunkowania rozwoju społeczno-gospodarczego, osiągnęliśmy w Toruniu bardzo wiele. Zrealizowaliśmy wiele potrzebnych inwestycji, zachowując przy tym bezpieczny poziom zadłużenia miasta.

Toruń aktualnie jawi się jako prężny, dwustutysięczny ośrodek, należący do najszybciej rozwijających się w Polsce. Działa tutaj ponad 100 firm z kapitałem zagranicznym, zlokalizowane są także centra logistyczne dużych spółek i ogólnopolskie centrale hurtowe.

Gród Kopernika to miasto stawiające na wszechstronny rozwój. Infrastruktura komunikacyjna wysokiej jakości, rozwój gminnego budownictwa, nowoczesne zaplecze sportowe, estetyka przestrzeni sprawiają, że Toruń jest jednym z miast najbardziej przyjaznych dla swoich mieszkańców. Pozytywne zmiany widoczne są w toruńskiej oświacie – unowocześniamy szkoły i sale gimnastyczne. Wnosimy nowe obiekty sportowe

i kulturalne. Naszą chlubą jest Motoarena i Centrum Sztuki Współczesnej. Wkrótce powstanie most, nowoczesna sala koncertowa oraz hala widowiskowo-sportowa. Warto także pamiętać, że Toruń to nie tylko inwestycje, ale i historia, tradycja oraz wiele niematerialnych wartości, będących własnością lokalnej społeczności. Natomiast działania toruńskich twórców są źródłem ożywczego kulturalnego fermentu.

Z roku na rok w Toruniu pięknieją ulice, parki i zieleńce. Wpływa to na kształtowanie estetycznego wizerunku miasta w oczach mieszkańców i turystów. Zadbane, dobrze zagospodarowane parki, skwery i ogrody cieszą oko i sprawiają, że oblicze Torunia, nazywanego niegdyś „miastem ogrodem”, staje się coraz bardziej atrakcyjne.

Walory naszego miasta zauważają nie tylko jego mieszkańcy. Od kilku lat Toruń znajduje się w czołówce rankingów samorządów, miast przyjaznych mieszkańcom i atrakcyjnych dla biznesu. Wysoka pozycja w zestawieniach prestiżowych wydawnictw, takich jak „Rzeczpospolita”, „Forbes” czy „Newsweek”, świadczy o tym, że gród Kopernika to miejsce pełne perspektyw na przyszłość, o wysokiej dynamice rozwoju, a jednocześnie bezpieczne i przyciągające swoim magnetyzmem.

Dobre notowania i pozytywny wizerunek naszego miasta to zasługa wielu ludzi: mieszkańców, pracowników Urzędu Miasta Torunia i radnych Rady Miasta Torunia. Serdecznie dziękuję wszystkim Państwu za owocną współpracę w ulepszaniu Torunia.

Wszyscy powinniśmy być dumni z tego, że Toruń to miasto, w którym warto żyć!

Prezydent Miasta Torunia

Toruńska „10” - inwestycje

Nowy most drogowy przez Wisłę - największa i najbardziej oczekiwana inwestycja stulecia

ISPA/FS - nowoczesna kanalizacja i dobra woda dla całego Torunia

Motoarena - jeden z najlepszych stadionów żużlowych na świecie

Rewitalizacja toruńskiej starówki

Centrum Sztuki Współczesnej - nowoczesna platforma wymiany doświadczeń artystycznych

Program budownictwa mieszkaniowego - corocznie ponad 100 mieszkań komunalnych o wysokim standardzie

Rozbudowa Specjalistycznego Szpitala Miejskiego - modernizacja bloków operacyjnych

Modernizacje dróg i rozbudowa układu komunikacyjnego

Rozbudowa infrastruktury sportowej: boiska sportowe i stadiony, korty tenisowe, Tor-Tor

Zakład unieszkodliwiania odpadów komunalnych - instytucja przyjazna środowisku

Toruńska „10” - wydarzenia

Koncert José Carrerasa - 31 lipca 2010 r.

Speedway Grand Prix of Poland - 19 czerwca 2010 r.

Wizyta prezydentów Polski i Litwy - 1 października 2007 r.

XIV Światowe Letnie Igrzyska Polonijne - 1-9 sierpnia 2009 r.

Wiślana panorama Torunia wśród 7 Cudów Polski - 20 września 2007 r.

Powódź stulecia - maj/czerwiec 2010

Festiwal Skyway - 11-16 sierpnia 2010 r.

Otwarcie Wyższej Szkoły Filologii Hebrajskiej – 24 czerwca 2010 r.

Uroczystości pogrzebowe gen. prof. Elżbiety Zawackiej - 17 stycznia 2009 r.

Opery plenerowe w fosie zamkowej - lato 2007-2010

Jak nas widzą inni

Miejskie inicjatywy doceniane są nie tylko lokalnie, ale także na arenie ogólnopolskiej. Toruń przoduje w rozmaitych rankingach i raportach dotyczących atrakcyjności biznesowej, efektywności samorządu, wykorzystania funduszy unijnych - publikowanych na łamach poczytnych krajowych wydawnictw takich, jak „Rzeczpospolita” czy „Forbes”. Ponadto, Toruń postrzegany jest jako jedno z najlepszych miast do życia w Polsce, które przyciąga swoim magnetyzmem i wyjątkowym klimatem.

Toruń zajmuje coraz wyższe pozycje w ogólnopolskich rankingach polskich miast. Rozwijamy gospodarkę, zwiększamy wykorzystanie funduszy zagranicznych, więcej inwestujemy w infrastrukturę techniczną, jednocześnie zmniejszając wydatki na administrację samorządową. Toruń przoduje w raporcie „Miasto przyjazne swoim mieszkańcom”, cieszy się także bardzo wysokim poziomem zaufania mieszkańców do samorządu. Nasze miasto otrzymuje wiele wyróżnień: w dziedzinie architektury miejskiej, iluminacji obiektów, promocji i reklamy. Dzięki zrównoważonemu rozwojowi możemy się także pochwalić nagrodami w sferze ekologii i ochrony przyrody. Toruń w tym zakresie jest liderem regionu i województwa.

Dobrze zarządzany samorząd

Jednym z najważniejszych rankingów, dotyczących sytuacji samorządów w Polsce, jest klasyfikacja publikowana w „Rzeczpospolitej”. Toruń w tym roku poprawił swoją pozycję w tym zestawieniu aż o 6 oczek - z miejsca XIII zajmowanego w 2009 roku przesunął się na VII pozycję. Nasze miasto znalazło się zatem w czołówce najlepszych samorządów w Polsce. W pierwszym etapie rankingu oceniano jakość zarządzania finansami oraz poziom inwestycji. W drugim m.in.: wydatki mieszkaniowe, stopę bezrobocia, stosowane normy zarządzania jakością, aktywność gospodarczą, ratingi i audyty sprawozdań finansowych, wyniki testów gimnazjalistów. Na tej podstawie po-

wstało zestawienie kompleksowo sposób pokazujące kondycję polskich miast, w którym Toruń znalazł się na siódmym miejscu.

W latach 2007-2010 Toruń znajdował się co roku w czołówce najlepszych samorządów w Polsce.

Toruń dla biznesu

Specjaliści miesięcznika „Forbes” w rankingu „Miasta atrakcyjne dla biznesu” badają procentowy wzrost liczby dużych firm, czyli dynamikę rozwoju gospodarczego. Toruń od 2007 roku jest w czołówce tej klasyfikacji i w kolejnych latach pnie się w górę. W 2007 roku „Forbes” sklasyfikował Toruń na VIII miejscu, w 2008 zajęliśmy miejsce VII, natomiast 2009 rok to V pozycja grodu Kopernika. Największy sukces odnotowany został w roku 2010 - Toruń został wówczas najlepszym wśród miast z liczbą mieszkańców od 150 tys. do 300 tys. To przede wszystkim efekt inwestycji wspieranych środkami Unii Europejskiej oraz strategii rozwoju uwzględniającej mocne punkty miasta.

W 2010 roku „Forbes”, razem z TNS OBOB, rozpiisał również ranking „Miast przyjaznych dla biznesu”. Toruń wśród 18 największych miast w Polsce uplasował się na 8. miejscu. Przy tworzeniu rankingu brano pod uwagę ułatwienia ze strony miasta, mające wpływ na funkcjonowanie przedsiębiorstw, m.in.: jakość ob-

sługi w urzędach, infrastrukturę komunikacyjną i drogową, poziom bezpieczeństwa, otwartość władz na dialog z przedsiębiorcami.

Dobłą kondycję toruńskiej gospodarki i finansów potwierdzają także rankingi Pisma Samorządu Terytorialnego „Wspólnota” dotyczące nadwyżki operacyjnej, uważanej za najbardziej syntetyczną miarę sytuacji finansowej i wskaźnik potencjału inwestycyjnego miasta. Są to pieniądze, które pozostały po pokryciu najważniejszych wydatków związanych z funkcjonowaniem miasta. W rankingu „Wspólnoty” Toruń zajmuje 6. miejsce w kategorii miast wojewódzkich.

Zwiększanie nakładów na inwestycje idzie w parze z obniżaniem kosztów funkcjonowania samorządu. Już po raz czwarty Toruń zwyciężył w rankingu na najtańszy urząd administracji samorządowej.

Rankingi „Forbesa” przedstawiają Toruń jako prężny, przyjazny i atrakcyjny dla biznesu, szybko rozwijający się ośrodek z 25 tysiącami podmiotów gospodarczych, w tym ponad 100 z kapitałem zagranicznym.

Europejskie miasto

Ważnym wskaźnikiem rozwoju miasta jest ilość pozyskanych środków zagranicznych. Toruń w 2007 roku zajmował III miejsce w kategorii miast wojewódzkich w rankingu przedstawiającym wykorzystanie środków zagranicznych przez polskie samorządy. W tym samym roku Toruń zajął I miejsce w rankingu „Rzeczpospolitej” pokazującym skuteczność pozyskiwania i wykorzystania środków unijnych. Pod uwagę brano zarówno wartość projektów w przeliczeniu na liczbę mieszkańców, jak i ich ilość. W roku 2009 Toruń zwyciężył w regionie kujawsko-pomorskim w rankingu „Dziennika Gazety Prawnej” „Europejska Gmina - Europejskie Miasto”. Gród Kopernika jest jednym z liderów wśród polskich miast w pozyskiwaniu funduszy europejskich. W roku 2010 „Rzeczpospolita” przygotowała ranking „Lider wykorzystania środków europejskich”, w którym Toruń uplasował się na wysokiej, dwunastej pozycji. W opublikowanym ostatnio rankingu „Wspólnoty” Toruń zajął I miejsce wśród miast wojewódzkich w podsumowaniu wydatków ze środków unijnych w latach 2004-2009.

Miasto przejrzyste i ekologiczne

Poza rankingami „Forbesa”, „Wspólnoty” i „Rzeczpospolitej” Toruń zdobywał również certyfikaty oraz wy-

różnienia w konkursach, świadczące o dobrej kondycji finansów miejskich i otwarciu samorządu na rozwój biznesu. W 2008 roku Toruń został laureatem II Edycji Konkursu dla Gmin „Teraz Polska” za gospodarność oraz atrakcyjność dla mieszkańców i przedsiębiorców, a także uzyskał certyfikat i tytuł w konkursie „Gmina Fair Play” Certyfikowana Lokalizacja Inwestycji. Urząd Miasta Torunia zapewnia także przejrzystość swoich działań - już w 2006 roku otrzymał certyfikat programu „Przejrzysta Polska”, w którym nadal uczestniczy.

Miasto dba także o zrównoważony rozwój, o czym świadczą: zdobyty w 2006 roku certyfikat „Mecenas Polskiej Ekologii”. Toruń otrzymał wyróżnienie w ramach VII edycji Narodowego Konkursu Ekologicznego „Przyjaźni Środowisku” za całokształt działań w zakresie ochrony środowiska. Certyfikat został przyznany na stałe i nie wymaga przedłużenia. W 2008 roku Toruń uzyskał prawo do używania znaku „Zielone Płuca Polski”, otrzymał Europejską Nagrodę Ekologiczną, Złotą Nagrodę w Cannes za zrealizowanie nowoczesnego systemu wodno-kanalizacyjnego w ramach programu Funduszu Spójności i budowę oczyszczalni ścieków, a także został uhonorowany tytułem „Lidera Polskiej Ekologii 2008” za działania na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Perła na turystycznej mapie Polski i Europy

Fakt, że Toruń jest miastem bardzo atrakcyjnym dla turystów, potwierdzają liczne wyróżnienia i nagrody przyznawane obiektom należącym do miasta. W 2007 roku panorama toruńskiej starówki zajęła drugie miej-

sce w plebiscycie „Siedem cudów Polski”, a ulica Szeroka znalazła się na jedenastym miejscu w rankingu najbardziej ekskluzywnych polskich ulic.

W 2008 roku wyróżnione zostały: Centrum Sztuki Współczesnej (Radiowy Dom Kultury, Program III Polskiego Radia, II miejsce; Grand Prix w konkursie „Budowa na Medal Pomorza i Kujaw 2008”) oraz teatr Baj Pomorski („Polska pięknieje - 7 Cudów Unijnych Funduszy”).

W 2009 roku doceniono fontannę Cosmopolis (Festiwal Promocji Miast i Regionów - „Najlepiej oświetlona gmina i miasto”). Toruń znalazł się także na liście polskich miast, które przyciągają swoim magnetyzmem i okazał się najbardziej atrakcyjny spośród miejscowości naszego regionu. Badanie przeprowadziły agencje Young & Rubicam oraz KB Pretendent.

Toruń jest jednym z najczęściej wyszukiwanych miast w przeglądarkach internetowych oraz jedynym polskim miastem wyróżnionym przez prestiżowy portal turystyczny lonelyplanet.com. Na liście 10 najciekawszych wycieczek po Europie Wschodniej gród Kopernika uplasował się na siódmej pozycji, obok Alp Julijskich (Słowenia), Sarajewa (Bośnia i Hercegowina), Wyspy Mljet (Chorwacja), Tallinna (Estonia), czy Rygi (Łotwa). Lonelyplanet.com to portal wielkiego wydawnictwa publikującego m.in. znane na całym świecie przewodniki turystyczne. Według tej swoistej biblii turystów Toruń to perełka gotyckiej architektury, miasto tętniące życiem, zachwycające różnorodnością.

Toruń jest jedynym polskim miastem wyróżnionym przez prestiżowy portal turystyczny lonelyplanet.com. Na liście 10 najciekawszych wycieczek po Europie Wschodniej gród Kopernika uplasował się na siódmej pozycji.

Toruń = wysoka jakość życia

Najważniejszymi rankingami z punktu widzenia mieszkańców są te, które prezentują jakość życia w mieście oraz te, w których wypowiedają się sami torunianie. W roku 2009, według badań przeprowadzonych na zlecenie „Przekroju”, Toruń zajął VIII miejsce wśród miast przyjaznych dla swoich mieszkańców. W raporcie TNS OBOB z 2010 roku Toruń zajmuje już IV miejsce. „Wprost” opublikował ranking „Jakość życia w polskich miastach”, w którym gród Kopernika zajmuje wysokie, czternaste miejsce. Od września 2009 roku PBS DGA Sp. z o.o. realizuje wspólnie z Siecią Wspierania Organizacji Pozarządowych SPLOT projekt badawczy „Mój Samorząd”. Toruń w tej klasyfikacji plasuje się na drugim miejscu - tuż za Gdynią. Według badań Toruń to najlepsze miasto do życia. Takie zdanie ma aż 95,9% torunian (dla porównania: Bydgoszcz 85%, Warszawa 79%). W naszym mieście bardzo wysokie jest również zaufanie do Rady Miasta (64,5%) i prezydenta miasta (76,1%).

Nowy most przez Wisłę

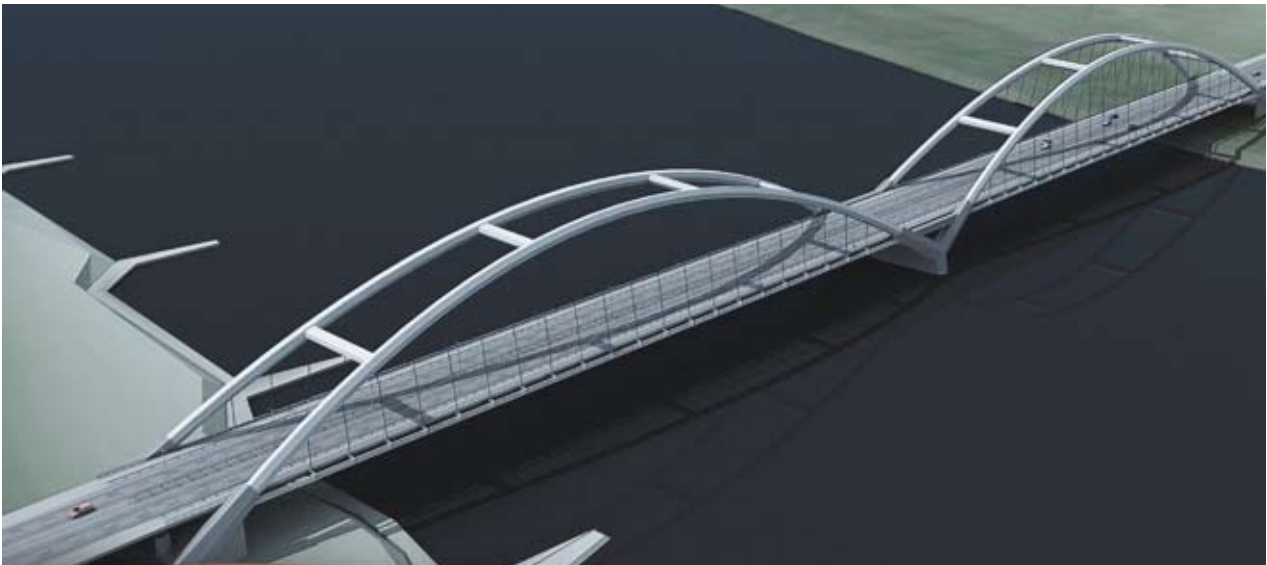
Budowa nowego mostu wraz z drogami dojazdowymi - przedsięwzięcie o kluczowym dla Torunia znaczeniu - wchodzi w końcową fazę. Uzyskaliśmy wszystkie niezbędne decyzje administracyjne, skompletowaliśmy dokumentację, podpisaliśmy umowę z Generalnym Wykonawcą inwestycji oraz z Inżynierem Projektu, który będzie sprawował nadzór nad budową. Jeszcze w październiku 2010 ruszą prace. W kolejnych latach spełnią się oczekiwania torunian - kierowców, stojących w kilometrowych korkach i tysiacy turystów odwiedzających nasze miasto.

Największa, najkosztowniejsza i najbardziej oczekiwana inwestycja miejska - budowa nowego mostu drogowego przez Wisłę w Toruniu. Została już dziś nazwana inwestycją stulecia. Projekt mostu drogowego w Toruniu wraz z drogami dojazdowymi przewiduje realizację przeprawy przez Wisłę na wysokości ul. Wschodniej oraz dróg dojazdowych, które włączą nowy most w układ drogowy miasta. Węzły drogowe powstaną na placu Daszyńskiego oraz na ul. Łódzkiej - w ciągu ul. Lipnowskiej.

Ogromne zainteresowanie mieszkańców wzbudziła makietą nowego mostu. Model przeprawy był prezentowany w 2010 r. przez wiele tygodni w różnych punktach miasta: centrach handlowych, na uniwersytecie, w urzędach, itp.

Główne parametry techniczne:

- długość trasy - 4.100 m,
- przekrój - dwie jezdnie po dwa pasy ruchu,
- pełna infrastruktura: zatoki autobusowe, chodniki, drogi rowerowe, oświetlenie, odwodnienie;
- węzły i skrzyżowania:
  - plac Daszyńskiego, węzeł trzypoziomowy,
  - ulica Rypińska,
  - ulica Lipnowska,
  - rondo na ulicy Łódzkiej,
- obiekty inżynierskie:
  - most o długości dł. 540 m - dwa przęsła łukowe po 270 m każde, konstrukcja stalowa, jedna podpora na wyspie centralnej w nurcie rzeki,
  - estakady na terenach zalewowych: nad ulicą Winnica 600 m, nad ulicą Rudacką 830 m,

- estakada relacji ulica Żółkiewskiego - Szosa Lubicka 300 m,
- tunel w ciągu ulicy Wschodniej pod placem Daszyńskiego 120 m,
- wiadukt nad torem kolejowym o rozpiętości 110 m,
- przejście podziemne pod trasą w ciągu ulicy Rypińskiej,
- drogi serwisowe obsługujące tereny w otoczeniu
  - 2000 m.

Zwycięska oferta w przetargu na budowę nowego mostu dla Torunia ma wartość 548.608.768 zł. Termin realizacji zadania wynosi 32 miesiące od daty rozpoczęcia robót.

Budowa mostu drogowego w Toruniu wraz z drogami dojazdowymi uzyskała dofinansowanie z funduszy Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013. Wysokość dofinansowania: 327,01 mln zł. Umowę w tej sprawie podpisano 6 października 2010 r.

Ważniejsze decyzje i działania związane z przygotowaniem inwestycji:

- **24.08.2007** - decyzja Wojewody Kujawsko-Pomorskiego o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia;
- **05.10.2007** - decyzja Wojewody Kujawsko-Pomorskiego o ustaleniu lokalizacji drogi krajowej;
- **09.10.2009** - decyzja Wojewody Kujawsko-Pomorskiego udzielająca pozwolenia na budowę, uwzględniająca przeprowadzenie procesu ponownej oceny oddziaływania na środowisko, zakończonego wydaniem postanowienia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (decyzja ta stała się ostateczna 24.11.2009 r.);
- **23.10.2009** - podpisanie umowy z firmą Link PR z Warszawy na przygotowanie i koordynację kampanii promocyjno-informacyjnej oraz działania public relations dla projektu;

- **29.07.2010** - zatwierdzenie przez Ministerstwo Infrastruktury dokumentacji z oceny oraz wniosku o dofinansowanie projektu pn.: „Budowa mostu drogowego w Toruniu wraz z drogami dojazdowymi”;
- **2.08.2010** - podpisanie umowy z Inżynierem Projektu - konsorcjum firm: DHV Polska Sp. z o.o. i DRO-Konsult Sp. z o.o. z Warszawy;
- **14.07.2010** - ogłoszenie wyboru Generalnego Wykonawcy - konsorcjum firm: Strabag Sp. z o.o. z Polski, Strabag AG z Austrii i Hermann Kirchner Polska Sp. z o.o.
- **19.08.2010** - przekazanie do Urzędu Zamówień Publicznych dokumentacji przetargowej dotyczącej postępowania na wybór Generalnego Wykonawcy;
- **2.09.2010** - informacja z Urzędu Zamówień Publicznych o zakończeniu kontroli dokumentacji postępowania przetargowego - nie stwierdzono żadnych braków i naruszeń;
- **9.09.2010** - ponowne ogłoszenie przetargu na ubezpieczenie inwestycji mostowej;
- **6.10.2010** - podpisanie umowy na dofinansowanie budowy mostu drogowego w Toruniu wraz z drogami dojazdowymi, ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, w kwocie 327,01 mln zł;
- **14.10.2010** - podpisanie umowy na realizację inwestycji z Generalnym Wykonawcą - konsorcjum firm: Strabag Sp. z o.o., Strabag AG i Hermann Kirchner Polska Sp. z o.o.

Dane finansowe:

Całkowita wartość projektu - 753.006.767,55 zł, w tym:

- dofinansowanie z Unii Europejskiej: 327.010.000 zł
- budżet miasta: 425.996.767,55 zł

Drogi

Toruńskie drogi z każdym kolejnym rokiem zmieniają się na lepsze. Mapa komunikacyjna naszego miasta to jeden organizm, w którym każda arteria jest ważna. W minionych latach miasto przeznaczało duże nakłady finansowe na budowę oraz remonty i modernizacje dróg. Zrealizowano nie tylko duże przedsięwzięcia, takie, jak np. przebudowa Szosy Chełmińskiej, ale zmodernizowano znaczną część mniejszych dróg - osiedlowych, które są niezwykle istotne z punktu widzenia mieszkańców. Dzięki temu torunianie mogą jeździć po równych i bezpiecznych ulicach.

Inwestycje drogowe

W Toruniu jest obecnie ponad 455 kilometrów dróg, w tym prawie 330 km to drogi utwardzone. Instytucją, do której należy utrzymanie i rozbudowa sieci drogowej, jest Miejski Zarząd Dróg, który wykonuje swoje zadania w imieniu samorządu Torunia.

W latach 2006-2010 działania związane z rozbudową i modernizacją toruńskich dróg były prowadzone zgodnie z priorytetami określonymi w wieloletnich planach inwestycyjnych i planach branżowych dotyczących infrastruktury drogowej. Jako kluczowe przedsięwzięcia należy wskazać:

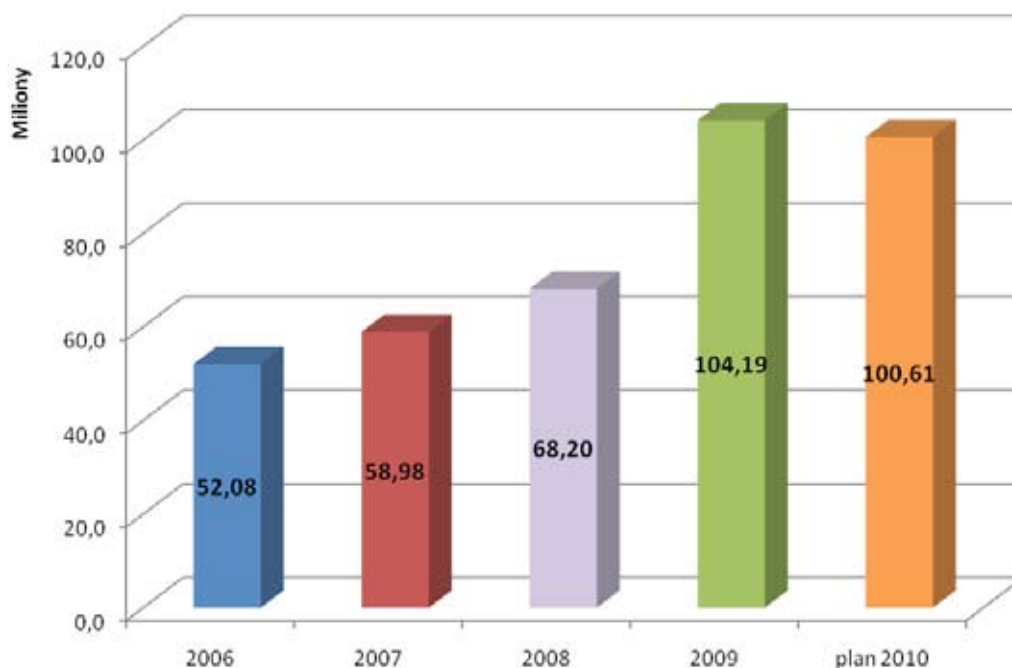
- budowę nowego mostu drogowego przez Wisłę;
- budowę i przebudowę głównego szkieletowego układu drogowego miasta w kierunku wschód/zachód - czyli Trasy Średnicowej Północnej oraz północ/południe - czyli Trasy Staromostowej;
- modernizację dróg wylotowych z miasta, ze szczególnym uwzględnieniem połączenia Torunia z węzłem autostradowym w Lubiczu;
- rewitalizację dróg w zabytkowych częściach miasta - na starówce i Bydgoskim Przedmieściu;
- realizację programu odbudowy i remontów dróg osiedlowych.

W latach 2006-2010 na zadania inwestycyjne związane z rozwojem miejskich dróg przeznaczono łącznie ponad 393 mln zł.

W zakresie inwestycji prowadzonych lub przygotowywanych do realizacji w latach 2006-2010 na drogach gminnych i powiatowych należy wymienić następujące zadania:

- Modernizacja ul. Szosa Lubicka w Toruniu, zadanie 2, odcinek od Strugi Lubickiej do węzła Lubicz (A1)
- Przebudowa i rozbudowa ul. Polnej na odcinku od ul. Chrobrego do ul. Grudziądzkiej
- Budowa Trasy Średnicowej Północnej w głównym szkieletowym układzie drogowym miasta na kierunku wschód-zachód, na odcinku od trasy mostowej w osi ul. Wschodniej do ul. Szosa Chełmińska (węzeł Wybickiego)
- Budowa Trasy Średnicowej Północnej w głównym szkieletowym układzie drogowym miasta na kierunku wschód-zachód, na odc. od trasy mostowej w osi ul. Wschodniej do ul. Szosa Chełmińska (węzeł Wybickiego)
- Budowa i przebudowa Trasy Staromostowej w głównym szkieletowym układzie drogowym miast na kierunku północ-południe na odcinku od ul. Polnej do granicy miasta (Szosa Chełmińska)
- Rewitalizacja miasta Torunia - zagospodarowanie przestrzeni publicznej ul. Mickiewicza
- Przebudowa i rozbudowa ul. Skłodowskiej-Curie na odcinku od ul. Chrzanowskiego do ul. Równinnej
- Przebudowa skrzyżowania na placu prof. A. Hoffmana

Wydatki budżetu miasta na inwestycje drogowe w latach 2006-2010

- Przebudowa ul. gen. J. Bema na odcinku od placu prof. A. Hoffmana do ul. Szosa Chełmińska
- Budowa ekranów dźwiękochłonnych w ul. Olsztyńskiej
- Kanalizacja deszczowa w ul. Polnej na odcinku od ul. Ugory do ul. Szosa Chełmińska
- Projekt: „Toruń - Hanza nad Wisłą” - zagospodarowanie przestrzeni publicznej ul. Szerokiej i Królowej Jadwigi
- Przebudowa ul. Konstytucji 3 Maja
- Korekta łuku ulicy Lubickiej na wysokości ul. Ścieżka Szkolna
- Przebudowa ul. Olsztyńskiej na odcinku: ul. Szosa Lubicka - Suwalska
- Przebudowa ul. Szosa Lubicka - etap III i IV - odcinki między pl. Daszyńskiego do ul. Olsztyńskiej
- Modernizacja ul. Szosa Lubicka w Toruniu od skrzyżowania z ul. Olsztyńską przez Strugę Lubicką do węzła Lubicz (A1) - zadanie 1
- Przebudowa układu drogowego skrzyżowania ulic: Odrodzenia-Przy Kaszowniku-Dąbrowskiego-Uniwersytecka oraz udroźnienie ul. Dąbrowskiego w kierunku pl. św. Katarzyny
- Budowa drugiego odcinka Trasy Średnicowej Podgórze, łączącego ul. Pstrowskiego z ul. Łódzką
- Budowa ul. Winnica - etap I
- Przebudowa ul. Podgórznej
- Budowa kanalizacji deszczowej w ulicy Fałata
- Drogi dojazdowe do nowego stadionu żużlowego
- Budowa ul. Olimpijskiej od ul. Szosa Lubicka do ul. M. Skłodowskiej-Curie z torowiskiem tramwajowym.

Jednym z ważniejszych zadań drogowych jest kolejny etap przebudowy Szosy Lubickiej - od Strugi Toruńskiej do węzła autostradowego. Inwestycja warta ponad 38 mln zł dostanie wsparcie unijne w wysokości 29,8 mln zł.

Szkielet drogowy miasta

Trasa Średnicowa Północna na linii wschód/zachód i Trasa Staromostowa na linii północ/południe - to elementy głównego szkieletowego układu drogowego Torunia. Budowa tych tras jest jednym z przedsięwzięć o decydującym wpływie na jakość komunikacji drogowej w mieście i otwarcie nowych możliwości rozwojowych Torunia.

Trasa Średnicowa Północna

Tereny pod budowę tej drogi są zarezerwowane od wielu lat. Zgodnie z planami opracowanymi przez urbanistów i przyjętymi przez Radę Miasta trasa połączy wschodnią i zachodnią część Torunia. Pobiegnie od Olsztyńskiej do

Bydgoskiej, przecinając po drodze Skłodowskiej-Curie w rejonie ul. Wschodniej, Grudziądzką i Chełmińską. Całe zadanie podzielone jest na kilka etapów - w latach 2006-2010 prowadzone były działania i ponoszone nakłady finansowe związane z przystąpieniem do realizacji I i II etapu tego przedsięwzięcia:

- **Etap I** - budowa trasy średnicowej od trasy mostowej w osi ul. Wschodniej - odcinek od ul. Grudziądzkiej do ul. Szosa Chełmińska;
- **Etap II** - budowa trasy średnicowej od trasy mostowej w osi ul. Wschodniej do ul. Szosa Chełmińska (Węzeł Wybickiego) - odcinek od trasy mostowej w osi ul. Wschodniej do ul. Grudziądzkiej.

Obecnie trwa opracowywanie dokumentacji i przeprowadzanie spraw formalnych niezbędnych do właściwego przygotowania i rozpoczęcia realizacji tego zadania. W pierwszej kolejności będzie wykonany fragment od Grudziądzkiej do Szosy Chełmińskiej, w ramach którego przewiduje się:

- budowę dwóch jezdni Trasy Średnicowej, każda po 2 pasy ruchu z poszerzeniami na dodatkowe pasy ruchu w obrębie skrzyżowań,
- budowę chodników oddzielonych od jezdni pasem zieleni,
- budowę ścieżek rowerowych dwukierunkowych,
- budowę skrzyżowania rozszerzonego z wyspą centralną na przecięciu Trasy Średnicowej z ul. Grudziądzką,
- budowę skrzyżowania skanalizowanego na przecięciu Trasy Średnicowej z ul. Legionów,
- przebudowę ul. Wybickiego, na którą wprowadzony zostanie ruch rowerowy,
- budowę skrzyżowania rozszerzonego z wyspą centralną na przecięciu Trasy Średnicowej z ul. Szosa Chełmińska.

Zadanie jest prowadzone w ramach projektu „Budowa i przebudowa głównego szkieletowego układu drogowego miasta Torunia”, który znajduje się w Indykatoryjnym Wykazie Projektów Kluczowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013.

Trasa Staromostowa

Biegnie z południa na północ Torunia, tj. od południowej obwodnicy Torunia (droga S-10) - od tzw. Węzła Kluczyki, przetnie Trasę Średnicową Podgórze, potem starym mostem do placu Niepodległości, następnie rozbudowaną al. 700-lecia przez Węzeł Bema do Trasy Średnicowej Północnej, potem Chełmińską - przetnie Polną i dalej do północnych granic miasta.

2 października 2009 r. została podpisana umowa o dofinansowanie dla zadania „Budowa i przebudowa Trasy Staromostowej w głównym szkieletowym układzie drogowym miasta na kierunku północ-południe na odcinku od ul. Polnej do granicy miasta”. Całkowita wartość projektu to prawie 18 mln zł. Kwota dofinansowania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w wysokości 50% kosztów kwalifikowanych - ok. 9 mln zł, reszta pochodzi z budżetu miasta.

Od lipca 2010 r. realizowane są roboty budowlane na odcinku od ul. Polnej do granicy miasta. Od skrzyżowania z ulicą Polną do skrzyżowania z ulicą Owsianą powstanie ulica dwujezdniowa, każda o szerokości 7 m, z rozdzielającym pasem zieleni. Powyżej Owsianej, do granic miasta, droga będzie jednojezdniowa. Powstanie także ścieżka rowerowa o szerokości 2 m oraz obustronne chodniki (na odcinku od ul. Polnej do ul. Owsianej). Zostaną także wykonane zatoki autobusowe obsługujące komunikację publiczną oraz oświetlenie i sygnalizacja świetlna. Projekt będzie zrealizowany do listopada 2010 r.

Fragment Trasy Staromostowej o długości ok. 1,5 km - od placu Niepodległości w kierunku Węzła Bema - zostanie zrealizowany za pieniądze inwestora prywatnego, w ramach budowy centrum komercyjnego Nowe Centrum Torunia (w rejonie dzisiejszego Uniwersamu).

Inwestycje drogowe na osiedlach

W latach 2006-2010 niezwykle bogaty był program inwestycyjny na drogach osiedlowych. Prawie 69 mln zł nakładów finansowych, około 34 km dróg, ok. 130 pozycji na liście zadań realizowanych przez drogowców. Prace dotyczyły następujących ulic:

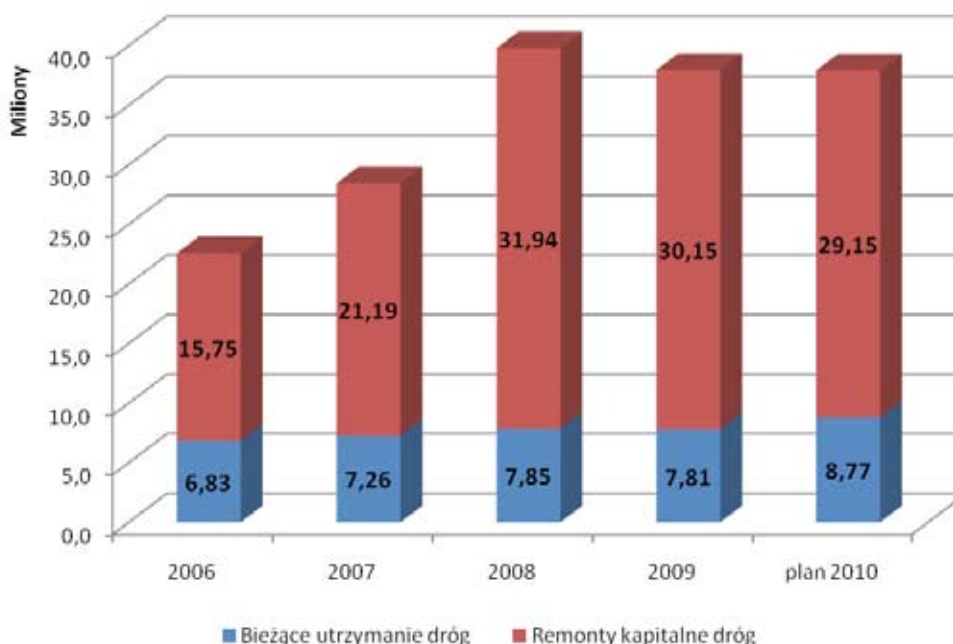
Relaksowej etap I - 0,6 km, Cienistej - 0,212 km, Idzikowskiego - 0,630 km, 0,150 km, Bora Komorowskiego - 0,247 km, Korfantego - 0,565 km, Pana Wołodyjowskiego - 0,491 km, Letniej - 0,469 km (zadanie przygotowane do ogłoszenia przetargu), Krętej etap I - 0,870 km (zadanie przygotowane do ogłoszenia przetargu), Sadowej - 0,180 km, 0,476 km, 0,644 km, Wiklinowej i Tartacznej - 0,785 km (Zbożowej - 0,981 km, Brzoskwińskiej etap I - 0,534 km, Orlej - 0,571 km (zadanie przygotowane do ogłoszenia przetargu), Lisiej etap I - 0,225 km (Siedleckiej - 0,280 km, Tarnowskiej - 0,470 km, 0,621 km, Koszalińskiej - 0,121 km (Na Przełaj - 0,400 km, 0,452 km, Fasolowej - 0,930 km, Żbikowej - 0,330 km, Sokolej - 0,310 km, Konwaliowej - 0,470 km, Prosowej - 0,173 km, Przy Skarpie - 0,574 km, Jarocińskiej - 0,470 km, Krynickiej - 0,190 km, Piłskiej - 0,170 km,

Słupskiej - 0,200 km, Szczęśliwej - 0,437 km, 0,700 km, 0,680 km, Jasnej - 0,370 km, Włocławskiej - 0,400 km, 0,383 km, Plebiscytowej - 0,083 km, Okólnej - 0,318 km, Radiowej - 0,274 km, Licealnej - 0,542 km, Podbipięty - 0,190 km, Radosnej - 0,274 km, Wilczej - 0,460 km, Jeleniej - 0,740 km, Słonecznej - 0,980 km, Gościńskiej - 0,190 km, Prufferów - 0,280 km, Galona - 0,170 km, Powstańców Śląskich - 0,590 km, Powstańców Wielkopolskich - 0,660 km, Domachowskiego - 0,280 km, Kniaziewiczza - 1,030 km, Iglastej - 0,340 km, Źródlanej - 0,080 km, Mohna - 0,150 km, Zamenhofska - 0,050 km, Norwida - 0,176 km, Czystej - 0,430 km, Kłodzkiej - 0,360 km, dojazd do SP nr 8 z Łyskowskiego - 0,050 km, połączenie Buszczyńskich i Rakowicza - 0,150 km, Kordeckiego - 0,120 km, Nad Strugą - 0,320 km, Kieleckiej - 0,285 km, Nowotarskiej - 0,350 km, Wieżowej - 0,130 km, Witkowskiego - 0,319 km, Ustronnej - 0,420 km, Makuszyńskiego, Nałkowskiej, Wierzyńskiego, Kuncewiczowej - 0,422 km, Kombajnowej - 0,250 km, Porzeczkowej - 0,534 km, Jeżynowej - 0,354 km, Drzewieckiego - 0,100 km, Kozackiej - 0,200 km, odbudowa i modernizacja dróg lokalnych objętych realizacją projektu FS/ISPA - chodnik - 4.864 m kw., jezdnia bitumiczna - 14.949 m kw., utwardzenie jezdni - 2.378 m kw., poprawa stanu technicznego jezdni - 3.163 m kw., pobocza z destruktu - 3.456 m kw., odwodnienia - 70 szt., nawierzchnia tłuczniowa - 750 m kw. (Suwalska, Luba, Szczecińska, Krynicka, Elbląska, Koszalińska, Jarocińska, Hallera, Storczykowa, Sokola, Niedźwiedzia, Karolinki, Małgorzatki, Czekoladowa, Katarzynki, Słodka, Płocka, Legnicka, Matysiaków, Familijna, Ostrołęcka/Szczecińska, Złota, Włocławska, Strzałowa, Łódzka, Idzikowskiego, Słowicza, Pszeniczna), odbudowa i modernizacja dróg lokalnych objętych realizacją projektu FS/ISPA - Białej - 0,467 km (od Hallera do Idzikowskiego) oraz Błękitnej - 0,355 km (od Hallera do Idzikowskiego), Zamkniętej - 0,065 km, Krynickiej - 0,310 km, Iwanowskiej - 0,330 km, Soplisy - 0,035 km, Gajowej - 0,350 km, Truskawkowej - 0,510 km, Jałowcowej - 0,150 km, droga na Barbarkę - 0,800 km.

Remonty kapitalne

W latach 2006-2010 Miejski Zarząd Dróg prowadził prace remontowe na 122 odcinkach dróg, o długości ponad 47 km - nie licząc starówki. 35 odcinków przewidziano do remontu na rok 2010 r. W 2009 było to 25 odcinków dróg, w 2008 - 39, w 2007 - 18, a w 2006 - 15 odcinków. Na remonty i utrzymanie bieżące dróg miasto wydało ok. 167 mln zł.

Wydatki na bieżące utrzymanie i remonty dróg w latach 2006-2010

Remonty kapitalne dróg poza starówką w latach 2006-2010:

Rok 2010

Kwiatowa - 470 m; Niesiołowskiego kontynuacja - 515 m; Kosynierów Kościuszkowskich - 560 m; Konstytucji 3 Maja - 920 m; Bażyńskich - 374 m; Olsztyńska - 1800 m; Rybaki - 71 m; Konopnickiej - 110 m; Dziewulskiego - 230 m; Rudacka - 700 m; Wyszyńskiego - 360 m; Słowackiego kontynuacja - 280 m; Szubińska kontynuacja - 450 m; Inowrocławska (chodnik) - 370 m; Włocławska - 530 m; Mohna - 365 m; Rusa - 200 m; Osikowa - 370 m; Lubicka kontynuacja - 560 m; Skłodowskiej-Curie kontynuacja - 1100 m; Czarnieckiego - 260 m; Wita Stwosza - 110 m; Dekerta - 250 m; droga dojazdowa do Okólnej - 90 m; Mocarskiego - 255 m; Krasińskiego - 292 m; Jasia i Małgosi - 110 m; Przy Rynku Wełnianym - 137 m; Stroma - 170 m; Lelewela kontynuacja - 330 m; Włocławska - 530 m; Grudziądzka - 258 m; Kościuszki - 555 m; al. Jana Pawła II (chodnik) - 560 m; Kraszewskiego (chodnik) - 300 m.

Rok 2009

Szosa Lubicka - 1000 m; Rydygiera - 620 m; Niesiołowskiego - 510 m; Wyszyńskiego - 575 m; Łukasiewicza - 300 m; Krasińskiego - 490 m; chodnik Matejki - 230 m; Bema i Kraszewskiego - 580 m; Parkowa - 350 m; Okólna - 395 m; Szubińska - 400 m; Poznańska (chodnik) - 510 m; Idzikowskiego - 260 m; Strzałowa - 930 m; Armii Ludowej - 250 m; Popiela - 230 m; Borowiacka - 365 m; Traugutta - 506 m; Przy Kaszowniku - 590 m; Bażyń-

skich - 300 m; Waryńskiego - 445 m; Gołębia - 150 m; Dobrzyńska z pl. św. Katarzyny - 380 m; Lelewela - 330 m; Podgórna - 202 m.

Rok 2008

Rydygiera - 521 m; Buszczyńskich - 370 m; Broniewskiego - 612 m; Sienkiewicza - 224 m; Gagarina; Reja; dojazdy do UMK - 282 m; Rybaki - 203 m; Klonowica - 83 m; Krasińskiego - 362 m; Bema - 125 m; Słowackiego chodnik - 175 m; Prusa chodnik - 100 m; Fałata pieszojezdni; Gniewkowska - 1070 m; Poznańska - 715 m; Drzymały - 400 m; Inowrocławska chodnik - 365 m; Stepowa chodnik; Podgórska - 360 m; Brązowa - 320 m; św. Józefa - 590 m; św. Józefa - 469 m; Grunwaldzka - etap I - 220 m; Grunwaldzka - etap II - 95 m; Lecha - 227 m; Śniadeckich chodnik; wiadukt pl. Pokoju Toruńskiego - 70 m; Sobieskiego - 600 m; Kościuszki - 308 m; Chrobrego - 740 m; Bażyńskich chodnik - 260 m; Grudziądzka chodnik - 190 m; Wojska Polskiego chodnik - 225 m; Kościuszki chodnik - 870 m; Świętopełka - 220 m; PCK - 444 m i 280 m; Podgórna - 244 m.

Rok 2007

Łyskowskiego - 420 m; M. Skłodowskiej Curie - 400 m; Krasińskiego - 272 m; Broniewskiego jezdni; Kraszewskiego jezdni; Sienkiewicza - 213 m; Hallera - 666 m; Zdrojowa - 620 m; Osiedlowa - 730 m; skrzyżowanie Mohna z Długą; Żwirki i Wigury - 500 m; Sucharskiego - 350 m; Batorego - 247 m; Świętopełka - 255 m; Sobieskiego - 350 m; Chrobrego - 598 m; Uniwersytecka - 225 m; Bulwar Filadelfijski - 245 m.

Rok 2006

Łyskowskiego - 550 m; Słowackiego - 254 m; Słowackiego chodnik - 125 m; Kraszewskiego jezdni pld. - 170 m.; Poznańska - 440 m; Włocławska/Łódzka; Kaliskiego - 288 m; Żwirki i Wigury - 180 m; Legionów - 157 m; Antczaka - 237 m; Chrobrego - 490 m; Wojska Polskiego chodnik - 455 m; aleja Solidarności - 255 m; Warszawska - 400 m; Odrodzenia - 225 m.

Remonty na starówce

Łącznie, w latach 2006-2010, na starówce prowadzono prace remontowe na 49 odcinkach dróg, o łącznej długości ponad 5 km. Miasto przeznaczyło na ten cel kwotę ponad 26,3 mln zł. W poszczególnych latach prowadzono następujące prace:

Rok 2010

Wola Zamkowa - 440 m; Wielkie Garbary kontynuacja - 68 m; Fosa Staromiejska - 115 m; pl. Rapackiego - 52 m; Piernikarska - 165 m; św. Jana - 90 m; Prosta - 90 m; Wysoka - 190 m; pl. św. Katarzyny - 145 m; Wola Zamkowa - 140 m.

Rok 2009

św. Jakuba - 32 m; Sukiennicza - 80 m; Rabiańska - 230 m; Jęczmienna - 240 m.

Rok 2008

Szumana; pl. św. Katarzyny chodnik - 170 m; parking przy UM; Ślusarska - 57 m; Browarna - 75 m; Szewska - 95 m; Zaułek Prosoy - 81 m; św. Jakuba - 77 m; Małe Garbary - 73 m i 95 m; Piekary - 82 m; Sukiennicza - 70 m; św. Katarzyny - 70 m; pl. Teatralny; pl. św. Katarzyny.

Rok 2007

Szczytna - 140 m; Wielkie Garbary I etap - 72 m; Strumykowa - 190 m; Prosta - 80 m; Franciszkańska; Piekary - 249 m; pl. św. Katarzyny - 122 m.

Rok 2006

Mostowa - 260 m; Podmurna - 174 m; Przedzamcze - 95 m; Łazienna - 95 m; Duchy Świętego - 39 m; Franciszkańska - 110 m; Piekary chodnik - 58 m; Rynek Nowomiejski - 375 m.

Parkingi, zatoki, chodniki

Na zlecane przez MZD prace związane z budową parkingów, zatok autobusowych, chodników i tablic w latach 2006-2010 wydano łącznie 4,5 mln zł. Prace były prowadzone na 102 kilometrach, dotyczyły one 207

miejsz postojowych. Były to: budowa parkingu Hallera, przy kościele Niepokalanego Poczęcia NMP - 30 miejsc; budowa parkingu przy św. Faustyny, parking na wysokości SP nr 3 - 20 miejsc (zadanie przygotowane do ogłoszenia przetargu); parking przy Szubińskiej - 27 miejsc; chodnik na Podgórskiej - 0,342 km; chodnik w ciągu Kniaziewiczza - 0,267 km; parking Fasolowa - 10 miejsc; parking Matejki - 16 miejsc; parking i chodnik w ciągu Hallera - 0,25 km, 16 miejsc; pętla autobusowa przy Dziewulskiego; budowa parkingu i drogi dojazdowej do bud. mieszkalnego; budowa chodnika i zatoki autobusowej przy SP 28 - 0,18 km, 10 miejsc; budowa parkingu przy przychodni Stawki; parking przy Powstańców Śląskich 10 - 3 miejsca; parking przy Moniuszki - 9 miejsc; budowa parkingów przy Gałczyńskiego - 6 miejsc; zatoki na pl. Armii Krajowej; chodnik w ul. Woyczyńskiego; budowa 2 zatok autobusowych przy św. Józefa; zatoki autobusowej przy Grudziądzkiej (przy Bumarze); zatoki autobusowej przy Grudziądzkiej (na wysokości cementarza); budowa parkingu przed komisariatem policji przy Dziewulskiego 1 - 60 miejsc; zatoki przy Gagarina; zatoki autobusowej w ciągu Szosa Lubicka; budowa chodnika w ul. Chrzanowskiego - 0,25 km; budowa chodnika w ul. Dożynkowej - 0,4 km; budowa chodnika w ul. Łódzkiej - 0,051 km; budowa zatoki autobusowej u zbiegu Włocławska/Spacerowa; budowa i zatok autobusowych w ul. św. Józefa; zatoki: Odrodzenia, Przy Kaszowniku (2 szt.), Łyskowskiego

(2 szt.), św. Józefa (ogółem 935 m kw.); wymiana tablic drogowskazowych na drogach krajowych obejmujący lewostronną część miasta; budowa chodnika w ul. Szubińskiej - 0,115 km; budowa chodnika w ul. Krętej - 0,04 km; budowa chodnika w ul. Rudackiej - 0,11 km.

Oświetlenie

Spis ulic, na których montowane było oświetlenie (wraz z liczbą punktów świetlnych): O/M Stawki Południowe: Sinorackiej, Czachowskiego, Łączna, Lili Wodnych, Tataraków, Puchacza, Bekasa, Kukułki, Sitowia, Zimorodka - 110, budowa oświetlenia O/M Grębocin: Nad Rzeczką, Przelot, Częstochowska - 20 (zadanie przygotowane do ogłoszenia przetargu); O/M Stawki: Dobrzańskiego-Hubala, Grota-Roweckiego, Beliny Prażmowskiego - 14, O/M Mokre: Wschodnia do Polnej - 14, O/M Wrzosa: Modrakowa, Jemiołowa, Owsiana, Gryczana, Pigwowa, Figowa, Brzoskwiniowa - cała ulica, Pistacjowa, Szałwiowa, Ryżowa - 117, O/M Kaszczorek: Uroczą, Śliczną, Ładną - 20 (zadanie przygotowane do ogłoszenia przetargu); os. Podgórze: Poranna - 12, os. Grębocin - Bielawy I : II etap - Płocka, Legnicka, Zamojska, Augustowska, Sopocka, Piotrkowska, Tarnowska III etap - Gdańska, Jarocińska, Częstochowska, Krakowska, Suwalska, IV etap - Krośnieńska - 133, os. Wrzosa: Morełowa, Pomarańczowa, Lawendowa, Bławatkowa - 21, os. Kaszczorek Gopla-

ny - 18, Stawki Południowe - Rubinowa, Topazowa, Bołtucia, Kutrzeby, Łączna, Sitowia, Szuwarów, Zimorodka, Szuwarów, Łączna, Tataraków, Lili Wodnych - 87, Przy Skarpie 29, wymiana słupów przy Wałach gen. Sikorskiego - 18, Chrzanowskiego i Na Zapleczu - 49 , O/M Grębocin - 64, Szosa Okrężna od lotniska do Polnej - 38, Szczęśliwa - 8, Iwanowskiej połączenie do Armii Ludowej - 6, Stawki Południowe ulice przyległe - 79, wymiana oświetlenia drogi do dworca Toruń Główny - 10, Wołodyjowskiego, Podbięty, Oleńki - 20, parking przy Dziewulskiego; Kolejowa - 5, Wrzosa Leśna - 12, O/M Wrzosa - Leśna Polana: Tartaczna, Szyszkowa - 7, słupów przy Warszawskiej - św. Katarzyny - 5, Niesiołowski - Wierzbowa - 6, Klonowa - Filomatów Pomorskich - 4, sygnalizacja Cyprysowa - 7, Wymarzona - 8, Ostrołęcka - 12, O/M Olsztyńska - 8, Drzymały od Okólnej do Andersa - 6, Perkoza i przyległe - 12, Łódzka - Solankowa - 1, Okopowa - Powstańców Śląskich - 17, Skrzetuskiego - 6, Polna od Szosy Okrężnej do Szosy Chełmińskiej - 38, Celnicza - 11, Kniaziewicz - 20, Krynicka - 8, Działowski - 12, Sadowa i Owsiana z przyległymi - 50, Zagonowa - 8, Dyngusowa na odcinku od Szczęśliwej do Siewnej - 15.

Zielona fala

Skrzyżowania ul. Grudziądzkiej z: Polną, Wielkim Rowem, Kozacką, Kościuszki i Podgórną, Bażyńskich oraz

odcinek ul. Kościuszki do ul. Łąkowej zostały na początku 2010 r. objęte koordynacją sygnalizacji świetlnej, zwaną potocznie „zieloną falą”. System ułatwia sprawne przejechanie ulicy i redukuje do minimum liczbę postojów na skrzyżowaniach - na czerwonym świetle. Zielona fala zastąpiła dotychczas stosowaną na Grudziądzkiej sygnalizację, która działała niezależnie dla każdego ze skrzyżowań. Inwestycja kosztowała 1,7 mln zł.

W ramach działań związanych z sygnalizacją świetlną na drogach prowadzone były jeszcze inne przedsięwzięcia: budowa pętli indukcyjnych Szosa Lubicka - Wyszyńskiego - Dzierżulskiego Szosa Lubicka - Wyszyńskiego; sygnalizacji Lelewela - Legionów; budowa sygnalizacji na Olsztyńskiej przy przystanku MZK; rozbudowa sygnalizacji Łódzka - Kniaziewiczza; sygnalizacja wzbudzana na św. Józefa; sygnalizacja wzbudzana na Długa - Mohna; sygnalizacja przy SP14; sygnalizacja przy SP 3; monitoring drogowej sygnalizacji świetlnej; rozbudowa sygnalizacji: przy św. Józefa; w ciągu Kościuszki; na ul. Poznańska-Kręta; modernizacja sygnalizacji na dwóch skrzyżowaniach: Szosa Lubicka-Olsztyńska-Ligi Polskiej oraz Szosa Lubicka-Wyszyńskiego-Dzierżulskiego.

Czasowyświatlacze

W końcu 2009 i na początku 2010 r. Miejski Zarząd Dróg w Toruniu zainstalował szesnaście urządzeń odliczających czas pozostały do zmiany światła na skrzyżowaniu. Wyświetlacze czasu działają na skrzyżowaniach,

gdzie natężenie ruchu jest duże i gdzie, jak zauważono, kierowcy wjeżdżali już po zapaleniu się czerwonego światła, stwarzając zagrożenie.

Wiedza, ile czasu pozostało do zmiany światła, pozwala kierowcom na wcześniejsze przygotowanie się do podjęcia odpowiednich działań w momencie zmiany sygnału. Przede wszystkim przyspiesza ruszanie po zmianie światła na zielone. Drogowcy obliczyli, że dzięki wyświetlaczom czasu, w ciągu godziny przez skrzyżowanie przejeżdża o ok. 70 pojazdów więcej - dla każdego pasa ruchu. Zredukowana jest też liczba gwałtownych hamowań przed skrzyżowaniem, poprawia się płynność przejazdu skręcających w lewo, którzy widząc kończący się czas zielonego światła nie wjeżdżają na skrzyżowanie, dzięki czemu nie blokują go.

Toruń jest pionierem w dziedzinie instalowania wyświetlaczy czasu na skrzyżowaniach. Można je spotkać m.in. na skrzyżowaniu al. Solidarności i Szosy Chełmińskiej, pl. Rapackiego, pl. 18 stycznia, ul. Podgórna - Legionów, pl. św. Katarzyny, Dobrzyńskiej - Woli Zamkowej - Warszawskiej.

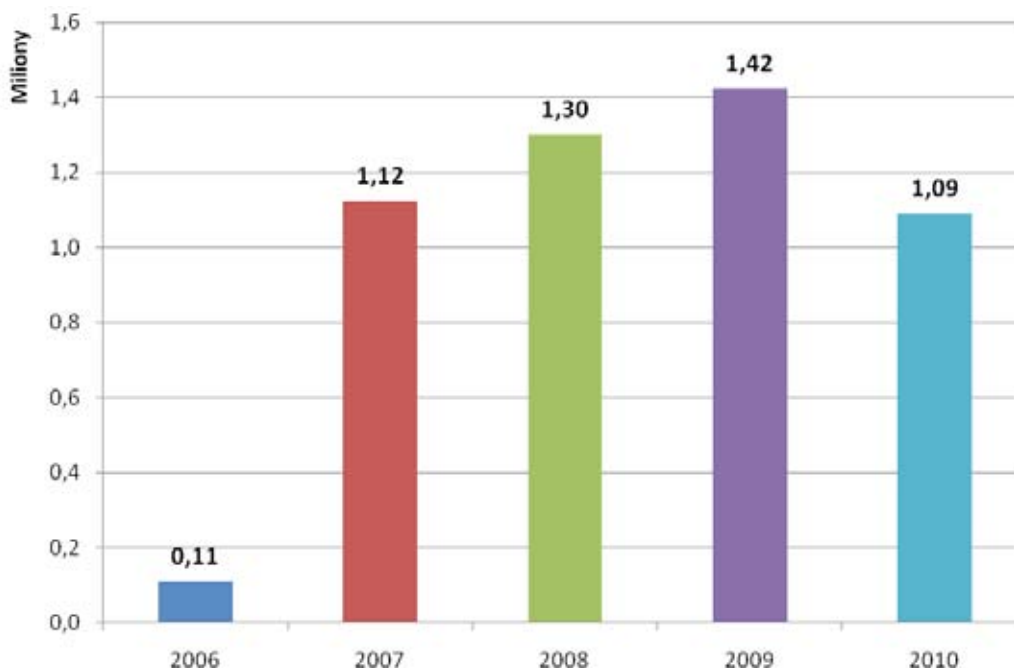
Dzięki specjalnym czujnikom i komputerowemu sterowaniu, sygnalizacja świetlna przełącza się w zależności od natężenia ruchu na poszczególnych wlotach na skrzyżowania, ułatwiając w ten sposób ruch na drogach.

Drogi rowerowe

Rosnąca popularność komunikacji rowerowej sprawiła, że miasto inwestuje także w budowę dróg dla rowerów. Przy projektowaniu nowych ulic i przebudowie istnie-

Nakłady na budowę, modernizację i przygotowanie budowy ścieżek rowerowych w latach 2006-2010

jących, tam gdzie jest to możliwe, powstają także trasy rowerowe. Dzięki temu z roku na rok rośnie liczba dróg przeznaczonych do bezpiecznej jazdy na rowerze.

W latach 2006-2010 plan rozwoju komunikacji rowerowej w Toruniu obejmował 20 zadań. Koszt ich realizacji wyniósł ponad 5 mln zł. Łączna długość odcinków tych tras, zbudowanych w ostatnich kilku latach lub przygotowanych do realizacji, wynosi 9,1 km.

Prace związane z urządzeniem ścieżek rowerowych prowadzono na odcinkach następujących ulic: Chopina i Bydgoska, Szosa Lubicka, Na Przełaj, Ligi Polskiej, Broniewskiego, Traugutta, Lubicka, Waryńskiego,

Przy Kaszowniku, Warnięczyka, Szosa Chełmińska. Dla kolejnych przygotowano dokumentację niezbędną do ogłoszenia przetargu na roboty budowlane - dla ścieżek: w ciągu ul. Lubickiej (od Kłodzkiej do Strugi Lubickiej); w ciągu ul. Kościuszki i ul. Żółkiewskiego, w ciągu ul. Chrobrego (od Polnej do Mazowieckiej), w ul. Wały gen. Sikorskiego, ul. Piastowskiej i na placu 18 Stycznia.

Ciekawą propozycją dla rowerzystów było postawienie w 2010 r. stojaków rowerowych na starówce. Miejski Zarząd Dróg zachęca mieszkańców i właścicieli lokali użytkowych do wskazywania miejsc, w których powinny być zamontowane stojaki.

Oprócz dróg rowerowych miasto buduje także parkingi dla rowerów. W 2010 r. opracowano dokumentację na budowę trzech wiat parkingowych dla rowerów przy Motoarenie, parkingów rowerowych przy szkołach oraz obiektach użyteczności publicznej.

Na wniosek handlowców ze starówki miasto wprowadziło dwa sezony w Strefie Płatnego Parkowania. Letni - od 1 kwietnia do 31 października oraz zimowy - od listopada do końca marca. W sezonie zimowym można się poruszać samochodem po większej liczbie ulic. Mieszkańcy mają też do dyspozycji więcej miejsc parkingowych.

Parkowanie w strefie

Na terenie toruńskiej starówki i najbliższego otoczenia kierowcy mogą korzystać z 1.235 miejsc w Strefie Płat-

nego Parkowania (SPP) - 662 w podstrefie A oraz 573 w podstrefie B, w tym 121 dla osób niepełnosprawnych.

Od 1 sierpnia 2009 r. do obsługi strefy zainstalowano 68 parkometrów, z których 12 jest wyposażonych w funkcję terminali informacyjnych. W miejscach, gdzie parkowanie jest zabronione, zamontowano dodatkowo 7 samodzielnych terminali informacyjnych. Parkometry poprawiły jakość obsługi kierowców (możliwość obsługi w trzech językach: polskim, niemieckim i angielskim), umożliwiły wnoszenie opłat o dowolnej porze, poprawiły również wyniki ekonomiczne SPP.

Opłaty można wносить: bilonem, kartą chipową, okolicznościowym żetonem parkingowym, a od 1 kwietnia 2009 r. także przez Internet za pomocą telefonów komórkowych w systemie Mobilet.

Warto też wspomnieć o parkingu podziemnym pod Centrum Sztuki Współczesnej. Dostępny dla wszystkich parking w piwnicach budynku mieści 80 samochodów. Kolejne 44 miejsca parkingowe są pod nową salą gimnastyczną w IV LO, oddaną do użytku 1 września 2010 r.

W 2010 roku ruszyła budowa parkingu podziemnego na pl. św. Katarzyny. W części podziemnej znajdują się 172 miejsca, na powierzchni 115. Koszt budowy obiektu to 9,1 mln zł. Parking będzie gotowy w 2010 r.

Budownictwo mieszkaniowe

Osoby, których nie stać na zakup lub wynajęcie mieszkania, mogą liczyć na wsparcie miasta. W ramach wieloletniego programu rozwoju gminnego budownictwa od kilku lat w Toruniu powstaje rocznie ponad sto nowych mieszkań socjalnych i komunalnych o wysokim standardzie. Kolejnych kilkadziesiąt lokali miasto zyskuje przez adaptację i remonty istniejących budynków.

Potrzeby mieszkaniowe

W ciągu ostatnich czterech lat miasto kontynuowało realizację rozbudowanego programu inwestycyjnego i remontowego, którego celem jest zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych torunian - w szczególności rodzin, których nie stać na zakup mieszkania na wolnym rynku.

Obecnie, zgodnie z szacunkami z połowy 2010 r., w mieście brakuje łącznie ponad 2000 mieszkań dla osób borykających się z problemami lokalowymi. Grubo ponad połowa tej liczby - aż 1300 - to osoby lub rodziny do zakwaterowania w mieszkaniach socjalnych. Część z tych potrzeb wynika z konieczności zapewnienia innego lokum osobom z budynków przeznaczonych do rozbiórki czy z wypowiedzeniami umów od prywatnych właścicieli budynków. Większość jednak dotyczy osób, które nie płaciły za zajmowane dotąd mieszkania i otrzymały wyroki eksmisyjne - obecnie w Toruniu jest 1160 takich wyroków oczekujących na realizację, z prawem do lokalu socjalnego lub tymczasowego pomieszczenia.

Każdego roku sądy zasądają od 150 do 200 eksmisyj z mieszkań należących do gminy i innych podmiotów, a obowiązkiem miasta jest w takim przypadku zapewnienie eksmitowanym dachu nad głową. Dzięki corocznemu pozyskiwaniu mniej więcej takiej samej ilości mieszkań, udaje się hamować wzrost potrzeb w tym zakresie.

W latach 2006-2010 miasto przydzieliło mieszkania 783 potrzebującym rodzinom.

Nowe i po remoncie

Ulice: Olsztyńska, Armii Ludowej/Okólna, Drzymały, Targowa - to lokalizacje, w których w latach 2006-2010 prowadzone były budowy lub adaptacje mieszkań komunalnych i socjalnych. Miasto uzyskało w ten sposób 538 mieszkań, w tym 227 socjalnych. Czterdzieści z nich zostanie oddanych do użytku w październiku 2010 r.

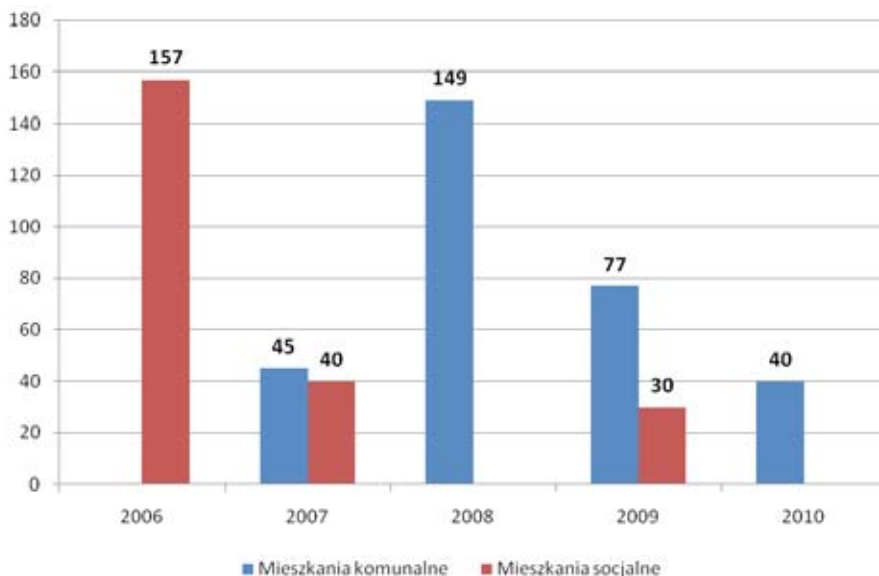
Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Miasta Toruń na lata 2010-2014 wskazuje następne zadania w zakresie polityki mieszkaniowej. Realizacja niektórych z nich już się rozpoczęła. W kolejnych latach miasto zbuduje:

- 101 mieszkań przy ul. Olsztyńskiej i Guliwera
- 84 mieszkania przy Armii Ludowej / gen. Andersa
- 20 mieszkań przy ul. Drzymały
- 568 mieszkań przy Poznańskiej / Glinki

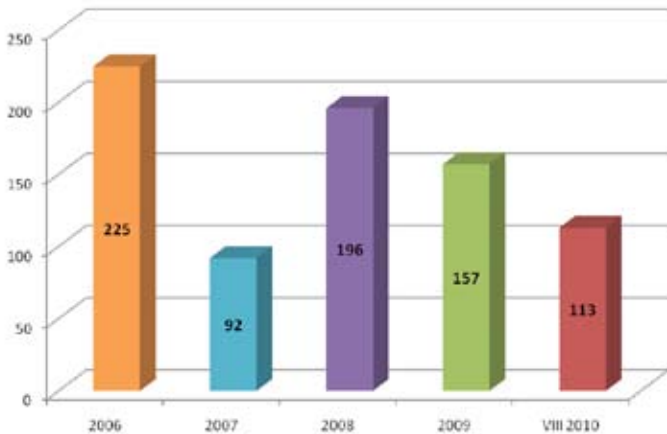
Wyremontowany zostanie także budynek przy ul. Działowskiego (tzw. hotel „Lipsk”) - prace rozpoczęły się w 2010 r.

Na wysokim poziomie utrzymywane są nakłady na budowę nowych oraz adaptację mieszkań komunalnych i socjalnych. W ostatnich latach rekordowy był pod tym względem rok 2008, kiedy miasto przeznaczyło na ten cel 13 mln zł. Łącznie, od 2006 do 2010 r., wydatki budżetu Torunia na budownictwo komunalne sięgnęły prawie 43,4 mln zł. Dodatkowo 3,1 mln zł udało się pozyskać jako dotację z budżetu państwa, na wsparcie budowy mieszkań socjalnych przy ul. Olsztyńskiej, Armii Ludowej / Okólnej oraz Drzymały.

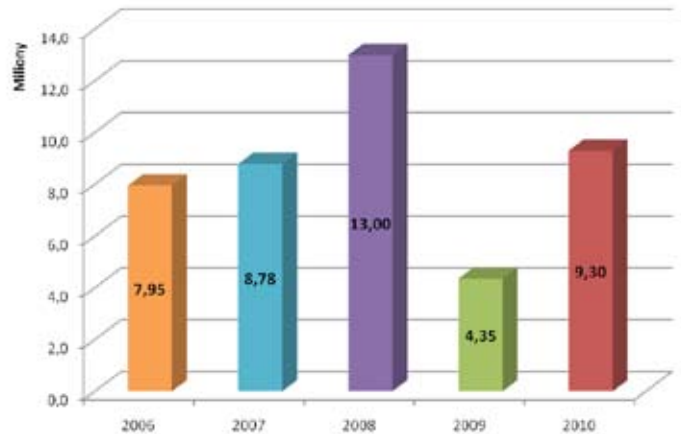
Mieszkania komunalne i socjalne wybudowane lub adaptowane w Toruniu w latach 2006-2010

Liczba rodzin, które otrzymały mieszkania komunalne i socjalne w latach 2006-2010

Nakłady na budowę i adaptację mieszkań komunalnych w latach 2006-2010

Nie tylko miasto

Działania miasta związane z budownictwem mieszkaniowym są prowadzone przede wszystkim na rzecz osób i rodzin niezamożnych. Instytucją wspierającą realizację programu mieszkaniowego gminy jest miejska spółka Toruńskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego. W latach 2006-2010 TTBS wybudował 437 mieszkań, z czego 83 na sprzedaż na zasadach rynkowych, a pozostałe na wynajem - zgodnie z ideą funkcjonowania budownictwa społecznego.

Największy udział w rynku mieszkaniowym mają jednak inwestorzy prywatni, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, przy czym ich działalność jest adresowana do osób o bardziej zasobnym portfelu. W latach 2006-2009 wybudowali oni w Toruniu 4794 mieszkania. Warto zauważyć, że najwięcej prywatnych mieszkań powstało w 2008 r. - 1757. W kolejnym nastąpił ponad 50% spadek - do 877, spowodowany światowym kryzysem finansowym.

Ważnym i oczekiwanym przez prywatnych inwestorów działaniem jest udostępnianie przez miasto nowych terenów pod budownictwo mieszkaniowe. Szczególnie istotnym w tym zakresie przedsięwzięciem, przeprowadzonym w ostatnich latach, jest udostępnienie obszaru po dawnej jednostce Armii Radzieckiej - tzw. JAR-u. W ostatnich latach uchwalono plan zagospodarowania przestrzennego dla tego terenu. Latem 2010 r. została sprzedana w przetargu pierwsza działka budowlana na JAR-ze. Powstaną na niej budynki wielorodzinne. Prowadzone są także prace związane z infrastrukturą dla tego terenu, m.in. wykonane zostały projekty i ogłoszony przetarg na I etap budowy sieci kanalizacyjnej dla JAR-u.

Co roku miasto przeznacza fundusze na wsparcie działań związanych z przygotowaniem terenów dla inwestorów budownictwa mieszkaniowego. W latach 2006-2010 było to łącznie 1,75 mln zł.

Miejskie i na sprzedaż

W latach 2006-2010 odwrócona została długotrwała tendencja zmniejszania się liczby mieszkań komunalnych i socjalnych będących własnością miasta. W 2006 roku gmina była właścicielem 5851 mieszkań. W roku 2010 liczba ta wzrosła do 6187, z tego 5546 to mieszkania komunalne, a 641 - socjalne. Dodatkowo w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Miasta Toruń wchodzi 43 lokale mieszkalne znajdujące się w miejskich obiektach oświatowych.

Wzrost ilości mieszkań komunalnych to przede wszystkim efekt dynamicznego rozwoju miejskiego programu budownictwa mieszkaniowego, którego realizacja jest konieczna do zaspokojenia potrzeb lokalnych niezamożnych rodzin. Pewien wpływ ma tutaj także obniżenie się liczby sprzedawanych mieszkań komunalnym ich najemcom, spowodowane głównie problemami z zakładaniem ksiąg wieczystych dla zbywanych lokali, w przypadkach nieuporządkowanych spraw własnościowych nieruchomości.

Sprzedaż mieszkań komunalnych w Toruniu jest regulowana uchwałą nr 742/10 Rady Miasta Torunia z dnia 21 stycznia 2010 r. Uchwała przewiduje system bonifikat przy zbywaniu mieszkań na rzecz najemców, dzięki którym mieszkanie można wykupić jedynie za 10% wartości. Od 2006 do połowy września 2010 r. w miasto sprzedało w sumie 462 mieszkania komunalne.

Mieszkania komunalne sprzedane w latach 2006-2010

2006	2007	2008	2009	30.09.2010
122	149	121	38	32

3.175 mieszkań gminnych znajduje się we wspólnotach mieszkaniowych, zarządzanych przez Zakład Gospodarki Mieszkaniowej lub inne podmioty. Miasto w pierwszej kolejności sprzedaje takie właśnie mieszkania, obniżając w ten sposób koszty związane z utrzymaniem i remontami budynków wspólnot mieszkaniowych.

Niektórzy lokatorzy mieszkań komunalnych i socjalnych nie płacą czynszów. Na koniec lipca 2010 r. zależności czynszowe wobec miasta wynoszą 14,1 mln zł.

Czynsze

Obecne miesięczne stawki bazowe czynszów w mieszkaniach komunalnych wahają się w granicach od 3,96 zł do 5,15 zł za metr kwadratowy.

Najemcy korzystają z obniżek i podwyżek stawek bazowych czynszu w zależności od standardu lokali. Największa obniżka stawki bazowej czynszu wynosi 60%. Po zastosowaniu takiej obniżki, najniższa stawka czynszu obowiązująca w Toruniu wynosi 1,58 zł za m kw. Dodatkowo najemcy mieszkań gminnych mogą korzystać z obniżek stawek czynszu ze względu na niskie dochody - tu zniżki wynoszą 20%, 30% lub 40% - w zależności od dochodu na członka rodziny.

Lokatorzy mieszkań dużych, o powierzchni powyżej 80 m kw. płacą wyższe czynsze - od 7,92 do 10,30 zł, ale i w tym przypadku mają zastosowanie obniżki za niższy standard.

Natomiast w mieszkaniach socjalnych, przydzielanych osobom znajdującym się w najtrudniejszej sytuacji finansowej, czynsze są minimalne i wynoszą 0,59 zł za metr kwadratowy powierzchni użytkowej lokalu.

Mieszkania na starówce

Lata 2006-2010 były kolejnym okresem realizacji szczególnych zasad gospodarowania zasobem mieszkaniowym na starówce. Zgodnie z wytycznymi Rady Miasta Torunia prowadzona jest prywatyzacja budynków mieszkalnych w tej części miasta. Prywatyzowanie budynków w drodze sprzedaży poszczególnych lokali jest długotrwałe. W latach 2006-2009 sprzedano na starówce 46 mieszkań.

Ponieważ najemcy kupujący mieszkania często nie mają możliwości przeprowadzenia renowacji zabytkowych budynków, miasto stosuje inną formę działania - wykwaterowania do innych mieszkań i sprzedaż całych budynków za gotówkę lub zamianę na mieszkania. W ostatnich kilku latach dyslokowano w ten sposób ze starówki 14 najemców mieszkań socjalnych i 70 komunalnych. W wyniku sprzedaży budynków za gotówkę lub na zamianę pozyskano 29 mieszkań w innych częściach miasta.

Proces wykwaterowania nieruchomości położonych w obrębie Starego Miasta będzie kontynuowany w kolejnych latach.

Bezpieczeństwo

Torunianie mogą czuć się bezpiecznie. Nad ich spokojem czuwa Straż Miejska - skuteczna i budząca respekt służba pilnująca ładu i porządku publicznego. Miasto współpracuje także z policją i strażą pożarną, uczestniczy w akcjach i programach na rzecz bezpieczeństwa oraz prowadzi monitoring osiedli i starówki. W sytuacjach wyjątkowych - takich jak tegoroczna powódź - doskonale sprawdza się Toruńskie Centrum Zarządzania Kryzysowego.

TCZK

W dalszym ciągu najważniejszym dla zachowania skutecznej współpracy w sferze bezpieczeństwa zadaniem było prowadzenie i rozbudowa Toruńskiego Centrum Zarządzania Kryzysowego. Centrum to przede wszystkim miejsce, w którym skupiają się informacje na temat wszelkiego typu zagrożeń porządku i bezpieczeństwa. Zapewnia zaawansowany sprzęt i systemy informatyczne, łączność oraz warunki sprzyjające analizowaniu sytuacji i podejmowaniu decyzji, także w stanach zagrożenia w znacznych rozmiarach. Dzięki współpracy różnych służb, inspekcji i instytucji umożliwia lepszą koordynację działań, lepszy i szybszy przepływ informacji, skuteczniejsze planowanie i prowadzenie akcji - zarówno tych codziennych, jak i nadzwyczajnych. TCKZ obejmuje swoim zasięgiem miasto Toruń oraz obszar powiatu toruńskiego.

Najlepszymi sprawdzianami dla Centrum są wielkie akcje prowadzone w trakcie wyjątkowych zagrożeń. W roku 2010 TCZK było dwa razy miejscem pracy Toruńskiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego, z którego dowodzona akcją przeciwpowodziową. Najwyższa od kilkudziesięciu lat woda nawiedziła Toruń w maju 2010 r., a kolejna fala powodziowa przyszła już w następnym miesiącu.

Toruńskie Centrum Zarządzania Kryzysowego jest uważane za wzorową tego typu placówkę w kraju. Najwyższą ocenę zarządzania miastem i akcją ratowniczą oraz współpracy służb podczas tegorocznej majowej powodzi wystawił minister Zbigniew Sosnowski, podsekretarz stanu w MSWiA, który wizytował centra zarządzania kryzysowego na terenach objętych powodzią.

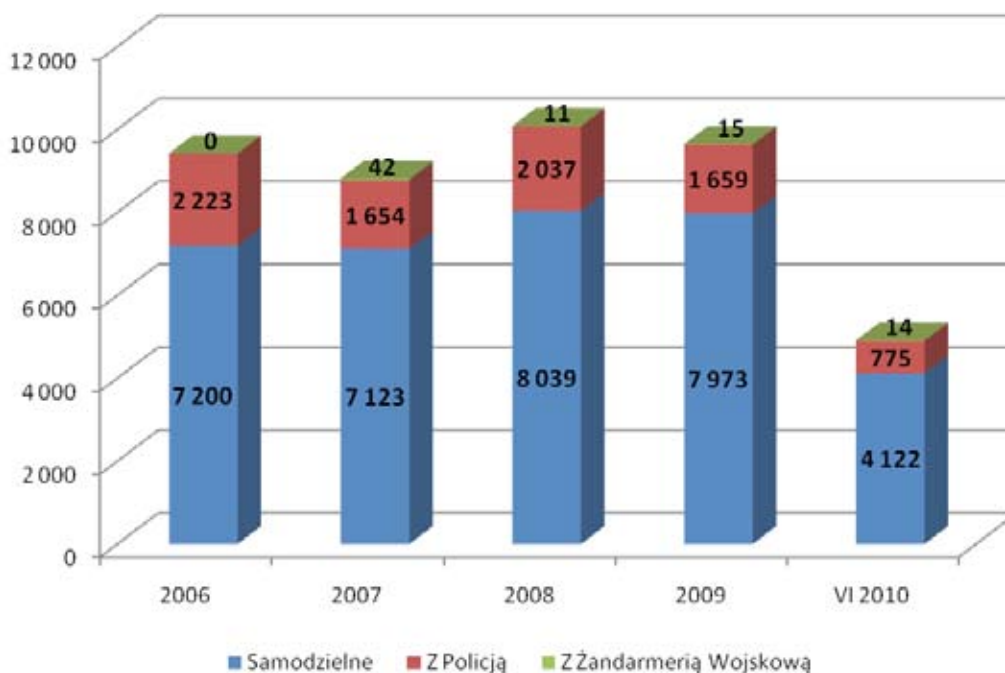
Koszty związane z utrzymaniem i rozwojem Toruńskiego Centrum Zarządzania Kryzysowego w latach 2006-2010 wyniosły w sumie prawie 2,2 mln zł. Część wydatków bieżących (30%) pokrywa starostwo powiatowe.

Widzą nawet w nocy

W Toruniu działa już 66 kamer monitoringu miejskiego. W ciągu ostatnich czterech lat miasto zamontowało aż 47 z nich. Obraz ze wszystkich jest przesyłany, nagrywany i obserwowany w TCZK. Kamery obserwują przede wszystkim starówkę, ale w ostatnim czasie pojawiły się także np. na Bydgoskim Przedmieściu czy przy ul. Olsztyńskiej.

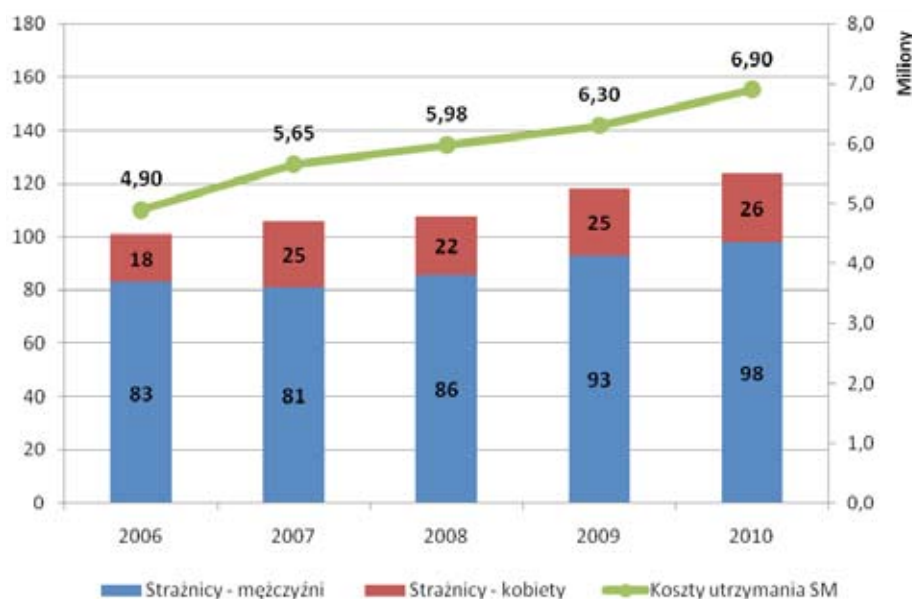
Dodatkowym wsparciem dla monitoringu miejskiego są kamery instalowane przez toruńskie spółdzielnie mieszkaniowe w ramach monitoringu osiedlowego. W latach 2006-2010 zamontowano 53 takie urządzenia.

Patrole Straży Miejskiej w Toruniu w latach 2006-2010

Liczba strażników miejskich oraz nakłady finansowe na Straż Miejską w Toruniu w latach 2006-2010

Miasto współpracuje w tym zakresie z MSM, SM Kopernik, SM Zieleniec, SM Rubinkowo.

W latach 2006-2010 Toruń przeznaczył na rozwój i utrzymanie systemu monitoringu miejskiego i osiedlowego prawie 1,7 mln zł.

Co widzą kamery? Spożywanie alkoholu w miejscu publicznym, awantury, bójki, pobicia, osoby śpiące w miejscu publicznym, wykroczenia porządkowe, żebractwo, wykroczenia w ruchu drogowym. Dzięki pracy kamer i osób analizujących przesyłany przez nie obraz w latach 2006-2009:

- zatrzymano 206 sprawców przestępstw i wykroczeń,
- nałożono 2735 mandatów karnych,
- skierowano 71 wniosków o ukaranie do sądu grodzkiego

Za pomocą kamer najczęściej ujawniane są wykroczenia w ruchu drogowym. W latach 2006-2009 było to 1651 przypadków. Na drugim miejscu listy rankingowej jest spożywanie alkoholu w miejscu publicznym - ujawnione przez monitoring miejski 1543 przypadki w ciągu czterech lat.

Straż Miejska

Więcej strażników, nowe uprawnienia i zadania, całodobowa służba, bliska współpraca z policją i rozwój programów profilaktycznych z zakresu bezpieczeństwa - to główne hasła charakteryzujące aktywność samorządowej formacji mundurowej, jaką jest Straż Miejska. Obecnie w Toruniu pełni służbę publiczną 124 strażników.

Straże miejskie to przede wszystkim instytucje odpowiedzialne za ład i porządek w mieście. Stanowią ważne uzupełnienie funkcji sprawowanych przez policję, zajmującą się głównie kwestiami bezpieczeństwa i ściganiem przestępców. W ostatnich latach Straż Miejska otrzymała jednak nowe uprawnienia, m.in. do:

- dokonywania kontroli osobistych i przeglądania zawartości podręcznych bagaży,
- obserwowania zdarzeń w miejscach publicznych i rejestrowania ich przy użyciu środków technicznych, w tym urządzeń mobilnych,
- rozszerzenia środków oddziaływania wychowawczego - prawo do zwracania uwagi oraz stosowania innych środków oddziaływania wychowawczego wobec osób popełniających wykroczenia,
- nałożenia grzywny w postępowaniu mandatowym dotyczącym następujących wykroczeń: umieszczanie plakatów i haseł wyborczych na ścianach budynków, agitacja w czasie ciszy wyborczej, nieprzestrzeganie 30-dniowego terminu usunięcia plakatów wyborczych, spalanie wszelkich odpadów na powierzchni ziemi, uchylanie się od obowiązku szczepienia psów przeciw wściekliźnie, wypalanie łąk lub pasów przydrożnych, demontowanie pojazdów wycofanych z eksploatacji poza stacją demontażu oraz wyrzucanie zużytego sprzętu do koszy na śmieci.

Ważnym i społecznie oczekiwanym nowym zadaniem Straży Miejskiej w Toruniu było rozpoczęcie używania, w 2008 r., fotoradaru, służącego do pomiaru prędkości samochodów i rejestracji wykroczeń polegających

na przekroczeniu dopuszczalnej prędkości na drodze. Kolejnym ważnym zadaniem jest też kontrola w zakresie przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem zakazu spalania odpadów na posesjach - poza przeznaczonymi do tego celu urządzeniami.

Strażnicy miejscy mają swoje święto, nazwane Dniem Straży Gminnej. Przypada ono 27 sierpnia.

Każdego roku strażnicy miejscy podejmują tysiące interwencji, które są reakcją na naruszenie prawa. W ostatnich czterech latach rekordowy pod tym względem był rok 2008, w którym strażnicy interweniowali prawie 33,4 tys. razy.

Każdego roku w programach edukacyjnych oraz prewencyjnych, realizowanych przez toruńską Straż Miejską, uczestniczy 26-30 tys. uczniów toruńskich szkół.

Współpraca straży z policją

Współpraca opiera się na zasadach określonych w aktach prawnych oraz wytycznych określonych w porozumieniu Prezydenta Torunia i Komendanta Miejskiego Policji, zawartym w 2001 r. i zaktualizowanym w roku 2004. Wspólne działania są prowadzone przez cały rok, a ich celem jest poprawa ładu i porządku publicznego na terenie Torunia, poprzez m.in.:

- wymianę informacji o zagrożeniach,
- współdziałanie przy zabezpieczaniu miejsc popełnienia przestępstw i wykroczeń,
- konsultacje doskonalące sposoby współdziałania,
- koordynację służb patrolowych,
- monitoring miejski,
- zabezpieczanie imprez masowych,
- patrole wodne
- akcje profilaktyczne i edukacyjne.

Najbardziej widoczne dla mieszkańców efekty tej współpracy to wspólne służby patrolowe, działania w ramach akcji „Znicz” oraz program „Bezpieczna strefa turystyczna”, realizowany corocznie od maja do października.

Działalność edukacyjna i szkoleniowa

W ciągu ostatnich czterech lat tysiące dzieci z toruńskich szkół, a także nauczyciele i rodzice, uczestniczyło w programach edukacyjno-profilaktycznych oraz prewencyjnych prowadzonych przez Straż Miejską.

Wybrane programy edukacyjno-profilaktyczne:

- „Baw się bezpiecznie - bezpieczne ferie zimowe” - program dla dzieci klas 1-3 szkół podstawowych.

Nauka bezpiecznych zachowań w czasie zabawy, z wykorzystaniem kolorowanek, tablic poglądowych i rozmowy z dziećmi.

- „Uwaga obcy” - program dla dzieci klas 1-3 szkół podstawowych. Uświadamianie zagrożeń wynikających z kontaktów dzieci z osobami obcymi. Nauka zachowań w kontaktach z nieznanymi, sposobów postępowania, zapamiętywania i przekazywania informacji na temat obcych.
- „Pies. Przyjaciel czy wróg” - program dla dzieci klas 1-3 szkół podstawowych. Przekazanie wiedzy na temat zachowania się psów. Nauka sposobu postępowania w przypadku ataku ze strony psa, z wykorzystaniem filmów edukacyjnych.
- „Baw się bezpiecznie - bezpieczne wakacje” - program dla dzieci klas 1-3 szkół podstawowych. Uświadomienie niebezpieczeństw związanych z wakacyjnymi wyprawami oraz zasad postępowania w przypadku zagrożenia.
- „Bezpieczeństwo w drodze do szkoły” - program dla dzieci klas 1-3 szkół podstawowych. Przekazanie podstawowej wiedzy o zasadach bezpiecznego poruszania się po drogach. Nauka poprawnych zachowań od wyjścia z domu do wejścia do szkoły - co zrobić z kluczem do drzwi, jak wybrać najbezpieczniejszą drogę - z wykorzystaniem filmu animowanego i kolorowanek. Dzieci otrzymują także opaski odblaskowe na ręce.
- „Agresja i przemoc w szkole” - program dla dzieci klas 4-6 szkół podstawowych. Uczniowie definiują pojęcie agresji, mówią o agresywnych zachowaniach, z jakimi mieli do czynienia w szkole, zastanawiają się nad sposobami reagowania i zapobiegania takim zjawiskom. Dowiadują się, gdzie i od kogo można uzyskać pomoc.
- „Strażnik miejski moim przyjacielem” oraz „Zadania i uprawnienia Straży Miejskiej” - program dla dzieci klas 1-3 oraz 4-6 szkół podstawowych. Dzieci, rozwiązując krzyżówki i układając puzzle, dowiadują się, kim jest strażnik miejski, jak się z nim skontaktować, w jakich sytuacjach pomaga. Dzieci starsze omawiają także kwestie związane z nieprawidłowym użyciem telefonów alarmowych.
- „Uzależnieniom - Nie” - program dla dzieci szkół gimnazjalnych. Młodzież dowiaduje się, co to jest uzależnienie, jakie niesie zagrożenia, co i dlaczego może nas uzależnić. Uczy się właściwych zachowań w przypadku spotkania dilerów narkotykowego.
- „Niebezpieczne cukierki” - program dla dzieci klas 1-3 szkół podstawowych. Za pomocą zabawy, rysunku, bajek najmłodszy poznają podstawowe informacje o środkach uzależniających. Dowiadują się, że niebezpieczne narkotyki mogą wyglądać jak atrakcyjne cukierki - uczą się czujności.

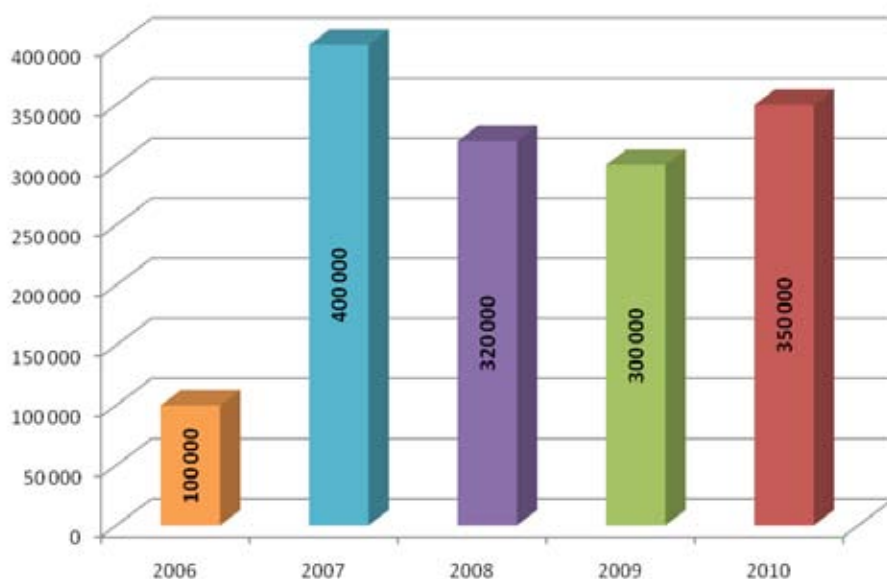
- „**Bezpieczeństwo a materiały pirotechniczne**”. Dzieci dowiadują się, kiedy można używać petard, kto może je kupować, jak zadbać o bezpieczeństwo przy ich odpalaniu.
- „**Bezpieczny Internet**” - program dla dzieci klas 4-6 szkół podstawowych. Dzieci poznają pozytywne i negatywne strony Internetu. Poznają zasady bezpiecznych kontaktów z nieznanymi przez Internet.
- „**Odpowiedzialność prawna nieletnich**” - program dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Młodzież dowiaduje się jakie są konsekwencje łamania prawa - co grozi za udział w bójce, pobiciu, kradzieży, obrażaniu, czy też używaniu wulgarnych, nieprzyzwoitych słów.
- „**Jak ustrzec się GHB**” - program dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Młodzież dowiaduje się, jakie są zagrożenia związane z substancją GHB i co robić, żeby nie stać się nieświadomą ofiarą zażycia tej substancji.
- „**Bezpieczny kierowca**” - program dla pełnoletnich uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Młodzież poznaje zagrożenia związane z prowadzeniem pojazdu pod wpływem alkoholu i narkotyków.
- „**Bezpieczny użytkownik ruchu drogowego**” - program dla uczniów klas 4-6 szkół podstawowych. Dzieci dowiadują się, co jest potrzebne by kierować rowerami, motorowerami i quadami. Poznają konsekwencje kierowania pojazdami bez uprawnień.
- „**Płytką wyobraźnia to kalectwo**” - program dla uczniów klas 4-6 podstawówek, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Uczy bezpiecznego zachowania się nad wodą, zasad bezpieczeństwa przy skokach do wody, udzielania pierwszej pomocy ofiarom wypadków.
- „**Jak poradzić sobie ze szkolnym dręczycielem**” - program dla uczniów klas 1-3 szkół podstawowych. Za pomocą rozmów, scenek i książeczek dzieci dowiadują się, jak obronić się przed przemocą i jak powstrzymać szkolnego dręczyciela.
- **Ogólnopolski Program Odpowiedzialnej Sprzedaży oraz akcja „Młodzież bez promili**” - działania edukacyjno-prewencyjne prowadzone wśród sprzedawców alkoholu i wyrobów tytoniowych, dotyczące ograniczenia sprzedaży osobom nieletnim.
- **Międzyprzedszkolny Przegląd Scenek Dramowych „Jestem Bezpieczny”**. Konkurs dla sześciolatków, uczący bezpiecznych zachowań na drodze oraz podczas zabawy na świeżym powietrzu.
- „**Akcja lizak**” - najmłodsze dzieci z podstawówek wręczają rowerzystom lizaki - za prawidłowe pokonanie przejścia dla pieszych zielony, a za nieprawidłowe czerwony. Uczą się w ten sposób zasad poprawnego przejścia z rowerem przez jezdnię.
- „**Bezpiecznie na rowerze**” - międzyszkolny quiz o tematyce drogowej, przygotowujący uczniów do egzaminu na kartę rowerową.
- **Warsztaty profilaktyczne z zakresu dyscypliny, bezpieczeństwa i uprawnień Straży Miejskiej wobec żołnierzy**, przeznaczone dla kandydatów do szkół wojskowych.
- **Szkolenie pracowników socjalnych MOPR z zakresu samoobrony**, podstaw interwencji kryzysowych i komunikacji interpersonalnej.
- **Szkolenie dyrektorów szkół z zakresu przeciwdziałania zjawiskom kryminogennym wśród dzieci i młodzieży** oraz konferencja dla nauczycieli dotycząca przeciwdziałania przemocy w szkole „Warto być bohaterem - przeciwdziałanie przemocy”.
- **Szkolenia dla funkcjonariuszy Aresztu Śledczego w Toruniu** na temat środków odurzających i psychotropowych, rozpoznawania symptomów odurzenia oraz stosowania testów narkotykowych.
- „**Bezpieczne dziecko = spokojni rodzice**” - akcja edukacyjna dla dzieci z pierwszych klas szkół podstawowych na temat bezpieczeństwa na drogach.
- „**Akcja fajerwerki**” - kontrola miejsc sprzedaży sztucznych ogni, edukacja sprzedawców w zakresie niebezpieczeństw i odpowiedzialności związanej ze sprzedażą fajerwerków nieletnim.

Wybrane programy prewencyjne:

- „**Jestem bezpieczna**” - samoobrona dla kobiet. W ramach 24-godzinnego szkolenia instruktorzy oraz psycholog uczą podstawowych technik i chwytów samoobrony. Panie dowiadują się, jak zapobiegać niebezpiecznym sytuacjom i jak postępować w razie napaści. Uczą się jak wykorzystać do obrony torebkę, klucze czy parasolkę.
- **Kurs samoobrony dla pracowników Kuratorskiej Służby Sądowej przy Sądzie Rejonowym w Toruniu.**
- **Propagowanie zasad bezpiecznego zachowania się oraz misji i zadań Straży Miejskiej** podczas festynów rekreacyjnych odbywających się w mieście.

Spośród działań prewencyjnych Straży Miejskiej w Toruniu największy rozgłos wśród mieszkańców zyskała akcja „Jestem bezpieczna” - samoobrona dla kobiet. W roku 2010 zainteresowanie udziałem w kursach było tak duże, że prezydent Torunia podjął decyzję o zwiększeniu liczby grup szkoleniowych - tak, żeby z kursu mogły skorzystać wszystkie zainteresowane torunianki.

Wydatki miasta na dodatkowe patrole policyjne i patrole służby kandydackiej w latach 2006-2010

Wsparcie dla Policji i Państwowej Straży Pożarnej

Ponad 3,3 mln zł przeznaczył samorząd Torunia na wsparcie działań policji w latach 2006-2010. Wprawdzie policja jest instytucją państwową i utrzymywaną z budżetu państwa, ale w trosce o wzmocnienie bezpieczeństwa torunian miasto corocznie decyduje się wspierać finansowo tę formację. Miejskie pieniądze przeznaczane są zarówno na bieżącą działalność, jak i zakupy sprzętu i inwestycje.

Wybrane formy wsparcia:

- dofinansowanie budowy komisariatu na Podgórzu
- dofinansowanie zakupu radiowozów i skuterów
- dofinansowanie zakupu paliwa do radiowozów
- zakupy sprzętu multimedialnego i oprogramowania komputerowego
- remont pomieszczeń Komendy Miejskiej Policji
- zakupy narkotestów i materiałów edukacyjnych

Szczególnie ważną i dobrze ocenianą przez mieszkańców formą współpracy z policją jest finansowanie przez miasto dodatkowych patroli ulicznych. W latach 2006-2010 na wynagrodzenia dla policjantów wykonujących dodatkowe patrole policyjne oraz na patrole służby kandydackiej miasto przeznaczyło ze swojego budżetu prawie 1,5 mln zł.

Trwałym i widocznym dla wszystkich efektem wsparcia miasta udzielanego policji jest wybudowa-

nie komisariatu na Podgórzu, obsługującego działania policyjne na lewym brzegu Wisły. Inwestycja została podjęta i zakończona przez policję dzięki temu, że uzyskała silne wsparcie finansowe właśnie ze strony toruńskiego samorządu. W latach 2007-2009 miasto przeznaczyło na ten cel 1,1 mln zł. Komisariat został oficjalnie uruchomiony w 2009 r.

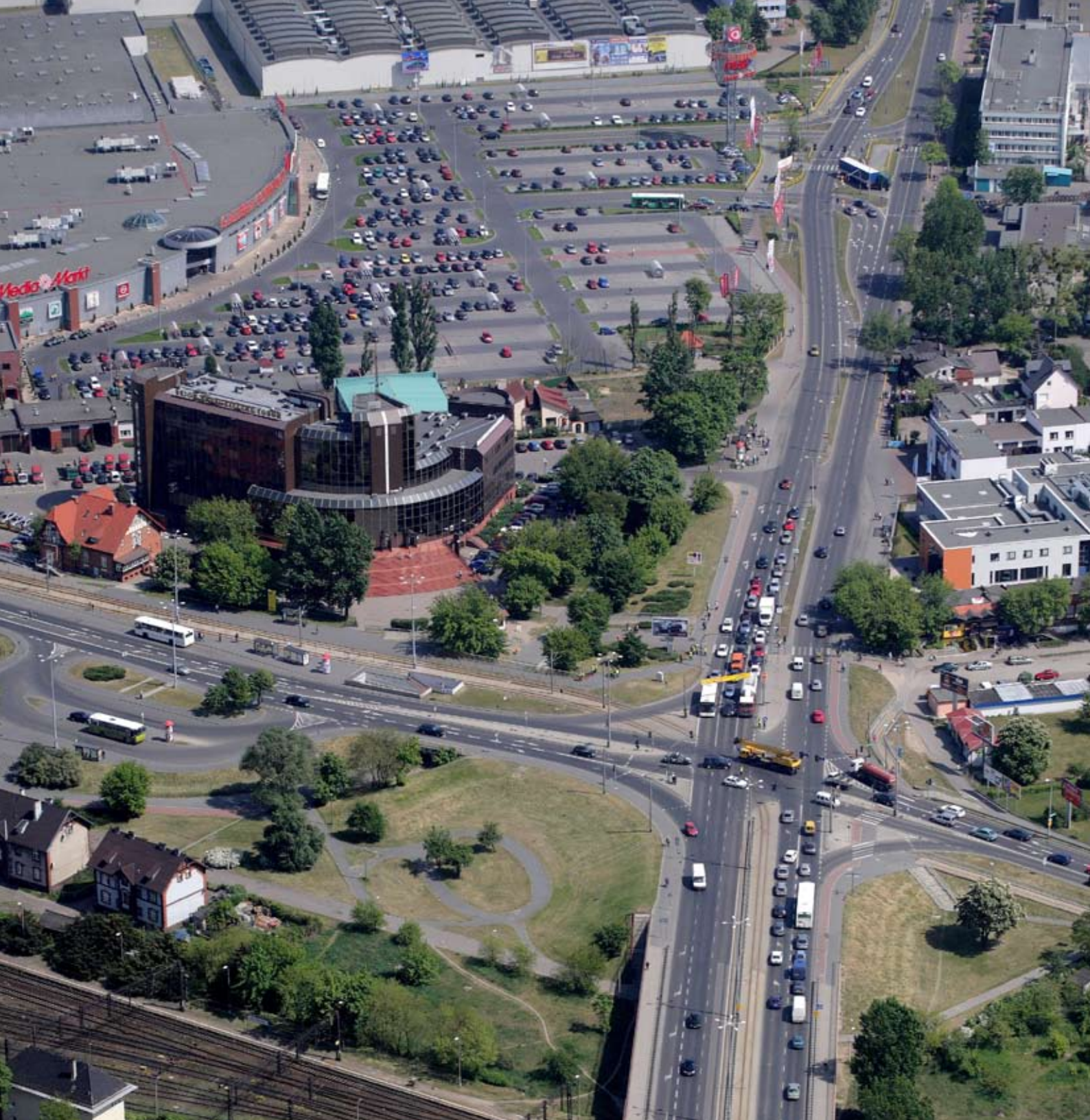
Z miejskiego wsparcia korzystają również toruńscy strażacy. W latach 2006-2010 miasto przekazało ze swojego budżetu ponad 2 mln zł na dofinansowanie działań Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w Toruniu. Fundusze miejskie są wykorzystywane przede wszystkim na zakupy sprzętu. W ostatnich latach miasto dołożyło się m.in. do:

- zakupu ciężkiego samochodu gaśniczego Scania
- zakupu samochodu gaśniczego Volvo
- zakupu aparatów tlenowych dla strażaków biorących udział w akcjach gaśniczych

W ramach działań edukacyjnych prowadzonych przez Straż Miejską realizowane były także multimedialne szkolenia dla nauczycieli i rodziców. Dotyczyły przede wszystkim narkomanii, demoralizacji, alkoholizmu i bezpieczeństwa w Internecie.

Na terenie Komisariatu Policji na Podgórzu znajduje się kryta strzelnica z ruchomymi tarczami, należąca do najnowocześniejszych w policji. Dzięki temu policjanci garnizonu toruńskiego oraz okolicznych komend powiatowych mogą doskonalić swoje umiejętności strzeleckie.

Przedsiębiorczość

Toruń to prężnie rozwijające się miasto, w którym warto inwestować. Liczne przedsiębiorstwa, które obrały za swoją siedzibę nasze miasto, wyróżniają się w skali ogólnopolskiej nie tylko liczbą, ale i tempem rozwoju. Wiele z nich zostało docenionych w publikowanym co roku rankingu „Gazeta Biznesu” - zestawieniu najszybciej rozwijających się firm w Polsce. Miasto wychodzi naprzeciw oczekiwaniom przedsiębiorców. Biuro Obsługi Inwestora, działające od 2007 roku w Urzędzie Miasta, zapewnia im dostęp do wszelkich niezbędnych informacji oraz ułatwia załatwianie formalności związanych z inwestowaniem w Toruniu.

Współpraca z inwestorami

Wsparciem dla potencjalnych inwestorów jest działające w Urzędzie Miasta Torunia Biuro Obsługi Inwestora (BOI). BOI działa od 10 lipca 2007 roku i zapewnia kompleksową obsługę inwestorów, a także współpracuje przy tworzeniu i realizacji Miejskiego Programu Wspierania Przedsiębiorczości. Biuro opracowuje dla inwestorów wszelkie informacje gospodarcze na etapie wyboru lokalizacji oraz udziela niezbędnych informacji o nieruchomościach, a także uwarunkowaniach urbanistyczno-architektonicznych. Wspomaga również organizacyjnie inwestorów w fazie przygotowania i realizacji inwestycji. Udziela także informacji o systemie wspierania przedsiębiorczości na terenie miasta oraz współpracuje z organizacjami okołobiznesowymi.

Promocja i informacja gospodarcza

BOI przygotowuje m.in. „Przewodnik przedsiębiorcy i inwestora”, aktualizuje i wydaje corocznie „Katalog ofert inwestycyjnych”. Prowadzi również elektroniczny portal dla inwestorów i przedsiębiorców pod adresem: www.torun.eboi.eu, na którym znajdują się oferty nieruchomości gminnych na sprzedaż, jak również oferty właścicieli prywatnych. Miejski Portal dla Przedsiębiorców i Inwestorów, Elektroniczne Biuro Obsługi Inwestora (EBOI) powstał w 2009 r. w ramach realizacji założeń „Planu Wspierania Rozwoju Przedsiębiorczości Miasta Torunia”. BOI uczestniczy w międzynarodowych targach inwestycyjnych, takich jak: Międzynarodowe Targi Nieruchomości Inwestycyjnych Expo Real w Monachium, Targi Inwestycyjne Real Vienna w Wiedniu, Targi Inwestycyjne Urbis Invest w Brnie, poprzez które chce dotrzeć z miejską ofertą inwestycyjną do jak największej liczby odbiorców. BOI współorganizuje również Kujawsko-Pomorskie Targi Inwestycyjne Invest-Tor w Toruniu, na których prezentowana jest przede wszystkim oferta dot. zbywanych przez gminę nieruchomości, przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne. Od 2008 r. Toruń wziął udział w 9 imprezach targowych. BOI organizuje także seminaria i spotkania, publikuje w prasie ogłoszenia nt. inwestycyjne, przygotowuje wizualizacje, współpracuje z instytucjami otoczenia biznesu.

Wspieranie przedsiębiorczości

W 2009 r. Rada Miasta przyjęła uchwałę nr 626/2009 w sprawie „Planu Wspierania Rozwoju Przedsiębiorczości Miasta Torunia”. Czas realizacji planu wpisuje się w obecny okres programowania środków pomocowych z Unii Europejskiej na lata 2007-2013. Głównym

celem planu jest stworzenie warunków dla integracji działań Urzędu Miasta Torunia, przedsiębiorców, organizacji gospodarczych oraz instytucji otoczenia biznesu, służących długofalowemu rozwojowi przedsiębiorczości w mieście.

Cele szczegółowe to:

- zapewnienie korzystnych warunków lokalizacyjnych i infrastruktury na terenie Torunia,
- poprawa otoczenia administracyjnego przedsiębiorstw,
- rozszerzenie zakresu instrumentów finansowych wspierających prowadzenie działalności gospodarczej,
- wsparcie konkurencyjności przedsiębiorstw.

Przyjęcie dokumentu przyczynia się do ułatwienia możliwości lokowania nowych podmiotów gospodarczych na terenie miasta, jak i prowadzenia działalności już istniejącym podmiotom gospodarczym. Stworzenie sprzyjających warunków inwestowania może pozytywnie wpłynąć na postrzeganie miasta jako miejsca przyjaznego dla rozwoju przedsiębiorczości.

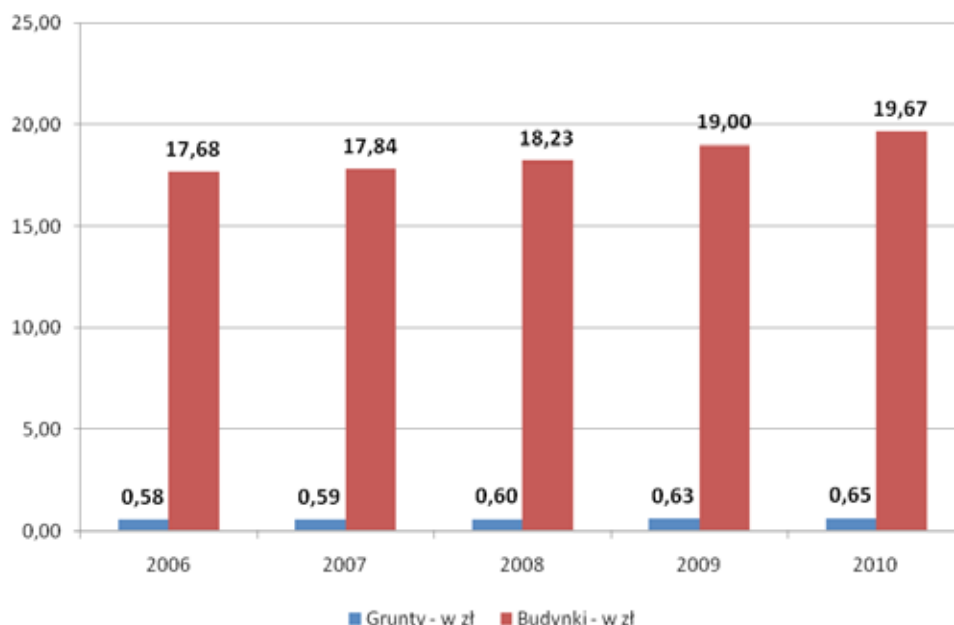
Ujęte w dokumencie działania skierowane są do: przedsiębiorców działających na terenie miasta, osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą, pracowników toruńskich przedsiębiorstw, organizacji pozarządowych, organizacji pracodawców i przedsiębiorców, pracowników, samorządów zawodowych i gospodarczych, instytucji otoczenia biznesu i jednostek naukowo-badawczych.

Dokument zawiera plan operacyjny wspierania rozwoju przedsiębiorczości oraz diagnozę jej aktualnego stanu w Toruniu. W procesie tworzenia zapisów planu przeprowadzono konsultacje społeczne z instytucjami otoczenia biznesu, wskazano cele szczegółowe, priorytety oraz działania. Określają one zakres prac przewidzianych do zrealizowania, wskazują jednostki odpowiedzialne za wdrożenie, termin realizacji, roczne nakłady oraz źródło finansowania.

System podatków dla przedsiębiorców

W Toruniu w latach 2006-2010 wzrost stawek podatków kształtował się na poziomie wskaźnika wzrostu cen detalicznych i usług konsumpcyjnych. To potwierdza, że gmina prowadzi stabilną politykę podatkową. Dla przedsiębiorców działających na rynku lokalnym wprowadzono szereg zwolnień od podatku od nieruchomości. Wsparcie podmiotów inwestujących na terenie gminy poprzez uchwalenie nowych programów

Stawki podatków od nieruchomości dla gruntów i budynków związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej na terenie Torunia w latach 2006-2010

pomocowych pozytywnie wpłynęło na wzrost i rozwój gospodarczy Torunia. Ze zwolnień korzystały najczęściej małe i średnie firmy, które mają zazwyczaj ograniczony dostęp do środków finansowych. Działania władz lokalnych, uwzględniające znaczenie tego sektora dla rozwoju gospodarczego miasta, dążyły do zapewnienia tym przedsiębiorcom klimatu dla podejmowania inicjatyw gospodarczych.

Ułatwienia podatkowe dla przedsiębiorców

Wprowadzone w latach 2006-2010 zwolnienia przedmiotowe w podatku od nieruchomości związane były z przyjętą strategią rozwoju miasta, której jednym z głównych celów było stworzenie dogodnych warunków dla rozwoju przedsiębiorców. Rada Miasta Torunia w latach 2006-2010 podjęła uchwały w sprawie zwolnień w podatku od nieruchomości, skierowane do różnych grup podatników, tj.:

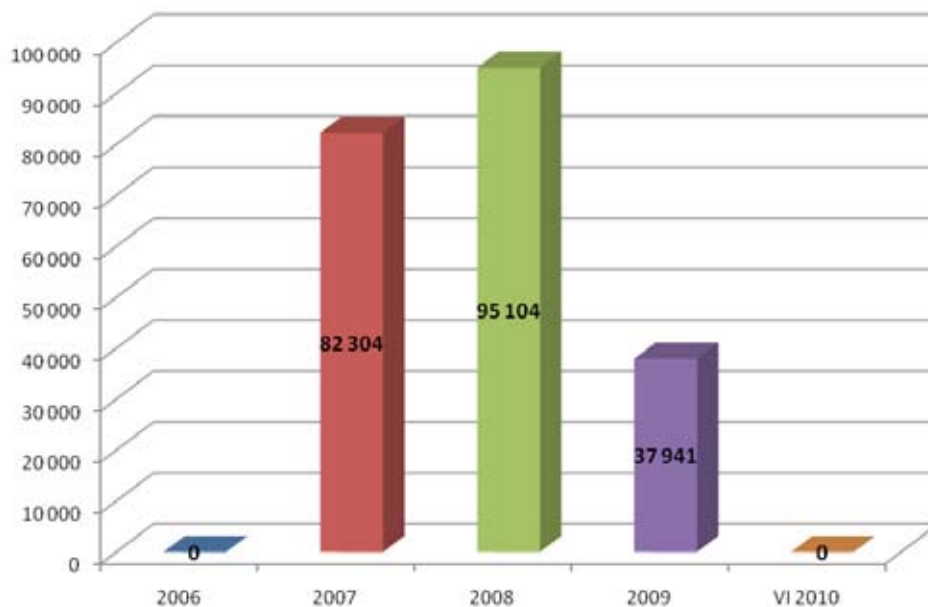
- inwestorów planujących zrealizować w Toruniu nową inwestycję, a przez to stworzyć dodatkowe miejsca pracy, lub też planujących zwiększyć zatrudnienie w swojej firmie; regulacje dotyczące zwolnienia zawiera uchwała nr 250/03
- firm budowlanych, deweloperów, spółdzielni mieszkaniowych i innych podmiotów budujących mieszkania na wynajem lub do przydziału na zasadach spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu na cele mieszkalne; regulacje dotyczące zwolnienia zawiera uchwała nr 177/03

- inwestorów tworzących nowe miejsca pracy na terenie Torunia (w ramach pomocy de minimis); regulacje dotyczące zwolnienia zawiera uchwała nr 215/07
- inwestorów planujących zrealizować na terenie Torunia nową inwestycję lub też planujących zrealizować na terenie Torunia nową inwestycję, w związku z którą stworzone zostaną dodatkowe miejsca pracy (w ramach pomocy regionalnej); regulacje dotyczące zwolnienia zawiera uchwała nr 436/08

Zwolnienia z podatku od nieruchomości w liczbach:

- Uchwała nr 250/03 Rady Miasta Torunia z 20 listopada 2003 r. w sprawie zwolnień przedmiotowych od podatku od nieruchomości (znowelizowana uchwałą z 9 grudnia 2004 r. nr 640/04 w zakresie dotyczącym zgodności z przepisami o pomocy publicznej, obowiązującymi po akcesji) - zawiera regulacje dotyczące zwolnienia od podatku od nieruchomości dla przedsiębiorców na zasadach programu pomocowego de minimis. Ze zwolnienia skorzystało:
  - 2006 r. - 7 przedsiębiorców na kwotę 398 tys. zł - utworzono 21 nowych miejsc pracy,
  - 2007 r. - 4 przedsiębiorców na kwotę 399 tys. zł - utworzono 27 nowych miejsc pracy,
  - 2008 r. - 2 przedsiębiorców na kwotę 206,5 tys. zł,
  - 2009 r. - 2 przedsiębiorców na kwotę 121,7 tys. zł,
  - 2010 r. - 1 przedsiębiorca na kwotę 29,6 tys. zł.
- Uchwała nr 177/03 Rady Miasta Torunia z 24 lipca 2003 r. w sprawie zwolnienia od podatku od nieruchomości gruntów i budynków wielomieszkalniowych, przeznaczonych na wynajem lub do przydziału

Kwoty zaległości podatkowych umorzonych przedsiębiorcom w latach 2006-2010

na zasadach spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu na cele mieszkalne - na jej podstawie zwolnieniu podlegają budynki wraz z zajętymi pod nie gruntami, w których lokale mieszkalne oddano w najem lub przydzielono na zasadach spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu. Korzystają z niej podatnicy, którzy nabyli prawo do zwolnienia do 30.06.2007 r. Z uchwały w latach 2006-2010 skorzystały 3 podmioty na łączną kwotę 181,9 tys. zł.

- Uchwała nr 215/07 Rady Miasta Torunia z 13 grudnia 2007 r. w sprawie zwolnienia od podatku od nieruchomości w ramach pomocy de minimis na tworzenie nowych miejsc pracy - zwolnienia obejmują grunty, budynki lub ich części, budowle lub ich części zajęte na prowadzenie działalności gospodarczej przez podatników tworzących nowe miejsca pracy w Toruniu. Okres obowiązywania uchwały od 20.02.2008 r. do 31.12.2010 r. Na jej podstawie w latach 2008-2010 ze zwolnienia od podatku od nieruchomości skorzystało 8 podmiotów (głównie mali i średni przedsiębiorcy), na kwotę 561,2 tys. zł. Utworzono 30 miejsc pracy.
- Uchwała nr 436/08 Rady Miasta Torunia z 27 listopada 2008 r. w sprawie zwolnień od podatku od nieruchomości w ramach pomocy regionalnej na wspieranie nowych inwestycji lub tworzenie nowych miejsc pracy związanych z nową inwestycją - zwolnienia obejmują grunty, budynki lub ich części, budowle lub ich części przeznaczone na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie Torunia przez przedsiębiorców realizujących nową inwestycję lub tworzących nowe miejsca pracy w związku z realizacją nowej inwesty-

cji. Okres obowiązywania uchwały od 01.01.2009 r. do 31.12.2013 r. Na jej podstawie ze zwolnienia od podatku od nieruchomości w latach 2008-2010 skorzystał 1 podmiot, będący małym przedsiębiorcą, na kwotę 75 tys. zł. W 2009 r. utworzył 7 miejsc pracy.

Zainteresowanie zwolnieniami

Największym zainteresowaniem cieszą się zwolnienia związane z tworzeniem nowych miejsc pracy (uchwały nr 250/03 i 215/07). Z tej formy zwolnienia w latach 2006-2010 skorzystało 15 podmiotów, które utworzyły 30 nowych miejsc pracy. Łączna kwota zwolnienia wyniosła 1,7 mln zł.

Mniejszym zainteresowaniem cieszy się uchwała dotycząca zwolnień gruntów i budynków wielomieszkalniowych przeznaczonych na wynajem lub do przydziału na zasadach spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu na cele mieszkalne. Korzystają z niej zarówno indywidualni, pojedynczy inwestorzy, jak i większe podmioty zajmujące się tego typu działalnością zawodowo, jak np. spółdzielnie mieszkaniowe. W sumie skorzystały z niej 3 podmioty, na łączną kwotę 181,9 tys. zł. Biorąc pod uwagę skalę udzielanych ulg w porównaniu z uzyskanymi dochodami w podatku od nieruchomości, ograniczenie dochodów budżetu w latach 2006-2009 przedstawiało się następująco:

- 2006 - 0,09%
- 2007 - 0,11%
- 2008 - 0,11%
- 2009 - 0,12%.

Umorzenia podatków

Udzielanie ulg w spłacie zobowiązań podatkowych jest jedną z form wsparcia gminy na rzecz przedsiębiorców. Pomoc taka dopuszczalna jest tylko w ściśle określonych sytuacjach, wynikających z przepisów prawa krajowego i wspólnotowego.

Wartość zwolnień na podstawie wszystkich uchwał Rady Miasta Torunia w sprawie zwolnień od podatku od nieruchomości w latach 2006-2010 wyniosła ponad 1,9 mln zł, a łączna kwota wszystkich umorzonych zaległości podatkowych w tym okresie wyniosła ponad 2 mln zł.

Informacja o terenie

Niezwykle ważnym elementem dla przedsiębiorców prowadzących proces inwestycyjny jest możliwość skorzystania z zasobu geodezyjnego, tworzonego przez miasto. Informacja o terenie jest gromadzona w bazach danych, obsługiwanych przez nowoczesne systemy informatyczne.

Wybrane zadania realizowane w latach 2006-2010 przez Wydział Geodezji i Kartografii:

- W 2009 roku wprowadzono nowy zintegrowany system ewidencji gruntów i budynków Kataster On-Line. Nowy system integruje w jednej bazie część opisową ewidencji gruntów i budynków z mapą ewidencyjną oraz jest połączony bezpośrednio z systemem wydziału podatków i windykacji - wspomaga naliczanie podatków od nieruchomości.
- W latach 2007-2010 przeprowadzono w Toruniu modernizację ewidencji gruntów i budynków w zakresie użytków dla 80% powierzchni powierzchni miasta. Dzięki temu doprowadzono zapisy w operacie ewidencji gruntów do zgodności ze stanem faktycznym w terenie.
- W 2009 roku Wydział Geodezji i Kartografii dostosował bazy danych mapy zasadniczej do państwowego układu współrzędnych, obowiązującego w Unii Europejskiej.
- W 2006-2010 rozbudowano internetowy system udostępniania danych geodezyjnych Geomedia-Webmap (ewidencji gruntów, map zasadniczych i map tematycznych) dla użytkowników wewnętrznych Urzędu Miasta. System pozwala pracownikom urzędu oraz jednostek organizacyjnych - MZD, MPU, Straży Miejskiej - w szybki sposób wyszukiwać informacje graficzne i opisowe dotyczące działek, budynków, numerów ksiąg wieczystych oraz właścicieli nieruchomości, co wspomaga proces podejmowania decyzji.

Inwestorzy zagraniczni

Największe, wybrane inwestycje zagraniczne w Toruniu w latach 2006-2010 (przemysł, handel, usługi):

Wybrane największe inwestycje zagraniczne w latach 2006-2010

Rok	Nazwa inwestora, inwestycja	Kraj	Branża	Wartość inwestycji
2007	Veolia Transport Polska - Międzynarodowy Dworzec Autobusowy	Francja	usługi transportowe	6 mln zł
	Makro Cash & Carry	Niemcy	handel	70 mln zł
	Carrefour Polska - Leroy Merlin	Francja	handel	10 mln euro
2009	Accor - hotel Etap i Ibis	Francja	usługi hotelowe	30 mln zł
2010	Hotel B&B	Francja	usługi hotelowe	16 mln zł

Najciekawsze miejskie tereny inwestycyjne

- Glinki - Nieruchomości niezabudowane o łącznej powierzchni około 14 ha, z których najmniejsza ma 0,5756 ha, a największa 2,6328 ha.
- Grębocin Nad Strugą - Kompleks trzech nieruchomości niezabudowanych o łącznej pow. około 20 ha.
- JAR - Kompleks nieruchomości niezabudowanych o łącznej powierzchni ponad 53 ha (od 1,5766 do 25,9205 ha), przy trasie wylotowej na Gdańsk (droga krajowa nr 1).
- Jordanki - Nieruchomość niezabudowana o pow. 3 ha położona w centrum miasta, w bezpośrednim sąsiedztwie kompleksu staromiejskiego.
- Przy Skarpie - Nieruchomość niezabudowana o powierzchni 6,7940 ha, położona w pobliżu osiedla Rubinkowo zamieszkałego przez 80 tysięcy osób.
- Równinna/Morwowa - Nieruchomości o łącznej powierzchni prawie 9 ha (z których najmniejsza ma 1,0056 ha, a największa 1,5088 ha).
- Wapienna - Nieruchomość niezabudowana o powierzchni 7 ha. Teren przeznaczony pod funkcje usługowe, obiekty produkcyjne, składy i magazyny.

Działalność gospodarcza

20.605 podmiotów gospodarczych figuruje w prowadzonej przez Prezydenta Torunia ewidencji działalności gospodarczej. W ciągu ostatnich lat liczba ta wzrosła prawie o 1,4 tys. Dane statystyczne pokazują, że w latach 2007 i 2008 nastąpił spadek liczby nowych działalności zakładanych w Toruniu. W roku 2009 ponownie nastąpił wzrost. Przez kolejne lata systematycznie maleje natomiast ilość wyrejestrowywanych podmiotów gospodarczych - z ok. 2,2 tys. w roku 2006 do nieco ponad 1,4 tys. w 2009.

Statystyka ewidencji działalności gospodarczej w Toruniu w latach 2006-2010

	2006	2007	2008	2009	IX 2010
Liczba podmiotów gospodarczych figurujących w ewidencji	18.906	19.115	19.555	20.294	20.605
Liczba nowych podmiotów gospodarczych	2.312	2.017	2.035	2.162	1.313*
Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych	2.192	1.808	1.595	1423	1.002*

* w okresie od 1.01.2010 do 31.08.2010

Podobne tendencje można zauważyć w przypadku toruńskich podmiotów zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym. Ich liczba na koniec 2009 r. wynosiła 3982 (wzrost o 699 w stosunku do roku 2006). W ostatnich czterech latach zwiększyła się też ilość nowych podmiotów - z 287 do 332. Liczba wyrejestrowywanych spółek natomiast zmalała z 94 do 68.

Uchwały Rady Miasta Torunia związane ze wspieraniem przedsiębiorczości w Toruniu dostępne są w serwisie internetowym dla przedsiębiorców: www.torun.eboi.eu oraz www.bip.torun.pl.

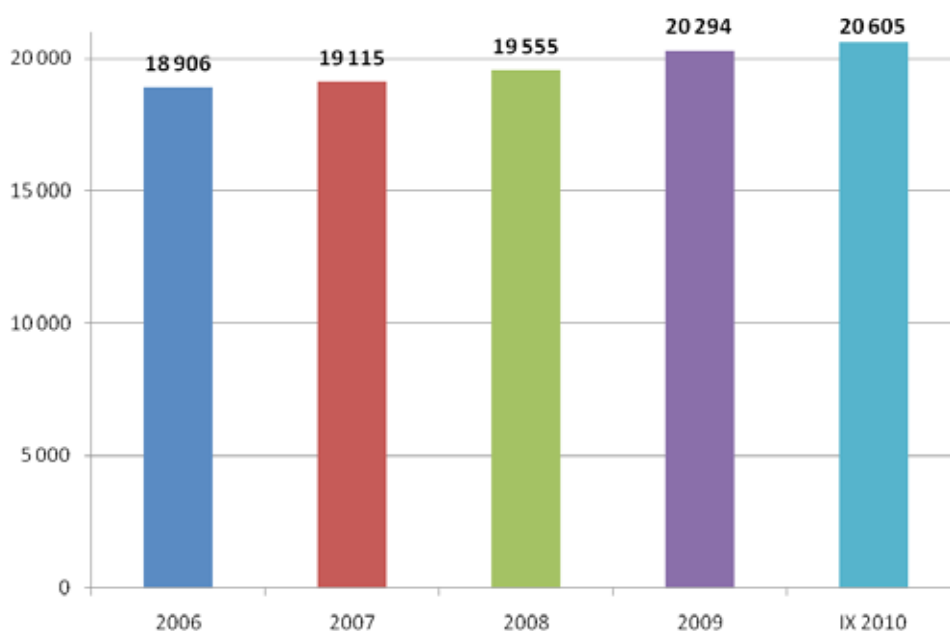
Od 31 marca 2009 r. w Polsce ustawowo zniesiono opłatę za rejestrację działalności gospodarczej. W Toruniu opłata ta została zlikwidowana ponad trzy lata wcześniej - od 1 stycznia 2006 r.

Od 1 grudnia 2008 r. w toruńskim magistracie wprowadzono jednookienkowy system obsługi osób zakładających działalność gospodarczą. W Urzędzie Miasta dyżurowali pracownicy Urzędu Skarbowego, ZUS-u i Urzędu Statystycznego. Dzięki takiemu rozwiązaniu interesanci mogli załatwić w jednym miejscu sprawy związane z rozpoczęciem działalności gospodarczej:

- od ręki otrzymywali z Urzędu Miasta zaświadczenie o wpisie do ewidencji,
- od ręki otrzymywali z Urzędu Statystycznego zaświadczenie o nadaniu numeru REGON,
- mogli złożyć na miejscu wnioski do Urzędu Skarbowego o nadanie lub aktualizację NIP i wybór sposobu opodatkowania oraz wyjaśnić z pracownikiem tego urzędu wszystkie sprawy związane z prowadzeniem działalności gospodarczej,
- mogli na miejscu wyjaśnić z pracownikiem ZUS wszystkie sprawy związane z ubezpieczeniem społecznym.

Od 31 marca 2009 r. „jedno okienko” zostało wprowadzone ustawowo w całym kraju. Przedsiębiorca korzysta z jednego formularza rejestracyjnego, który jest jednocześnie wnioskiem do urzędu skarbowego, urzędu statystycznego oraz ZUS. Gmina od ręki wydaje zaświadczenie o dokonaniu wpisu do ewidencji, a następnie - w ciągu trzech dni - przesyła kopię odpowiednich części wniosku do właściwych urzędów. Urząd statystyczny przesyła pocztą przedsiębiorcy

Liczba podmiotów figurujących w ewidencji działalności gospodarczej prowadzonej przez Urząd Miasta Torunia, w latach 2006-2010

decyzję o nadaniu numeru REGON, natomiast przedsiębiorca musi zgłosić w urzędzie skarbowym - przed rozpoczęciem działalności - informację o sposobie opodatkowania oraz zgłosić siebie i ewentualnych pracowników do ubezpieczenia w ZUS (w ciągu 7 dni od dnia rozpoczęcia działalności).

Z punktu widzenia ilości czasu i zaangażowania, jakie przedsiębiorca musi teraz poświęcić na załatwienie formalności, rozwiązanie toruńskie było korzystniejsze.

Z poręczeniem miasta

W latach 2006-2010 kontynuował swoją działalność Toruński Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. - instytucja powołana do wspierania rozwoju lokalnej przedsiębiorczości poprzez udzielanie poręczeń kredytowych mikro, małym i średnim przedsiębiorcom. Dzięki poręczeniom Funduszu przedsiębiorcy mają ułatwiony dostęp do kredytów i pożyczek. Od 2006 do 2009 roku TFPK udzielił poręczeń na łączną kwotę prawie 59 mln zł. Na koniec września 2010 roku kwota poręczeń przekroczyła 23 mln zł.

Główni udziałowcy spółki to Gmina Miasta Toruń (59,90%) oraz Bank Gospodarstwa Krajowego (35,56%). Pozostałe udziały (4,54%) są w posiadaniu lokalnych samorządów z powiatów: brodnickiego, rypińskiego, golubsko-dobrzyńskiego oraz Gminy Miasta Wąbrzeźno, która przystąpiła do spółki w 2007 roku.

Fundusz udziela poręczeń na okres do 63 miesięcy. Pozwala to przedsiębiorcom pozyskiwać środki na finansowanie działalności gospodarczej także o charakterze inwestycyjnym, co szczególnie sprzyja rozwojowi regionu. Wraz ze wzrostem kapitału poręczycielskiego rośnie maksymalna wysokość poręczenia. Aktualnie dla jednego podmiotu gospodarczego jest to kwota 800 tys. zł. Z poręczeń Funduszu mogą korzystać również początkujący przedsiębiorcy.

W 2008 r. TFPK zakończył realizację dwóch projektów z dofinansowaniem z Unii Europejskiej, dzie-

ki którym udało się podnieść kapitał poręczycielski o 10 mln zł. Dzięki kolejnemu projektowi, do realizacji którego przystąpiono w 2009 r., udało się uzyskać dofinansowanie w wysokości ponad 8,3 mln zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego - Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw. Obecnie realizowany projekt nosi nazwę „Zwiększenie kapitału poręczycielskiego TFPK Sp. z o.o. - szansą rozwoju sektora MŚP w regionie”.

Spółka jest też organizatorem bezpłatnych szkoleń dla przedsiębiorców z regionu kujawsko-pomorskiego. W latach 2006-2010 odbyło się 6 szkoleń cieszących się dużym zainteresowaniem firm.

W listopadzie 2010 r., w ósmą rocznicę rozpoczęcia działalności, Fundusz otworzył swoją nową siedzibę na toruńskiej starówce. Remontowana właśnie nieruchomości została przekazana przez Gminę Miasta Toruń.

W latach 2006 - wrzesień 2010 przedsiębiorcy korzystający z poręczenia kredytowego TFPK zadeklarowali utworzenie ok. 800 nowych miejsc pracy.

Aż cztery firmy rekomendowane przez TFPK zostały laureatami prestiżowego ogólnopolskiego konkursu o tytuł „Mikroprzedsiębiorcy Roku”, organizowanego przez Fundację im. L. Kronenberga w Warszawie.

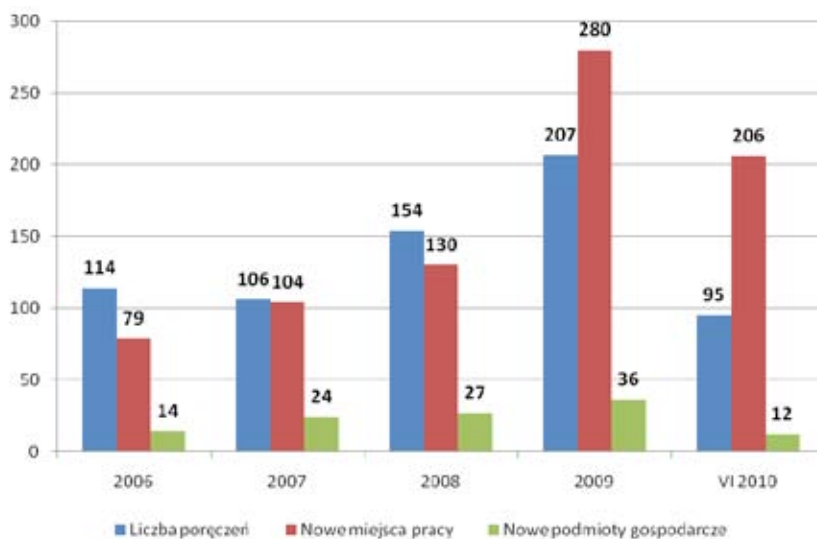
Zagospodarowanie przestrzenne

Do zadań własnych gminy należy kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej na terenie Torunia, w tym uchwalanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Zadania te realizuje Miejska Pracownia Urbanistyczna w Toruniu. W pierwszej połowie 2006 r. Rada Miasta Torunia uchwaliła „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Torunia”. Studium to nie jest przepisem prawa gminnego i nie stanowi podstawy do wydawania decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego.

Rozwój kapitałowy TFPK w latach 2006-2010 oraz niektóre wybrane wskaźniki obrazujące rozwój Funduszu

	2006	2007	2008	2009	30.09.2010
Kapitał zakładowy TFPK Sp. z o.o., (w zł)	3.670.000	3.680.000	4.190.000	4.190.000	4.190.000
Kapitał poręczycielski (w zł)	10.141.666.32	13.715.024	14.344.228	16.618.421	18.698.693
Liczba udzielonych poręczeń	114	106	154	207	95
Wartość udzielonych poręczeń (w zł)	8.451.520	9.027.915	17.721.617	23.088.382	15.641.586*
Ilość utworzonych lub zadeklarowanych miejsc pracy	79	104	130	280	206
Ilość nowo powstałych pomiotów gospodarczych	14	24	27	36	12

Poręczenia TFPK, nowe miejsca pracy i podmioty gospodarcze powstałe dzięki poręczeniom w latach 2006-2010

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego jest natomiast aktem prawa miejscowego, określającym przeznaczenie terenu oraz sposoby i warunki jego zagospodarowania i zabudowy. Jest bezpośrednią podstawą do podejmowania działań w zakresie realizacji inwestycji. Akt ten dotyczy ściśle określonego obszaru i obowiązuje wszystkie podmioty podejmujące na tym obszarze działalność, w zakresie przeznaczenia oraz zabudowy i zagospodarowania terenu.

Prawie 30% powierzchni Torunia to lasy i wody. Pozostały obszar miasta w ponad 33% jest objęty miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Dla kolejnych 11% terenów w mieście podjęte są uchwały o przystąpieniu do sporządzenia planów. Pokrycie obszaru Torunia planami miejscowymi obrazuje mapa - tereny oznaczone kolorem zielonym posiadają mpzp, tereny oznaczone kolorem niebieskim objęte są uchwałami o przystąpieniu do sporządzenia miejskiego planu zagospodarowania przestrzennego (trwają na nich prace planistyczne).

Obecnie na obszarze Torunia obowiązują 163 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. W latach 2006-2010 opracowano i opublikowano 49 planów dla terenów o łącznej powierzchni prawie 2000 ha. Przystąpiono także do opracowania planów dla kolejnych 60 obszarów o powierzchni ok. 2940 ha.

Toruń zajmuje powierzchnię 115,75 km, czyli 11.575 hektarów. 30% to lasy i wody. 33% pozostałych terenów objętych jest miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Dla kolejnych 11% przyjęto uchwały o przystąpieniu do opracowania planów.

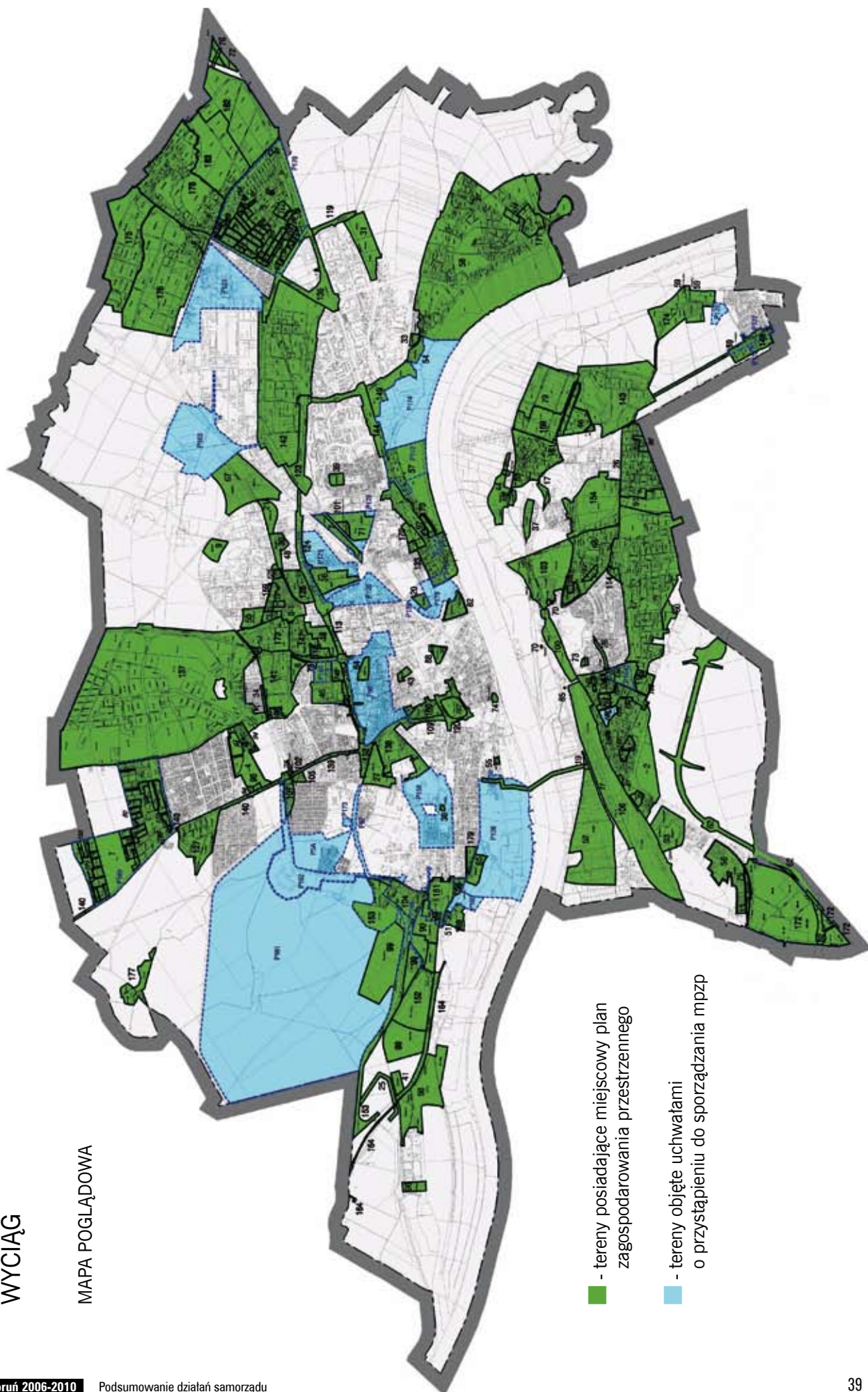
Plany uchwalone i opublikowane w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego w latach 2006-2010:

- P6 - zmiana m.p.z.p. Os. „Podgórz”, dotycząca Jasnej oraz terenów położonych przy Armii Ludowej, Prufferów i Poznańskiej;
- S5 - m.p.z.p. dla drogi głównej - „trasy średnicowej”, na odcinku od Grudziądzkiej do Szosy Chełmińskiej oraz części terenów przyległych;
- S2 - m.p.z.p. dla drogi głównej - „trasy średnicowej”, na odcinku od Szosy Chełmińskiej do Kaszubskiej oraz części terenów przyległych;
- J4 - m.p.z.p. dla terenów położonych w rejonie ulic: Lubicka, Szosa Lubicka, Antczaka i Winnica;
- J8 - zmiana m.p.z.p. os. „Bielawy” terenu położonego przy ulicach: Gdańskiej, Krynickiej i Elbląskiej;
- J7 - m.p.z.p. dla terenu obejmującego fragmenty ulic: Sz. Lubickiej, Olsztyńskiej oraz projektowanego przedłużenia ul. Olimpijskiej do M. Skłodowskiej-Curie;
- P6 - zmiana m.p.z.p. os. „Podgórz”, dotycząca Jasnej oraz terenów położonych przy Armii Ludowej, Prufferów i Poznańskiej;
- C6 - m.p.z.p. dla terenów położonych w rejonie ulic: Grudziądzkiej, Polnej i Ugory;
- S7 - m.p.z.p. dla terenów położonych w rejonie ulic: Balonowej, Bema, Szosie Chełmińskiej;
- C7 - m.p.z.p. dla odcinka ulicy Szosa Chełmińska, pomiędzy Wodociągową a Polną;
- C8 - m.p.z.p. dla odcinków ulicy Szosa Chełmińska, pomiędzy: Polną a Słowiczą oraz Wiklinową a granicą administr. miasta;
- C9 - m.p.z.p. dla terenu położonego w rejonie ulic: Grudziądzkiej, Wielki Rów, Legionów oraz linii kolejowej Toruń Wschód - Toruń Północ;

UWARUNKOWANIA FORMALNO-PRAWNE GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ NA OBSZARZE MIASTA TORUNIA

WYCIĄG

MAPA POGŁĄDOWA

■ - tereny posiadające miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego

■ - tereny objęte uchwałami o przystąpieniu do sporządzenia mpzp

- M3 - m.p.z.p. dla terenu położonego pomiędzy M. Skłodowskiej-Curie z terenami od strony północnej, proj. trasą średnicową, osiedlem Rubinkowo, Olsztyńską i proj. przedłużeniem Olimpijskiej;
- 1.18/17 - m.p.z.p. dla terenów położonych pomiędzy torem kolejowym, Rypińską, linią lasu i Włocławską;
- J10 - m.p.z.p. dla odcinka ul. Szosa Lubicka (od Winnej do Przy Skarpie) i terenów przyległych oraz dla ul. Działowskiego (od Szosa Lubicka do trasy średnicowej);
- 4.07 - m.p.z.p. dla terenu położonego pomiędzy Żwirki i Wigury, Grudziądzką, projektowaną trasą średnicową i projektowanym przedłużeniem w kierunku południowym Lotników (zmiana m.p.z.p. „Kozackie Góry”);
- 13.20 - zmiana m.p.z.p. os. „Podgórz”, dla terenów położonych przy: Paderewskiego, Drzymały i Hallera
- 2.09 - m.p.z.p. dla terenu położonego pomiędzy ulicami: Grudziądzką, Wielki Rów i Pod Dębową Górą;
- P7 - m.p.z.p. dla terenu „Łódzka - Przy Torze”;
- J6 - m.p.z.p. dla terenu położonego przy Szosa Lubicka i Przy Skarpie;
- 10.20 - zmiana m.p.z.p. Osiedla Podgórz, dla terenów położonych przy Okólnej i Armii Ludowej;
- 24.01/05 - m.p.z.p. obszaru położonego w rejonie ulic Broniewskiego i Szosa Okrężna;
- 20.01 - m.p.z.p. dla obszaru przy Szosa Bydgoska 94-106 i planowanej „Trasie Średnicowej”;
- Z1 - m.p.z.p. dla drogi głównej - „trasy średnicowej”, na odcinku od Szosa Okrężna do Szosa Bydgoska oraz terenów przyległych;
- 11.19 - m.p.z.p. dla obszaru położonego pomiędzy Łódzką, Zimową oraz Strzałową i Dwernickiego wraz z terenami przyległymi;
- 17.03 - m.p.z.p. dla terenów położonych w rejonie ulic: Szosa Chełmińskiej i Brzostkowińskiej oraz Szyszkwowej i Pawiej (zmiana m.p.z.p. „Wrzosy Leśne - Polana”);
- 22.19 - m.p.z.p. dla terenu położonego przy Łódzkiej, Strzałowej i gen. Komorowskiego-Bora (zmiana m.p.z.p. osiedla Łódzka-Strzałowa);
- 19.13 - m.p.z.p. osiedla „Bielawy” dla terenów położonych w rejonie ulic: Olsztyńskiej i Ciechanowskiej oraz Tarnowskiej i Piotrkowskiej;
- 14.09 - m.p.z.p. dla terenu położonego przy : Polnej, Batorego, Mazowieckiej i Iwanowa;
- 21.07 - m.p.z.p. „Nowe Centrum”, obejmujący tereny położone pomiędzy ulicami: Czerwoną Drogą, Szosą Chełmińską i projektowaną trasą „Staromostową”;
- P3 - m.p.z.p. osiedla „Rudak A” dla terenu położonego pomiędzy : Rudacką, Skrzetuskiego, Otłoczyńską i linią kolejową;
- 5.14 - m.p.z.p. obszaru „Grębocin Nad Strugą - A”;
- 6.14 - m.p.z.p. obszaru „Grębocin Nad Strugą - B”;
- 15.01 - m.p.z.p. dla terenów położonych wzdłuż Szosa Bydgoska i przy zachodniej granicy miasta;
- 29.07 - zmiana m.p.z.p. dla drogi głównej - „trasy średnicowej”, na odcinku od Grudziądzkiej do Szosa Chełmińska w Toruniu, obejmującej odcinek trasy średnicowej oraz część terenów przyległych od strony południowej;
- 30.20 - m.p.z.p. dla terenów położonych przy Poznańskiej i Prüfferów oraz Armii Ludowej i gen. Andersa;
- 28.06 - zmiana m.p.z.p. „Jordanki” dla terenu oznaczonego symbolem S4-U/ZP1;
- 16.01 - m.p.z.p. dla terenów położonych przy Szosa Bydgoska 13-19;
- 32.18 - m.p.z.p. dla terenu położonego w rejonie Rudackiej, Glinieckiej, Rypińskiej oraz Otłoczyńskiej;
- 23.08. - m.p.z.p. dla terenu położonego w rejonie ulic: Lubickiej, Targowej i Winnica;
- 27.16 - m.p.z.p. Os. „Kaszczorek” dla terenów położonych u zbiegu ulic: Turystycznej, Gościnnej, Na Przełaj i Zakole;
- 3.20 - m.p.z.p. dla terenu „Poznańska - Gniewkowska - Glinki”;
- 26.09 - m.p.z.p. dla terenu położonego pomiędzy ulicami: Grudziądzką, Wielki Rów i Trasą Mostową w osi Waryńskiego;
- 8.17 - m.p.z.p. dla terenów położonych w rejonie ulic: Włocławskiej, Spacerowej i Solankowej;
- M6 - m.p.z.p. dla terenów położonych w rejonie ulic Olsztyńskiej i Wapiennej, przy granicy z wsią Grębocin;
- M5 - m.p.z.p. dla terenów położonych w rejonie ulic Olsztyńskiej i Ceramicznej oraz linii kolejowej relacji Toruń - Sierpc;
- 18.02 - m.p.z.p. „Osady Barbarka”, dla terenu położonego przy Przysieckiej i wzdłuż Barbarka;
- 7.14 - m.p.z.p. obszaru „Grębocin Nad Strugą - C”;
- 41.05 - m.p.z.p. dla terenów położonych pomiędzy ulicami Mickiewicza, Reja i Szosą.

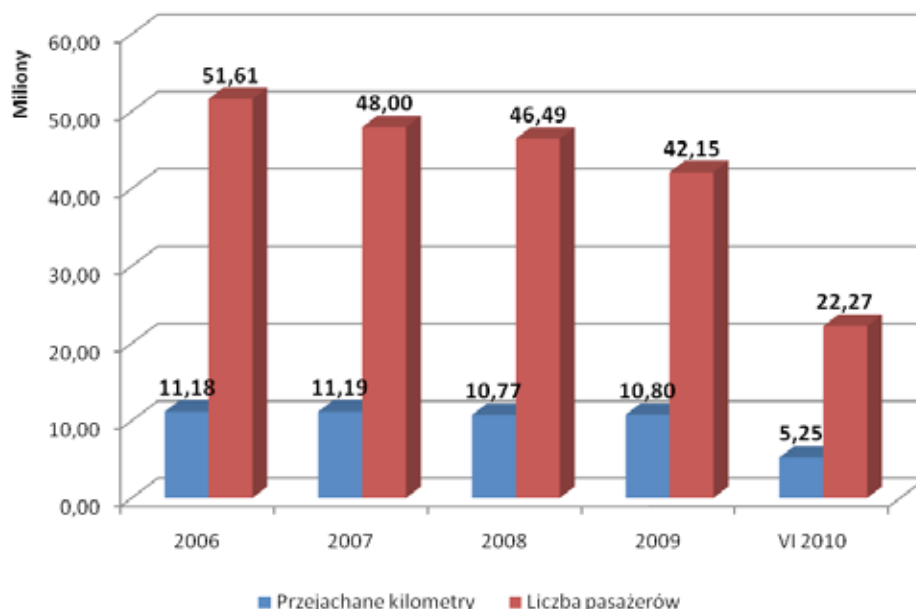
Transport publiczny

Miejski Zakład Komunikacji dba o komfort swoich pasażerów, sukcesywnie polepszając jakość funkcjonowania transportu publicznego. W Toruniu regularnie pojawiają się nowoczesne autobusy i zmodernizowane tramwaje. Dobrze rozbudowana sieć komunikacyjna umożliwi mieszkańcom Torunia swobodne przemieszczanie się w granicach miasta.

Autobusy i tramwaje

Ilość kilometrów przejechanych przez toruńskie autobusy i tramwaje i liczba przewiezionych pasażerów w latach 2006-2010

Publiczny transport zbiorowy w Toruniu zapewnia Miejski Zakład Komunikacji, który jest zakładem budżetowym. Obecnie toruński MZK obsługuje:

- 4 linie tramwajowe o łącznej długości 43,4 km,
- 35 linii autobusowych dziennych o długości 365,6 km,
- 5 linii nocnych (4 autobusowe i 1 tramwajowa).

Dodatkowo w wakacje 2010 r. miejski przewoźnik obsługiwał 3 linie sezonowe do kąpielisk w Osieku, Zalesiu i Kamionkach.

W latach 2006 - VI 2010 kontrolerzy ujawnili 86,4 tys. pasażerów „na gapę”. To 0,04% wszystkich przewiezionych osób. Oznacza to, że na każde 10.000 pasażerów ujawniono czterech bez ważnego biletu.

80% autobusów wyposażonych jest w elektroniczne tablice informacyjne, ponad 45% w monitoring, 30% w automat biletowy, a ponad 40% to autobusy niskopodłogowe.

Obecnie toruński MZK dysponuje 125 autobusami i 58 wozami tramwajowymi. Od ponad 7 lat kupowane są wyłącznie autobusy dostosowane do obsługi pasażerów niepełnosprawnych. Wszystkie też spełniają najnowsze normy emisji spalin. Autobusy wyposażone są m.in. w automaty do sprzedaży biletów, informację pasażerską w formie tablic elektronicznych oraz zapowiedzi głosowej, system monitoringu oraz funkcję tzw. przykłąku na przystankach.

W latach 2006-2010 miasto kupiło 37 nowych autobusów miejskich. Największy zakup - aż 13 sztuk, zaplanowano na rok 2010. Stan ilościowy taboru tramwajowego nie zmienił się. Poprawiła się natomiast jego kondycja. Gruntownie zostało zmodernizowanych 8 wozów, kolejny jest w trakcie modernizacji.

Zestawienie danych dotyczących autobusów MZK w Toruniu w latach 2006-2010

	2006	2007	2008	2009	Plan 2010
Zakupy	11	9	4	-	13
Stan taboru	140	127	126	122	125
Średni wiek taboru w latach	7,7	7,4	7,9	8,6	7,9 (na 30 IX)
Nakłady na zakup nowych pojazdów (zł)	7.796.500	6.605.840,66	3.496.764,39	-	9.788.000
Remonty kapitalne [szt.]	6	4	3	3	4
Remonty malarskie [szt.]	7	4	5	6	5

Zestawienie danych dotyczących tramwajów MZK w Toruniu w latach 2006-2010

	2006	2007	2008	2009	2010
Stan taboru	58	58	58	58	58
Średni wiek taboru w latach	22,3	23,3	24,3	25,3	25,8 (stan na VI 2010)
Modernizacja wagonów (szt.)	-	2	2	2	3
Nakłady na modernizację (zł)	-	621 535	649 883	799 039	1 200 000

Od lipca 2009 r. pasażerowie, kupując bilety miesięczne w kasach biletowych MZK, mogą płacić za pomocą kart kredytowych.

Przewidywane na 2010 r. koszty działalności eksploatacyjnej MZK w Toruniu wynoszą ponad 56,4 mln zł. Od roku 2006 wzrosły o 5,3 mln zł. Miejski przewoźnik zatrudnia obecnie pracowników na 555 etatach. W stosunku do roku 2006 liczba etatów w firmie zmalała o 53.

W ostatnich latach MZK wprowadził nowe oprogramowanie do prezentacji rozkładów jazdy. Zmieniono szatę graficzną rozkładów. Uruchomiono także usługę publikowania rozkładu jazdy w telefonach komórkowych, pod adresem wap.rozklad.com.

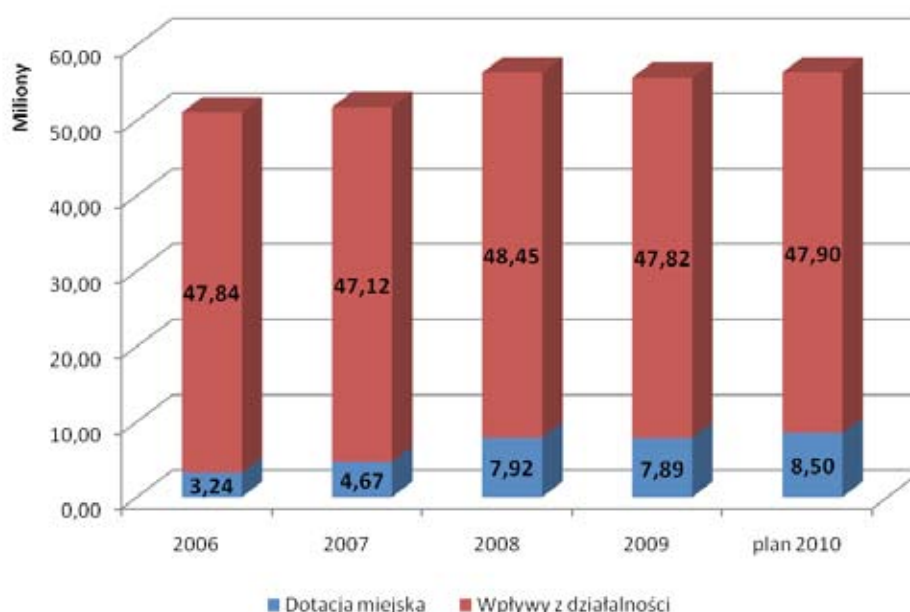
Tramwajem na Bielany

Zadania do zrealizowania w ramach projektu „Rozwój sieci komunikacji tramwajowej w Toruniu w latach 2007-2013”.

- system zarządzania ruchem drogowym w Toruniu,
- system informacji pasażerskiej w czasie rzeczywistym,
- nowa trasa tramwajowa - do Uniwersytetu Mikołaja Kopernika na osiedle Bielany,
- powiązanie linii tramwajowej do UMK na osiedle Bielany z osiedlem Rubinkowo
- skrosowanie linii tramwajowej w alei Solidarności
- modernizacja pętli Olimpijska dla potrzeb obsługi linii do UMK
- modernizacja taboru do obsługi linii tramwajowych

W ramach projektu planuje się: wybudowanie ponad 1,9 km nowej trasy dwutorowej pomiędzy Bielunami i Bema, z tego 75% po wydzielonym torowisku (tzw. zielony tor), wybudowanie pętli Bielany o dł. 523 m, dobudowę 3 torów do odstawiania tramwajów na pętli Olimpijska. Projekt obejmuje również przebudowę planowanej dwutorowej linii tramwajowej zlokalizowanej w pasie drogowym al. Solidarności - długość linii tramwajowej - 0,28 km.

Koszty działalności eksploatacyjnej MZK z uwzględnieniem dotacji z budżetu miasta w latach 2006-2010

Ogółem powstanie lub zostanie przebudowanych 46 przystanków. Wszystkie przystanki objęte projektem zostaną wyposażone w pochylnie dla osób niepełnosprawnych. Zainstalowane w ramach projektu wyświetlacze informacji na przystankach będą posiadać także funkcję informacji głosowej. W 18 pojazdach będą zainstalowane elektroniczne wyświetlacze. Przewidziano przeprogramowanie stałych cykli sygnalizacji świetlnej na 7 skrzyżowaniach, modernizację sygnalizacji świetlnej na 11 skrzyżowaniach, budowę sygnalizacji świetlnej na 2 skrzyżowaniach oraz budowę 4 sygnalizacji na skrzyżowaniach linii tramwajowej z wjazdami bocznymi - tak, aby nadać priorytet komunikacji tramwajowej.

Przedsięwzięcie znajduje się na liście projektów kluczowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013. 30 grudnia 2009 r. złożono wnioski o dofinansowanie z RPO. Wniosek przeszedł ocenę formalną i jest w trakcie oceny merytorycznej instytucji wdrażającej.

Szacunkowy koszt projektu, zgodnie ze studium wykonalności, wynosi 84.647.574 zł. Wysokość dofinansowania to 42.135.000 zł.

BiT City

Szybka Kolej Metropolitalna w bydgosko-toruńskim obszarze metropolitalnym BiT-City oraz integracja systemów transportu miejskiego - to tytuł wielkiego projektu komunikacyjnego realizowanego wspólnie przez kilka podmiotów: Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Gminy Miasta Toruń, Miasta Bydgoszcz, Solec Kujawski oraz PKP SA, PKP PLK SA oraz spółki „Tramwaj Fordon Sp. z o.o”.

Całe przedsięwzięcie składa się z kilku podprojektów. Dla Torunia są to przede wszystkim następujące zadania:

- przebudowa torowiska tramwajowego na linii średnicowej od węzła Toruń Miasto (pl. 18 stycznia) do ul. Chopina,
- skrosowanie linii średnicowej z układem trasy tramwajowej nr 2,

- poprawa dostępności dla osób starszych i niepełnosprawnych poprzez budowę i przebudowę przystanków tramwajowych,
- system monitorowania bezpieczeństwa pasażerów w komunikacji zbiorowej,
- modernizacja systemu sterowania na linii średnicowej dostosowanej do taboru niskopodłogowego,
- powiązanie wybranych obszarów miasta z Koleją Metropolitalną BiT-City poprzez budowę nowych linii tramwajowych,
- budowa węzła przesiadkowego przy dworcu Toruń Miasto, integrującego tramwajową linię średnicową nr 1 oraz pozostały transport publiczny z koleją metropolitalną BiT-City,
- budowa obiektów inżynierskich dla umożliwienia bezkolizyjnego przejścia drugiego toru kolejowego pod placem Pokoju Toruńskiego,
- zakup taboru tramwajowego niskopodłogowego.

W ramach projektu na terenie Torunia zostanie także przeprowadzona rewitalizacja obiektów dworcowych Toruń Miasto oraz Toruń Główny i modernizacja infrastruktury kolejowej na odcinku Toruń Główny - Toruń Wschodni i linii kolejowej nr 353.

Do końca 2010 r. planuje się realizację 7 platform przystankowych, tj.: na osiedlu Zieleniec (2 platformy), Sienkiewicza (1 platforma), Jubilat (2 platformy), Szpital Miejski (2 platformy). Trwają prace nad wnioskiem o wydanie decyzji środowiskowej. W roku bieżącym planuje się również ogłoszenie przetargu na opracowanie raportu OOS i rozpoczęcie konsultacji społecznych dla podprojektu I projektu BiT-City „Integracja systemu transportu miejskiego w Toruniu”.

Orientacyjny całkowity koszt realizacji projektu: 884,12 mln zł. Szacunkowa kwota dofinansowania: 338,40 mln zł. Orientacyjny koszt realizacji zadań Gminy Miasta Toruń w ramach tego projektu to ok. 196,41 mln zł.

Projekt znajduje się na liście podstawowej projektów indywidualnych Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko: Priorytet VII „Transport przyjazny środowisko”, Działanie 7.3 „Transport miejski w obszarach metropolitalnych”. Termin realizacji: 2009-2013.

Sport i rekreacja

W Toruniu szczególnie cenimy prozdrowotne, edukacyjne i wychowawcze wartości sportu. Gród Kopernika - wśród miast do 200 tys. mieszkańców - dysponuje jedną z najbardziej rozwiniętych baz sportowych. Jest tu prawie 200 obiektów sportowych, około 40 ścieżek rowerowych oraz liczne urządzenia rekreacyjne. Działające w mieście kluby rozwijają różne dyscypliny sportu, a takie prestiżowe wydarzenia, jak Grand Prix na żużlu, przyciągają do Torunia tysiące kibiców.

Miasto sportu

Jednym z podstawowych elementów w kreowaniu polityki miasta w zakresie rozwoju kultury fizycznej i sportu jest tworzenie odpowiednich warunków dla uprawiania sportu i rekreacji oraz utrzymanie i rozbudowa bazy sportowej w mieście. Budowa nowych obiektów i unowocześnienie istniejących oraz zapewnienie do nich dostępności mieszkańcom Torunia to instrumenty decydujące o rozwoju kultury fizycznej w Toruniu.

Jednym z głównych zadań gminy jest również wspieranie z budżetu miasta zadań z zakresu sportu kwalifikowanego dzieci i młodzieży oraz sportu kwalifikowanego na najwyższym poziomie. Wsparcie finansowe w znacznym stopniu przyczynia się do osiągnięcia przez zawodników i drużyny wysokiego poziomu sportowego.

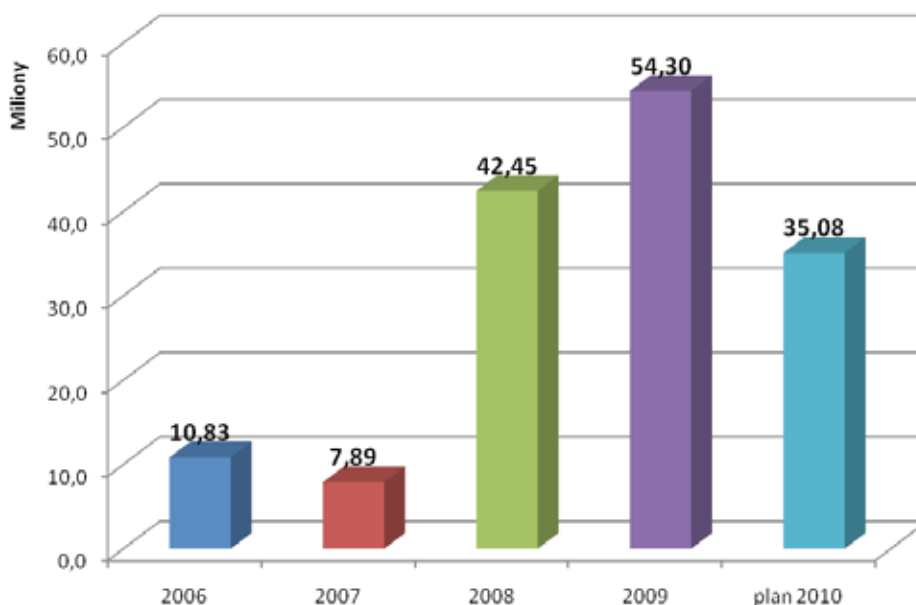
Miejskie obiekty sportowe

1. Lodowisko TOR-TOR, ul. Bema 23/29 - jedno z najnowocześniejszych wyposażonych lodowisk w Polsce. Po modernizacji posiada wentylację i doskonałe zaplecze techniczno-sportowe. Jest wyposażone w trybuny na 2997 miejsc oraz dwie płyty lodowiska, każda o wymiarach 30x60 metrów.
2. Stadion Miejski im. Grzegorza Duneckiego, ul. Bema 23/29 - zmodernizowany, lekkoatletyczno-piłkarski stadion, wyposażony w kompleksowy sprzęt do rozgrywania zawodów. Boisko ma licencję PZPN, sprzęt lekkoatletyczny certyfikat IAAF. Wyposażone jest w bieżnię lekkoatletyczną typu „mondo” ze stanowiskami do pchnięcia kulą oraz klatką do rzutu dyskiem i młotem, wielokierunkowe rozbiegi do skoku w dal, o tyczce i wżwyz oraz rzutu oszczepem. Na stadionie znajduje się pełnowymiarowe boisko piłkarskie o wymiarach 103m x 68,5m oraz trybuny na 4 200 miejsc. Odbywają się tu mecze ligowe i międzynarodowe.
3. Boisko do hokeja na trawie z trawą syntetyczną, ul. Szosa Chełmińska 75 - zmodernizowany stadion, jeden z najnowocześniejszych w Polsce. Posiada pełnowymiarowe boisko do hokeja na trawie, trybuny na 600 miejsc i oświetlenie umożliwiające grę po zmroku. W pobliżu znajduje się parking.
4. MotoArena im. M. Rosego, ul. Pera Jonssona 7. W maju 2009 roku Toruń wzbogacił się o najnowocześniejszy na świecie stadion żużlowy. Teren stadionu obejmuje sam stadion, a także parking na 1 502 samochody osobowe, 12 autobusów oraz 94 miejsca VIP. Widownia zaprojektowana na 15 tysięcy miejsc siedzących i w całości zadaszona, jest położona na dwóch poziomach. Dodatkowo wyznaczono też 3 tysiące miejsc stojących na poziomie wejściowym. W chwili obecnej wykonywane jest zadanie toru żużlowego - zakończenie prac nastąpi do 30 marca 2011 roku.
5. Hala Sportowa Olimpijczyk, ul. Słowackiego 114 - obiekt posiada dwie przestronne i dobrze wyposażone hale sportowe o wymiarach 16 x 40 m, w tym jedną przystosowaną do gimnastyki artystycznej, oraz ring bokserski. Dzięki wszechstronności obiektu można uprawiać na nim różne dyscypliny sportu m.in.: gimnastykę artystyczną, boks, tenis stołowy, koszykówkę, piłkę nożną oraz wiele innych.
6. Centrum Sportowo - Rekreacyjne przy ul. Przy Skarpie 4 - w skład kompleksu wchodzi: „Orlik 2012” (boisko do piłki nożnej o wymiarach 30 x 60 m, boisko wielofunkcyjne o wymiarach 30 x 19 m); 9 kortów tenisowych z nawierzchnią ceglana, w tym kort centralny z trybunami oraz kort z nawierzchnią syntetyczną.
7. Centrum Sportowo - Rekreacyjne, ul. Armii Ludowej 45/47 - w skład kompleksu wchodzi: boisko piłkarskie, 105 x 68 m, z nawierzchnią naturalną, boisko piłkarskie, 105 x 68 m, z nawierzchnią syntetyczną, „Orlik 2012”.
8. Mini Aquapark, ul. Hallera 79 - jedyna tego typu pływalnia w Toruniu. Na obiekcie znajdują się dwa baseny. Pierwszy - sportowy o wymiarach 25 x 12,5 m i głębokościach od 1,35 m do 1,80 m. Drugi - rekreacyjny, w którym znajdują się rwąca rzeka i bicz wodne. Dodatkowymi atrakcjami są: 60-metrowa zjeżdżalnia, jacuzzi, sauna sucha i parowa.
9. Kryta pływalnia, ul. Bażyńskich 9/17 - na terenie pływalni znajdują się dwa baseny, sauna, solarium, i pokoje hotelowe. Obiekt posiada najlepszy w Toruniu kryty basen o głębokościach od 1 m do 3,85 m, wyposażony w wieże do skoków wodnych.
10. Boisko piłkarskie ze sztuczną murawą, ul. Szosa Chełmińska 75.
11. Boisko wielofunkcyjne przy ul. Gościnniej w Kaszczorku.
12. Boisko wielofunkcyjne, ul. Storczykowa 66a
13. Skate park przy Zespole Szkół nr 2, ul. Rydygiera 12.
14. Camping Tramp z polem do mini golfa, ul. Kujawska 14.

Sportowe inwestycje

Całkowity koszt inwestycji w toruńskich obiektach sportowych w latach 2006-2010 wyniósł 161.682.476 zł. Największą i najbardziej spektakularną z nich z nich była budowa stadionu żużlowego MotoArena Toruń (91.000.000 zł).

Nakłady na inwestycje sportowe w latach 2006-2010

Kolejne wielkie inwestycje sportowe:

- budowa drugiej płyty lodowiska Tor-Tor oraz inne prace wykonane w budynku (20.844.713 zł)
- wykupienie terenu, wykonanie opinii, ekspertyz i projektu budowlano-wykonawczego hali widowiskowo-sportowej przy ul. Bema (10.614.000 zł)
- budowa Mini Aquaparku przy ul. Hallera 79 (9.369.916 zł)
- budowa Centrum Sportowo-Rekreacyjnego przy ul. Przy Skarpie z 9 kortami tenisowymi i kortem treningowym oraz kompleksem sportowo-rekreacyjnym „Moje Boisko-Orlik 2012” (8.292.509 zł)
- modernizacja stadionu sportowego przy ul. Bema (6.413.701 zł).
- budowa Centrum Sportowo-Rekreacyjnego przy ul. Armii Ludowej 45/47 (5.581.549 zł)
- budowa boiska do hokeja na trawie przy Szosie Chełmińskiej 75 (5.126.000 zł)
- budowa boiska piłkarskiego przy Szosie Chełmińskiej 75 (3.245.386)
- kompleksowa modernizacja hali sportowej Olimpijczyk przy ul. Słowackiego (1.792.122 zł)

Inne inwestycje sportowo-rekreacyjne realizowane w 2010 r.

- Centrum Sportowo-Rekreacyjne dla Dzieci i Młodzieży przy ul. Armii Ludowej (inwestycję rozpoczęto w 2008 roku)
- Budowa kortów tenisowych wraz z infrastrukturą techniczną przy ul. Przy Skarpie
- Budowa pełnowymiarowej sali gimnastycznej przy IV LO wraz z garażami podziemnymi i zapleczem

- Budowa parkingu i zadaszenia nad torem żużlowym Motoareny Toruń;

Planowane inwestycje sportowe w latach 2010-2012

- Budowa hali widowiskowo-sportowej przy ul. Bema w Toruniu - inwestycja priorytetowa
- Budowa hali tenisowej w ramach kompleksu sportowego przy ul. Przy Skarpie 4
- Budowa trzech kortów tenisowych przy ul. Chełmińskiej 75
- Budowa 10 kompleksów sportowo-rekreacyjnych „Moje Boisko-Orlik 2012”

Boiska do gier zespołowych

W ciągu ostatnich czterech lat zdecydowanie poprawiła się jakość istniejących obiektów przeznaczonych do gier zespołowych. Powstały też nowe, dzięki którym zarówno młodzież, jak i dorośli mogą swobodnie rozwijać swoje sportowe pasje. Do najważniejszych inwestycji w tej dziedzinie należała modernizacja stadionu sportowego przy ul. Bema. Nowoczesne boisko przy Szosie Chełmińskiej 75 zyskali również hokeiści na trawie, zaś piłkarze mogą tuż obok cieszyć się pełnowymiarowym boiskiem z trawą syntetyczną.

Mieszkańcy lewobrzeża mają do dyspozycji nowoczesne Centrum Sportowo-Rekreacyjne przy ul. Armii Ludowej 45/47, w skład którego wchodzi kompleks sportowo-rekreacyjny „Moje Boisko-Orlik 2012”, boisko piłkarskie w sztucznej nawierzchni, pełnowymiarowe boisko trawiaste. Atrakcyjne obiekty powstały

też przy ul. Przy Skarpie 4. Na Centrum Sportowo-Rekreacyjne składa się tam kompleks „Moje Boisko-Orlik 2012”, 9 kortów tenisowych, oraz kort treningowy.

Nowe boiska wielofunkcyjne przy ul. Storczykowej 66a zyskali również mieszkańcy Wrzosów oraz przy ul. Gościńskiej mieszkańcy Kaszczorka.

Toruń skutecznie wykorzystuje fundusze rządowe na budowę obiektów sportowych. Do końca 2010 r. w Toruniu będzie już 13 kompleksów rekreacyjno-sportowych „Moje Boisko-Orlik 2012”, które budowane są od 2009 r. dzięki ministerialnemu programowi. W planie jest budowa kolejnych Orlików - w sumie będzie ich w Toruniu 23.

Hala na Bema

Okres realizacji i finansowania inwestycji zaplanowano na lata 2007-2013. Termin zakończenia budowy obiektu i oddania do użytku to 2012 r. Przewidywany koszt realizacji to 127.000.000 zł. (w budżecie miasta). Gmina pozyskała też pieniądze z zewnątrz: z samorządu województwa: 36.000.000 zł, (w 2010 r. 1.200.000 zł), z Ministerstwa Sportu i Turystyki: 20.000.000 (w tym w 2010 r. 1.000.000 zł).

Budowa wielofunkcyjnej hali widowiskowo-sportowej zaspokoi potrzeby w zakresie:

- sportu: kwalifikowanego na najwyższym poziomie rozgrywek sportowych, kwalifikowanego dzieci i młodzieży, osób niepełnosprawnych, szkolnego,
- realizacji programu wychowania fizycznego przez studentów Uniwersytetu Mikołaja Kopernika oraz uczniów szkół publicznych prowadzonych przez Gminę Miasta Toruń,
- organizacji wydarzeń: międzynarodowych, krajowych i lokalnych o charakterze sportowym i rekreacyjnym, wystaw, konferencji, targów, koncertów.

Projekt hali uwzględnia zaplecze treningowe i infrastrukturę sportową, w skład której wchodzi: lekko-

atletyczna bieżnia okólna o dł. 200 m, infrastruktura sportowo-techniczna zgodnie z aktualnymi wytycznymi IAAF, 4-torowa bieżnia rozgrzewkowa, lekkoatletyczne urządzenia techniczne, boiska wielofunkcyjne spełniające międzynarodowe wymogi dla rozgrywek turniejowych, ściana wspinaczkowa spełniająca wymogi przeprowadzenia zawodów mistrzowskich, sala sportów walki, gabinety lekarskie, gabinety odnowy biologicznej, siłownię, trybuny z siedziskami na arenie dla 6.790 widzów. Znajdą się tam również 32 dwuosobowe pokoje hotelowe, zaplecze gastronomiczne, zaplecze sanitarno - szatniowe, zaplecze socjalne.

Fundusze na rozwój bazy sportowej Torunia

Na najważniejsze inwestycje sportowe miasto pozyskuje środki zewnętrzne. Pochodzą one przede wszystkim z samorządu województwa oraz Ministerstwa Sportu i Turystyki. Na budowę obiektów sportowo rekreacyjnych w latach 2005-2010 pozyskano z tych źródeł 8.724.036 zł, na budowę hali widowiskowo-sportowej przy ul. Bema do 2013 r. otrzymamy 56.000.000 zł, zaś kompleksy sportowo-rekreacyjne „Moje Boisko Orlik 2012” dostały wsparcie w wysokości 8.658.000 zł. Ponadto na programy pomocowe „Moje Boisko-Orlik 2012”: animator sportu i pozyskanie sprzętu sportowego na Orliki miasto otrzymało z MSiT 148.000 zł.

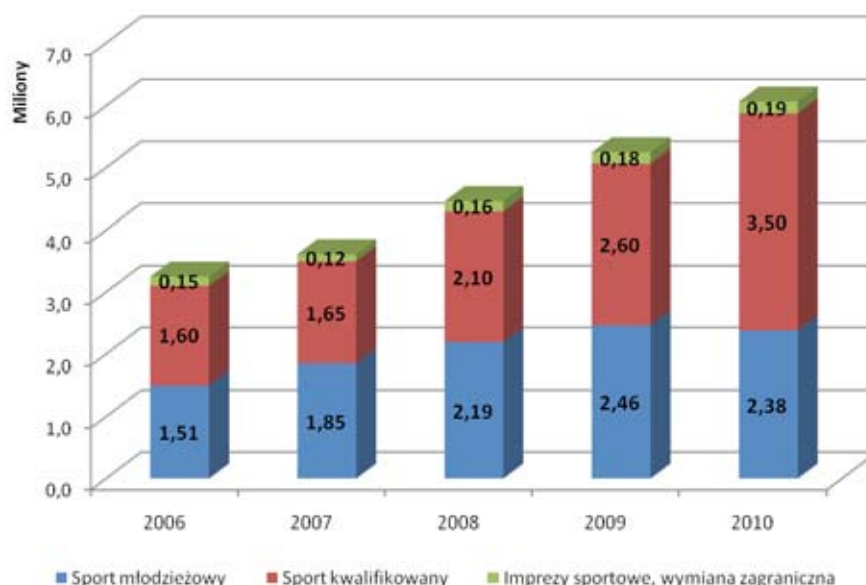
Kluby sportowe

Potencjał sportowy Torunia to blisko 200 organizacji sportowych. W ewidencji prowadzonej przez Wydział Ewidencji i Rejestracji UMT zarejestrowanych jest 79 stowarzyszeń sportowych, w tym: uczniowskie kluby sportowe - 22, kluby nie prowadzące działalności gospodarczej - 57. Natomiast w ewidencji Krajowego Rejestru Sądowego pozostałe stowarzyszenia.

Toruńskie kluby sportowe uczestniczące w rozgrywkach na najwyższym poziomie sportowym:

- Klub Sportowy Toruń UNIBAX SA - ekstraklasa żużlowa
- Miejski Międzyszkolny Klub Sportowy „Katarzynki” - ekstraklasa koszykówki kobiet
- Klub Sportowy „MARWIT” - ekstraklasa futsalu (obecnie: I liga)
- Toruński Klub Hokejowy - ekstraklasa (obecnie: Klub Sportowy Toruń Hokejowa SA - I liga hokeja na lodzie)
- Toruński Klub Futsalu TACHO - I liga futsalu
- Toruński Klub Sportowy Radio System - I liga futsalu

Miejskie dofinansowanie dla toruńskich klubów sportowych w latach 2006-2010

- Toruński Klub Sportowo-Turystyczny „Budowlani” - I liga siatkówki kobiet (obecnie: II liga)
- Klub Sportowy „Pomorzanie” - I liga hokeja na trawie
- Klub Sportowo-Turystyczny „Elektryk” - I liga tenisa stołowego
- Toruński Klub Piłkarski - II liga (obecnie: Toruński Klub Piłkarski „Elana” SA - II liga piłki nożnej)
- Miejski Międzyszkolny Klub Sportowy „Pierniki” - II liga koszykówki mężczyzn
- Miejski Klub Lekkoatletyczny Toruń - II liga seniorów la
- Akademicki Związek Sportowy - wioślarstwo, II liga szachy.

mały dotacje na organizowanie i prowadzenie działalności strictly sportowej m.in.: szkolenie sportowe, wynajem obiektów sportowych, udział w rozgrywkach, zawodach, turniejach oraz organizację imprez sportowych w Toruniu, zgrupowania sportowe dla dzieci i młodzieży, zakup niezbędnego sprzętu sportowego.

Efekty szkolenia zawodniczego to udział toruńskich sportowców we współzawodnictwie sportowym, w mistrzostwach Polski zarówno w konkurencjach indywidualnych, jak i drużynowych oraz w mistrzostwach Europy i świata. Zawodnicy poszczycić się mogą czołowymi pozycjami w rywalizacji krajowej (kadra olimpijska i narodowa), jak również znaczącymi osiągnięciami sportowymi w imprezach międzynarodowych: igrzyska olimpijskie, mistrzostwa świata, Europy.

Wsparcie dla sportu młodzieżowego

W ramach rozstrzygnięć otwartych konkursów organizacji pozarządowe (kluby sportowe, międzyszkolne kluby sportowe, uczniowskie kluby sportowe) otrzy-

Promocja miasta poprzez sport młodzieżowy

Uczestnictwo i sukcesy zawodników kategorii młodzieżowej - reprezentantów Torunia - w zawodach najwyż-

Wykaz klubów, które otrzymały największe wsparcie miasta na upowszechnianie i rozwój kultury fizycznej i sportu, w latach 2006-2010

Klub sportowy	2006	2007	2008	2009	VI 2010	Razem
MKS „Sokoły”	108.140	199.170	265.361	312.570	156.292	1.041.533
TKS-T „Budowlani”	93.440	108.298	169.860	201.340	75.000	647.938
KS „Pomorzanie”	114.640	118.440	138.820	183.340	81.766	637.006
TKK „Pacific”	89.160	93.756	101.460	136.850	57.000	478.226
TKP „Elana ”	89.400	89.338	91.170	128.440	50.000	448.348
MKS „Axel”	56.700	62.320	97.230	98.730	68.201	383.181
AZS UMK Toruń	84.040	76.188	83.200	86.240	32.500	362.168
KS „Start-Wisła”	77.140	78.680	77.840	70.380	49.785	353.825
MKLA „Toruń”	41.525	72.940	53.350	95.150	36.000	298.965
MTKP „Delfin”	40.080	49.060	59.670	79.870	40.160	268.840

szej rangi, w tym mistrzostwach Polski, Europy i świata to świetna wizytówka Torunia w kraju i za granicą oraz doskonała reklama i promocja naszego miasta.

Promocja polegała m.in. na umieszczeniu herbu Torunia na strojach sportowych, używaniu nazwy Toruń w wypowiedziach, w trakcie wywiadów, informowaniu o współpracy z miastem we wszystkich materiałach. W 2007 r. na ten cel przeznaczono 150.400 zł, w 2008 r. 55.000 zł, w 2009 r. 63.000. W 2010 r. fundusze te zostaną rozdysponowane w drugim półroczu.

Wsparcie dla sportu na najwyższym poziomie rozgrywek

W latach 2006-2010 na dofinansowanie sportu kwalifikowanego na najwyższym poziomie rozgrywek przeznaczono łącznie prawie 11,45 mln zł (w tym dotacja 6,86 mln zł oraz zakup usług promocyjnych 4,59 mln zł).

Najwyższą sumę dotacji w latach 2006-2010 otrzymał Toruński Klub Hokejowy (Ekstraliga PLH) - 2.039.938 zł. Następne miejsce zajmuje Miejski Międzyszkolny Klub Sportowy „Katarzynki” (ekstraliga koszykówki kobiet) - 1.695.000 zł. Trzecią co do wielkości kwotę

dotacji otrzymał Toruński Klub Piłkarski (obecnie II liga piłki nożnej) - 725.000 zł.

Po 405.000 zł miasto wydało na dofinansowanie ligi koszykówki męskiej z Miejskiego Międzyszkolnego Klubu Sportowego „Pierniki” oraz I ligi hokeja na trawie z Klubu Sportowego „Pomorzanin”.

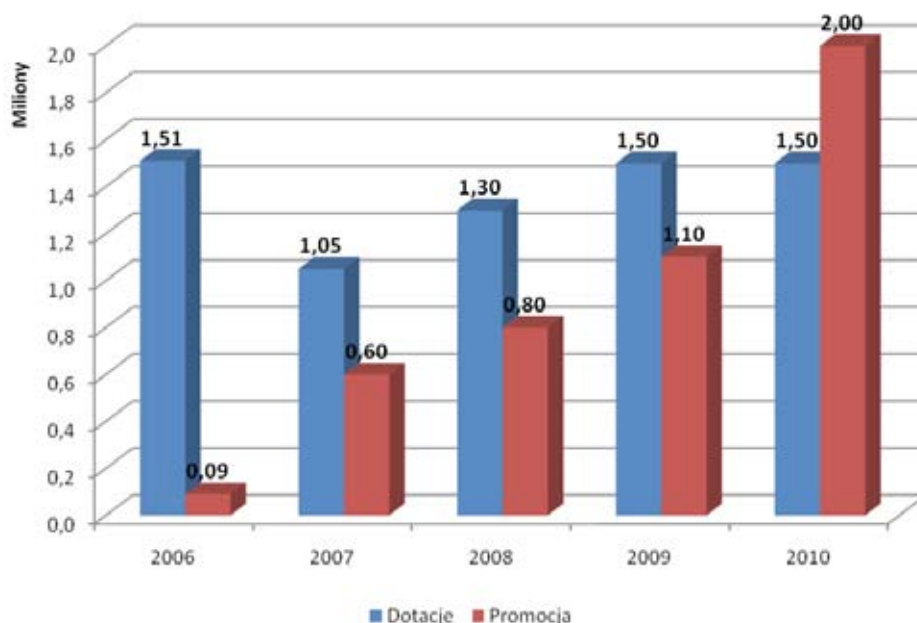
Wsparcie sportowej działalności drużyn uczestniczących w krajowych rozgrywkach ekstraligowych, ligowych jest wyrazem ogromnego zainteresowania władz miasta rozwojem sportu na najwyższym poziomie.

Promocja

Na działania promocyjne miasta poprzez sport kwalifikowany na najwyższym poziomie rozgrywek wydano w sumie w latach 2006-2010 kwotę prawie 4 mln zł (w 2006 - 90 tys. zł; w 2007 - 600 tys. zł; w 2008 - 800 tys. zł; w 2009 - 1,1 mln zł; w 2010 - 1,4 mln zł).

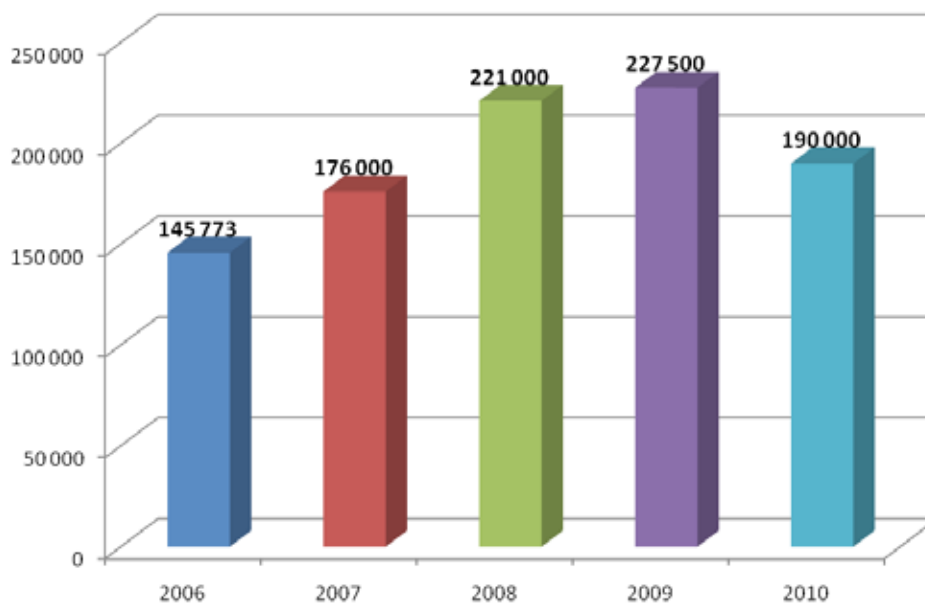
Umowy promocyjne miasto zawierało przede wszystkim z klubami sportowymi, ale również z poszczególnymi zawodnikami. W ciągu czterech lat najwięcej na ten cel otrzymała ekstraligowa drużyna żużlowa KS Toruń Unibax. W sumie była to kwota 1.311.6333 zł. Dodatkowo w 2009 r. zawodnik Unibaxu Toruń Wiesław Jaguś otrzymał na promocję Torunia przez sport 29.000 zł.

Miejskie wsparcie dla sportu kwalifikowanego na najwyższym poziomie rozgrywek

Miejskie pieniądze na organizację sportu szkolnego w latach 2006-2010

Toruński wioślarz Łukasz Pawłowski na Olimpiadzie w Pekinie w 2008 r. wywalczył srebrny medal w czwórce bez sternika wagi lekkiej. To największy sukces w historii toruńskiego sportu - pierwszy olimpijski laur dla zawodnika z naszego miasta. Bardzo dobry występ na olimpiadzie zanotowali też w ósemce wioślarskiej Michał Stawowski i Sławomir Kruszkowski. W „królewskiej” konkurencji zajęli wysokie, 5. miejsce.

Organizacja sportu szkolnego

Corocznie w imprezach sportowych, zawodach i rozgrywkach organizowanych przez miasto uczestniczy kilkanaście tysięcy uczniów. Do najważniejszych przedsięwzięć zaliczyć można: Czwartki Lekkoatletyczne, Toruńską Olimpiadę Młodzieży Szkolnej w Lekkiej Atletyce i Grach Zespołowych, Licealiadę, Gimnazjadę, Igrzyska Młodzieży Szkolnej do lat 13 oraz gry i zabawy sportowe dla najmłodszych uczniów szkół podstawowych i przedszkoli: „Jestem sprawny” oraz Halową Olimpiadę Przedszkoli i Olimpiadę Przedszkolaków na Stadionie Miejskim. Na uwagę zasługuje ponadto organizacja turnieju dla uczniów szkół podstawowych kl. I-VI „Jestem sprawny”.

Za udział we współzawodnictwie sportowym prezydent miasta każdego roku funduje nagrody finansowe na zakup sprzętu sportowego dla najlepszych szkół. Ponadto za udział w zawodach szkolnych zwycięzcy otrzymują puchary, medale i sprzęt sportowy.

Podczas wakacji letnich miasto od kilku lat orga-

nizuje aktywny wypoczynek dla dzieci pozostających w mieście pn. „Sportowe lato”. Imprezy odbywają się na Rynku Nowomiejskim, Stadionie Miejskim oraz kompleksach sportowych „Moje Boisko-Orlik 2012”. Są to liczne turnieje sprawnościowe, rozgrywki w grach zespołowych, konkursy plastyczne.

Miasto finansuje następujące wydatki w zakresie organizacji sportu szkolnego: koszty sędziowania, obsługi medycznej podczas organizacji imprez sportowych, wynagrodzenia koordynatorów współpracujących z Urzędem Miasta w zakresie przeprowadzenia zawodów, zakup medali dla uczniów startujących w zawodach szkolnych, sprzętu sportowego do przeprowadzenia zawodów i sprzętu na nagrody dla zawodników i drużyn uczniowskich, zakup pucharów dla zwycięzców oraz najlepszych szkół, koszty transportu reprezentacji Torunia na zawody wojewódzkie. W latach 2006-2010 miasto przekazało na organizację sportu szkolnego 960.273 zł.

Najważniejsze imprezy sportowe w Toruniu

Modernizacja i powstanie nowych obiektów sportowych pozwoliło na organizację wielu różnorodnych wydarzeń sportowych oraz rekreacyjnych o charakterze międzynarodowym i ogólnopolskim, które cieszą się wielkim powodzeniem wśród mieszkańców. Najważniejsze z nich to:

- 2006 r. - Tour de Pologne UCI Pro Tour, Mistrzostwa Europy Balonowo-Parolotniowe
- 2007 r. - Międzynarodowy Turniej Euro Ice Hockey Challenge, mecze eliminacyjne do Mistrzostw Europy w koszykówce kobiet Polska-Finlandia
- 2008 r. - Mecz międzypaństwowy w hokeju na trawie Polska-Ukraina, Mistrzostwa Świata Juniorów Dywizji I Grupy A U-18 w hokeju na lodzie
- 2009 r. - Mistrzostwa Świata Dywizji I Grupy B w hokeju na lodzie, mecz hokejowy Polska-Francja, Finał Klubowego Pucharu Europy na żużlu, XIX Mistrzostwa Świata w Lataniu Precyzyjnym, XIV Światowe Letnie Igrzyska Polonijne, Grand Prix w łyżwiarstwie figurowym
- 2010 - FIM Toruń Speedway Grand Prix of Poland, Maraton Metropolii Bydgoszcz-Toruń, Motoarena Speedbike Grand Prix, Puchar Polski „Strong Man”, „Plaża Gotyku” - eliminacje do Finału Mistrzostw Polski w Siatkówce Plażowej Kobiet i Mężczyzn, „Extreme Summer”, Międzynarodowy Turniej Nadziei Olimpijskich - hokej na lodzie do lat 16, Międzynarodowy Turniej Bokserski im. Z. Krygiera, Mistrzostwa Polski Młodzików w LA, Mistrzostwa Polski w Duathlonie.

19 czerwca 2010 r. po raz pierwszy w Toruniu odbyły się zawody Grand Prix na żużlu i dzięki podpisanej umowie będą się one odbywać przez kolejne cztery lata.

Stypendia i nagrody dla sportowców

Toruń przyznaje sportowcom stypendia od 2004 roku, na podstawie zasad ustalonych przez Radę Miasta. Otrzymują je szczególnie uzdolnieni zawodnicy, uprawiający sport w toruńskich klubach sportowych i osiągający wysokie wyniki sportowe we współzawodnictwie międzynarodowym lub krajowym. W latach 2006-2010 na stypendia sportowe przeznaczono w su-

mie 1.271.530 zł. Tego rodzaju wsparcie otrzymało 215 osób. Na nagrody i wyróżnienia w tym okresie przeznaczono razem 757.875 zł. W ten sposób doceniono sukcesy 1036 osób związanych ze sportem, w tym 109 działaczy i trenerów.

Toruń w sportowych rankingach

Toruński sport młodzieżowy zajmuje zawsze bardzo wysokie lokaty w rankingu współzawodnictwa sportowego, prowadzonym przez Ministerstwo Sportu i Turystyki. Na około 850 gmin poddanych klasyfikacji w poszczególnych latach zajmujemy miejsca pomiędzy 13 a 17.

Miejskie spółki akcyjne - nowy sposób zarządzania sportem

17 czerwca 2010 roku Rada Miasta Torunia powołała dwie spółki akcyjne: Klub Sportowy Toruń Hokejowa Spółka Akcyjna oraz Toruński Klub Piłkarski Elana Spółka Akcyjna.

Powodem ich utworzenia jest zarówno bogata tradycja toruńskiego hokeja na lodzie i piłki nożnej, fakt posiadania nowoczesnej infrastruktury do uprawiania tych dyscyplin sportu, jak i potrzeba zażegnania kryzysu organizacyjnego i finansowego, który dotknął TKH i Elanę oraz związane z tym kłopoty finansowe i spadki do niższych klas rozgrywek. Celem utworzenia spółek jest pozyskanie inwestorów chcących inwestować w drużyny, zapewnienie odpowiednich warunków organizacyjnych, stabilności i gwarancji finansowych dla budowy silnej drużyny. To z kolei umożliwi starty w profesjonalnych zawodach sportowych i powrót do dawnych sukcesów. Pozwoli też kształcić uzdolnioną sportowo młodzież - z myślą o sukcesach w przyszłości. W obu spółkach większościowym udziałowcem jest Gmina Miasta Toruń.

Edukacja

Toruń to ważny ośrodek edukacyjny w regionie. Miasto prowadzi 24 publiczne szkoły podstawowe, 21 gimnazjów, 12 liceów ogólnokształcących, 9 techników, 6 szkół zawodowych i 2 szkoły specjalne, a także Szkołę Muzyczną I i II stopnia. Najmłodsi uczęszczają do 17 gminnych przedszkoli, dorośli uzupełniają wiedzę w Centrum Kształcenia Ustawicznego. Nieustannie rozwija się specjalistyczna oferta edukacyjna, miasto wykonuje remonty placówek, sukcesywnie zwiększa także nakłady na zajęcia pozalekcyjne i programy stypendialne.

Jednym z priorytetów polityki oświatowej Gminy Miasta Toruń w latach 2006-2010 było upowszechnianie wychowania przedszkolnego, realizowane poprzez zwiększanie dostępności edukacyjnych form przedszkolnych. W tym okresie wzrosła liczba miejsc w przedszkolach miejskich, utworzono pięciogodzinne i całodzienne oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, powstały nowe przedszkola niepubliczne oraz niepubliczne punkty przedszkolne. Dzięki temu od roku szkolnego 2006/2007 do roku szkolnego 2009/2010 upowszechnienie wychowania przedszkolnego w Toruniu wśród dzieci 3-6 letnich wzrosło o 9%, natomiast wśród dzieci 3-5 letnich o 15%.

Lata 2006-2010 w toruńskiej oświacie to także optymalizacja wykorzystania istniejącej bazy lokalowej i jej modernizacja, a także zapewnienie powszechności i dobrego poziomu nauczania i wychowania w szkołach i placówkach na wszystkich poziomach edukacyjnych.

Dzięki rozbudowie i remontom szkół poprawiły się warunki nauki, pracy dla nauczycieli oraz powstały nowe możliwości realizacji różnorodnych zadań edukacyjnych np. ośrodka rewalidacyjno-wychowawczego czy prowadzenia oddziałów integracyjnych dla dzieci z autyzmem.

Przeprowadzono szeroko zakrojone prace termomodernizacyjne - ocieplanie ścian, wymianę stolarki

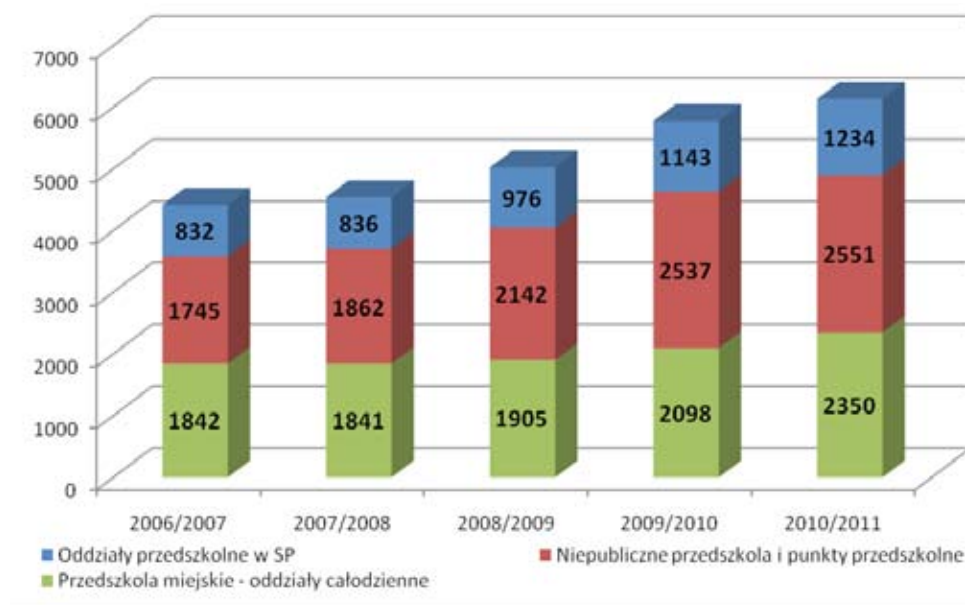
okiennej, dachów, systemów grzewczych - co przyniosło oszczędności w utrzymaniu budynków.

W latach 2006-2010 zainicjowano przedsięwzięcia, których celem było podniesienie jakości i efektywności kształcenia zawodowego. Między innymi rozbudowano warsztaty Zespołu Szkół Gastronomiczno-Hotelarskich, a także wyposażono szkoły zawodowe w nowoczesne pomoce dydaktyczne. Wprowadzono także w szkołach publicznych nowe kierunki kształcenia w zawodach: od 2006 roku - technik logistyk, od 2008 r. - technik pojazdów samochodowych, od 2009 r. - technik obsługi turystycznej, od 2010 r. - technik usług fryzjerskich i technik organizacji reklamy.

Kolejnym priorytetowym zadaniem, przyjętym do realizacji w latach 2006-2010, było monitorowanie sieci szkół i dostosowanie jej do warunków demograficznych. W tym okresie podjęto decyzje o likwidacji gimnazjów, które nie dokonywały naboru. Jednocześnie powołano nowe, dwujęzyczne gimnazjum z drugim językiem wykładowym francuskim, dające nowe możliwości edukacyjne dla bardzo zdolnej młodzieży.

Ostatnie lata to także okres, w którym pozyskano znaczną kwotę ze źródeł pozabudżetowych, zwłaszcza z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki oraz budżetu państwa. Wpłynęło to na rozszerzenie i podniesienie jakości toruńskiej edukacji.

Liczba miejsc w toruńskich przedszkolach, z podziałem na miejskie, oddziały w SP, niepubliczne oraz punkty przedszkolne w latach 2006-2010

Przedszkola

W Toruniu działa 17 przedszkoli miejskich oraz 21 przedszkoli niepublicznych i punktów przedszkolnych. Dodatkowo w szkołach podstawowych utworzono 6 całodziennych oddziałów przedszkolnych dla dzieci 5-6 letnich, które zwiększają pulę miejsc dostępnych dla toruńskich przedszkolaków.

W ostatnich czterech latach wzrosło upowszechnienie wychowania przedszkolnego wśród toruńskich dzieci. W grupie 3-6-latków o 9%, a w grupie 3-5-latków o 15%.

W roku szkolnym 2010/2011 w toruńskich szkołach utworzono 1.358 klas: dwujęzyczne w gimnazjum lub liceum - 6; integracyjne - 60; mistrzostwa sportowego - 11; ogólnodostępne - 1159; przysposabiające do pracy - 4; specjalne - 47; specjalne przysposabiające do pracy - 7; sportowe - 42; terapeutyczne - 17; wielozadaniowe - 2; wyrównawcze - 3.

W ciągu ostatnich czterech lat średnia pensja nauczycielska wzrosła o 804,53 zł. W 2010 r. nauczyciel toruńskiej szkoły zarabia średnio 3.487 zł brutto.

W roku szkolnym 2009/10 GMT zatrudniała specjalistów:

- logopedów - 34 etaty
- psychologów - 34 etaty
- pedagogów - 87,5 etatu
- terapeutów - 21 etatów.

W przedszkolach miejskich wzrosła liczba oddziałów całodziennych. Obecnie jest ich 94, czyli o osiemnaście więcej niż w roku szkolnym 2006/2007. Zwiększyła się więc także liczba dzieci korzystających z miejskich przedszkoli - łącznie o 526. Spadło natomiast zapotrzebowanie na miejsca w pięciogodzinnych oddziałach w przedszkolach, wobec czego obecnie są one tworzone w szkołach podstawowych.

W szkołach podstawowych funkcjonują bezpłatne oddziały 5-godzinne realizujące podstawę programową wychowania przedszkolnego oraz od roku szkolnego 2009/10 - odpłatne oddziały całodziennego z wyżywieniem. Opieka przedszkolna w podstawówkach dotyczy dzieci 5 i 6-letnich. Przez ostatnie cztery lata liczba miejsc zwiększyła się tu o 402, z czego w oddziałach pięciogodzinnych nastąpił wzrost o 272 miejsca, w oddziałach całodziennych o 130.

W latach 2006-2010 wzrosła także liczba miejsc w przedszkolach niepublicznych - o 671 oraz w niepublicznych punktach przedszkolnych - o 135.

Od roku 2007 w Toruniu działają 4 nowe przedszkola niepubliczne oraz 4 niepubliczne punkty przedszkol-

ne. Od 1 września 2010 rozpoczęły działalność kolejne 2 przedszkola niepubliczne oraz 1 niepubliczny punkt przedszkolny - łącznie 200 dodatkowych miejsc.

Sieć szkół

W Toruniu działa obecnie 91 różnego rodzaju szkół i placówek oświatowych prowadzonych przez miasto. Najważniejsze zmiany w sieci szkół wprowadzone w latach 2006-2010 przedstawiają się następująco:

- 2007 r. - utworzenie Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 3, w skład którego weszły Gimnazjum nr 30 i III Liceum Ogólnokształcące
- 2007 r. - utworzenie Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 2, w skład którego weszły Gimnazjum nr 29 i II Liceum Ogólnokształcące
- 2009 r. - likwidacja Gimnazjum nr 4 poprzez stopniowe wygaszanie
- 2009 r. - likwidacja Gimnazjum nr 1 poprzez połączenie z Gimnazjum nr 22
- 2009 r. - likwidacja VI Liceum Profilowanego
- 2009 r. - rozwiązanie Zespołu Szkół Odzieżowych i utworzenie Zespołu Szkół nr 22, w skład którego weszły Gimnazjum nr 22 i szkoły zawodowe dotychczas funkcjonujące w Zespole Szkół Odzieżowych
- 2010 r. - założenie Gimnazjum Dwujęzycznego nr 4 (z językiem francuskim jako drugim językiem wykładowym) i utworzenie Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 4, w skład którego wchodzi IV Liceum Ogólnokształcące i w/w gimnazjum dwujęzyczne.

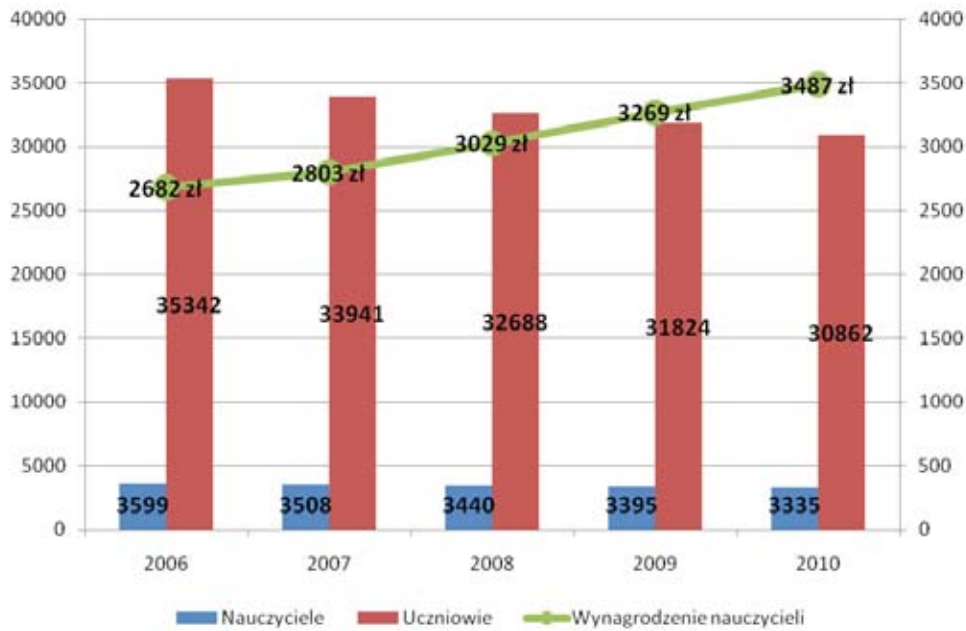
Porównanie liczbowe typów szkół i placówek oświatowych, prowadzonych przez Gminę Miasta Toruń w latach 2006 i 2010

Typ szkoły, placówki	Liczba	
	2006	2010
Szkoły podstawowe	24	24
Gimnazja	22	21
Licea ogólnokształcące	12	12
Szkoły zawodowe (zespoły szkół)	9	9
Centrum Kształcenia Ustawicznego	1	1
Szkoły specjalne (zespoły szkół)	2	2
Szkoły artystyczne (zespół szkół)	1	1
Przedszkola	17	17
Placówki oświatowo-wychowawcze	5	4
RAZEM:	92	91

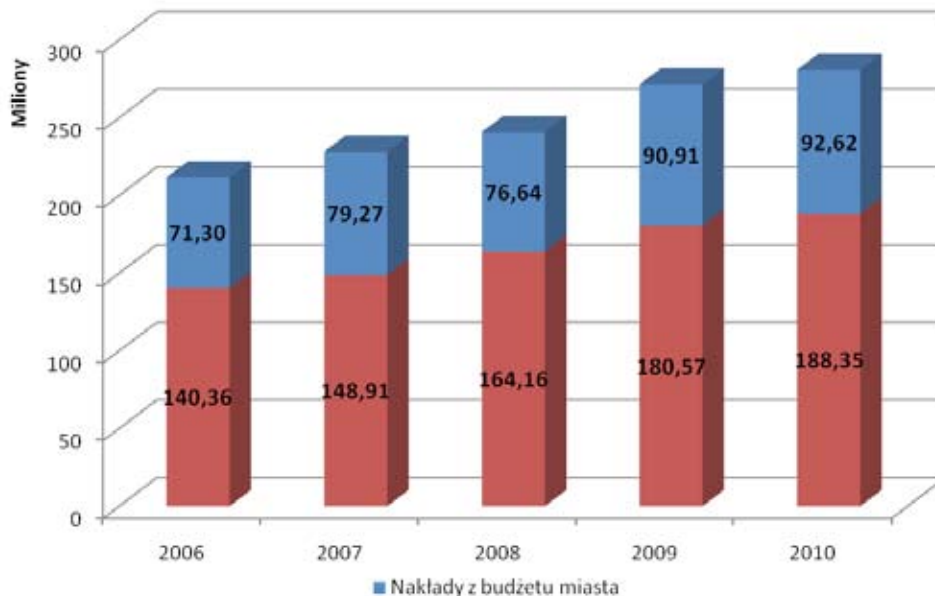
Nauczyciele i uczniowie

Rok szkolny 2010/2011 rozpoczęło w toruńskich szkołach publicznych 30.862 uczniów, czyli o 4480 mniej niż cztery lata wcześniej. W tym samym czasie zmalała także liczba nauczycieli - z 3595 do 3335.

Liczba uczniów i nauczycieli w toruńskich szkołach publicznych oraz średnie wynagrodzenie nauczyciela w miejskiej szkole w latach 2006-2010

Nakłady na toruńską oświatę - porównanie subwencji oświatowej i wydatków własnych z budżetu miasta w latach 2006-2010

Każdego roku toruńscy nauczyciele podnoszą swoje kwalifikacje. Wielu z nich zdobywa kolejne stopnie awansu zawodowego. W latach 2006-2010 stopień nauczyciela mianowanego zdobyło w Toruniu 314 pedagogów.

Pomimo zmniejszania się liczby uczniów rosną nakłady na edukację i wychowanie. W ciągu ostatnich czterech lat wydatki miasta w przeliczeniu na 1 ucznia zwiększyły się o ponad połowę: z 5.989 zł do 9.104 zł.

Nauka kosztuje

W ciągu ostatnich czterech lat wzrosły nakłady przeznaczane w budżecie Torunia na oświatę - z 211,7 mln zł w roku 2006 do 281 mln zł w roku 2010. W dalszym ciągu miasto dokłada znaczne kwoty z własnej kieszeni do tej sfery życia. W bieżącym roku aż 92,6 mln zł.

W ramach finansowania oświaty miasto przekazywało także dotacje na działalność niepublicznych szkół, przedszkoli i placówek oświatowych:

- w roku 2006: 12,2 mln zł dla 98 podmiotów
- w roku 2007: 14,9 mln zł dla 95 podmiotów
- w roku 2008: 18,5 mln zł dla 94 podmiotów
- w roku 2009: 23,2 mln zł dla 101 podmiotów
- w roku 2010: 23,0 mln zł dla 105 podmiotów

Szkolne inwestycje i remonty

127.208.249 zł - tyle wydano na inwestycje i remonty w toruńskich szkołach w latach 2006-2010. Największe koszty były związane z budową nowych obiektów lub kompleksową modernizacją i rozbudową już istniejących.

Zestawienie nowych lub zmodernizowanych obiektów, wraz z kwotami przeznaczonymi na prace w poszczególnych latach:

2006

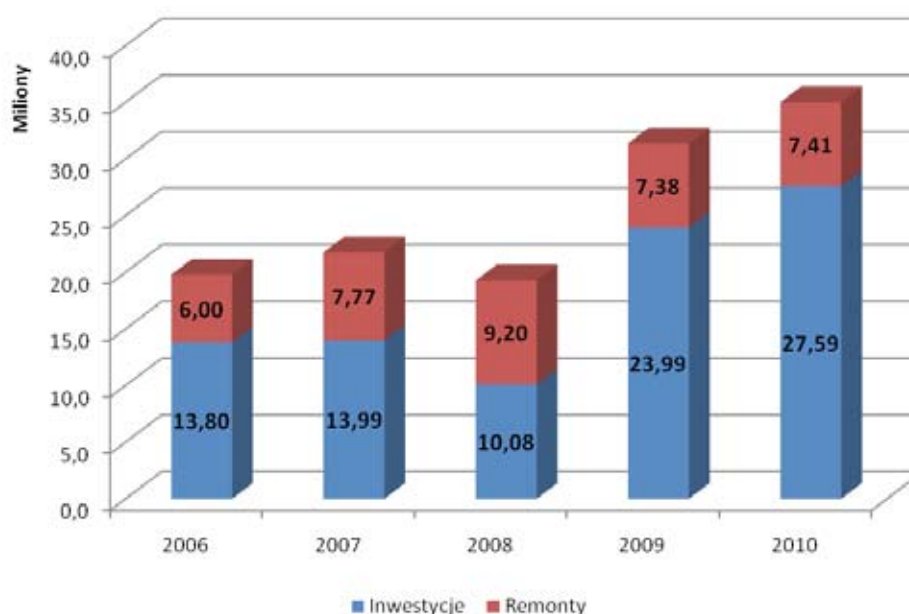
- Budowa Szkoły Podstawowej na o/m Koniuchy, 4.555.000 zł
- Budowa basenu przy Szkole Podstawowej Nr 14 ul. Hallera 79, 4.000.000 zł
- Adaptacja budynku warsztatowego na salę gimnastyczną dla Zespołu Szkół Mechanicznych i Liceum Ogólnokształcące nr XIII przy ul. Targowej 36/38, 1.580.000 zł
- Budowa łącznika w Zespole Szkół Budowlanych i Elektrycznych ul. Legionów, 250.000 zł
- Rozbudowa i modernizacja obiektów przy ul. Szosa Chełmińska na potrzeby Zespołu Szkół Muzycznych, 3.000.000 zł
- Zakup sprzętu i wyposażenia oraz pomocy specjalistycznych 200.000 zł

- Modernizacja boisk szkolnych - koszty kontynuacji modernizacji boiska szkolnego w Zespole Szkół Nr 8 przy ul. Łyskowskiego 28, 200.000 zł
- Termomodernizacja obiektów oświatowych na terenie Torunia (koszty aktualizacji dokumentacji w Szkole Podstawowej Nr 11, Gimnazjum Nr 22 i Gimnazjum Nr 23), 10.000 zł

2007

- Budowa basenu przy Szkole Podstawowej Nr 14 ul. Hallera 79 wraz z robotami modernizacyjnymi istniejących budynków szkoły, 5.096.374 zł
- Rozbudowa i modernizacja Zespołu Szkół Nr 15 ul. Paderewskiego 5/11, 999.982 zł
- Zakup wyposażenia i pomocy specjalistycznych, 324.931 zł
- Adaptacja warsztatów szkolnych na obiekty sportowe dla Szkoły Mistrzostwa Sportowego przy ul. Targowej 36/38, 1.799.955 zł
- Budowa sali koncertowej dla Zespołu Szkół Muzycznych ul. Sz.Chełmińska 224/226, 414.556 zł
- Termomodernizacja obiektów oświatowych na terenie Torunia (Szkoła Podst. Nr 11, Szkoła Podst. Nr 23, Gimnazjum Nr 22, Zespół Szkół Nr 9), 3.534.467 zł
- Modernizacja basenów szkolnych w placówkach oświatowych na terenie Torunia (Zespół Szkół Nr 8, Zespół Szkół Nr 5), 799.004 zł
- Modernizacja boisk szkolnych w placówkach oświatowych na terenie Torunia (Zespół Szkół Nr 5, Zespół Szkół Nr 34, Zespół Szkół Nr 2), 654.693 zł
- Zero tolerancji dla przemocy w szkole (zakup, montaż i modernizacja monitoringu w 27 szkołach), 221.710 zł

Wydatki na inwestycje i remonty w toruńskiej oświacie w latach 2006-2010

2008

- Rozbudowa i modernizacja Zespołu Szkół Nr 15 ul. Paderewskiego 5/11, 999.904 zł
- Kompleksowa modernizacja Szkoły Podstawowej Nr 6, 999.999 zł
- Zakup wyposażenia i pomocy specjalistycznych, 626.938 zł
- Zakup samochodu dla Zespołu Szkół Nr 6 ul. Dziewulskiego 41c (mikrobus 9-osobowy, przystosowany do przewozu uczniów niepełnosprawnych), 109.365 zł
- Dobudowa zewnętrznego szybu windowego Zespół Szkół Nr 26 przy ul. Kosynierów Kościuszkowskich 11, 258.407 zł
- Szkoła Mistrzostwa Sportowego - terenowe urządzenia sportowe i internat sportowy (adaptacja) wraz z zagospodarowaniem terenu przy ul. Targowej 36/38, 562.000 zł
- Rozbudowa i modernizacja Zespołu Szkół Gastronomicznych i Hotelarskich, 999.876 zł
- Budowa sali koncertowej dla Zespołu Szkół Muzycznych, 25.551 zł
- Termomodernizacja obiektów oświatowych (Gimnazjum Nr 22, Szkoła Podstawowa Nr 11, Szkoła Podstawowa Nr 23, Zespół Szkół Nr 2, Zespół Szkół Nr 8, Zespół Szkół Nr 5, Zespół Szkół Przemysłu Spożywczego), 3.232.150 zł
- Modernizacja basenów szkolnych (Zesp. Szkół Nr 5), 800.000 zł
- Modernizacja boisk szkolnych (Zespół Szkół Nr 2, Zespół Szkół Nr 8, Zespół Szkół Nr 5, Gimnazjum Nr 22, Szkoła Podstawowa Nr 23, Zespół Szkół Gastronomicznych i Hotelarskich), 1.294.559 zł
- Zakup i montaż monitorowania placówek oświatowych (20 szkół), 173.440 zł

2009

- Kompleksowa modernizacja Szkoły Podstawowej Nr 6, 2.999.673 zł
- Rozbudowa i modernizacja Zespołu Szkół Nr 15, 1.154.962 zł
- Budowa Szkoły Podstawowej na osiedlu Bielawy-Grębocin, 199.940 zł
- Zakup wyposażenia i pomocy spec., 416.614 zł
- Budowa zewnętrznego szybu windowego w Zespole Szkół Nr 16, 198.880 zł
- Modernizacja wraz z adaptacją kondygnacji budynku przy ul. Moczyńskiego 8/10 na cele przedszkola, 1.677 zł
- Szkoła Mistrzostwa Sportowego - terenowe urządzenia sportowe, 724.995 zł
- Budowa pełnowymiarowej sali gimnastycznej przy IV Liceum Ogólnokształcącym, 1.362.753 zł
- Rozbudowa i modernizacja Zespołu Szkół Gastronomicznych i Hotelarskich, 4.034.385 zł
- Budowa sali koncertowej dla Zespołu Szkół Muzycznych, 3.756.778 zł
- Termomodernizacja obiektów oświatowych (Zespół Szkół Nr 24, Zespół Szkół Nr 2, Zespół Szkół Mechanicznych i XIII Liceum Ogólnokształcące, Zespół Szkół Przemysłu Spożywczego i VIII Liceum Ogólnokształcące, Zespół Szkół Nr 8, Zespół Szkół Nr 5, Zespół Szkół Muzycznych, Zespół Szkół Ogólnokształcących Nr 2), 7.133.661 zł
- Modernizacja basenów szkolnych (Zespół Szkół Nr 5), 384.939 zł
- Modernizacja boisk szkolnych (Zespół Szkół Nr 2, Zespół Szkół Ekonomicznych, Gimnazjum Nr 22, Szkoła Podstawowa Nr 23, Szkoła Podstawowa Nr 7, Zespół Szkół Mechanicznych i XIII Liceum Ogólnokształcące), 1.597.030 zł

- Zakup i montaż monitorowania placówek oświatowych (Zespól Szkół Nr 6 i Zespól Szkół Nr 26 oraz rozbudowa monitoringu w Szkole Podstawowej Nr 11, Zespole Szkół Nr 22, Zespole Szkół Nr 31), 26.296 zł

2010

- Kompleksowa modernizacja Szkoły Podstawowej Nr 6, 3.780.000 zł
- Rozbudowa i modernizacja Zespołu Szkół Nr 15, 998.000 zł
- Budowa Szkoły Podstawowej na osiedlu Bielawy-Grębocin, 650.000 zł
- Zakup i montaż dźwigu osobowego dla osób niepełnosprawnych w Szkole Podstawowej Specjalnej Nr 19 (Zespól Szkół 6), 130.000 zł
- Modernizacja wraz z adaptacją kondygnacji budynku przy ul. Moczyńskiego 8/10 na cele przedszkola, 500.000 zł
- Kompleksowy remont budynku Przedszkola Miejskiego Nr 4 w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji, 505.000 zł
- Modernizacja budynku Przedszkola Miejskiego Nr 1, 650.000 zł
- Budowa pełnowymiarowej sali gimnastycznej przy IV Liceum Ogólnokształcącym, 4.200.000 zł
- Rozbudowa i modernizacja Zespołu Szkół Gastronomicznych i Hotelarskich, 1.130.000 zł
- Budowa sali koncertowej dla Zespołu Szkół Muzycznych, 3.900.000 zł
- Zakup wyposażenia i pomocy specjalistycznych, 400.000 zł
- Termomodernizacja obiektów oświatowych, 7.000.000 zł
- Modernizacja basenów szkolnych, 1.000.000 zł
- Modernizacja boisk szkolnych, 1.000.000 zł
- Kompleksowy remont budynku MDK w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji, 1.750.000 zł

Każdego roku prowadzone są różnego rodzaju prace remontowe w ok. 70% toruńskich szkół i placówek oświatowych.

Programy stypendialne

W latach 2006-2010 toruńscy uczniowie korzystali z kilku form wsparcia finansowego:

1. Stypendium Prezydenta Miasta Torunia

Ustanowione przez Radę Miasta w 2004 r., adresowane jest do uczniów szkół ponadgimnazjalnych zameldowanych na stałe w Toruniu, osiągających dobre wyniki w nauce, zaangażowanych w działalność społeczną i znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej. Stypendium finansowane jest z budżetu miasta.

Od roku szkolnego 2006/2007 do 2010/2011 stypendium to otrzymało łącznie 53 uczniów. W bieżącym roku szkolnym wysokość stypendium wynosi 400 zł miesięcznie.

2. Stypendium dla dzieci pochodzących z rodzin byłych pracowników państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej

Stypendium finansowane było, z funduszy rezerwy celowej budżetu państwa, w ramach rządowego programu wyrównywania szans edukacyjnych uczniów pochodzących z rodzin byłych pracowników państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej. W roku szkolnym 2006/2007 z pomocy skorzystało 66 uczniów, którzy otrzymali łącznie 117.400 zł, a w roku szkolnym 2007/2008 - 22 uczniów, którzy otrzymali łącznie 35.200 zł.

3. Stypendium dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych w ramach działania 2.2 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

W ramach projektu „Pomoc stypendialna dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych województwa kujawsko-pomorskiego” w roku szkolnym 2006/2007 stypendium otrzymało 614 uczniów z toruńskich szkół, którzy znajdowali się w trudnej sytuacji materialnej i zamieszkiwali na obszarach wiejskich. Miesięczna wysokość stypendium uzależniona była od uzyskanych wyników nauczania i wynosiła 250 zł lub 100 zł. Łączna wartość projektu 991.083 zł.

4. Stypendium szkolne

Stypendium finansowane z budżetu państwa. Otrzymują je uczniowie zamieszkujący na terenie Torunia i znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej. W ciągu ostatnich czterech lat, w poszczególnych semestrach szkolnych, z pomocy tej korzystało od 1403 do 1921 dzieci. Stawki stypendium zależą od dochodu rodzin otrzymujących wsparcie. Łącznie w latach 2007-2010 na stypendium szkolne przeznaczono w Toruniu prawie 4,1 mln zł.

5. Zasiłek szkolny

Zasiłek finansowany jest z budżetu państwa. Otrzymują go uczniowie zamieszkujący na terenie Torunia i znajdujący się przejściowo w trudnej sytuacji materialnej, spowodowanej najczęściej zdarzeniem losowym. W latach 2007 - czerwiec 2010 przyznano 127 takich zasiłków, na łączną kwotę 41.440 zł.

Nagrody dla najlepszych

Wyróżniający się uczniowie i najlepsi nauczyciele toruńskich szkół otrzymują specjalne nagrody fundowane przez prezydenta Torunia. Uroczyste wręczenie tych wyróżnień odbywa się zawsze w Dniu Edukacji Narodowej.

Nagrody Prezydenta Miasta Torunia dla wyróżniających się uczniów szkół prowadzonych przez Gminę Miasta Toruń, przyznane w latach 2006-2010

Rok	Kwota przeznaczona na nagrody ogółem	Liczba nagrodzonych uczniów
2007	9.760	19
2008	11.800	27
2009	14.000	30
2010	16.350	37

Nagrody Prezydenta Miasta Torunia dla nauczycieli i dyrektorów przedszkoli, szkół i placówek oświatowych prowadzonych przez Gminę Miasta Toruń, przyznane w latach 2006-2010

	2006	2007	2008	2009	2010
Wysokość nagrody indywidualnej PMT	3.484	3.658	4.028	4.454	4.766
Liczba przyznanych nagród	62 indyw.	58 indyw. + 1 zesp.	58 indyw. + 1 zesp.	57 indyw.	59 indyw. + 1 zesp.

Programy edukacyjne

Ciekawe programy edukacyjne realizowane z udziałem samorządu, w tym także z zakresu profilaktyki zdrowotnej i bezpieczeństwa oraz programy wakacyjne:

■ W roku szkolnym 2007/2008 Gmina Miasta Toruń z Zespołem Szkół nr 24 oraz Zespołem Szkół Samochodowych oraz 71 innymi samorządami i 204 szkołami uczestniczyła w pilotażowym programie Ministerstwa Edukacji Narodowej „Dobrze uczyć i oceniać w szkole samorządowej” prowadzonym przez Fundację Centrum Edukacji Obywatelskiej. Zadaniem programu było pokazanie możliwości i określenie warunków prowadzenia przez samorządy lokalnej polityki oświatowej, wspierającej podnoszenie efektywności stosowanych w szkołach metod nauczania i oceniania. Wydział Edukacji zorganizował w 2007 r. Toruńskie Forum Oświatowe, na którym dyskutowano o stanie toruńskiej oświaty. W kolejnym roku szkolnym Zespół Szkół Samochodowych kontynuował udział w II module programu „Szkoła ucząca się - ocenianie kształtujące”.

■ W ramach konkursów Gmina Miasta Toruń pozyskała dofinansowanie z rezerwy celowej:

- do wycieczek zorganizowanych jesienią 2007 r. przez 11 toruńskich szkół w ramach programu „Wycieczki do miejsc pamięci narodowej - Podróże historyczno-kulturowe w czasie i przestrzeni” w wysokości ok. 59 tys. zł. Uczniowie pochodzący z rodzin znaj-

dujących się w trudnej sytuacji materialnej nie ponosili żadnych kosztów związanych z udziałem w wycieczce;

- na realizację zajęć pozalekcyjnych, w latach 2006-2008, w ramach rządowego programu „Aktywizacja i wspieranie jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych w zakresie udzielania uczniom pomocy materialnej o charakterze edukacyjnym”, w łącznej wysokości 296 tys. zł.

■ W roku szkolnym 2009/2010 - 6 toruńskich gimnazjów i 5 szkół ponadgimnazjalnych brało udział w Młodzieżowej Akcji Obywatelskiej „20 lat wspólnie”, zorganizowanej przez Centrum Edukacji Obywatelskiej. Uczniowskie zespoły projektowe przeprowadziły wywiady z mieszkańcami Torunia, w których pytali o znaczenie powstania samorządów terytorialnych, a także o to, co zmieniło się w Toruniu w ciągu ostatnich 20 lat. Na podstawie wywiadów zespoły przygotowały prezentacje multimedialne na temat działań samorządu i ich oceny przez mieszkańców. Efekty pracy zespołów zostały zaprezentowane na stronie Centrum Edukacji Obywatelskiej - Internetowej Mapie Polski Edu Tuba, a także na podczas uroczystej sesji Rady Miasta Torunia z okazji 20-lecia wolnych wyborów samorządowych.

Na zajęcia sportowo-rekreacyjne dla uczniów toruńskich szkół miasto przeznaczyło w ostatnich czterech latach ponad 2 mln zł, z tego 0,5 mln udało się pozyskać z Ministerstwa Sportu i Turystyki.

Najnowszym, krytym obiektem sportowym w toruńskich szkołach jest sala gimnastyczna w Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 4, przy ul. Warszawskiej. Sala ma 720 m kw. powierzchni, 11 metrów wysokości, rozkładane trybuny dla 173 widzów i podziemny parking na 44 auta. Została otwarta 1 września 2010 r.

Pod okiem kamery

W latach 2006-2010 - 21 toruńskich szkół i placówek oświatowych zostało objętych nowym systemem monitoringu wizyjnego. W 52 obiektach zmodernizowano istniejące systemy.

Pakiet działań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa w szkołach był realizowany w ramach „Programu zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego dla Gminy Miasta Toruń i Powiatu Toruńskiego”. Były to m.in.:

■ działania prewencyjne dotyczące bezpiecznego zachowania na drodze do i ze szkoły - edukacja w tym zakresie prowadzona wspólnie ze Strażą Miejską i policją objęła wszystkie dzieci z najmłodszych klas szkół podstawowych;

- zapobieganie przestępczości w środowisku nieletnich - poprzez realizację w szkołach zajęć pozalekcyjnych. Corocznie w zajęciach tego typu, oferowanych dzieciom i młodzieży przez toruńskie szkoły i placówki, bierze udział ok. 8.000 toruńskich uczniów;
- ograniczanie liczby niebezpiecznych zdarzeń z udziałem dzieci i młodzieży w okresie wakacji - w ramach kampanii „Radosne i bezpieczne wakacje”. Każdego dnia wakacji (w dni powszednie) od 300 do 500 dzieci korzystało z zajęć odbywających się pod opieką nauczycieli i instruktorów.

W zdrowym ciele...

Toruńskie szkoły dysponują 55 salami gimnastycznymi. W 44 szkołach znajduje się jedna sala, natomiast w 11 szkołach uczniowie mają do dyspozycji 2 sale gimnastyczne. 29 z nich ma powierzchnię do 500 m kw. Niewiele mniej, bo 23, ma 500 do 1000 m kw. powierzchni. Wielkość trzech kolejnych przekracza 1000 m kw.

Dziewięć toruńskich szkół ma swoje baseny. W nieckach o wymiarach 25 na 12,5 m odbywają się zajęcia z pływania dla uczniów. Z basenów mogą także korzystać kluby sportowe oraz mieszkańcy, oczywiście za odpłatnością.

Większość szkół ma swoje boiska sportowe, z reguły wielofunkcyjne. W ostatnich latach realizowany był intensywny program rozbudowy i modernizacji tych obiektów, dzięki czemu spora część szkół ma boiska wyposażone w trwałe sztuczne nawierzchnie oraz nowoczesne urządzenia sportowe. W Toruniu przyjęto zasadę, że po godzinach zajęć boiska szkolne są ogólnodostępne. Dzięki temu młodzież może z nich bez przeszkód korzystać w każdej wolnej chwili. Niektóre szkoły mają w swojej dyspozycji wielofunkcyjne kompleksy sportowe zbudowane w ramach programu „Moje boisko - Orlik 2012”.

Lista boisk szkolnych zmodernizowanych w latach 2006-2010:

- SP nr 3, ul. Legionów 210, boisko do koszykówki, skocznia wzwyż, skocznia w dal, ogólnodostępne
- SP nr 6, ul. Łąkowa 13, boisko wielofunkcyjne, ogólnodostępne
- SP nr 11, ul. Gagarina 36, Orlik - boisko do piłki nożnej, koszykówki, ogólnodostępne
- SP nr 23, ul. Osikowa 11, Orlik - boisko do piłki nożnej, koszykówki, ogólnodostępne
- G nr 21, ul. Gustawa Morcinka 13, Orlik - boisko do piłki nożnej, koszykówki, ogólnodostępne
- ZS nr 1, ul. Wojska Polskiego 47a, Orlik - boisko do piłki nożnej, koszykówki, ogólnodostępne
- ZS nr 2, ul. Rydygiera 12a, Orlik - boisko do piłki nożnej, koszykówki, ogólnodostępne
- ZS nr 5, ul. Kard. S. Wyszyńskiego 1/5, boisko do piłki ręcznej, koszykówki, siatkówki, bieżnia, rzutnia, ogólnodostępne
- ZS nr 6, ul. Dziewulskiego 41c, boisko do piłki nożnej, bieżnia, ogólnodostępne
- ZS nr 8, ul. Łyskowskiego 23, boisko do piłki nożnej, koszykówki, siatkówki, bieżnia, ogólnodostępne
- ZS nr 9, ul. Rzepakowa 7/9, Orlik - boisko do piłki nożnej, koszykówki, ogólnodostępne
- ZS nr 22, ul. Fałata 88/90, boisko wielofunkcyjne, bieżnia, ogólnodostępne
- ZS nr 24, ul. Ogrodowa 3/5, boisko do piłki nożnej i koszykówki, ogólnodostępne
- ZS nr 31, ul. Dziewulskiego 41b, Orlik - boisko do piłki nożnej, koszykówki, ogólnodostępne
- ZS nr 34, ul. Włocławska 237/239, boisko do piłki nożnej i koszykówki, bieżnia, ogólnodostępne
- ZSO nr 2, ul. Kos. Kościuszkowskich 6, Orlik - boisko do piłki nożnej, koszykówki, ogólnodostępne
- ZSO i T 13, ul. Targowa 36/38, boisko wielofunkcyjne, bieżnia, ogólnodostępne

- ZSE, ul. Grunwaldzka 39, boisko wielofunkcyjne, ogólnodostępne
- ZSG-H, ul. Osikowa 15/17, boisko do piłki ręcznej, koszykówki, siatkówki, skocznia w dal, rzutnie, ogólnodostępne
- ZSIŚ, ul. Batorego 43/49, boisko do piłki nożnej, koszykówki, siatkówki, ogólnodostępne
- ZSMEiE, ul. Św. Józefa 26, Orlik - boisko do piłki nożnej, koszykówki, ogólnodostępne
- ZSPS i VIII LO, ul. Grunwaldzka 33/35, boisko wielofunkcyjne, ogólnodostępne

Europejskie wsparcie dla edukacji

„Ścieżki wiedzy”, „Stać nas na więcej”, „Rozmawiam, chociaż nie mówię”, „Szkoła@ właśnie dla Ciebie” - to tylko kilka spośród wielu projektów realizowanych w ostatnich latach przez toruńskie szkoły z udziałem funduszy europejskich. Miasto pozyskiwało środki na przedsięwzięcia szkoleniowe w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

W sumie w toruńskich szkołach zrealizowano lub rozpoczęto realizację projektów edukacyjnych o łącznej wartości 20,7 mln zł, z tego aż 19,7 mln pochodzi z dotacji europejskich.

Szczegółowe zestawienie wszystkich realizowanych programów można znaleźć w dziale „Z udziałem Europy”.

Miejskie wsparcie dla szkół wyższych

Studenci, których jest w Toruniu ponad 40 tysięcy, stanowią bardzo istotną grupę w społeczności miasta. Największą spośród 8 uczelni wyższych jest Uniwersytet Mikołaja Kopernika który kształci obecnie 33 tys. studentów i zatrudnia 4450 osób, co daje mu pozycję największego pracodawcy w mieście. Dlatego samorząd co roku wspiera działania toruńskich szkół wyższych, szczególnie istotne dla rozwoju miasta.

Uniwersytet Mikołaja Kopernika otrzymał od Gminy w latach 2006-2007 łącznie 3,5 mln zł na modernizację dróg, małej architektury i zieleni Osiedla Akademickiego na Bielanych.

Nowym, dużym projektem inwestycyjnym UMK jest powstające na Bielanych Collegium Humanisticum. Jego budowę miasto wspiera w latach 2009-2010 kwotą 3,7 mln zł, a do roku 2011 będzie to ok. 5,6 mln zł.

Kształceni na UMK konserwatorzy zabytków cieszą się renomą znakomitych specjalistów na całym świecie, ale i w samym Toruniu też ciągle mają zatrudnienie przy setkach zabytkowych obiektów, wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dlatego miasto zaangażowało się finansowo w uniwersytecki projekt stworzenia Toruńskiego Centrum Konserwacji Zabytków. W latach 2008-2009 na ten cel uczelnia otrzymała 1,6 mln zł.

Miasto wspiera też starania UMK na rzecz otwarcia w Toruniu kierunku politechnicznego. Z tym zamiarem w 2006 r. przekazała uniwersytetowi budynek przy Szosie Okrężnej 17. Na wyposażenie pracowni Studium Technicznego w ciągu pięciu lat wydano z budżetu gminy 289 tys. zł.

Pracownia Rozwijania Twórczości Osób Niepełnosprawnych UMK, ostatecznie przejęta przez miasto w 2009 r., w latach 2006-2008 otrzymała na swoją działalność łącznie 580 tys. zł. Wsparcie uzyskała też AZS UMK: w 2008 r. miasto przekazało klubowi 25 tys. zł na zakup specjalistycznej łodzi wioślarskiej, a w 2010 r. - 40 tys. zł na organizację imprezy sportowej „Plaża Gotyku”.

Warto wspomnieć również o licznych zjazdach, konferencjach i kongresach naukowych na UMK, które dofinansowywało miasto, opłacając niektóre koszty organizacyjne bądź przekazując materiały promocyjne dla uczestników tych spotkań. Sztandarową imprezą organizowaną i finansowaną wspólnie przez UMK i miasto jest Toruński Festiwal Nauki i Sztuki, który w roku 2010 świętował swoją 10. edycję. Miasto wspiera też rozbudowę Studenckiego Klubu Pracy Twórczej „Od Nowa” - w budżecie miasta 2010 zapisano na ten cel 800 tys. zł dotacji.

W czerwcu 2010 r. w Toruniu została otwarta kolejna uczelnia - Wyższa Szkoła Filologii Hebrajskiej. Unikatowa w skali europejskiej placówka, założona przez zakon oo. franciszkanów i nawiązująca do ekumenicznych tradycji miasta, przyciąga do Torunia kolejne rzesze studentów. Budowę szkoły gmina wsparła w latach 2008-2009 łączną kwotą 3,85 mln zł.

Z pomocą finansową miasta powstaje też Centrum Dialogu Diecezji Toruńskiej. Głównym zadaniem placówki będzie wzmocnienie bazy naukowej i konferencyjnej Wydziału Teologicznego UMK. Na działce przy Wyższym Seminarium Duchownym zostanie zbudowane centrum konferencyjne, biblioteka i część mieszkalna dla prelegentów. Projekt gmina wsparła do tej pory kwotą 1,5 mln zł.

Kultura

Setki imprez teatralnych, filmowych, literackich, muzycznych i plastycznych. Teatry, kina, muzea, opery plenerowe. Wielkie wydarzenia artystyczne, takie jak np. koncert Jose Carrerasa. Kilkadziesiąt różnego rodzaju festiwali i konkursów, w tym przeglądy o randze międzynarodowej. Toruń po prostu żyje kulturą. Uczestnictwo w walce o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury w 2016 r., poprzez zintensyfikowanie działań toruńskich twórców i instytucji kultury, pozwoliło jeszcze bardziej wyeksponować tkwiący w Toruniu potencjał.

Postawiliśmy na kulturę

Polityka miasta w sferze kultury skupiona była w ostatnich latach wokół kandydatury do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury w 2016 r. Tytuł ten uzyskają dwa miasta (jedno ze starego i jedno z nowego składu państw członkowskich). W roku 2016 będzie to miasto z Polski i z Hiszpanii. Rok sprawowania funkcji ESK oznacza dla tych miast szansę na wielopłaszczyznowy rozwój i trwałe ożywienie życia kulturalnego.

W lipcu 2006 r. Rada Miasta Torunia podjęła stosowną uchwałę, a przedstawiciele różnych środowisk toruńskich podpisali w tej sprawie deklarację. W marcu 2007 r. podpisany został „List intencyjny w sprawie współpracy pomiędzy Marszałkiem Województwa Kujawsko-Pomorskiego i Prezydentem Miasta Torunia w sprawie współpracy w zakresie ubiegania się o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury przez Toruń jako reprezentanta regionu” oraz „Deklaracja Prezydentów miast województwa kujawsko-pomorskiego w sprawie kandydowania Torunia do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury”. W 2007 r. powstała strona internetowa www.torun2016.eu prezentująca informacje o Toruniu oraz projekcie ESK. W 2008 r. została utworzona miejska instytucja kultury Toruń 2016, której zadaniem było kreowanie, koordynowanie i monitorowanie działań związanych ze staraniami Torunia o uzyskanie tytułu Europejskiej Stolicy Kultury w 2016 r.

27 sierpnia 2010 r. Toruń złożył na ręce Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego swoją aplikację w konkursie o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury w 2016 roku. 13 października 2010 r. miasta kandydujące zaprezentowały się przed Komisją Selekcyjną składającą się z 7 ekspertów mianowanych przez instytucje europejskie i 6 mianowanych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Następnie komisja przedstawiła tzw. „krótką listę” miast, które przeszły do drugiego etapu rywalizacji. Toruń niestety nie znalazł się na tej liście. Od tej pory o ESK 2016 walczyć będą Gdańsk, Katowice, Lublin, Warszawa i Wrocław.

Niezależnie od wyników konkursu sam start stał się dla naszego miasta wielką szansą na skierowanie działań zarówno samorządu, jak i wszystkich mieszkańców Torunia w stronę aktywnego współtworzenia życia kulturalnego. To działania podjęte zarówno w celu budowy nowych obiektów kulturalnych, wśród których najważniejszym będzie sala koncertowa na Jordankach, jak i organizacji wielkich przedsięwzięć kulturalnych - jeszcze nigdy nie realizowanych z takim rozmachem - jak koncert Jose Carrerasa na Motoarenie w lipcu 2010 r.

Toruń jako pierwsze polskie miasto zgłosił swoją kandydaturę do tego tytułu Europejskiej Stolicy Kultury. Naszym partnerem w staraniach była hiszpańska Pampeluna. Wspólnie zorganizowaliśmy wiele wydarzeń kulturalnych, np.: Dni Pampeluny w Toruniu i Dni Torunia w Pampelunie, toruńskie obchody święta San Fermin, itp. Współpraca zaowocowała też wymianą artystów. Przyjacielskie kontakty między miastami z pewnością trwać będą nadal, mimo zakończenia rywalizacji.

Miejskie Instytucje Kultury

- Centrum Kultury „Dwór Artusa”, R. Staromiejski 6
- Dom Muz, ul. Podmurna 1/3
- Teatr „Baj Pomorski”, ul. Piernikarska 9
- Toruńska Orkiestra Symfoniczna, R. Staromiejski 6
- Muzeum Okręgowe w Toruniu, Rynek Staromiejski 1
- CK „Zamek Krzyżacki”, ul. Przedzamcze 3
- Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu”, ul. Wały gen. Sikorskiego 13
- Toruń 2016, ul. Pod Krzywą Wieżą 1

Przekształcenia w sieci miejskich placówek kultury w latach 2006-2010:

- W roku 2006 Toruńska Orkiestra Kameralna została przekształcona w Toruńską Orkiestrę Symfoniczną.

Nowe placówki kultury w mieście, które rozpoczęły działalność w latach 2006-2010

- 2006 r. - powstanie Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” w Toruniu. To jedna z najnowszych przestrzeni dedykowanych w całości sztuce współczesnej w Polsce. Budynek, dysponujący powierzchnią około 4 tysięcy m², jest pierwszym od 1939 r. obiektem architektonicznym poświęconym sztuce współczesnej w kraju. Wybudowany został przez miasto dzięki dofinansowaniu Unii Europejskiej i dotacji MKiDN. Misją instytucji jest rozwój, upowszechnianie i promocja sztuki współczesnej, poprzez wystawy, wykłady, seminaria, programy rezydencyjne dla artystów, publikacje, działania edukacyjne, a także tworzenie kolekcji. CSW „Znaki Czasu” aktywnie włącza się w obieg sztuki współczesnej, stając się jedną z czołowych instytucji wystawienniczych w Polsce. Oprócz realizacji wystaw, działalność Centrum obejmuje również prowadzenie Księgarni Sztuki oraz studyjnego Kina Centrum, mediatekę z czytelnią, kawiarnię, parking podziemny, a także Pokój z kuchnią - otwarte miejsce spotkań, warsztatów i artystycznych akcji. 1 stycznia 2010 r. Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” zostało wpisane do rejestru instytucji kultury prowadzonych przez Gminę Miasta Toruń. Nowy statut Centrum został nadany

przez miasto. Tym samym wiodącą rolę w prowadzeniu instytucji objął samorząd Torunia.

- 1 stycznia 2007 r. rozpoczęła działalność nowa instytucja kultury - Centrum Kultury Zamek Krzyżacki. Do zakresu jego działania należy kulturalne i turystyczne zagospodarowanie terenu ruin zamku krzyżackiego wraz z otoczeniem, trwała ochrona powierzonego dziedzictwa kulturowego oraz promocja tego miejsca. Do najważniejszych obszarów działania należy także zaliczyć organizację obsługi ruchu turystycznego.
- 15 maja 2008 r. powołano instytucję kultury Toruń 2016. Jej zadaniem było kreowanie, koordynowanie i monitorowanie działań związanych ze staraniami Torunia o uzyskanie tytułu Europejskiej Stolicy Kultury w 2016 roku, współdziałanie w tym celu z samorządem województwa kujawsko-pomorskiego, gminami i powiatami regionu, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami. Instytucja rozpoczęła swoją działalność w II półroczu 2008 roku. Oprócz przygotowania aplikacji w instytucji podejmowano szereg działań zmierzających do integracji wokół idei ESK

zarówno środowiska artystycznego miasta, jak i jego mieszkańców, a także promowania naszej kandydatury w Polsce i na świecie. Tym celom służyły liczne wydarzenia artystyczne oraz akcje inicjowane przez biuro Toruń 2016. Do najważniejszych należy zaliczyć cieszącą się ogromną popularnością akcję internetową „Popieram Toruń”. Na stronie internetowej każdy mógł zamieścić swoje zdjęcie z imieniem, wykonywanym zawodem i podpisem „popieram Toruń!”. Do tworzenia aplikacji włączono twórców i animatorów kultury z Torunia i regionu. Każdy mógł wziąć udział w konkursie i przedstawić swój pomysł dla miasta na rok 2016, wpisując się w hasło przewodnie naszej kandydatury „Wszechświat kultury”. Znakomicie przez odbiorców i prasę zostały też przyjęte dwie edycje organizowanego przez Toruń 2016 Międzynarodowego Festiwalu Światła Skyway. Złożenie przez Toruń swojej aplikacji w Warszawie obudowane było 3-dniową akcją „Toruń - Wszechświat Kultury”, realizowaną w samym sercu stolicy. Wzięło w niej udział wielu przedstawicieli środowiska kulturalnego Torunia, którzy zyskali ogólnopolską sławę.

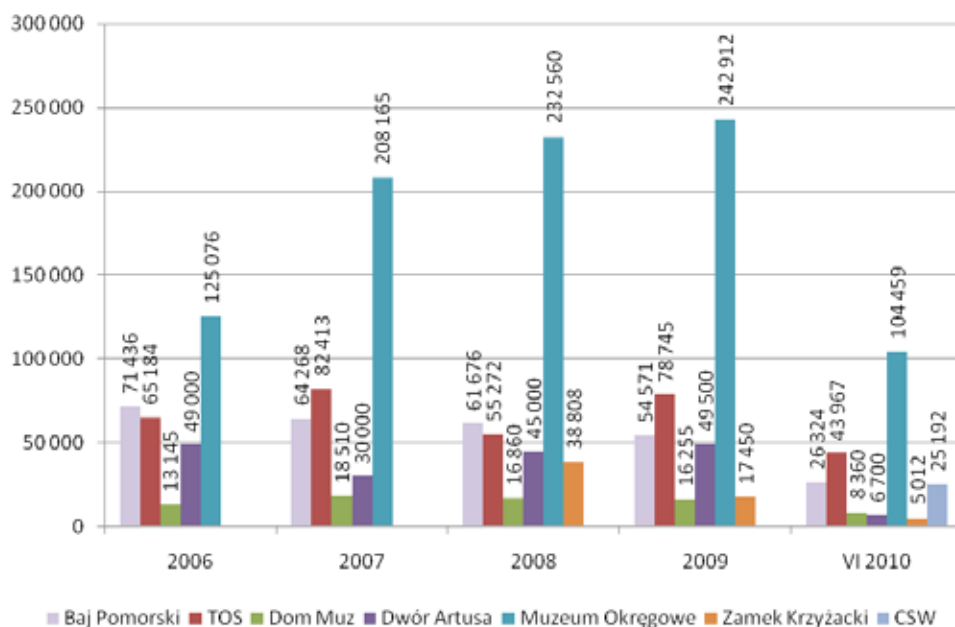

Koszty funkcjonowania miejskich placówek kultury

Koszty utrzymania poszczególnych placówek miejskich i instytucji kultury w latach 2006-2010

Placówka kultury	Koszty funkcjonowania				
	2006	2007	2008	2009	2010 (plan)
CK „Dwór Artusa”	1 160 062	1 572 796	1 784 707	1 536 873	1 838 773
Dom Muz	844 657	871 230	916.180	882 489	936 260
Teatr „Baj Pomorski”	2 395 089	3 275 523	3 649 754	4 294 975	4 398 500
Toruńska Orkiestra Symfoniczna	2 328 073	2 818 895	3 243 609	3 249 927	3 993 576
Muzeum Okręgowe	5 290 047	6 112 693	6 659 650	7 075 300	7 100 000
CK „Zamek Krzyżacki”	-	223 486	460 120	712 700	660 050
CSW „Znaki Czasu”	3376 86	975 646	5 731 784	6 940 540	6 707 000
Toruń 2016	-	-	121 321	1 951 950	2 080 000

Liczba osób korzystających z oferty miejskich placówek kultury w latach 2006-2010

Kulturalne imprezy

Najważniejsze, cykliczne imprezy kulturalne organizowane w latach 2006-2010:

Przez cały rok w Toruniu odbywa się wiele imprez kulturalnych o charakterze ogólnopolskim i międzynarodowym. Reprezentowane są tu niemal wszystkie dziedziny sztuki. Najważniejsze z nich to: Afryka, Jazz Od Nowa Festiwal, Akademickie Spotkania Teatralne „Klamra”, Tuba Satyrica - Ogólnopolski konkurs na rysunek satyryczny (biennale), Toruński Festiwal Nauki i Sztuki, Festiwal Muzyki i Sztuki Krajów Bałtyckich „Probaltica”, Majowy Buum Poetycki, Międzynarodowy Festiwal Teatralny „Kontakt”, Świętojański Festiwal Muzyki Organowej, Święto Miasta, Piernikowa Aleja Gwiazd, Międzynarodowe Spotkanie Kapel Ludowych (do 2008 r., później przekształcone w festiwal

Muzyka Ludów Europy), Międzynarodowy Ekumeniczny Festiwal Muzyki Chrześcijańskiej „Song of Songs”, Letni Festiwal „Toruń - Muzyka i Architektura” (od 2009 r. pod nazwą „Europa - Toruń. Muzyka i Architektura”), Festiwal Filmowy i Artystyczny „Lato Filmów” (do 2007 r.), Altergrawitacja - Międzynarodowy Festiwal Sztuk Kuglarskich, Toruń - Bydgoszcz Harmonica Bridge, Toruń Film Festiwal Toffi (od 2007 r. pod nazwą Międzynarodowy Festiwal Filmowy Toffifest), Festiwal Folkloru Miejskiego (do 2008 r.), Toruń Blues Meeting, Międzynarodowe Toruńskie Spotkania Teatrów Lalek (od 2008 r. nazwa: Międzynarodowy Festiwal Teatrów Lalek „Spotkania”), Międzynarodowe Biennale Grafiki Dzieci i Młodzieży (co 2 lata), Toruńskie Spotkania Teatrów Jednego Aktora, Toruński Festiwal Książki, Koncert Specjalny Pamięci Grzegorza Ciechowskiego

połączony z wręczeniem Nagrody Artystycznej Miasta Torunia im. Grzegorza Ciechowskiego.

Imprezy cykliczne powołane do życia w latach 2006-2010:

- od 2007 r. Opera w plenerze, Artus Jazz Festiwal, Festiwal Tour de Carillon, Międzynarodowy Konkurs Skrzypcowy (co 3 lata)
- od 2008 r. CoCArt Music Festiwal, Święto Muzyki, Międzynarodowy Festiwal Gwiazd Forte-piano, Festiwal Sztuki Bilbordowej Art Moves, Toruń Short Film Festival
- od 2009 r. Międzynarodowy Festiwal Światła Skyway, Festiwal Nowych Mediów „Pole Widzenia”
- od 2010 r. Międzynarodowy Festiwal Plakatu i Typografii Plaster, Festiwal Piosenki i Ballady Filmowej

Inwestycje i remonty w kulturze

Inwestycje w latach 2006-2010

Najważniejsze inwestycje w placówkach kultury w latach 2006-2010 związane są przede wszystkim z nowo powstałym Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu”. Na zakup instalacji, wyposażenia oraz zakupy dzieł sztuki do kolekcji regionalnej wydawano kolejno: w 2007 r. 750 000. zł, w 2008 r. 1 350 000 zł, w 2009 r. 215 000 zł. Ważne inwestycje w 2009 r. związane były z realizacją projektów z udziałem funduszy unijnych: „Toruń - Hanza nad Wisłą” i „Toruńska Starówka”. Pierwszy projekt objął długoterminowe prace w Ratuszu Staromiejskim i Domu Eskenów (442 969 zł) oraz na Zamku Krzyżackim (112 826 zł), drugi umożliwił wyko-

nanie prac w Kamienicy pod Gwiazdą i Domu Kopernika (409 106 zł). Na 2010 r. zaplanowano wykonanie remontu konserwatorskiego i adaptację na cele muzealne budynku przy ul. Franciszkańskiej 9 - (500 000 zł w tym roku, całkowity koszt zadania to ok. 2 245 000 zł) oraz rewitalizację Dworu Artusa w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji (358 000 zł, koszt całkowity to ok. 800 000 zł). We wrześniu Rada Miasta przeznaczyła dodatkowe 108 000 zł dla Baza Pomorskiego (zakup urządzeń wizualnych), 195 000 zł dla Muzeum Okręgowego (remont i modernizacja zegara wieżowego, zakup i montaż karylionu oraz zakup fotogramów).

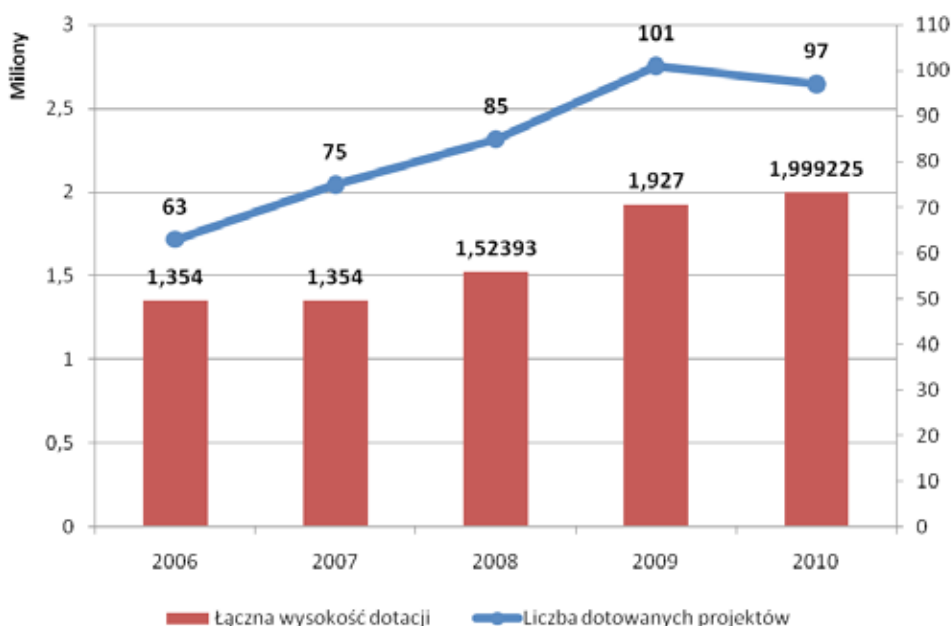
Najważniejsze remonty w latach 2006-2010

W 2006 r. największą kwotę przeznaczono na remonty w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej Książnicy Kopernikańskiej (90 000 zł). Remontowany był także Dom Muz przy ul. Poznańskiej (53 000 zł). Szereg prac remontowych odbyło się w Dworze Artusa. Przeprowadzono tam m.in. renowację parkietów, wymianę instalacji elektrycznej, założono instalację p.poż. i antywłamaniową, wyremontowano zaplecza i wymieniono część stolarki okiennej. Kwoty przeznaczone na ten cel w poszczególnych latach: 2007 r. - 69 867,70 zł, 2008 r. - 95 000 zł, 2009 r. - 50 000 zł. Na remonty w Muzeum Okręgowym w 2007 r. przeznaczono 180 500 zł

Dotacje dla organizatorów kultury

Co roku Wydział Kultury Urzędu Miasta ogłasza otwarty konkurs dla organizacji zajmujących się działalnością kulturalną. Dzięki wsparciu miasta realizowanych jest szereg przedsięwzięć o charakterze artystycznym, a także związanych z ochroną dziedzictwa.

Liczba dotacji na projekty kulturalne i wydatkowane kwoty w latach 2006-2010

Stypendia kulturalne

W ciągu ostatnich czterech lat wręczono 91 Stypendiów Miasta Torunia w Dziedzinie Kultury na łączną kwotę 460 tys. zł. Przyznawane są one na realizację projektów artystycznych, a także na edukację artystyczną, podjęcie studiów, stażu, doskonalenie umiejętności i zdolności twórczych. Od 2009 r. zmodyfikowano nieco zasady przyznawania stypendiów. Nowe przepisy mają przede wszystkim dać szansę młodym osobom, rozpoczynającym twórcze działania. O pieniądze ubiegać się mogą osoby, które nie ukończyły 35. roku życia. Jedna osoba może się ubiegać w roku tylko o jedno stypendium.

Obecnie nie jest określana maksymalna kwota stypendium kulturalnego, jakie może być przyznane w danym roku. Wysokość kwoty jest ustalana przez prezydenta, po zasięgnięciu opinii komisji ds. stypendium.

Miejskie konkursy, nagrody i wyróżnienia kulturalne

■ Nagroda Miast Partnerskich Torunia i Getynyi im. Samuela Bogumiła Lindego

Jedyna tego typu polsko-niemiecka nagroda literacka, przyznawana wspólnie przez dwa zaprzyjaźnione miasta. Uroczystość jej wręczenia odbywa się na przemian w Toruniu i w Getyndze. Jej laureatami są ludzie słowa: pisarze, naukowcy, publicyści. Każdego roku otrzymuje ją jedna osoba z Polski i jedna z Niemiec. W 2010 r. nagrodę przyznano po raz piętnasty.

■ Nagroda Artystyczna Miasta Torunia im. Grzegorza Ciechowskiego

Wręczana od 2002 r. Ma upamiętnić zmarłego przedwcześnie założyciela i lidera legendarnej toruńskiej grupy rockowej „Republika”. Wyróżnienie otrzymują młodzi twórcy czerpiący, tak jak Ciechowski, w swojej twórczości z różnych dziedzin sztuki. Laureata wskazuje co roku niezależna kapituła.

■ Ogólnopolski Konkurs Poetycki „O liść konwalii” im. Zbigniewa Herberta

W 2010 r. odbywa się 24. edycja konkursu, który zyskał w Polsce sporą renomę i cieszy się ogromną popularnością wśród ludzi parających się mową wiążaną. Rozstrzygnięcie konkursu odbywa się zawsze podczas Toruńskiego Festiwalu Książki.

■ Międzynarodowy Konkurs Skrzypcowy - Toruń

Odbywa się co 3 lata. W 2010 r. zaplanowano jego drugą edycję. Skierowany jest do młodych skrzypków, którzy nie przekroczyli 30. roku życia.

Pracownie i biura

Dostrzegając niedostatek lokali, które mogłyby zostać wykorzystywane na pracownie twórców i biura organizacji pozarządowych, 1 września 2010 r. prezydent Torunia ogłosił nabór ofert na wynajem lokali w dwóch zabytkowych basztach budujących panoramę miasta Torunia, Bramie Klasztornej i Baszcie Gołębnik. Jeszcze w tym roku swoje siedziby oraz pracownie znajdą tutaj organizacje, które prowadzą aktywną działalność w sferze kultury. Obecnie przygotowana jest również dokumentacja techniczna kolejnego obiektu przeznaczonego na cele kulturalne. Są to Koszary Bramy Chełmińskiej, w których będą mogły znaleźć dla siebie miejsce zarówno zespoły muzyczne, jak i te tworzące alternatywną scenę teatralną czy galerie młodych twórców. Ze względu na poważny zakres prac remontowych, ten duży obiekt o powierzchni 1.274 m kw. zostanie oddany użytkownikom w 2012 roku.

Wiele artyści i twórcy w Toruniu

- 2006: Rafał Blechacz, Feliks Falk, Janusz Głowacki, Sławomir Mrożek, Krzysztof Penderecki, Stanisław Różewicz
- 2007: Grażyna Auguścik, Richard Bona, Kaja Danczowska, Agnieszka Duczmal, Julia Hartwig, Paweł Huelle, Ewa Lipska, Włodzimierz Nahorny, Jerzy Radziwiłowicz, Emmanuelle Seigner, Anna Seniuk, Antoni Witt, Krzysztof Zanussi
- 2008: Bohdan Butenko, Kaja Danczowska, Konstanty Andrzej Kulka, Piotr Pławner, Eugeniusz Tkacyszyn-Dycki, Krzysztof Zanussi, Jerzy Radziwiłowicz, Urszula Dudziak, Krzysztof Penderecki, Orkiestra Symfoniczna i Chór Teatru Wielkiego Opery Narodowej, Piotr Moss
- 2009: Daniel Olbrychski, Olga Tokarczuk, Adam Zagajewski
- 2010: Rafał Blechacz, Jose Carreras, Eugene Indjic, Kevin Kenner, Adam Makowicz, Leszek Możdżer

Na Międzynarodowym Festiwalu Filmowym TOFI-FEST gościli: Emmanuelle Seigner, Agnieszka Holland, Miroslav Ondricek, Krystyna Janda, Katarzyna Figura, Martha Meszaros, Janusz Gajos, Borys Szybc, Krzysztof Zanussi, Małgorzata Kożuchowska, Jacek Bławut, Ryszard Bugajski, Xawery Żuławski, Jadwi-

ga Jankowska-Cieślak, Jan Nowicki, Maria Seweryn, Marcin Dorociński, Olgierd Łukaszewicz, Dorota Stalińska, Magdalena Czerwińska, Bogusław Linda, Julia Jentsch, Anna Polony.

Na Festiwalu Filmowym i Artystycznym Lato Filmów w Toruniu gościli m.in. Karolina Gruszka, Stanisław Różewicz, Oskar Roehler, Andrei Gorzo, Feliks Falk, Izabella Cywińska, Przemysław Wojcieszek, Józef Hen, Krzysztof Zanussi, Joanna Brodzik, Wiesław Saniewski, Agata Buzek, Krzysztof Teodor Toeplitz.

Toruńska kultura w rankingach

Mimo że Toruń nie przeszedł do drugiego etapu starań o tytuł ESK, warto przytoczyć wyniki kilku rankingów, które świadczą o tym, że nasze starania były widoczne i doceniane.

Toruń Stolicą Kultury według „Polityki”

Zdobywając 40% głosów Toruń wygrał internetowe głosowanie na stronach tygodnika „Polityka”. Internauci pytani byli, które miasto powinno zostać Europejską Stolicą Kultury w 2016 roku. 18 kwietnia 2009 r. w tygodniku „Polityka” ukazał się ranking miast kandydujących do miana Europejskiej Stolicy Kultury

w 2016 roku. Nasze miasto znalazło się na trzecim miejscu, zaraz za Łodzią i Gdańskiem. „Polityka” postanowiła jednak poszerzyć ranking o trwające tydzień głosowanie internautów. Torunianie nie dali i tym razem szans innym miastom, pokazując, że nie darmo najwyższej oceniono u nas aktywność i zaangażowanie społeczności miasta w walkę o miano ESK.

Najwięcej artykułów o kulturze wg miesięcznika „Press”

Prestiżowy miesięcznik „Press” podsumował ilość publikacji prasowych o kulturze w 2008 r. w każdym z miast - kandydatów do tytułu ESK. Toruń zdecydowanie wygrał ten ranking w skali całej Polski. Spośród 39 tys. artykułów, które prasa opublikowała na temat Torunia w 2008 r., aż 5291 (23%) dotyczyło kultury i sztuki. Jak podkreślają dziennikarze, dużo uwagi poświęcono także finansowej stronie przedsięwzięć i wysokości wsparcia działań kulturalnych, na które miasto przeznaczyło blisko 2 miliony złotych. Toruń wyprzedził w tych badaniach zajmujące kolejne miejsca - Szczecin, Białystok, Warszawę i Kraków.

Toruń kulturalnym miastem wg „Press”

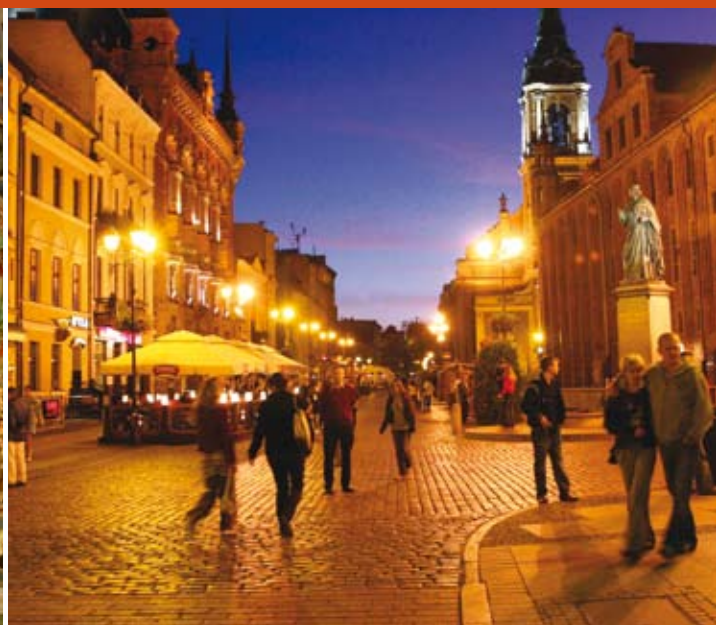
W badaniu „Magnetyzm polskich miast” oceniano 7 wymiarów: atrakcyjność turystyczną, biznesową, natury, kulturalną, sportową, atrakcyjne dziedzictwo oraz

komfort życia. Badaniem objęto łącznie 86 miast oraz dodatkowo marki województw i wybranych krain geograficznych. Badania dały Toruniowi wysokie miejsca we wszystkich kategoriach, ale trzykrotnie znaleźliśmy się w pierwszej dziesiątce. Atrakcyjność kulturalna, czyli zdolność przyciągania miasta jako ośrodka życia kulturalnego (infrastruktura kulturalna oraz wydarzenia) - Toruń zajął tu 6. miejsce, zaraz po największych miastach w kraju: Warszawie, Krakowie, Gdańsku, Poznaniu i Wrocławiu. Znaleźliśmy się w pierwszej dziesiątce w Polsce również jako najbardziej inspirujące polskie miasto (miejsce 9.) oraz jako miasto o najbardziej inspirujących zabytkach (6. miejsce).

Toruńskie dziedzictwo

Imponujące gotyckie mury, brukowane ulice starówki, średniowieczne pamiątki architektury - to wszystko decyduje o wyjątkowości grodu Kopernika. Tutaj każdy poczuć się może jak podczas wyprawy w przeszłość. Piękno zabytków i ich historyczna wartość zachwycą bowiem nawet najbardziej wymagających pasjonatów zwiedzania. Nieprzypadkowo wizytówką Torunia jest hasło „Gotyck na dotyk”. Miasto bowiem otacza przestrzeń historyczną grodu Kopernika szczególną opieką, prowadząc w zabytkowych obiektach liczne prace renowacyjne i rewitalizacyjne.

4 grudnia 2007 r. Toruń świętował 10. rocznicę wpisania Zespołu Staromiejskiego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Przez dekadę obecności na liście wiele cennych obiektów zostało gruntownie odnowionych, na czele z Ratuszem Staromiejskim, który w 2006 r. zyskał miano Zabytku Zadbanego w konkursie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Gotyck na konserwatorski dotyk

W latach 2006-2010 miasto zainwestowało łącznie prawie 13 mln zł w konserwację i renowację toruńskiego dziedzictwa. Z budżetu gminy finansowane były zarówno prace w obiektach zabytkowych należących do miasta (6,14 mln zł), jak i będących w administracji Kościoła lub prywatnych właścicieli, którym miasto przydzielało dotacje na ten cel (6,85 mln zł).

Program miejskich dotacji konserwatorskich, zapoczątkowany w 2004 r., okazał się bardzo skuteczną formą zachęty do odnawiania zabytków. W ciągu 6 lat jego istnienia skorzystało z niego kilkudziesięciu administratorów, dzięki czemu w szybkim tempie poprawia się stan i wizerunek wielu kamienic oraz obiektów sakralnych, a także znajdującego się w nich wyposażenia i detali architektonicznych.

W latach 2006-2010 miasto przeprowadziło ok. 180 tzw. prac konserwatorskich. Udzieliło także 100 dotacji na konserwację zabytków:

W ramach działań Miejskiego Konserwatora Zabytków wykonano:

- w roku 2006 - 51 prac konserwatorskich i remontowych, 1,3 mln zł
- w roku 2007 - 54 prace konserwatorskie i remontowych, 1,6 mln zł
- w roku 2008 - 41 prac konserwatorskich i remontowych, 1,5 mln zł
- w roku 2009 - 16 prac konserwatorskich i remontowych + zadania projektu Toruńska Starówka, 2,3 mln zł
- do połowy 2010 r. - 4 prace konserwatorskie i remontowe + zadania projektu Toruńska Starówka, 5,2 mln zł

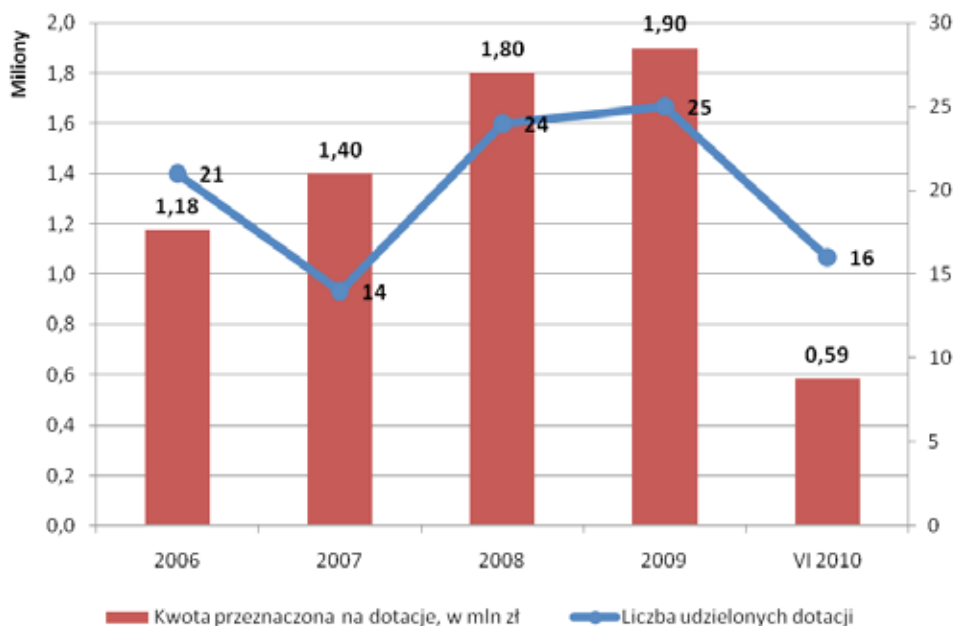
Dodatkowe kwoty zostały przeznaczone na Toruńskie Centrum Konserwacji Zabytków (1,6 mln zł).

Fundusze unijne na zabytki

Rok 2008 to początek niezwykłego przyspieszenia w programie renowacji toruńskiej architektury. Miasto skorzystało z możliwości ubiegania się o fundusze unijne na ratowanie zabytków i pozyskało dotacje na trzy duże projekty. Dzięki temu w ciągu kilku lat możliwa będzie w Toruniu realizacja zadań konserwatorskich na niespotykaną dotąd skalę.

Lokalny Program Rewitalizacji - finansowany z budżetu miasta i Regionalnego Programu Operacyjnego

Zestawienie liczby dotacji na konserwację zabytków i związanych z tym kwot w latach 2006-2010

Województwa Kujawsko Pomorskiego na lata 2007-2013. W ciągu kilku lat nakłady na odnowę historycznych obiektów i miejsc w Toruniu sięgną ponad 52 mln zł łącznie. Z tego programu finansowany jest remont budynku MDK przy ul. Przedzamcze, adaptacja na cele kulturalne Bramy Klasztornej i Baszty Gołębnik, remont i adaptacja budynku przy ul. Franciszkańskiej 9 dla Muzeum Okręgowego oraz rewitalizacja Dworu Artusa.

Poza ścisłą starówką prace rewitalizacyjne objęły Bulwar Filadelfijski i Bydgoskie Przedmieście, m.in. ul. Mickiewicza, Park Miejski i Ogród Zoobotaniczny.

Toruń - Hanza nad Wisłą - projekt realizowany w latach 2008-2012. Łączne nakłady wyniosą przeszło 19,8 mln zł, z czego ponad 11,5 mln zł to fundusze unijne. Z tej puli finansowane są prace w Ratuszu Staromiejskim (termomodernizacja, remont pomieszczeń na II piętrze i poddaszu, adaptacja piwnic na cele wystawiennicze, modernizacja systemów ochrony), na Zamku Krzyżackim (konserwacja relikwów muru, renowacja posadzki w piwnicy, schodów i poddasza gdaniska, instalacja systemu do urządzania widowisk światło-dźwięk, organizacja ścieżki edukacyjnej) i w Domu Eskenów (modernizacja pomieszczeń, wymiana dachu, termomodernizacja obiektu).

Starówka wzbogaca się także o elementy małej architektury, nawiązujące do hanzeatyckiej przeszłości Torunia: eksponowane już na ul. Szerokiej herby miast współpracujących z Toruniem w średniowieczu, a wkrótce pojawią się rzeźby Piernikarki Toruńskiej i Przekupki z Wagą, których projekty wyłoniono w konkursie pod koniec 2009 r.

Projekt Toruńska Starówka - kolejna, duża kwota unijnego wsparcia napłylnie do Torunia za sprawą projektu „Toruńska Starówka - ochrona i konserwacja dziedzictwa kulturowego UNESCO”. Wielomiesięczne starania miasta i partnerów projektu - przygotowanie szczegółowej dokumentacji według wymagających unijnych kryteriów i kolejne etapy weryfikacji wniosku - przyniosły efekt. 5 lutego 2010 r. minister Bogdan Zdrojewski podpisał w Toruniu umowę, dzięki której miasto otrzyma 19 mln zł na odnowę zabytków. Unijne fundusze z Ministerstwa Kultury to część kosztów całego przedsięwzięcia, opiewającego na 38,5 mln zł.

Projekt jest realizowany przez miasto i 6 partnerów: Muzeum Okręgowe, Kurię Diecezjalną Toruńską, Dom Zakonny Towarzystwa Jezusowego, Parafię Katedralną św. Janów, Parafię WNMP i Parafię św. Jakuba

Apостоła. Część zadań z poniższej listy została już wykonana, inne są w trakcie:

- Rewitalizacja i adaptacja na cele muzealne budynku przy ul. św. Jakuba 20A dla Muzeum Okręgowego w Toruniu.
- Rewitalizacja Kamienicy pod Gwiazdą i zagospodarowanie działki na ogród orientalny.
- Modernizacja Domu Kopernika (zespołu kamienic przy ul. Kopernika 15/17) - m.in. remont dachu i konserwacja więźby dachowej kamienicy przy ul. Kopernika 15, remont konserwatorski elewacji południowej kamienicy przy ul. Kopernika 17.
- Kompleksowe prace konserwatorsko-remontowe ceglanych murów obronnych, elewacji bram i baszt miejskich od Krzywej Wieży do zamku krzyżackiego,
- Adaptacja kamienicy mieszczącej przy ul. Żeglarskiej 7 na Muzeum Diecezjalne.
- Remont elewacji i wnętrza kościoła św. Ducha.
- Konserwacja i restauracja katedry św. Janów - konserwacja elementów wystroju korpusu nawowego i wnętrza kaplic.
- Konserwacja kościoła Wniebowzięcia NMP - remont dachu i konserwacja elewacji.
- Remont i konserwacja dachu kościoła św. Jakuba.

Przy UMK powstaje Toruńskie Centrum Konserwacji Zabytków. W latach 2008-2009, mając na uwadze tradycje toruńskiej szkoły konserwacji i potrzeby miasta w zakresie odnowy zabytków, gmina przekazała na ten projekt 1,6 mln zł.

Wybrane prace konserwatorskie

2006

- Konserwacja elewacji dziedzińca Ratusza Staromiejskiego - 164,9 tys. zł
- Limnigraf - Bulwar Filadelfijski - 2,78 tys. zł
- Brama Mostowa - konserwacja elewacji wraz z przejazdem bramy, malowanie odwachu - 145,8 tys. zł
- Wały gen. Sikorskiego 10 - konserwacja i remont elewacji wraz z ogrodzeniem frontowym i murami granicznymi - 165 tys. zł
- Konserwacja i rekonstrukcja sztukaterii sali koncertowej MDK - 185 tys. zł
- Konserwacja murów między Bramą Klasztorną a Basztą Gołębnik - 87,5 tys. zł
- Konserwacja ściany kaplicy św. Katarzyny w zespole poddominikańskim - 48 tys. zł
- Fosa zamkowa - konserwacja zagrożonych partii murów (na osi ul. Ciasnej) - 109 tys. zł
- Pomiar wychylenia Krzywej Wieży - 1769 zł

2007

- Konserwacja murów ogrodzenia wokół Planetarium, Domku Gazownika i kościoła Wniebowzięcia NMP - 47,2 tys. zł
- Konserwacja muru obronnego z krenelażem na granicy posesji Wały gen. Sikorskiego 10/12 i placu zabaw Piernikowe Miasteczko - 151 tys. zł
- Wymiana dachu i prace blacharskie w budynku Generałówki, ul. Przedzamcze - 87,8 tys. zł
- Konserwacja muru obronnego między Młynem Garbarskim a ul. Wielkie Garbary - 117,3 tys. zł
- Konserwacja muru Twierdzy Toruń - Grodza V - 151,5 tys. zł
- Konserwacja elewacji baszty przy ul. Podmurnej 60 - 84 tys. zł
- Konserwacja muru fortecznego między Bulwarem Filadelfijskim a zamkiem krzyżackim - 22,5 tys. zł
- Konserwacja wieży wartowniczej przy Dworze Mieszczkańskim - 141 tys. zł
- Konserwacja ruin zamku krzyżackiego - remont zadaszenia szyi gdaniska - 216 tys. zł
- Projekt i konserwacja murów granicznych podwórza Kamienicy pod Gwiazdą - 232,9 tys. zł
- Remont dachu, projekt fasady Domu Kopernika - 48,6 tys. zł
- Likwidacja zagrzebienia w piwnicach Kamienicy pod Gwiazdą - 84 tys. zł
- Mapa topograficzna Torunia dla Światowego Komitetu UNESCO w Paryżu - 299 zł

2008

- Konserwacja elewacji Krzywej Wieży - 282 tys. zł
- Konserwacja trzonu wieży oraz pozostałości murów gotyckich w obrębie portierni na zamku krzyżackim - 100 tys. zł
- Konserwacja murów obronnych przy Krzywej Wieży - 45 tys. zł
- Przemuirowanie krenelaża baszty Dworu Mieszczkańskiego - 15,9 tys. zł
- Badania archeologiczne na terenie zamku krzyżackiego - 40 tys. zł
- Remont i adaptacja do funkcji kulturalnej Bramy Klasztornej, naprawa dachu, odgruzowanie - 173 tys. zł
- Inwentaryzacja fotogrametryczna ruin zamku krzyżackiego metodą skaningu laserowego - 290 tys. zł
- Drewniana boazeria w sali koncertowej MDK - 75 tys. zł
- Badania odchylenia ściany północnej Krzywej Wieży - 2196 zł
- Naprawa elewacji Przedszkola Miejskiego nr 4 przy ul. Bydgoskiej 34/36 - 60 tys. zł
- Remont konserwatorski szyi piwnicznej Kamienicy pod Gwiazdą - 43,6 tys. zł

- Termomodernizacja stolarki okiennej w Kamienicy pod Gwiazdą - 82,4 tys. zł
- Termomodernizacji stolarki okiennej Ratusza Staromiejskiego - 27 tys. zł

2009

- Konserwacja muru obronnego na odcinku od Furty do Bramy Klasztornej - 221 tys. zł
- Konserwacja murów Twierdzy Toruń Grodzy V - 68,5 tys. zł
- Zabezpieczenie przeciwwilgociowe doświadczalnej baterii pancerniej AB IV z roku 1895 przy ul. Poznańskiej 191 - 27,8 tys. zł
- Remont konserwatorski zielonego dachu kaponierszyjowej w Forcie VI - 24,8 tys. zł
- Konserwacja elewacji wieży gdaniska oraz ganku na zamku krzyżackim - 384 tys. zł
- Dwór Artusa, remont dachu - 383 tys. zł
- Inwentaryzacja wybranych obiektów ruin zamku krzyżackiego metodą skaningu laserowego - 157 tys. zł
- Remont dziedzińca Domu Kopernika oraz uzupełnienia w systemach ochrony w Ratuszu Staromiejskim, Domu Kopernika i Domu Eskenów - 90 tys. zł
- Weryfikacja gminnego programu opieki nad zabytkami - 6 tys. zł

2010

- Konserwacja muru obronnego od wieży gdaniska do Bramy Kamiennej - 121 tys. zł
- Opracowanie „Właściciele i funkcje działek w kwartale mariackim dla bloku B Zespołu Starego Miasta Torunia od końca XIV do początku XIX wieku - 19,8 tys. zł
- Prace w ramach projektu „Toruńska Starówka - ochrona i konserwacja dziedzictwa kulturowego UNESCO”:
  - Kościół św. Ducha: prace inwentaryzacyjne i badawcze, projekty elewacji zewnętrznych, konserwacja rokokowego portalu z czarnego marmuru i ambony; stolarka okienna i drzwiowa; modernizacja instalacji elektrycznej i nagłośnienia, montaż systemu monitorującego - 599 tys. zł
  - Katedra św. Janów: korpus kościoła, kaplica św. Stanisława Kostki - 334 tys. zł
  - Kamienica, Żeglarska 7: prace tynkarskie ścian, konserwacja piwnic, stropu belkowego i drewnianych schodów, posadzki parteru i piwnic - 390 tys. zł
  - Kościół Wniebowzięcia NMP: renowacja dachu - 93 tys. zł
  - Kościół św. Jakuba: wymiana dachu nad prezbiterium kościoła, konserwacja drewnianej więźby - 196 tys. zł

- Kompleksowa konserwacja i remont ceglanych murów obronnych, elewacji bram i baszt miejskich - 1 mln 368 tys. zł
- Rewitalizacja Kamienicy pod Gwiazdą i zagospodarowanie działki - 241,6 tys. zł
- Modernizacja Domu Kopernika - 549,8 tys. zł

Wybrane dotacje konserwatorskie

2006

- Rynek Starom. 19 - konserwacja stropów - 50 tys. zł
- Kościół św. Katarzyny - remont konserwatorski korpusu - 100 tys. zł
- Katedra św. Janów - konserwacja rzeźb z ołtarza Ukrzyżowanie - 21,6 tys. zł
- Kościół prawosławny św. Mikołaja - wymiana podłogi oraz konserwacja drzwi do nawy - 58 tys. zł
- Kościół Wniebowzięcia NMP - konserwacja ołtarza głównego - 35 tys. zł
- Kościół św. Piotra i Pawła - remont i malowanie elewacji kościoła - 71,8 tys. zł
- Kościół Matki Boskiej Zwycięskiej - konserwacja elewacji korpusu i wieży kościoła - 24 tys. zł
- Kościół św. Ducha - restauracja szafy organowej - 60 tys. zł
- Żeglarska 7 - remont konserwatorski poddasza i więźby kamienicy - 200 tys. zł
- Katedra św. Janów - konserwacja elewacji wschodniej i prezbiterium - 100 tys. zł
- Kościół św. Katarzyny - remont konserwatorski korpusu kościoła - 100 tys. zł
- Kopernika 15 - konserwacja elewacji Domu Kopernika - 80 tys. zł

2007

- Konserwacja południowej i północnej elewacji prezbiterium katedry - 280 tys. zł
- Remont i konserwacja dachu i więźby kościoła św. Jakuba - 180 tys. zł
- Izolacja piwnic oraz roboty konstrukcyjne w kamienicy przy ul. Żeglarskiej 7 - 220 tys. zł
- Konserwacja rzeźb strażników z kaplicy Grobu Pańskiego z kościoła Wniebowzięcia NMP - 35 tys. zł
- Konserwacja elewacji prezbiterium kościoła św. Katarzyny - 120 tys. zł
- Wymiana dachu i konserwacja więźby kościoła Matki Boskiej Zwycięskiej - 80 tys. zł
- Restauracja dwóch figur aniołów oraz ornamentalnej snycerki organów z kościoła św. Ducha - 54 tys. zł
- Remont dachu, wymiana stolarki, naprawa pęknięć kamienicy, renowacja rzeźby lwa nad drzwiami apteki przy Rynku Nowomiejskim 13 - 50 tys. zł

- Konserwacja malowideł ściennych w nawie południowej kościoła Wniebowzięcia NMP - 35 tys. zł
- Konserwacja zachowawcza elewacji południowej zboru ewangelickiego przy Rynku Nowomiejskim 28 - 12 tys. zł
- Prace remontowo - konserwatorskie w kościele garnizonowym św. Katarzyny - 300 tys. zł

2008

- Konserwacja południowej elewacji korpusu głównego i elewacji wieży katedry św. Janów - 390 tys. zł
- Kontynuacja prac remontu i konserwacji dachu wieży kościoła św. Jakuba - 206 tys. zł
- Prace badawcze i konserwatorskie epitafium Anny z Leszczyńskich Potockiej z kościoła Wniebowzięcia NMP w Toruniu - 23 tys. zł
- Konserwacja i restauracja ikon z kościoła prawosławnego św. Mikołaja - 11 tys. zł
- Konserwacja tarcz zegarowych na wieży kościoła Matki Boskiej Zwycięskiej - 14 tys. zł
- Roboty konstrukcyjne stropów, ocieplenia i posadzki parteru i piwnic w kamienicy przy ul. Żeglarskiej 7 - 270 tys. zł
- Konserwacja elewacji północnej kościoła św. Katarzyny - 180 tys. zł
- Konserwacja stropu; odtworzenie schodów na poddasze, elewacja kamienicy przy Rynku Staromiejskim 19 - 40 tys. zł
- Remont dachu, wymiana stolarki okiennej, projekt kolorystyki elewacji i badania polichromii kamienicy przy ul. Rabskiej 8 - 71,4 tys. zł
- Remont XIII- wiecznej baszty obronnej przy ul. Podmurnej 30 - 60 tys. zł
- Konserwacja i restauracja malowideł ściennych w auli im. prof. Kolankowskiego w Collegium Maius UMK - 129,8 tys. zł
- Remont kapitalny organów z kościoła św. Piotra i Pawła - 70 tys. zł
- Remont elewacji frontowej kamienicy przy ul. Żeglarskiej 9 - 71 tys. zł
- Konserwacja 5 konfesjonaliów z około 1720 r. z kościoła Wniebowzięcia NMP - 36 tys. zł
- Naprawa dachu plebanii przy ul. Podgórznej 76 - 70 tys. zł
- Zamek krzyżacki, konserwacja ścian dolnej kondygnacji Gdaniska - 199 tys. zł
- Zamek krzyżacki, remont dachu Gdaniska - 113,9 tys. zł

2009

- Konserwacja elewacji masywu wieżowego katedry śś. Janów - 480 tys. zł
- Konserwacja i remont nawy bocznej z kapliczkami, uporządkowanie terenu przy murze i zabezpieczenie płyt nagrobnych w kościele św. Jakuba - 67 tys. zł
- Remont dachu i naprawa fundamentów w budynku przy ul. Konopnickiej 18 - 36,9 tys. zł
- Remont kamienicy przy ul. Żeglarskiej 7 na Muzeum Diecezjalne - 230 tys. zł
- Remont elewacji kamienicy przy ul. Mostowej 9 - 37 tys. zł
- Remont kapitalny organów z kościoła św. Piotra i Pawła - 70 tys. zł
- Konserwacji pomnika epitafijnego Anny z Leszczyńskich Potockiej w kościele Wniebowzięcia NMP - 95 tys. zł
- Konserwacja murów, architektonicznych z kamienia i metalu oraz witraży od strony północnej w kościele św. Katarzyny - 120 tys. zł
- Remont dachu i pokrycia oficyny, izolacja ścian kamienicy przy ul. Rabiańskiej 8 - 64,5 tys. zł
- Remont XIII-wiecznej baszty obronnej przy ul. Podmurnej 30 - 50 tys. zł
- Remont elewacji i wymiana dachu na mansardzie kamienicy przy ul. Mickiewicza 86 - 29 tys. zł
- Remont elewacji kamienicy TNT przy ul. Wysokiej 16 - 40 tys. zł
- Konserwacja wnętrza kruchty północnej kościoła św. Jakuba - 112 tys. zł
- Konserwacja i remont budynku Poczty Polskiej od ul. Piekary - 75,9 tys. zł
- Remont i konserwacja trzech zabytkowych kamienic przy ul. Piekary 35/37/39 - 88,8 tys. zł
- Konserwacja barokowego ołtarza NMP Niepokalanego Poczęcia z kościoła śś. Piotra i Pawła - 45 tys. zł
- Konserwacja i restauracja stolarki drzwiowej w auli Collegium Maius UMK - 65,8 tys. zł

2010

- Kontynuacja adaptacji kamienicy przy ul. Żeglarskiej 7 na Muzeum Diecezjalne - 36 tys. zł
- Wymiana dachu i rynien w Dworze Mieszczkańskim - 47 tys. zł
- Konserwacja kaplicy św. Barbary, ul. Przysiecka 12 - 28 tys. zł
- Konserwacja fasady kamienicy przy ul. Rabiańskiej 8 (Centrum Astronomiczne PAN) - 50 tys. zł
- Konserwacja ikonostasu z kościoła prawosławnego św. Mikołaja - 30 tys. zł
- Remont elewacji, wymiana dachu i stolarki w kamienicy przy ul. Szewskiej 11 - 24 tys. zł

- Remont i konserwacja dachu w kamienicy przy Rynku Staromiejskim 4 - 50 tys. zł
- Wymiana dachu w budynku TNT przy ul. Wysokiej 16 - 40 tys. zł
- Likwidacja zawilgocenia kościoła Podwyższenia Krzyża Świętego w Kaszczorku - 45 tys. zł
- Dokumentacja i konserwacja ołtarzy w kościele śś. Piotra i Pawła - 60 tys. zł
- Konserwacja elewacji kamienicy przy ul. Piekary 35-39 (NSZZ „Solidarność”) - 80 tys. zł

Światła na zabytki

Odnowione zabytki warto eksponować. Iluminowana nocą starówka wzbudza zachwyt mieszkańców i gości miasta. Warto wspomnieć, że w 2007 r. rozświetlona nocna panorama Torunia zdobyła tytuł jednego z Siedmiu Cudów Polski w rankingu dziennika „Rzeczpospolita”.

W latach 2006-2010 program iluminacji był kontynuowany. Efektowne podświetlenie zyskały:

- Budynki przy ul. Wały gen. Sikorskiego 8 i 10
- Fosa Zamkowa
- Kościół Matki Boskiej Zwycięskiej przy ul. Podgórznej
- Kościół przy ul. Okólnej
- Pałac Dąbskich
- Fosa Wschodnia/Staw Komtura
- Klasztor oo. franciszkanów przy ul. Poznańskiej
- Zamek Dybowski
- Planetarium
- Collegium Maius UMK
- Areszt Śledczy wraz z częściowym oświetleniem kościoła Wniebowzięcia NMP
- Grodza V i VI
- Brama Mostowa
- Brama Klasztorna
- Collegium Minus UMK tzw. „harmonijka”
- Collegium Maius UMK
- Kościół Matki Bożej Królowej Polski przy ul. Rydygiera 21

Koszty eksploatacji oświetlenia (energia, konserwacja, utrzymanie ruchu) wyniosły w tym czasie: 2006 - 259 tys. zł, 2007 - 321 tys. zł, 2008 - 348 tys. zł, 2009 - 418 tys. zł, 2010 - za I półrocze -214 tys. zł. Wzrost kosztów wiąże się ze wzrostem ceny energii elektrycznej, ilości iluminowanych obiektów, a co za tym idzie mocy zamówionej i kosztów konserwacji.

Miasto turystyczne Toruń

Toruń to prężny ośrodek turystyczny i kulturalny z niezwykle atrakcyjnymi zabytkami i licznymi miejscami historycznymi, znanymi zarówno w kraju, jak i poza jego granicami. To sprawia, że miasto jest magnesem dla turystów. Obecnie szacuje się, że jest ich ok. 1,6 mln rocznie. Toruń oferuje odwiedzającym wszechstronną ofertę turystyczną na europejskim poziomie, przygotowując równocześnie atrakcyjne propozycje kulturalne, takie jak np. coroczny wakacyjny program „Kulturalne lato”.

Kopernik i inni

Mikołaj Kopernik i toruńskie pierniki - to niezmiennie, od lat, najczęstsze skojarzenia osób zapytanych o Toruń. Potwierdza to każdego roku monitoring ruchu turystycznego prowadzony w naszym mieście. Badania Ośrodka Informacji Turystycznej (w tym uliczni ankieterzy) pozwalają poznać nie tylko liczbę i pochodzenie odwiedzających miasto turystów, ale także ich preferencje w wyborze określonych atrakcji oraz wpływ działań promocyjnych miasta na ruch turystyczny.

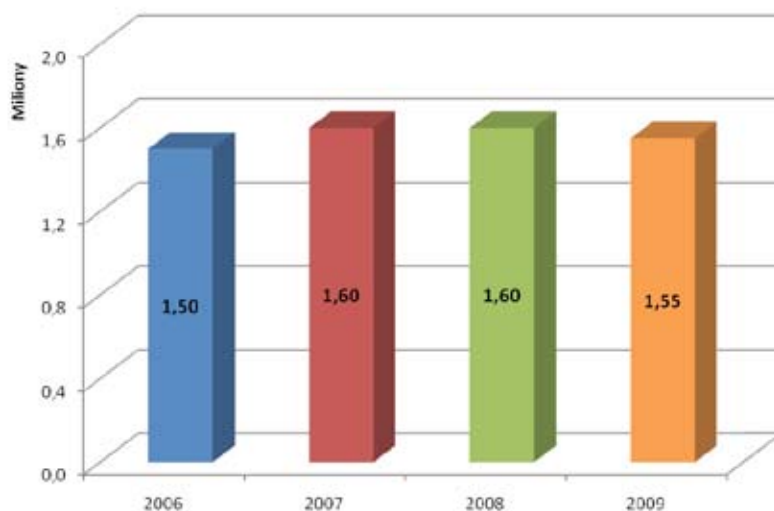
Liczba turystów odwiedzających rokrocznie Toruń sięga 1,6 mln. Wyraźny wzrost nastąpił w 2006 r., kiedy to do miasta przyjechało półtora miliona gości. Należy dodać, że Toruniowi udało się utrzymać wysoką po-

pularność w 2008 r. - badania pokazują, że w innych miastach nastąpił wówczas spadek liczby odwiedzających.

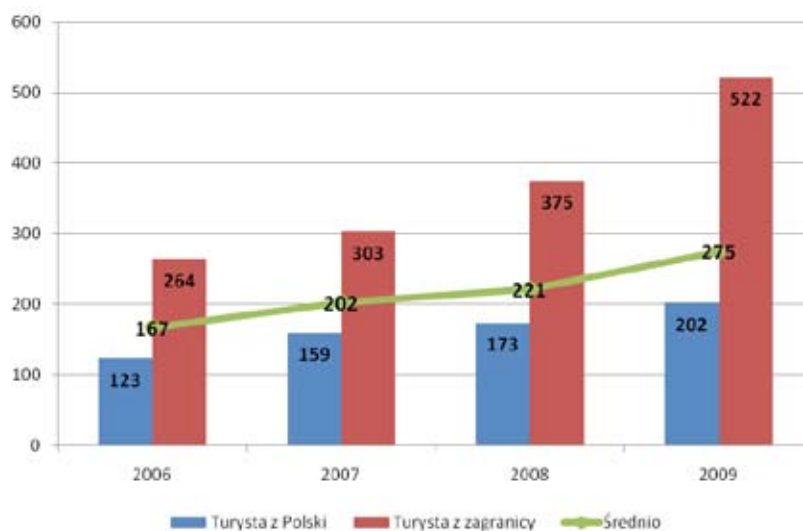
W rankingu toruńskich skojarzeń, za niepodważalnymi liderami: Mikołajem Kopernikiem i piernikami, znajduje się zabytkowa starówka.

W 2009 r. goście zagraniczni stanowili 23% ogółu odwiedzających. Udział turystów niemieckich, czyli najliczniejszej grupy obcokrajowców goszczących w Toruniu, wyniósł 32,7 proc. Na drugim miejscu znaleźli się goście z Wielkiej Brytanii, następnie Hiszpanie i Francuzi.

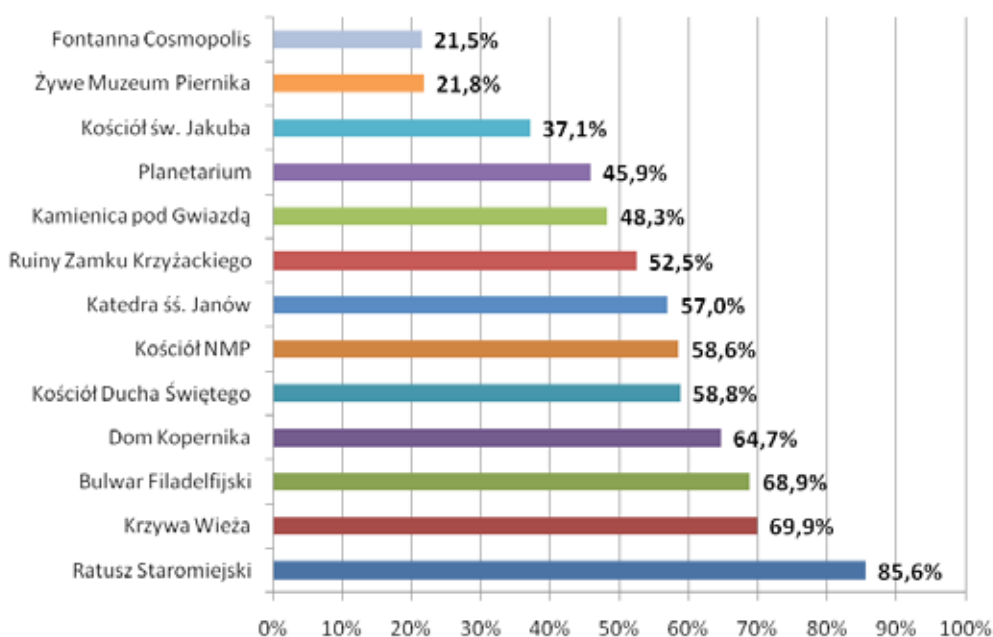
Szacunkowa liczba turystów odwiedzających Toruń w latach 2006-2009

Średnie wydatki turysty podczas pobytu w Toruniu w latach 2006-2009

Najczęściej oglądane z zewnątrz obiekty turystyczne Torunia, wg monitoringu ruchu turystycznego z 2009 r.

275 zł na osobę

Tyle właśnie wydaje średnio każdy turysta odwiedzający nasze miasto. Jeżeli przyjmemy, że do Torunia przyjeżdża co roku ok. 1,5 mln gości i pomnożymy tę liczbę przez 275 zł (średni wydatek na osobę) otrzymujemy niebagatelną kwotę - ponad 412 mln złotych. Tyle pieniędzy w skali roku trafia na toruński rynek dzięki turystom.

Łatwo zauważyć, że przeciętny turysta zagraniczny zostawia w naszym mieście ponad 2,5 razy więcej pieniędzy niż turysta polski. Co roku rośnie też średnia kwota wydawana w czasie pobytu w Toruniu - od roku 2006 do 2009 wzrost wyniósł aż 108 zł (prawie 65%). Najczęściej turyści wydawali pieniądze w restauracjach, hotelach, barach lub płacąc za drobne przekąski.

Znakomita większość gości była zadowolona z wizyty w naszym mieście. Spośród zastrzeżeń, najwięcej uwag zgłaszano do parkingów, korków i oznakowania. Jednak niezadowolony jest z roku na rok coraz mniejsze: z 10 proc. w roku 2008 spadło w 2009 r. do 8,7 proc. Warto dodać, że 92% turystów polskich i ponad 61% zagranicznych zadeklarowało, iż odwiedzi Toruń ponownie. Aż 97% wszystkich gości Torunia poleci taką wizytę znajomym. Niezapomniane wrażenia wy-

wołane stąd przez turystów to: toruńska starówka, bajeczna atmosfera miasta i klimat toruńskich kawiarni, pubów i restauracji.

Atrakcje turystyczne Torunia

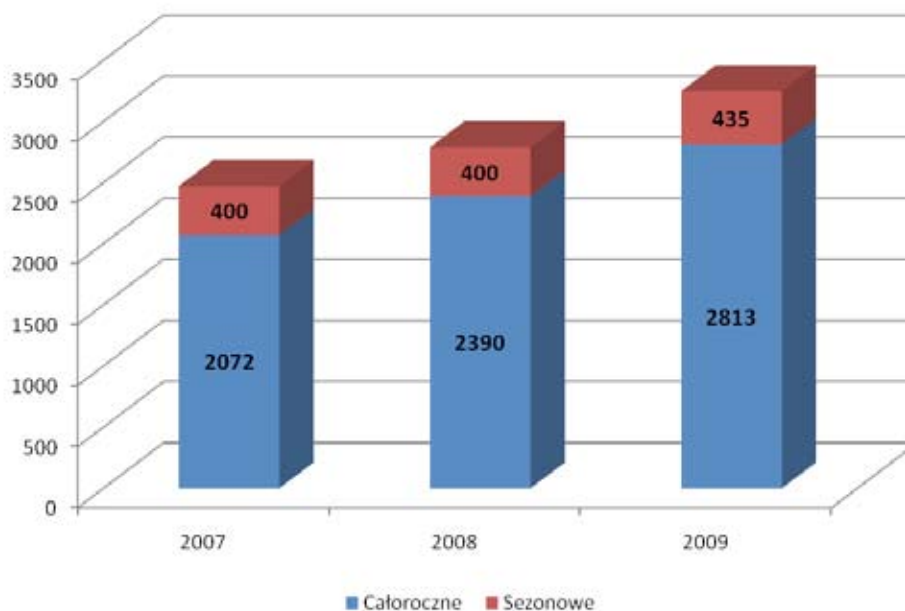
Listy atrakcji turystycznych nie stanowią najnowsze obiekty, tylko te już istniejące od lat. Według badań ankietowych turyści najczęściej zwiedzają obiekty z zewnątrz, bez kupna biletu i wchodzenia do środka.

Jak widać dominują „stare” atrakcje, choć ciągle pojawiają się nowe, jak chociażby w 2010 r. balon na uwięzi nad Bulwarem Filadelfijskim. Coraz większe uznanie zyskuje fontanna „Cosmopolis”, zwłaszcza nocne pokazy z muzyką.

Najbardziej popularne obiekty, do których wchodzi turyści polscy, to: Planetarium (32%); katedra św. Janów (24,5%) i Dom Kopernika (22,7%). Wśród turystów zagranicznych najpopularniejsza jest wizyta w Domu Kopernika (37,4%), potem katedra św. Janów (34,7%) oraz Ratusz Staromiejski (33,2%).

W 2006 r. toruński Ośrodek Informacji Turystycznej został uznany za najlepszy ośrodek informacji turystycznej w Polsce.

Liczba miejsc noclegowych w Toruniu w latach 2007-2009, wg danych OIT

Miejsca noclegowe

W Toruniu funkcjonuje obecnie ponad 30 obiektów noclegowych różnej klasy. W latach 2007-2010 przybyło pięć hoteli i trzy hostele.

Szczególnie cieszy powstanie nowych sieciowych hoteli ekonomicznych, które w doskonały sposób wypełniły lukę obiektów tanich, ale o stosunkowo wysokim standardzie. Potwierdzeniem takich potrzeb na rynku jest pojawienie się nowych hosteli, w których również za ok. 50 zł od osoby można spędzić noc. Hostele na starówce cieszą się bardzo dużym zainteresowaniem turystów, w tym również zagranicznych, którzy od lat korzystają z tego rodzaju miejsc noclegowych. Doskonałym uzupełnieniem oferty Torunia są też nowe hotele o wyższym standardzie.

Turysta dobrze poinformowany

Przez toruński Ośrodek Informacji Turystycznej prze-wija się w ciągu roku tysiące turystów. Ważnym miejscem, w którym turyści szukają informacji, jest strona internetowa Ośrodka, notująca około tysiąca odsłon w ciągu doby. Świadczy to o tym, że Internet spełnia ważną rolę w promocji turystycznej Torunia. W czerwcu 2010 r. została uruchomiona nowa strona internetowa OIT, o nowym wyglądzie i nowych funkcjonalnościach (choćby możliwość dokonania rezerwacji noclegu online w wybranych obiektach w Toruniu), tłumaczona na język angielski i niemiecki.

W ostatnich latach OIT opracował i dystrybuuje bezpłatnie następujące wydawnictwa:

- Mapa Starego Miasta z opisem najważniejszych atrakcji
- Atrakcje turystyczne - w wersji polskiej, niemieckiej, angielskiej, hiszpańskiej, francuskiej i włoskiej i chińskiej
- Baza noclegowa Torunia - wydawnictwo zostało sfinansowane przez reklamodawców

21-23 listopada 2007 r. w Toruniu odbył się Ogólnopolski Zlot Regionalnych i Lokalnych Organizacji Turystycznych. Przez trzy dni w Toruniu i regionie gościło ponad stu specjalistów branży turystycznej z całej Polski, którzy rozmawiali o planach promocji regionów w działaniach Polskiej Organizacji Turystycznej.

W promocji siła

Działania promocyjne miasta w latach 2006-2010 koncentrowały się na:

- rozwoju Systemu Informacji Turystycznej, czyli oznakowania turystycznego miasta
- wprowadzaniu w przestrzeń miasta kolejnych elementów małej architektury i promocyjnych akcentów graficznych (figurki, rzeźby, przewieszki nad ulicami, aranżacje plastyczne ścian, świąteczna iluminacja);
- porządkowaniu miejsc turystycznych i instalacji drobnej infrastruktury (wymiana nawierzchni ulic, zielen, ławki, kosze na śmieci, stojaki rowerowe);
- organizacji imprez o charakterze kulturalno-promocyjnym;
- promowaniu Torunia podczas odbywających się w mieście kongresów, konferencji, wizyt znanych osobistości, wielkich wydarzeń sportowych;

- udziale w krajowych i międzynarodowych targach i projektach turystycznych;
- udziale w konkursach i rankingach wizerunkowych;
- dystrybucji materiałów promocyjnych, własnych lub zakupionych - wśród gości miasta, przedstawicieli Torunia na zewnątrz;
- promocji w mediach;
- promocji w Internecie.

Toruńskie Centrum Miasta

W 2008 r. w Urzędzie Miasta Torunia powstało Biuro Toruńskiego Centrum Miasta. Jednostka pionierska w Polsce, wzorowana jest na europejskich Town Centre Management, instytucjach służących sprawnemu zarządzaniu centrami dużych miast. Swoim działaniem toruńskie biuro obejmuje Zespół Staromiejski wraz z otuliną, tj. Kępą Bazarową, Zamkiem Dybowski, Jordankami, terenami Muzeum Etnograficznego oraz kwartałem od Dworca PKP Toruń Miasto do placu św. Katarzyny. Jednostką podległą BTCM jest Ośrodek Informacji Turystycznej.

Do zadań biura należy troska o turystyczny wizerunek starówki, zarówno w aspekcie promocyjnym, jak i porządkowym: dbanie o ład przestrzenny i wystrój centrum miasta, oznakowanie turystyczne i elementy małej architektury, kreowanie i pobudzanie inicjatyw kulturalnych i gospodarczych oraz organizacja widowisk i wydarzeń promocyjnych.

Spośród licznych projektów realizowanych przez BTCM, należy wymienić m.in.:

- „Toruń - Hanza nad Wisłą” - zakres projektu obejmuje m.in.: modernizację Ratusza Staromiejskiego, modernizację Domu Eskenów, konserwację, rewitalizację i zagospodarowanie turystyczne Zamku Krzyżackiego, elementy małej architektury związane z hanzeatycką (kupiecką) historią miasta. Wartość całkowita projektu 23,9 mln zł, poziom dofinansowania 63,63%.
- „Anioły UNESCO - światowe dziedzictwo Torunia” - realizowany z inicjatywy oraz przez nieformalną grupę młodzieży, której miasto zapewniło osobowość prawną, a dzięki tej współpracy młodzież mogła uzyskać fundusze unijne - 5,7 tys. euro na organizację imprez, wystaw i wydanie publikacji o dziedzictwie kulturowym Torunia.
- „W cieniu gotyku” - adaptacja i renowacja podwórek i dziedzińców na działalność kulturalną i gastronomiczną; (obecnie projekt jest przygotowywany przez przedsiębiorców, których działalność koncentruje się na Starówce, w celu uzyskania starania środków europejskich w ramach PRO WK-P). BTCM przy-

gotowuje wniosek do UNESCO - w celu pozyskania funduszy na rewitalizację podwórka przy Domu Muz na ulicy Podmurnej.

- Europejski Szlak Gotyku Ceglanego - przystąpienie do stowarzyszenia w 2008 r. i wspólne działania promocyjne.
- „Zielony Pomost” - obejmujący Bulwar Filadelfijski i Kępę Bazarową (aktualnie w fazie przygotowania do aplikowania o środki unijne).

System Informacji Turystycznej (SIT)

Miasto konsekwentnie rozbudowuje System Informacji Turystycznej, na który składają się różnego typu tablice informacyjne dla turystów, drogowskazy, plany aksonometryczne Torunia, banerki i chorągiewki, infomaty i parkometry z panelami turystycznymi, tablice i witacze na rogatkach miasta oraz nowość - audio-przewodnik po Toruniu.

Od maja 2009 r. turyści mogą zwiedzać starówkę z elektronicznym audio przewodnikiem mp3. Na dysku nagrano 45-minutowe omówienia trasy zwiedzania starówki, informacje o 21 zabytkach i 20-minutową opowieść o historii Torunia, Mikołaju Koperniku, toruńskich piernikach i UMK. Wszystkie nagrania mają wersję polską i angielską.

Od 2008 r. w wielu miejscach Torunia można napotkać charakterystyczny znak „i” na białym tle w niebieskim obramowaniu. To nowe, wprowadzone przez miasto oznakowanie miejsc informacji turystycznej, zgodne z zaleceniami Światowej Organizacji Handlu (WTO) i Polskiej Organizacji Turystycznej. Dotychczas obowiązujący znak „it” był mylnie kojarzony przez turystów z oznaczeniem Technologii Informacyjnej. Nowe symbole znajdują się na infomatkach, punktach informacji turystycznej, a także na przystankach autobusowych - w formie naklejek z danymi teleadresowymi toruńskiego Ośrodka Informacji Turystycznej.

Na 42 obiektach toruńskiej starówki są umieszczone tablice ze szkła hartowanego, zawierające krótką informację o historii tych budynków w trzech wersjach językowych: polskiej, angielskiej i niemieckiej. To duże udogodnienie, szczególnie dla turystów zwiedzających miasto indywidualnie. Informacje przygotowali historycy UMK, a miejsce ekspozycji tablic zatwierdził Miejski Konserwator Zabytków. W latach 2006-2010 wykonano 29 tablic. Przypominają one dzieje takich budynków, jak m.in.: Harmonijka, Dom Studencki nr 1, przychodnia na ul. Uniwersyteckiej, budynek Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych, Łuk Cezara, Most Pauliński, Planetarium i Dom Gazownika, Poczta

Główna, PDT (tzw. Dom Glazuruwy), Zajazd Staropolski i cerkiew św. Mikołaja.

120 drogowskich „Gotyk na dotyk” wskazuje zmotoryzowanym turystom kierunek do strefy staromiejskiej Torunia. Są wykonane w dwóch kolorach: brązowym i niebieskim. Pierwsze prowadzą do obiektów turystycznych i wypoczynkowych, natomiast niebieskie wskazują drogę do osiedli, siedzib służb miejskich i obiektów użyteczności publicznej.

Fontanna „Cosmopolis” jest jedną z największych atrakcji turystycznych miasta. Popularnością wśród turystów ustępuje jedynie najwspanialszym zabytkom oraz toruńskiemu Planetarium.

W 2008 r. w alejkach prowadzących do fontanny Cosmopolis zostały umieszczone tablice informacyjne w kształcie pierników katarzynek. Regularnie wymieniane są wkłady w planach aksonometrycznych na starówce. Kolorowe plansze, przedstawiające przestrzeny układ Zespołu Staromiejskiego z legendą po polsku i angielsku, są bardzo popularne wśród turystów. Znajdują się w 7 punktach, głównie na obrzeżach centrum.

Wymieniane są również wkłady billboardów - tzw. witacze znajdujących się na 6 drogach dojazdowych do Torunia. W ostatnich latach turyści oglądali na nich nocną panoramę starówki, reklamę Portu Lotniczego w Bydgoszczy, a także grafikę Jacka Yerki, przygotowaną z okazji 777-lecia Torunia.

Od roku 2007 turystów witają też i żegnają 5-metrowe konstrukcje z dużym herbem Torunia, w całości sfinansowane przez sponsora.

Magiczne miasto

W pejzażu Torunia przybiera akcentów promocyjnych, budujących wizerunek miasta jako miejsca z atmosferą, żyjącego kulturą i umiejętnie podkreślającego bogactwo swojej tradycji i historii. Wędrujący po Toruniu turysta co krok napotyka na interesujące aranżacje i elementy dekoracyjne, tworzące niepowtarzalny urok starówki.

Wśród promocyjnych atrakcji miasta z lat 2006-2010 dobrą pozycję ma fontanna Cosmopolis, nawiązująca projektem do dzieła Kopernika „O obrotach sfer niebieskich”. Wodotrysk, uruchomiony 22 czerwca 2008 r., szybko stał się jednym z turystycznych hitów Torunia. Liczną widownię przyciągają szczególnie wieczorne pokazy światło-dźwięk. Kompozycje muzyczne są tłem do gry strumieni wodnych, efektownie podświetlanych w kilku kolorach. Do napisanego specjalnie na otwarcie fontanny utworu „Cosmopolis” Krzesimira

Dębskiego, w 2010 r. dołączyły aranżacje Bogusława Palewicza muzyki z filmów „Love Story” i „Gladiator”.

W 2007 r. na Rynku Staromiejskim stanął osiołek - pręgierz, nawiązujący do historycznego, XVII-wiecznego pierwowzoru, a w 2008 r. na Rynku Nowomiejskim wózek przesiedleńców - upamiętniający fakt nakręcenia w Toruniu zdjęć do filmu „Prawo i pięść” Jerzego Hoffmana. Codziennie między godz. 9.00 a 22.00 o każdej pełnej godzinie pozytywka umieszczona w wózku wygrywa balladę Krzysztofa Komedy-Trzczińskiego i Agnieszki Osieckiej „Nim wstanie dzień”.

Średniowieczny rodowód grodu Kopernika przypominają ceramiczne figurki toruńskich mieszczan, które od 2007 r. można napotkać na ul. Podmurnej i dziedzińcu Ratusza Staromiejskiego. Ich wzorem byli bohaterowie gotyckiego malowidła „Pasja” z kościoła św. Jakuba. W 2008 r. do tej galerii dołączyły anioły w oknach na ul. Szczytnej, czytelnicy na gotyckim murze koło baszty Koci Łeb oraz legendarny toruński smok na Przedzamczu. Natomiast w 2010 r. w podobnej konwencji została zasiedlona wnęka przy ul. Podmurnej 103, która dzięki działaniom toruńskich artystów zmieniła się z zaśmieconego kąta w sielski ogródek z kurami.

W ramach działań na rzecz ożywienia Rynku Nowomiejskiego w grudniu 2008 r. została tam po raz pierwszy ustawiona Szopka Betlejemka. W 2009 r. stajenka wzbogaciła się o grupę drewnianych, polichromowanych figur świętych i zwierząt - plon sfinansowanego przez miasto pleneru wybitnych twórców ludowych w Kęsowie koło Tucholi.

W 2008 r. została też odsłonięta Aleja Gmerków - 20 średniowiecznych znaków kupieckich, umieszczonych w granitowych płytach chodnika przy ul. Żeglarskiej. Do handlowej i hanzeatyckiej przeszłości Torunia nawiązują też witrażowe szyldy i tablice herbowe miast, które w średniowieczu współpracowały z Toruniem. Są one wkomponowane w nową nawierzchnię ulic Szerokiej i Królowej Jadwigi. Prace te sfinansowano z funduszy unijnych w ramach projektu „Toruń - Hana nad Wisłą”.

Osobną grupę akcentów promocyjnych stanowią billboardy wielkoformatowe, umieszczane zarówno na starówce, jak i poza nią. Nawiązują one do ważnych dla miasta postaci, symboli i wydarzeń. W 2008 r. banery i przewieszki z postacią Kopernika, układem heliocentrycznym i hasłami „Toruń porusza” lub „Toruń nas kręci” upamiętniały 775-lecie miasta. Warto też odnotować baner z najlepszą polską parą łyżwiarską

Dorotą i Mariuszem Siudkami, który zawisł na ścianie przy ul. Odrodzenia, gdy w 2007 r. sportowcy postanowili zamieszkać w Toruniu. Okolicznościowe billboardy promowały też wiele miejskich wydarzeń kulturalnych i patriotycznych.

Magię zimowego Torunia tworzy świąteczna iluminacja miasta. W latach 2006-2010 miasto zakupiło kolejne świetlne ozdoby, m.in. nowe przewieszki na ulicę Szeroką (stare wykorzystano w alei Solidarności) i dwa ogromne anioły z trąbami - jeden stanął na placu Rapackiego, drugi przy Wałach gen. Sikorskiego.

Kameralne imprezy i wielkie widowiska

Turystyczną atrakcją letnich wieczorów na starówce są halabardnicy. Trzyosobowa drużyna straży miejskiej, stylizowana na XVI wiek, po raz pierwszy pojawiła się w 2007 r. Patrol rozpoczyna swój obchód o zmierzchu - z latarniami i halabardami w dłoni, nawołuje biesiadujących w ogródkach mieszkańców i turystów do płacenia należnego myta. Za dnia czas przechodniom umilają uliczni grajkowie. Miasto finansuje występy uzdolnionych młodych muzyków, którzy koncertują pod pomnikiem Filusia.

W latach 2007-2010 BTCM zainicjowało cykl letnich, plenerowych spektakli operowych, wystawionych we współpracy z bydgoską Operą Nova w fosie przy Zamku Krzyżackim. W kolejności były to „Trubadur” (2007), „Carmen” (2008), „Nabucco” (2009) i „Traviata” (2010).

W 2010 r. Toruń świętował swoje 777-lecie. Plakat obchodów przygotował wybitny toruński artysta Jacek Yerka.

W sierpniu 2010 r. po raz pierwszy odbył się Festiwal Piosenki i Ballady Filmowej, połączony z konkursem na najlepsze wykonanie ballady filmowej. W jury zasiadli znani artyści: Krzesimir Dębski, Katarzyna Groniec, Małgorzata Kożuchowska, Agata Passent i Elżbieta Zapendowska.

W latach 2006-2010 odbywały się również kolejne edycje popularnych miejskich wydarzeń promocyjnych, jak: Dni Torunia, Nagroda Prezydenta, Piernikowa Aleja Gwiazd, Turnieje Hanzeatyckie o Złotą Strzałę Prezydenta Torunia oraz Święta Ulic na starówce: Podmurnej, Szerokiej, Przedzamcza i Mostu Paulińskiego. Do toruńskich klimatów, przyciągających do miasta wielu gości, należą sezonowe jarmarki rękodzieła: Wielkanocny, Bożonarodzeniowy i Katarzyński.

Miasto jest też współorganizatorem cyklicznych świąt patriotycznych, które z roku na rok mają coraz

bogatszą oprawę scenograficzną - towarzyszą im pokazy historyczne, festyny i pikniki dla mieszkańców i turystów.

Starówka czysta i przyjazna turystom

Wraz z powstaniem BTCM miasto wzmożło działania na rzecz ładu i porządku w strefie staromiejskiej. Kilkadziesiąt stojaków rowerowych zamontowanych przez MZD, ławki dla turystów, 25 nowych koszy na śmieci na ul. Szerokiej i Królowej Jadwigi (finansowanych z Lokalnego Programu Rewitalizacji) to przykłady drobnych, ale ważnych inwestycji wpływających na turystyczny wizerunek Torunia.

Innowacyjnym rozwiązaniem jest wprowadzenie okolicznościowych żetonów za parkowanie, a także dwusezonowość parkowania na starówce. Miasto pracowało również nad prawnymi uregulowaniami dotyczącymi chaosu reklam na starówce. Wszystkie legalne szyldy są od czerwca 2009 r. oznakowane.

Wiosną 2010 r. była realizowana kampania „Toruń jak się patrzy”, adresowana do właścicieli psów i osób dokarmiających gołębie. Jej celem była promocja zachowań pozytywnych i uświadomienie zagrożeń wynikających z zalegania tego typu nieczystości w strefie zamieszkania. Kontrowersyjne hasło „Pokochaj psia kupę”, wykorzystane na 10 billboardach, prowokowało mieszkańców do dyskusji o problemie. Odbył się uliczny happening i powstał specjalny serwis internetowy.

Pamiętki z Torunia

Z myślą o gościach miasta, kontaktach partnerskich oraz licznych organizatorach imprez odbywających się w Toruniu przygotowywane są różnego typu materiały promocyjne. Wykorzystywane są w nich motywy i treści charakterystyczne dla miasta: herb i logo Torunia, znak UNESCO, znak ESK 2016 oraz hasło promocyjne Torunia „gotyk na dotyk”.

Z najważniejszych w latach 2006-2010 należy wymienić przede wszystkim film „Toruń 2016”, zrealizowany na zlecenie Wydziału Kultury przez Łukasza Karwowskiego do muzyki Piotra Komorowskiego (film jest tłoczony na płytach DVD i dystrybuowany wśród gości miasta).

Miasto wydało też nowy album „Toruń porusza” - z okazji organizowanych w Toruniu w 2009 r. XIV Światowych Letnich Igrzysk Polonijnych wsparło wydanie przez Muzeum Okręgowe albumu „Dzieje sztuki Torunia”.

We współpracy z miastem powstawały toruńskie numizmaty: w 2007 r. wydane przez NBP monety o nomi-

nale 2 zł i srebrne monety kolekcjonerskie o nominale 20 zł z serii Zabytki Kultury Materialnej w Polsce - Średniowieczny Zespół Staromiejski w Toruniu, w 2008 r. na 775-lecie Torunia Mennica Polska wybiła 22 tys. sztuk tzw. 3 Denarów Toruńskich, wymieniających na towary i usługi, a w 2010 r. z okazji 777-lecia tysięcy srebrnych monet z wizerunkiem Mikołaja Kopernika oraz 30 tys. denarów.

W kraju, w Europie, w kosmosie

Od 3 do 5 marca 2009 r. ulicami Olsztyna jeździła mobilna reklama z Kopernikiem i hasłem „Toruń porusza”. Była to żartobliwa odpowiedź naszego miasta na warmińską kampanię promocyjną, w której astronoma przebrano za postać argentyńskiego rewolucjonisty.

Rywalizacja miast kopernikańskich odbiła się szerokim echem w ogólnopolskich mediach. W efekcie wszystkie miasta: Toruń, Olsztyn i Frombork spotykają się co roku na wspólnych turniejach sportowo-kreacyjnych, by walczyć o „prawo do Kopernika”.

Nasze miasto nie poprzestało na promowaniu swojej tradycji kopernikańskiej w Polsce. W 2009 r. z Torunia wyruszył w podróż po Europie reprint słynnego dzieła Mikołaja Kopernika „O obrotach sfer niebieskich”. W ciągu kilkunastu dni przedstawiciele Torunia gościli w 10 miastach europejskich, wzbudzając duże zainteresowanie, nie tylko pasjonatów astronomii.

Nowy film promocyjny Torunia cieszy się ogromną popularnością. Od premiery w styczniu 2010 do września 2010 r., na kanale YouTube obejrzało go blisko 75 tys. widzów.

Toruń jest promowany nawet w kosmosie. Imię „12999 Toruń” nosi planetoida odkryta przez prof. Edwarda Bowella. Fakt został przyjęty w Toruniu z entuzjazmem - z tej okazji podczas ogólnopolskiej inauguracji Międzynarodowego Roku Astronomii w 2009 r., na skwerze przy fontannie Cosmopolis została odsłonięta instalacja, przedstawiająca artystyczną wizję planetoidy.

W latach 2006-2010 Toruń promował się także na różnego typu krajowych i międzynarodowych targach turystycznych: Tour Salon w Poznaniu, Navatur w Pampelunie, World Travel Market w Londynie, ITB w Berlinie, Weihnachten we Frankfurcie nad Odrą, czy targach miast hanzeatyckich w Lippstad i Salzwedel w Niemczech.

Udział w konkursach i rankingach wizerunkowych

■ 2007 - nocna panorama Torunia jednym z 7 Cudów Polski w rankingu „Rzeczpospolitej”. Nasze miasto zajęło 2. miejsce po Wieliczce, uzyskując ponad 28 tys. głosów.

- 2007 - ulica Szeroka w Toruniu wśród 15 najbardziej ekskluzywnych deptaków w Polsce w rankingu „Wprost”
- 2008 - rynek i Ratusz Staromiejski w Toruniu na liście 30 najpiękniejszych miejsc na świecie w plebiscycie National Geographic Polska. Toruń zajął trzecie miejsce - po krakowskim Starym Rynku i Kopalni Soli w Wieliczce.
- 2008 - Toruń zdobył prestiżowe i rozpoznawane w całym kraju godło promocyjne „Teraz Polska”.
- 2008 - zmodernizowany „Baj Pomorski” nominowany w konkursie „Polska Pięknieje - 7 Cudów Funduszy Europejskich” Ministerstwa Rozwoju Regionalnego jako jedna z najbardziej „widowskich inwestycji w Polsce”.
- 2009 - I nagroda za iluminację toruńskiej fontanny Cosmopolis oraz II nagroda za oświetlenie ulic Olimpijskiej, Chrzanowskiego i Na Zapleczu w XI edycji konkursu „Najlepiej oświetlona gmina i miasto w 2008 r.”
- 2009 - fontanna Cosmopolis otrzymała specjalne wyróżnienie w konkursie Złote Formaty, organizowanym przez miesięcznik „Elle” w ramach Festiwalu Promocji Miast i Regionów.
- 2009 - I nagroda dla Torunia za najlepszą prezentację na IX Międzynarodowych Targach Turystycznych „W Stronę Słońca” w Opolu.
- 2010 - projekt Centrum Sztuki Współczesnej nominowany do nagrody głównej w konkursie „Polska Pięknieje - 7 Cudów Funduszy Europejskich” Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.
- 2010 - zrealizowany na zlecenie miasta film „Toruń 2016” otrzymał wyróżnienie na Festiwalu Filmów Promocyjnych Miast i Regionów PROMOCITY w Gdyni.

Ważne osobistości

Niebagatelną rolę w kreowaniu wizerunku Torunia w kraju i na świecie mają odwiedzający miasto ważni goście. W latach 2006-2010 przybyło tu wiele znanych osobistości, artystów, ludzi kultury, biznesu, polityki i świata dyplomacji, m.in. 15 ambasadorów, w tym m.in. Australii, Białorusi, Czech, Chorwacji, Indii, Indonezji, Japonii, Litwy, Peru, Słowenii, USA. Do zadań miasta należy współorganizacja tych wizyt, zapewnienie gościom bezpieczeństwa, uroczysta oprawa spotkań, przygotowania programu pobytu, pamiątkowych upominków itp.

Najważniejsze wizyty w latach 2006-2010 w Toruniu:

- 6 lipca 2007 r. - Korpus Dyplomatyczny - szefowie misji dyplomatycznych z 27 krajów z rodzinami.
- 1 października 2007 r. - Prezydent RP Lech Kaczyński i Prezydent Republiki Litewskiej Valdas Adamkus na inauguracji roku akademickiego na UMK,

podczas której Valdas Adamkus odebrał tytuł doktora honoris causa.

- 7 kwietnia 2008 r. - żony ministrów spraw zagranicznych Polski i Niemiec Anne Applebaum i Elke Bűdenbender.
- 25-26 maja 2008 r. - posiedzenie przedstawicieli Komisji Europejskiej, Parlamentu Europejskiego i Komitetu Regionów UE z 8 państw.
- 6 czerwca 2008 r. - grupa dowódców wojskowych NATO na czele z gen. Raymondem Henault i gen. Franciszkiem Gągorem - szefem Sztabu Generalnego WP.
- 10 lutego 2009 r. - Klaus Heinrich Standke, przewodniczący Komitetu Współpracy Polska - Niemcy - Francja (Trójkąt Weimarski).
- 17 kwietnia 2009 r. - prezydent Lech Wałęsa.
- 8 maja 2009 r. - wicepremier Waldemar Pawlak na obchodach 100-lecia Straży Pożarnej w Toruniu.
- 5 czerwca 2009 r. - kardynał Stanisław Dziwisz na obchodach 10. rocznicy wizyty Jana Pawła II w Toruniu.
- 1 lipca 2009 r. - prezydent Litwy Valdas Adamkus na otwarciu Domu Litewsko - Polskiego.
- 1-3 sierpnia 2009 r. - marszałek Bogdan Borusewicz na XIV Światowych Igrzyskach Polonijnych.
- 23 września 2009 r. - 20-osobowa grupa urzędników Komisji Europejskiej z wizytą studyjną.
- 18-20 października 2009 r. - posiedzenie Komisji Zrównoważonego Rozwoju Komitetu Regionów UE w Brukseli (członkowie komisji z 27 państw członkowskich).
- 9 grudnia 2009 r. - generał NATO Philip Thorte w związku z pierwszymi polsko-amerykańskimi rozmowami sztabowymi na temat statusu stacjonowania wojsk NATO w Polsce.
- 12 lutego 2010 r. - przewodniczący Parlamentu Europejskiego prof. Jerzy Buzek, uczestnik Forum Gospodarczego.
- 11 maja 2010 r. - amerykański astronauta Stephen Robinson, uczestnik czterech misji kosmicznych NASA.
- 9 czerwca 2010 r. - żony dyplomatów i pracownicy ambasad z 12 krajów świata.
- 12-13 czerwca 2010 r. - arcybiskup Lwowa Mieczysław Mokrzycki, sekretarz papieża Jana Pawła II i Benedykta XVI.
- 27 czerwca 2010 r. - prof. Leszek Balcerowicz - były prezes NBP.
- 31 lipca 2010 r. - Jose Carreras.

Miasto kongresów i konferencji

Ważną częścią promocyjnych działań miasta jest wspieranie odbywających się w Toruniu konferencji,

kongresów i spotkań naukowych czy gospodarczych. Pomoc samorządu polega najczęściej na wsparciu logistycznym, opłaceniu niektórych kosztów oraz przekazaniu materiałów promocyjnych dla polskich i zagranicznych uczestników tych spotkań.

Z najważniejszych tego typu wydarzeń wspieranych przez miasto w latach 2006-2010 należy wymienić:

- Konferencja Związku Miast Polskich (udział 85 miast) - 9 lutego 2007 r.
- Europejski Kongres EUFAMI „Dotykając gwiazd” - 14-16 września 2007 r.
- Konferencja Rektorów Uniwersytetów Polskich (z 18 uniwersytetów i Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie) - 7-8 marca 2008 r.
- III Europejskie Forum na temat Etyki i Nauki na Rzecz Środowiska - 12-14 października 2008 r.
- VII Światowy Kongres Polonii Medycznej - 24-25 czerwca 2010 r.
- VIII Międzynarodowy Kongres Naukowy Societas Humboldtiana Polonorum „Świat bez granic, wiedza bez granic” - 27-30 czerwca 2010 r.
- Zieleń Miejska - Naturalne Bogactwo Miasta - co roku w październiku
- Toruńskie Dni Opieki Długoterminowej - co roku we wrześniu
- Dysputy Nawarryjskie - co miesiąc przez cały akademicki rok 2009/2010 (inicjatywa środowisk uniwersyteckich i społecznych z Torunia i Pampeluny).
- Colloquia Torunensia - co roku w listopadzie
- Forum Gospodarcze - co roku wiosną

Ze względu na rosnącą popularność Torunia jako miejsca tzw. turystyki biznesowej, toruński samorząd angażuje się też w działania Toruń Convention Bureau - stowarzyszenia hotelarzy i restauratorów, powołanego w celu koordynacji działań związanych z organizacją w Toruniu spotkań biznesowych.

Toruń w mediach

Uroda miasta, duże inwestycje oraz organizowane imprezy kulturalne, ekologiczne i sportowe wzbudzają zainteresowanie mediów ogólnopolskich. W latach 2006-2010 Toruń gościł w telewizyjnych serwisach informacyjnych za sprawą m.in. takich tematów promocyjnych, jak: piknik „Śniadanie na trawie”, festiwal Song of Songs, gala z okazji wręczenia godła „Teraz Polska”, chrzciny tulipana Kopernik, uruchomienie portalu o Mikołaju Koperniku, otwarcie toruńskiej Motoareny, Igrzyska Polonijne i wiele innych.

9 listopada 2008 r. wysłana przez miasto drużyna wspierała toruńską uczestniczkę Aleksandrę Kowalską w popularnym programie rozrywkowym „Jaka to

melodia?”, podczas którego pokazano migawki z naszego miasta.

25 marca 2010 r. Toruń odwiedziła ekipa serialu „Na dobre i na złe”, realizowanego dla programu 2 TVP. W toruńskich plenerach zostały nakręcone sceny z udziałem znanych aktorów: Marii Gładkowskiej, Anity Sokołowskiej i Bartosza Opani. Odcinek wyemitowano dwukrotnie w czerwcu 2010 r.

Toruń był też wielokrotnie prezentowany w prasie ilustrowanej. W latach 2006-2010 obszerne materiały promocyjne, reklamy i zdjęcia ukazały się m.in. w takich czasopismach, jak: „Architektura”, „Cogito”, EKO-Przegląd, „National Geographic Traveler”, „Kaleidoscope”, Urlaub In Polen, „Polish Business Magazine”, „Welcome to Warsaw and to Poland”, „Wiadomości Turystyczne”, norweski dziennik „Aftenposten”, hiszpański dziennik „Diario de Noticias”, „Świat - Podróże i Kultura”, „Naj”, „Przewodnik Samorządowy”, „Zieleń Miejska”, „Elle” i innych. Publikacje te powstawały przy udziale Urzędu Miasta Torunia.

Informacja na co dzień

Konferencje prasowe, redagowanie miejskich serwisów informacyjnych, kontakty z dziennikarzami i mieszkańcami, obsługa zapytań nadsyłanych pocztą elektroniczną, redagowanie tekstów o Toruniu do różnego typu publikacji - to codzienna działalność służb informacyjnych Urzędu Miasta Torunia.

W latach 2006-2010 kontynuowany był cykl corocznych spotkań Prezydenta Torunia z mieszkańcami poszczególnych osiedli, redagowany był biuletyn budżetowy (popularyzatorskie omówienie budżetu miasta).

Od 2010 r. nową szatę graficzną ma Toruński Informator Kulturalno-Artystyczny IKAR. Poświęcony toruńskiej kulturze miesięcznik ukazuje się w nakładzie 2.300 egzemplarzy. Ma też swoją stronę w miejskim profilu na Facebooku i liczne grono miłośników.

Dostrzegając rosnącą rolę Internetu jako podstawowego kanału informacji miasto inwestuje w tworzenie nowych serwisów internetowych. Na początku 2010 r. został uruchomiony pierwszy w Polsce miejski portal społecznościowy, o nazwie orbiToruń.pl. Pomysł miasta zrealizowała Fundacja Stabulo, wyłoniona w otwartym konkursie ofert, która na budowę i prowadzenie serwisu w ciągu trzech lat (2009-2011) dostanie 211 tys. zł. Witryna jest utrzymywana z myślą o mieszkańcach, chcących aktywnie i twórczo zaangażować się w dyskusję o sprawach Torunia.

Miasto współpracowało finansowo i organizacyjnie z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w przygotowaniu i uruchomieniu tematycznego portalu popularno-naukowego Nicolaus Copernicus Thoruniensis, poświęconego w całości największemu torunianinowi - Mikołajowi Kopernikowi. Portal, publikowany pod adresem copernicus.torun.pl, ruszył 19 lutego 2010 r., w dniu 537. urodzin Mikołaja Kopernika.

Miejskie serwisy internetowe rozwijały się w minionych latach przede wszystkim w zakresie zawartości treściowej. W latach 2006-2010 na portalu www.torun.pl ukazało się blisko 5 tys. informacji. Rozwijany był Biuletyn Informacji Publicznej, przybywało podstron w serwisie głównym. Nowością jest założenie toruńskich profili na znanych w całym świecie portalach społecznościowych:

- Facebook: <http://www.facebook.com/MiastoTorun>
- NK: <http://nk.pl/torun>
- Twitter: <http://twitter.com/torunpl>
- Blip: <http://blip.pl/torunpl>

W ramach rozwoju technologicznego i funkcjonalnego została opracowana koncepcja miejskich serwisów internetowych, która będzie stanowić podstawę do projektowania i wdrożenia nowych portali w niedalekiej przyszłości.

Przez kolejne cztery lata miasto utrzymywało usługę bezpłatnego dostępu do Internetu w obrębie Rynku Staromiejskiego, a od 2009 roku także Rynku Nowomiejskiego. Usługa, działająca w technologii wifi, jest finansowana głównie z myślą o turystach odwiedzających miasto.

Finanse

Jednym z priorytetów samorządu jest racjonalna gospodarka miejskimi finansami, koncentrująca się na optymalnym wykorzystywaniu środków publicznych. Toruń umie inwestować i co ważne - potrafi uzyskiwać potężne wsparcie finansowe dla swoich planów. Nasze miasto jest jednym z liderów w pozyskiwaniu funduszy europejskich.

Finanse miasta

Założenia przyjęte do konstruowania budżetów w latach 2007-2010 były kontynuacją założeń przyjętych od roku 2004 i opierały się na czterech podstawowych zasadach:

- 1) optymalizacji dochodów, rozumianej jako:
  - a) wykorzystanie wszystkich możliwych źródeł dochodów w celu pozyskania środków finansowych na realizację zadań miasta, w tym z budżetu państwa, budżetów innych jednostek samorządu terytorialnego, funduszy celowych, funduszy Unii Europejskiej,
  - b) tworzenie odpowiedniego systemu zachęt do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości poprzez stosowanie przewidzianych prawem ulg i zwolnień w podatkach i opłatach lokalnych,
  - c) podejmowanie działań na rzecz poprawy ścisłości dochodów z tytułu należnych danin publicznych, opłat oraz dochodów z mienia,
  - d) prowadzenie racjonalnej gospodarki w zakresie gromadzenia dochodów ze sprzedaży majątku, rzeczy i praw oraz świadczenia usług;
- 2) racjonalizacji wydatków, rozumianej jako:
  - a) oszczędne i efektywne gospodarowanie środkami publicznymi,
  - b) podejmowanie działań zmierzających do zmniejszenia wydatków poprzez wdrażanie zmian organizacyjnych przy stałej poprawie jakości funkcjonowania poszczególnych dziedzin miasta,
  - c) podejmowanie realizacji zadań przy współudziale i współfinansowaniu podmiotów zewnętrznych,

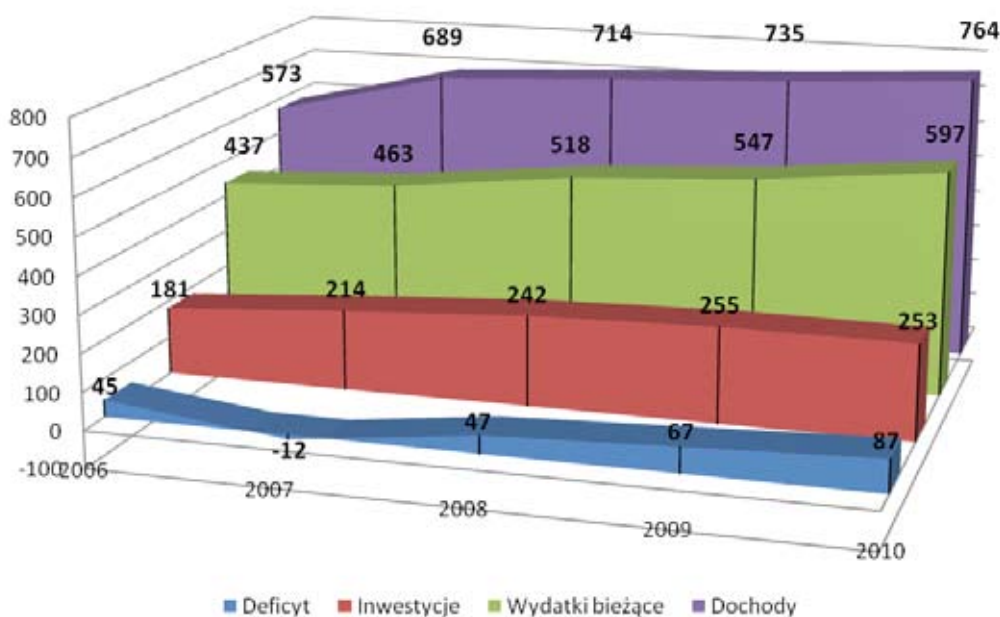
- 3) zwiększania nakładów na inwestycje i remonty, w tym dzięki pozyskiwanym zewnętrznym źródłom finansowania,
- 4) optymalizacji deficytu budżetowego, poziomu zadłużenia i kosztów jego obsługi poprzez wykorzystanie różnorodnych instrumentów finansowych.

Dochody i wydatki

Wzrost dochodów budżetu w latach 2007-2010 osiągnęto nie tylko na skutek wyższych wpływów z podatków i opłat lokalnych, podatków PIT i CIT, ale także dzięki pozyskiwanym zewnętrznym źródłom finansowania zarówno zadań inwestycyjnych, jak i bieżących. Starania miasta przysporzyły miejskiej kasie w latach 2007-2010 ponad 202 mln zł z funduszy Unii Europejskiej, od inwestorów zewnętrznych oraz dodatkowych środków z budżetu państwa.

Wydatki bieżące wzrastały w analizowanym okresie przede wszystkim w związku z oddawaniem do użytku kolejnych inwestycji typu: nowe drogi, obiekty sportowe, szkolne, placówki ochrony zdrowia i pomocy społecznej, tereny rekreacyjne, ale także z uwagi na podejmowane działania na rzecz promocji miasta, w tym w ramach ubiegania się o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury w 2016 r. Wzrost wydatków bieżących spowodowany był także przystąpieniem przez miasto do programu rewitalizacji toruńskich zabytków finansowanego przy współudziale środków Unii Europejskiej i instytucji kościelnych pn. „Toruńska Starówka”.

Budżet Torunia w latach 2006-2010 - dane podstawowe w mln zł

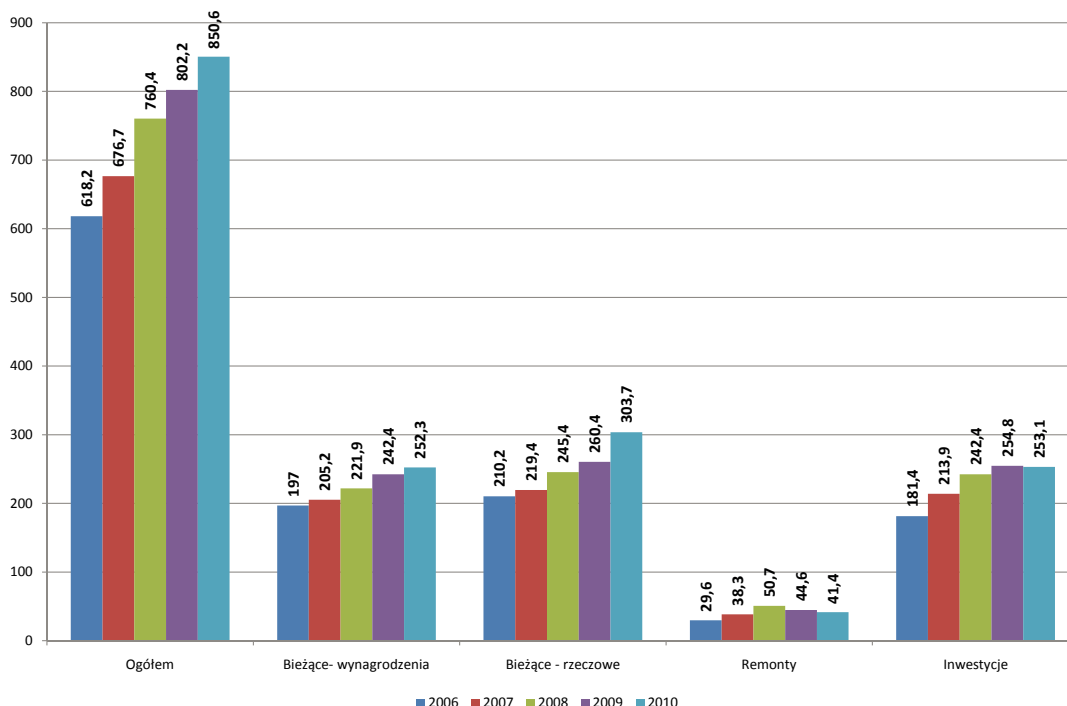

Porównanie podstawowych danych budżetów 2006 i 2010 w mln zł

	2006	2010	różnica	dynamika w %
dochody	574,771	763,980	189,209	133 %
wydatki bieżące	437,067	597,449	160,382	137 %
inwestycje	182,996	253,141	70,145	138 %

W strukturze wydatków bieżących Torunia, podobnie jak w innych miastach Polski, dominują wydatki na oświatę, a wśród nich kwoty na wynagrodzenia nauczycieli i pracowników obsługi. Stanowią one prawie połowę bieżących wydatków budżetu.

Struktura wydatków budżetu Torunia w latach 2006-2010 w mln zł

Na inwestycje

Głównym przeznaczeniem zwiększanych w latach 2007-2010 dochodów były inwestycje. Wydatki inwestycyjne w roku 2010, w porównaniu z rokiem 2006, zostały zwiększone o 138%. W okresie 2007-2010 na inwestycje przeznaczono łącznie 964 mln zł. Podstawowe kierunki inwestowania to modernizacja i budowa dróg, ulic, ścieżek rowerowych, chodników, oświetlenia itp., infrastruktura komunalna - w tym sieć wodociągowo-kanalizacyjna.

Realizując zasadę zrównoważonego rozwoju wszystkich dziedzin życia mieszkańców, systematycznie zwiększano nakłady także na budowę nowych mieszkań komunalnych i socjalnych, obiektów dla celów edukacji dzieci i młodzieży, bazy sportowej i rekreacyjnej, obiektów kultury i ochrony zdrowia, rozbudowę systemu monitoringu wizyjnego służącego poprawie bezpieczeństwa.

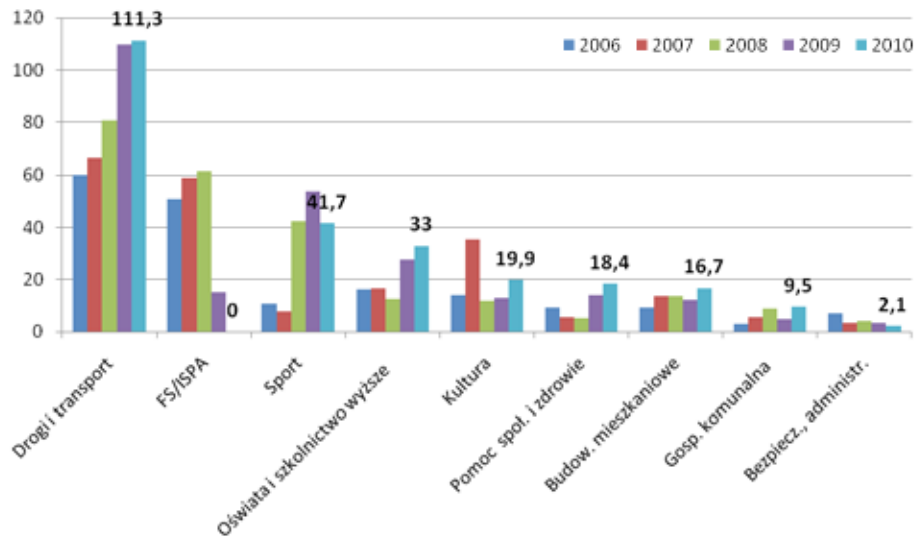
Systematyczne ograniczanie wydatków bieżących i pozyskiwanie dochodów z zewnętrznych źródeł miały wpływ na strukturę finansowania inwestycji.

O ile w roku 2006 wydatki inwestycyjne sfinansowano w 25% kredytem bankowym, to w roku 2007 finali-

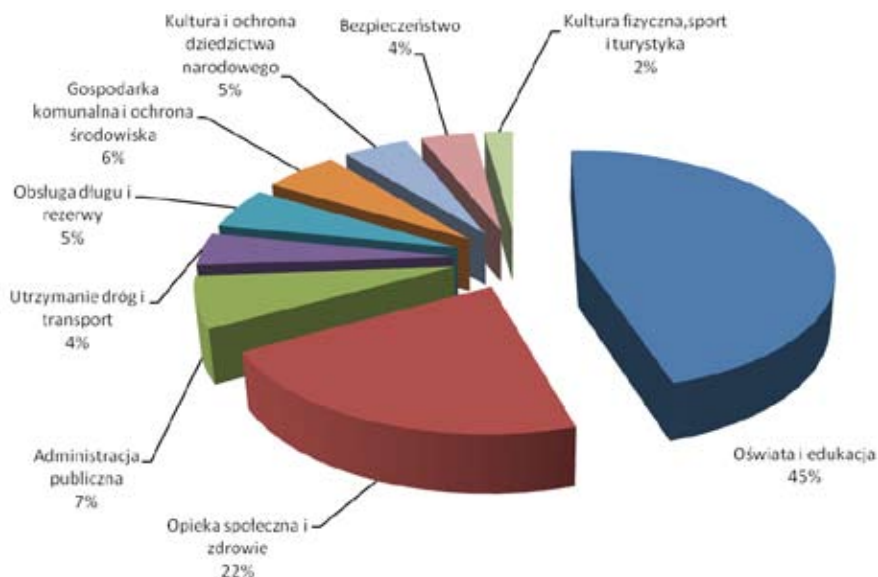
zowane rozliczenia z funduszami Unii Europejskiej za okres programowania 2004-2006 pozwoliły na niepożyczenie pieniędzy na inwestycje.

Wejście w nowy okres programowania UE, tj. 2007-2013, spowodowało konieczność przygotowania nowych projektów przewidzianych do współfinansowania z tego źródła. Lata 2008-2010 to czas wzmoczonych prac projektowych i przygotowawczych do realizacji inwestycji, czego efektem będzie wpływ unijnych dotacji do miejskiej kasy w roku 2010 i w latach następnych w łącznej wysokości ok. 740 mln zł. Samorządowcy na bieżąco śledzą także możliwość pozyskiwania dotacji inwestycyjnych z budżetu państwa oraz budżetu województwa kujawsko-pomorskiego. Przygotowane inwestycje z zakresu rozbudowy infrastruktury sportowej (w tym przede wszystkim budowa hali widowiskowo-sportowej) oraz komunalnej (budownictwo mieszkaniowe) pozwolą na pozyskanie do miejskiej kasy dotacji w wysokości ok. 61 mln zł.

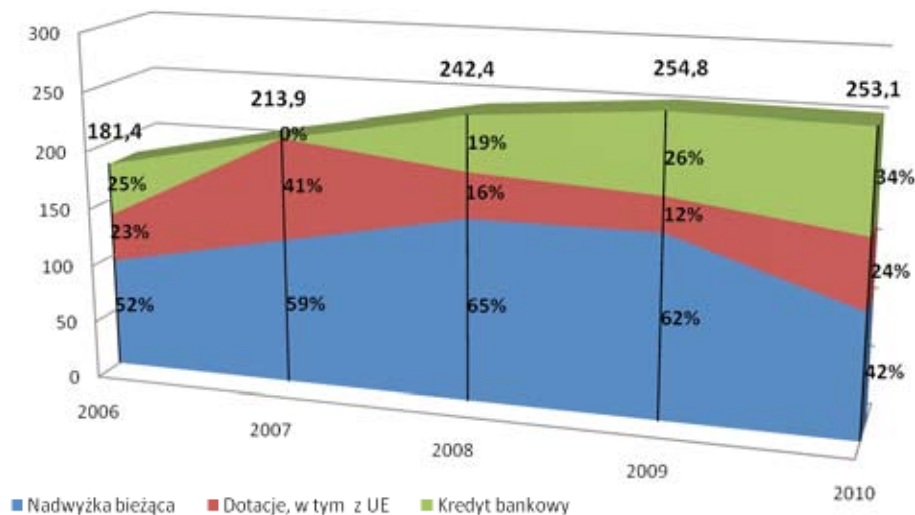
Wydatki na inwestycje w poszczególnych dziedzinach w latach 2006-2010

Struktura wydatków bieżących budżetu Torunia w 2010 r.

Wydatki na inwestycje i źródła ich finansowania w latach 2006-2010 w mln zł

Zadłużenie

Występowanie deficytu budżetowego było wyłącznie konsekwencją realizowanych przez miasto inwestycji. W celu jego pokrycia zaciągano kredyty i pożyczki korzystając w pierwszej kolejności z preferencyjnych ofert funduszy ochrony środowiska, a następnie z najkorzystniejszych cenowo ofert banków komercyjnych. W roku 2010 złożono wnioski do Europejskiego Banku Inwestycyjnego w Luksemburgu o dofinansowanie budowy nowego mostu drogowego w Toruniu w wysokości 280 mln zł.

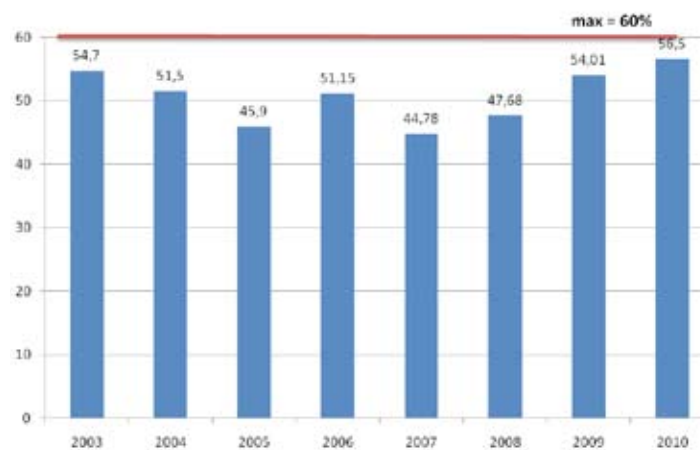
Wysokość zadłużenia podlega stałemu monitorin- gowi, a jego poziom pozostaje w bezpośredniej zależności z poziomem uzyskiwanych dochodów. Ustawowo określony próg zadłużenia, jaki nie może być przekroczony przez samorząd, to 60% zaplanowanych dochodów. Ustawa o finansach publicznych pozwala na wyłączenie z tego poziomu kwot kredytów zaciąganych na inwestycje planowane do realizacji z udziałem środków UE. Planowana wysokość tych kredytów na koniec roku 2010 to kwota 41 mln zł.

Wskaźnik zadłużenia w roku 2003 wyniósł 54,7%, w roku 2006: 51,15%, na koniec roku 2010 wyniesie 56,5%.

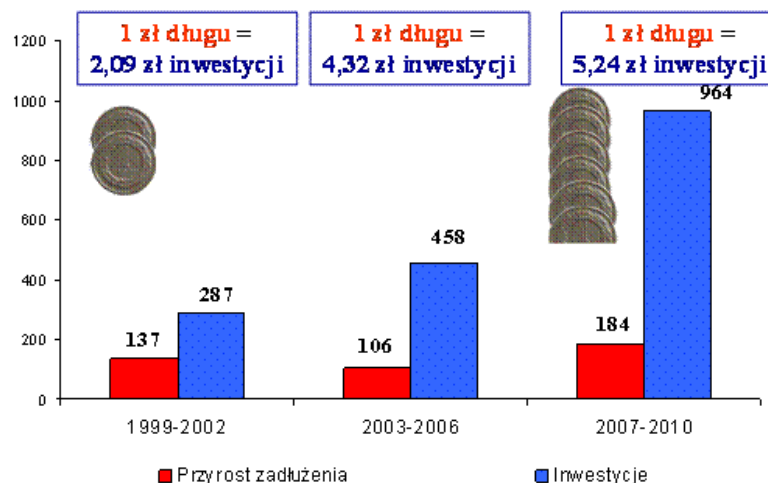
Pożyczone przez miasto pieniądze spłacane są w okresach dziesięcio- i dwunastoletnich; w latach 2007-2010 na obsługę zadłużenia zaciągniętego od roku 1995 przeznaczono łącznie 234 mln zł. Wielkość zadłużenia w tym okresie wzrosła o 182 mln zł.

Kredyty i pożyczki w całości przeznaczano na uzupełnienie własnych środków na inwestycje zwiększając jednocześnie efektywność ich wydatkowania. W roku 2002 1 złotówka pożyczonych pieniędzy skutkowała wzrostem nakładów inwestycyjnych o 2,09 zł; w latach 2003-2006 za 1 zł pożyczonych środków realizowano 4,32 zł inwestycji, a w okresie od roku 2007 do 2010 aż 5,24 zł nakładów inwestycyjnych.

Poziom zadłużenia miasta w relacji do dochodów w latach 2006-2010 w %

Przyrost zadłużenia i inwestycji w latach 1999-2002, 2003-2006 oraz 2007-2010 (w mln zł)

Z udziałem Europy

Rok 2007 był pierwszym rokiem obowiązywania nowych zasad pozyskiwania i wykorzystania funduszy europejskich. W minionych czterech latach w tej sferze działalności toruńskiego samorządu należy wskazać trzy charakterystyczne fazy: kończenie i rozliczanie projektów, które uzyskały dofinansowanie w tzw. pierwszym okresie programowania (2004-2006) lub w okresie przedakcesyjnym; przygotowywanie wniosków dla nowych projektów i według nowych zasad; podpisywanie nowych umów i realizacja przedsięwzięć, które uzyskały wsparcie w ramach funduszy dostępnych od roku 2007 do 2013.

W latach 2007-2010 Toruń kontynuował skuteczne działania związane z pozyskiwaniem funduszy europejskich. Jedną z nowych form uzyskania unijnego wsparcia jest możliwość skorzystania z funduszy przeznaczonych na zadania strategiczne dla obszaru, na którym są prowadzone lub dziedziny gospodarki, której dotyczy. W chwili obecnej Toruń posiada 12 tego typu projektów indywidualnych: 7 w ramach RPO WK-P; 4 w ramach POIiŚ i 1 w ramach POIG.

W ciągu ostatnich czterech lat miasto podpisało umowy na realizację projektów o łącznej wartości ponad 1,2 mld zł, z czego dofinansowanie unijne to niemal 577,5 mln zł.

Pełna lista projektów realizowanych w latach 2006-2010 (w podziale na okresy programowania) znajduje się w tabeli zamieszczonej w tym rozdziale.

Dodatkowo należy wskazać przedsięwzięcia, dla których nie podpisano jeszcze umów, ale które znajdują się na listach projektów indywidualnych, przewidzianych do finansowania. Jest wśród nich ponad 88 mln zł do dofinansowania dla toruńskiej części projektu Bit City. Prawie 59 mln zł wsparcia otrzyma projekt zagospodarowania Jordanek, w tym budowy sali koncertowej, 50,5 mln dotacji przewidziano na budowę Trasy Średnicowej Północnej.

Projekty z list projektów indywidualnych, dla których nie zostały jeszcze podpisane umowy o dofinansowanie:

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko:

- „Szybka Kolej Metropolitarna w bydgosko-toruńskim obszarze metropolitarnym BiT-City oraz integracja systemów transportu miejskiego” - koszt całkowity projektu został określony na 811 203 286,00 zł, a kwota dofinansowania: 338 400 000,00 zł. Szacowany koszt zadań GMT w projekcie to 196 414 161,00 zł, a planowana do uzyskania kwota dofinansowania to: 88 321 763,98 zł.
- „Modernizacja ul. Szosa Lubicka w Toruniu - Zadanie 2. Odcinek od Strugi Lubickiej do węzła Lubicz (A1)” - koszt całkowity projektu został określony na 38 050 000,00 zł, a kwota dofinansowania: 29 777 200,00 zł (preumowa).

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego:

- „Budowa i przebudowa głównego szkieletowego układu drogowego miasta Torunia”. Zadanie II: Budowa Trasy Średnicowej Północnej w głównym szkieletowym układzie drogowym miasta na kierunku wschód-zachód na odcinku od trasy mostowej w osi ul. Wschodniej do ul. Szosa Chełmińska (Węzeł Wybickiego) Etap I: odcinek od ul. Grudziądzkiej do ul. Szosa Chełmińska - wartość projektu z wniosku o dofinansowanie: 57 116 445,99 zł, kwota dofinansowania: 28 558 222,99 zł.
- „Budowa i przebudowa głównego szkieletowego układu drogowego miasta Torunia”. Zadanie II: Budowa Trasy Średnicowej Północnej w głównym szkieletowym układzie drogowym miasta na kierunku wschód-zachód na odcinku od trasy mostowej w osi ul. Wschodniej do ul. Szosa Chełmińska (Węzeł Wybickiego) Etap II: odcinek od trasy mostowej w osi ul. Wschodniej do ul. Grudziądzkiej - wartość projektu z wniosku o dofinansowanie: 125 568 589,16 zł, kwota dofinansowania: 21 911 718,81 zł.
- „Zagospodarowanie terenu Jordanek na cele kulturalno-kongresowe” - wartość projektu z wniosku o dofinansowanie: 141 436 000,00 zł, kwota dofinansowania 58 989 000,00 zł.
- „Międzynarodowe Centrum Spotkań Młodzieży” - wartość projektu zgodnie z preumową określono na 24 000 000,00 zł, a kwotę dofinansowania: 12 121 560,00 zł.

Projekty realizowane przez samorząd Torunia w ciągu ostatnich czterech lat, wspierane przez Unię Europejską, dotyczyły przede wszystkim stymulowania wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej, poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych, rozbudowa

mechanizmów partnerstwa, zwiększenie jakości kapitału ludzkiego i minimalizowanie różnic w jakości życia obywateli - to najważniejsze cele realizowane przez miasto w ramach przedsięwzięć finansowanych z udziałem środków europejskich.

Nowy okres programowania to również nowe możliwości w zakresie rewitalizacji zdegradowanych dzielnic miast. 27 sierpnia 2009 r. RMT uchwaliła Lokalny Program Rewitalizacji Torunia na lata 2007-2015, w którym zostały ujęte projekty mogące starać się o wsparcie unijne. W dokumencie znalazły się również inwestycje miejskie - 6 z nich uzyskało już dofinansowanie.

Od lat Toruń należy do liderów w pozyskiwaniu funduszy europejskich. W rankingu Gazety Prawnej z października 2009 r. Toruń zajął pierwsze miejsce wśród samorządów województwa kujawsko-pomorskiego w pozyskiwaniu środków unijnych w okresie programowania 2004-2006 oraz 2007-2013. W rankingu Rzeczypospolitej z marca 2010 r. Toruń zajął 12 miejsce wśród miast na prawach powiatu w pozyskiwaniu funduszy unijnych w nowym okresie programowania - wartość dotacji z umów o dofinansowanie podpisanych do końca 2009 r. wyniosła 2.331 zł na 1 mieszkańca Torunia. W opublikowanym w lipcu 2010 r. rankingu Rzeczypospolitej Toruń jeszcze poprawił swoją pozycję w tej klasyfikacji, zajmując siódmą lokatę.

**ZESTAWIENIE PROJEKTÓW WSPÓŁFINANSOWANYCH ZE ŚRODKÓW EUROPEJSKICH,
REALIZOWANYCH PRZEZ GMINĘ MIASTA TORUŃ W LATACH 2006-2010.**

Okres programowania 2004-2006 (projekty realizowane w latach 2006-2010)

Lp.	Tytuł projektu	Nazwa Funduszu	Okres realizacji	Koszt całkowity	Dofinansowanie projektu ogółem
ISPA/FS					
1	Gospodarka wodno-ściekowa na terenie miasta Torunia	FS	2000-2009	358 652 972,00	161 771 700,00
2	Gospodarka odpadami komunalnymi w Toruniu	FS	2006-2009	69 953 928,48	43 349 760,00
Razem:				428 606 900,48	205 121 460,00
ZPORR – projekty infrastrukturalne					
3	Projektowanie i budowa Centrum Sztuki Współczesnej w Toruniu	EFRR	2005-2008	46 264 759,46	34 610 107,77
4	Monitoring wizyjny Zespołu Staromiejskiego w Toruniu wpisanego na listę UNESCO	EFRR	2005-2006	713 936,44	410 892,98
5	Rewitalizacja Rynku Nowomiejskiego	EFRR	2005-2007	3 960 983,38	1 392 027,88
6	Modernizacja i rozbudowa Teatru „BAJ POMORSKI” w Toruniu	EFRR	2004-2007	9 515 561,83	3 453 570,09
7	Odnowa infrastruktury transportu publicznego w Toruniu w latach 2005-2006	EFRR	2005-2007	10 115 365,29	4 819 596,85
8	Budowa Trasy Średnicowej Podgórze w Toruniu na odcinku od ul. Poznańskiej do ul. Łódzkiej	EFRR	2004-2008	34 994 522,94	16 203 353,15
Razem:				105 565 129,34	60 889 548,72
SPOT					
9	Modernizacja ulicy Szosa Bydgoska w Toruniu - etap II od Polchemu do granicy administracyjnej	EFRR	2005-2007	7 882 570,47	5 806 773,41
10	Modernizacja ulicy Szosa Lubicka w Toruniu od skrzyżowania z ulicą Olsztyńską do Strugi Lubickiej	EFRR	2005-2007	21 806 639,97	15 168 269,00
11	Przebudowa ul. Olsztyńskiej na odcinku od ul. Szosa Lubicka do ul. Suwalskiej w Toruniu	EFRR	2005-2007	13 932 761,77	9 113 179,86
Razem:				43 621 972,21	30 088 222,27
SPO WZROST KONKURENCYJNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW					
12	Dokapitalizowanie Toruńskiego Funduszu Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o.	EFRR	2005-2008	7 753 000,00	5 000 000,00
13	Zwiększenie możliwości doręzeniowej Toruńskiego Funduszu Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o	EFRR	2006-2008	6 645 700,00	5 000 000,00
Razem:				14 398 700,00	10 000 000,00
INTERREG III B					
14	In Water	EFRR	2006-2008	218 840,54	149 496,26
Razem:				218 840,54	149 496,26
EOG					
15	Termomodernizacja obiektów oświatowych na terenie miasta Torunia	EOG	2006-2008	3 255 860,00	2 027 991,39
16	Człowiek, środowisko, integracja	EOG	2008-2010	1 773 999,00	1 507 899,15
17	Kompetentny urzędnik - przyjazny Urząd	EOG	2008-2010	1 219 192,00	1 008 912,00
Razem:				6 249 051,00	4 544 802,54

Lp.	Tytuł projektu	Nazwa Funduszu	Okres realizacji	Koszt całkowity	Dofinansowanie projektu ogółem
ZPORR – projekty społeczne					
18	Pomoc stypendialna dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych Województwa Kujawsko-Pomorskiego (Edycja 2005/2006)	EFS	2005-2006	1 101 051,85	1 101 051,85
19	Kujawsko-Pomorski system stypendialny „Szansa dla żaka II”	EFS	2005-2006	201 531,54	201 531,54
20	Pomoc stypendialna dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych Województwa Kujawsko-Pomorskiego (Edycja 2006/2007)	EFS	2006-2007	991 083,00	991 083,00
21	Kujawsko-Pomorski system stypendialny „Szansa dla żaka III”	EFS	2006-2007	152 833,55	152 833,55
22	Budowa systemu przepływu informacji o rynku pracy w Toruniu	EFS	2006-2007	271 761,00	271 080,60
23	Walcz o siebie	EFS	2006-2008	408 983,39	359 630,85
Razem:				3 127 244,33	3 077 211,39
SPO ROZWÓJ ZASOBÓW LUDZKICH					
24	Aktywizacja osób długotrwale bezrobotnych w obszarze sprawowania opieki nad seniorami	EFS	2005-2006	135 348,51	94 531,51
25	Aktywacja 2005	EFS	2005-2006	1 207 479,70	876 630,26
26	Aktywność - szansa na sukces	EFS	2005-2006	772 010,62	568 971,83
27	Zatłoczona droga - wracamy do pracy	EFS	2005-2006	302 990,80	206 392,64
28	Stokrotkowy Dom - reintegracja prowadzona w CISTOR w Toruniu	EFS	2005-2006	1 584 034,00	926 976,00
29	Nowe metody wspierania grup zagrożonych wykluczeniem społecznym w pracy socjalnej	EFS	2005-2007	241 348,30	183 416,29
30	Przygotowanie bezrobotnych kobiet z Torunia do powrotu na rynek pracy	EFS	2005-2007	154 681,42	119 008,54
31	Niepełnosprawni z wysoką świadomością własnej sprawności na otwartym rynku pracy	EFS	2006-2007	235 191,03	222 940,33
32	Aktywna jesień zawodowa 2006	EFS	2006-2007	246 959,34	196 705,21
33	Pomost 2006	EFS	2006-2007	399 180,26	319 344,21
34	Pegaz 2006	EFS	2006-2007	1 779 193,69	1 245 435,58
35	Rozwijaj się	EFS	2006-2007	1 902 786,79	1 331 936,74
36	Chcemy być aktywni	EFS	2007-2008	265 816,75	208 216,15
37	Impuls	EFS	2007-2008	143 458,82	112 128,82
38	Stokrotkowa Szansa - reintegracja prowadzona w CISTOR w Toruniu	EFS	2007-2008	2 423 972,00	1 939 177,00
39	KIS - Kompetentni i Solidni	EFS	2007-2008	468 796,00	375 037,00
Razem:				12 263 248,03	8 926 848,11
RAZEM:				614 051 085,93	322 797 589,29

Okres programowania 2007-2013 (zestawienie projektów, dla których zostały podpisane umowy o dofinansowanie).

Lp.	Tytuł projektu	Nazwa Funduszu	Okres realizacji	Koszt całkowity	Dofinansowanie projektu ogółem	Uwagi
POIiŚ						
1	Gospodarka wodno-ściekowa na terenie aglomeracji Toruń - II etap	FS	2007-2014	237 300 746,60	99 414 900,42	W październiku br. planuje się podpisać aneks do umowy o dofinansowanie - koszt całkowity wówczas będzie wynosił 138 201 993 zł a wartość dofinansowania: 64 169 130,80 zł.
2	Toruńska Starówka - ochrona i konserwacja dziedzictwa kulturowego UNESCO	EFRR	2008-2014	13 534 529,23	6 519 193,94	Dane finansowe dotyczą zakresu GMT (projekt realizowany w partnerstwie -całkowity koszt projektu: 38 664 909,40 zł, dofinansowanie: 18 942 830,13 zł)
3	Budowa mostu drogowego w Toruniu wraz z drogami dojazdowymi	FS	2007-2013	753 006 767,55	327 010 000,00	
Razem:				1 003 842 043,38	432 944 094,36	
RPO WK-P						
4	Budowa i przebudowa głównego szkieletowego układu drogowego miasta Torunia - zadanie I: Budowa i przebudowa Trasy Staromostowej w głównym szkieletowym układzie drogowym miasta na kierunku północ-południe na odcinku od ul. Polnej do granicy miasta	EFRR	2009-2010	17 960 002,54	8 980 001,27	
5	Centrum Nowoczesności	EFRR	2009-2013	32 389 938,45	21 053 459,99	Rzeczowa realizacja projektu jeszcze się nie rozpoczęła
6	Toruński Inkubator Technologiczny	EFRR	2009-2012	16 839 000,00	12 629 250,00	Rzeczowa realizacja projektu jeszcze się nie rozpoczęła
7	Zakup sprzętu i aparatury medycznej jako podstawowy element realizacji celów polityki jakości	EFRR	2008-2010	5 212 571,79	3 384 200,00	
8	Zwiększenie kapitału poręczycielskiego TFPK sp. z o.o. - szansą rozwoju sektora MŚP w regionie	EFRR	2009-2010	8 329 913,59	8 329 913,59	
9	Udział Gminy Miasta Toruń w XVII Międzynarodowych Targach Turystycznych TT Warsaw 2009	EFRR	2009	26 068,73	18 248,11	
10	Udział Gminy Miasta Toruń w Międzynarodowych Targach Turystycznych WTM Londyn 2009	EFRR	2009	22 378,21	15 664,75	
11	Zainwestuj w Toruń - Udział Gminy Miasta Toruń w targach inwestycyjnych Real Vienna w Wiedniu	EFRR	2009	42 336,70	29 635,69	
12	Zainwestuj w Toruń - Udział Gminy Miasta Toruń w Międzynarodowych Targach Nieruchomości EXPO REAL 2009 w Monachium	EFRR	2009	40 692,63	28 484,84	
13	Kompleksowy remont budynku Młodzieżowego Domu Kultury, ul. Przedzamcze 15 w Toruniu	EFRR	2008-2011	2 202 530,00	1 431 644,50	
14	Kompleksowy remont budynku Przedszkola Miejskiego nr 4 ul. Bydgoska 34 w Toruniu	EFRR	2009-2011	672 340,00	437 021,00	
15	Adaptacja Zabytkowej Baszty Gołębnik na pracownię artystyczne i siedziby organizacji pozarządowych prowadzących działalność w dziedzinie kultury	EFRR	2009-2010	508 616,39	326 762,53	

Lp.	Tytuł projektu	Nazwa Funduszu	Okres realizacji	Koszt całkowity	Dofinansowanie projektu ogółem	Uwagi
16	Adaptacja Zabytkowej Bramy Klasztornej na cele kulturalne, społeczne i gospodarcze	EFRR	2009-2010	748 023,00	477 139,06	
17	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej ul. Mickiewicza w Toruniu	EFRR	2007-2011	13 282 583,01	4 773 813,60	
18	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej ulicy Szerokiej i Królowej Jadwigi	EFRR	2007-2010	9 233 755,85	5 540 253,51	
Razem:				107 510 750,89	67 455 492,44	
POIG						
19	Koncepcja programowo-przestrzenna terenów położonych przy ulicach: Grudziądzka, Polna, Ugory	EFRR	2007-2008	264 200,00	180 704,29	
20	Koncepcja programowo-przestrzenna dla terenów inwestycyjnych Grębocin nad Strugą	EFRR	2009-2010	219 501,70	152 931,51	
21	Toruń – Hanza nad Wisłą	EFRR	2008-2011	23 933 790,00	12 520 000,00	
Razem:				24 417 491,70	12 853 636,80	
INTERREG IVC						
22	Zagospodarowanie dziedzictwa naturalnego w krajobrazach miejskich i podmiejskich	EFRR	2010-2012	600 000,00	510 000,00	Dane finansowe dotyczą zakresu GMT (projekt realizowany w partnerstwie -całkowity koszt projektu 8 869 600 zł, dofinansowanie: 7 539 160,00 zł)
Razem:				600 000,00	510 000,00	
POKL						
23	MOPR: Motywacja - Odpowiedzialność - Praca - Rozwój. Wdrażanie nowych metod wspierania grup zagrożonych wykluczeniem społecznym w Toruniu (edycja 2008)	EFS	2008	110 153,26	98 042,46	
24	Motywacja - Odpowiedzialność - Praca - Rozwój: MOPR Toruń (edycja 2008)	EFS	2008	838 339,36	750 313,73	
25	Jesteśmy aktywni - działamy (edycja 2008)	EFS	2008	2 667 319,14	2 667 319,14	
26	Pracownik na 6	EFS	2008-2009	250 000,00	212 500,00	
27	Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w roku szkolnym 2008/2009	EFS	2008-2009	264 974,10	230 028,66	
28	Stać nas na więcej!	EFS	2008-2009	185 845,20	185 845,20	
29	„Rozmawiam chociaż nie mówię” - alternatywne porozumiewanie się uczniów Zespołu Szkół Nr 26 w Toruniu	EFS	2008-2009	289 442,23	289 442,23	
30	Kształcenie ustawiczne blisko Ciebie	EFS	2008-2010	380 364,40	380 364,00	
31	Ścieżki wiedzy	EFS	2008	62 843,36	62 843,36	
32	Twoja Szkoła@ w Centrum	EFS	2008-2010	556 016,01	556 016,01	
33	Wracamy - program aktywizacji zawodowej kobiet wychowujących dzieci	EFS	2009-2010	462 462,19	462 462,19	
34	Nauczyciel uczący się - podniesienie kwalifikacji kadr systemu oświaty z terenu byłego województwa toruńskiego w latach 2008-2009	EFS	2008-2009	70 957,36	60 313,76	

35	Aktywny i kompetentny niepełnosprawny na rynku pracy	EFS	2009	168 302,50	168 302,50	
36	Kwalifikacje kluczem do przyszłości osób niepracujących	EFS	2009-2010	371 222,60	371 222,60	
37	Kompetentni na rynku pracy	EFS	2009-2010	243 200,00	206 720,00	
38	Motywacja - Odpowiedzialność - Praca - Rozwój: MOPR Toruń (edycja 2009)	EFS	2009	1 708 943,15	1 529 504,04	
39	Jesteśmy aktywni - działamy (edycja 2009)	EFS	2009	3 361 276,55	3 361 276,55	
40	Centrum Ekonomii Społecznej	EFS	2009-2011	538 974,02	538 974,02	
41	Stokrotkowy Start	EFS	2009-2012	2 502 836,27	2 502 836,27	
42	Aktywizacja społeczno-zawodowa osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi w DPS w Toruniu	EFS	2009-2011	437 959,15	437 959,15	
43	Podniesienie jakości i atrakcyjności kształcenia w szkołach zawodowych prowadzonych przez Gminę Miasta Toruń w roku szkolnym 2009/2010	EFS	2009-2010	619 574,00	540 578,30	
44	Szkoł@ właśnie dla Ciebie	EFS	2009-2011	8 405 528,44	8 405 528,44	
45	Więcej możliwości, więcej szans	EFS	2010-2011	2 564 863,00	2 564 863,00	
46	Kompetentni 2010	EFS	2010-2011	279 000,00	237 150,00	
47	Jestem przedsiębiorczy	EFS	2010-2011	663 767,98	663 767,98	
48	Jesteśmy aktywni - działamy (edycja 2010)	EFS	2010	4 940 400,00	4 940 400,00	
49	Zawód właśnie dla Ciebie - florysta	EFS	2010	44 556,09	44 556,09	
50	Zawód właśnie dla Ciebie - fryzjer	EFS	2010	45 086,09	45 086,09	
51	Kompetentny Urząd - program rozwoju zasobów ludzkich Urzędu Miasta Torunia	EFS	2010-2012	1 375 239,40	1 237 715,46	Rzeczowa realizacja projektu jeszcze się nie rozpoczęła
52	Motywacja-Odpowiedzialność-Praca-Rozwój: MOPR Toruń (edycja 2010)	EFS	2010	1 461 649,00	1 308 175,85	
Razem:				35 871 094,85	35 060 107,08	
RAZEM:				1 172 241 380,82	548 823 330,68	

Zdrowie

Zdrowie i życie to wartości w życiu człowieka najistotniejsze. Do prowadzenia właściwej i efektywnej opieki medycznej niezbędne jest zaplecze w postaci nowoczesnych i sprawnie funkcjonujących placówek. Realizowanie projektów w zakresie ochrony zdrowia to jedno z ważnych zadań samorządu. Wsparcie miasta w tym zakresie to dbałość o stan budynków, zakup sprzętu i aparatury dla Specjalistycznego Szpitala Miejskiego, dotowanie inwestycji, rozbudowa zakładów opiekuńczo-leczniczych, placówek pomocy społecznej, utrzymanie instytucji opiekuńczo-wychowawczych. Samorząd angażuje się także w realizację rozmaitych programów z zakresu ochrony i promocji zdrowia oraz profilaktyki uzależnień.

Miejska służba zdrowia

W Toruniu są obecnie trzy samodzielne, publiczne zakłady opieki zdrowotnej, dla których organem założycielskim jest Gmina Miasta Toruń:

- Specjalistyczny Szpital Miejski im. Mikołaja Kopernika, ul. Batorego 17/19
- Miejska Przychodnia Specjalistyczna, ul. Uniwersytecka 17
- Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy im. ks. Jerzego Popiełuszki, ul. Ligi Polskiej 8

Miejski Ośrodek Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży, ul. Łyskowskiego 15, dotychczas funkcjonujący samodzielnie, w sierpniu 2010 r. został włączony w strukturę Miejskiej Przychodni Specjalistycznej.

Kondycja finansowa gminnych zakładów opieki zdrowotnej jest dobra. W latach 2006-2010, poza środkami z kontraktów zawartych z NFZ i sprzedaży usług diagnostycznych, placówki pozyskiwały przychody z darowizn i najmu pomieszczeń. Dzięki temu możliwe były zakupy z własnych środków części sprzętu medycznego i materiałów diagnostycznych, a także wypłaty okresowych premii pracownikom. Jednocześnie w 2009 r. trzy placówki (poza ZPO) wypracowały zysk netto:

- Specjalistyczny Szpital Miejski: 552,1 tys. zł,
- Miejska Przychodnia Specjalistyczna: 11,9 tys. zł,
- Miejski Ośrodek Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży: 139,4 tys. zł (przy stracie za 2008 r. 285,3 tys. zł)
- Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy: strata w kwocie 314,3 tys. zł, stanowiąca niezapłaconą przez NFZ należność za zrealizowane świadczenia.

Specjalistyczny Szpital Miejski (SSM)

Lata 2006-2010 w działalności Specjalistycznego Szpitala Miejskiego to okres dalszej rozbudowy i modernizacji placówki, a jednocześnie działań na rzecz bardziej ekonomicznego wykorzystania bazy szpitalnej. Choć liczba łóżek zmniejszyła się w tym czasie z 240 w 2006 r. do 225 w 2010 r., poprawił się wskaźnik ich wykorzystania z 81 do 89,3 proc. Skrócił się także średni czas pobytu pacjenta w szpitalu z 5,4 do 4,9 dnia. Wzrosła ogólna liczba pacjentów korzystających w tym czasie z leczenia: w 2006 r. wynosiła 13.340, a począwszy od 2007 r. stale przekracza 14 tys. (w rekordowym 2008 r. wyniosła 14.458). Rośnie też liczba porad udzielonych przez Izbę Przyjęć: w 2006 r. wynosiła nieco ponad 8 tys., obecnie sięga 10 tys. rocznie.

W roku 2008 zakończył się program restrukturyzacji SSM (zgodnie z ustawą z 15 kwietnia 2005 r. o pomocy publicznej i restrukturyzacji samodzielnych publicznych ZOZ). Na tej podstawie szpital uzyskał umorze-

nie całej kwoty zobowiązań wobec ZUS (265,4 tys. zł) oraz PFRON (174,5 tys. zł). Uzyskał także pożyczkę z budżetu państwa (ponad 3,1 mln zł), która w lipcu 2007 r. - po spełnieniu ustawowych warunków - została umorzona. W 2008 r. szpital pozyskał też darowiznę w wysokości 2 mln zł od firmy dzierżawiącej na jego terenie grunt pod budowę stacji dializ.

Szpital udziela świadczeń na wysokim poziomie, czego dowodem jest przyznana w 2009 r. nagroda „Złoty stetoskop” dla Oddziału Hematologii za I miejsce w konkursie „Expresu Bydgoskiego”.

W ciągu ostatnich czterech lat o 100 tys. wzrosła liczba badań przeprowadzanych w laboratorium Szpitala Miejskiego. Obecnie robi się ich rocznie ponad 460 tys. W placówce wykonuje się też co roku ponad 25 tys. specjalistycznych badań kardiologicznych, 1,6 tys. badań hemodynamicznych i 45 tys. zdjęć rentgenowskich, a liczba zabiegów operacyjnych wykonanych w szpitalu w 2009 roku przekroczyła 4,4 tysiąca.

Nowe oddziały i poradnie w SSM:

- 2006 - utworzenie poradni neurologicznej
- 2008 - utworzenie oddziału neurochirurgii

Miejska Przychodnia Specjalistyczna (MPS)

W Miejskiej Przychodni Specjalistycznej przybyło poradni specjalistycznych: obecnie jest ich 20. W roku 2008 zostały utworzone poradnie dermatologiczna oraz medycyny sądowej. Oprócz tego działa 1 poradnia podstawowej opieki zdrowotnej oraz 5 pracowni diagnostycznych. W latach 2006-2010 wzrosła liczba badań diagnostycznych w MPS - z 255 tys. do ponad 315 tys. w 2009 r. (do połowy 2010 r. wykonano ich już 196 tys.). Placówka przeprowadza też rocznie około 200 tys. zabiegów rehabilitacyjnych i udziela średnio 130 tys. różnego rodzaju porad specjalistycznych.

Korzystając z wypracowanej nadwyżki finansowej, MPS prowadzi też drobne remonty pomieszczeń oraz sukcesywnie dokonuje zakupu sprzętu i aparatury medycznej. W roku 2007 wydano na ten cel 170 tys. zł, w 2008 - 289 tys. zł, a w 2009 - 200 tys. zł.

Od 2008 r. w MPS jest realizowany, finansowany przez gminę, program promocji zdrowego stylu życia, skierowany do osób powyżej 18 roku życia. Z ćwiczeń, badań medycznych, porad dietetyka, pedagoga i psychologa skorzystało już ponad 900 osób.

Od 2010 r. w strukturę MPS został włączony Ośrodek Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży. Świadczy on kompleksowe usługi z zakresu rehabilitacji dzieci i młodzieży,

w szczególności z uszkodzeniami centralnego układu nerwowego, wadami postawy i innymi schorzeniami wymagającymi rehabilitacji. Co roku po poradę zgłasza się tam ponad 1.000 pacjentów.

Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy im. ks. Jerzego Popiełuszki (ZPO)

Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy świadczy usługi opieki dziennej i stacjonarnej długoterminowej. Po rozbudowie posiada 104 łóżka opieki stacjonarnej i 26 miejsc opieki dziennej (dla osób z chorobą otępienną i innymi zaburzeniami). Mimo trudnej sytuacji finansowej, ZPO nigdy nie posiadał zobowiązań wymagalnych, a jego dyrektor negocjuje z NFZ zapłaty za wykonane świadczenia ponad limit - w 2008 r. na konto zakładu wpłynęło z tego tytułu 300 tys. zł. Dodatkowo placówka pozyskuje dary rzeczowe, głównie żywność oraz darowizny pieniężne z innych źródeł.

Pomoc gminy dla miejskich placówek służby zdrowia

Poręczenia, umorzenia, realizacja ustawy o pomocy publicznej i restrukturyzacji ZOZ:

- lata 2005-2008 - pozytywna opinia dla „Programu restrukturyzacyjnego Specjalistycznego Szpitala Miejskiego”, umorzenie części pożyczki udzielonej w 2004 r. (1 mln zł), poręczenie pożyczki bankowej (ponad 3 mln zł) na spłatę najpilniejszych zobowiązań SSM oraz przejęcie zobowiązań z tytułu dostaw i usług na kwotę 4 mln zł.
- 2006 r. - udzielenie Szpitalowi Miejskiemu pożyczki w wysokości 1 mln zł, która wraz z odsetkami została zwrócona w styczniu 2007 r.
- 2007 r. - po rozbudowie Zakładu Pielęgnacyjno-Opiekuńczego gmina udzieliła mu pożyczki w wysokości 386 tys. zł na pokrycie kosztów uruchomienia

nowych 25 łóżek, których nie zakontraktował NFZ. Termin rozpoczęcia jej spłaty na wniosek zakładu przesunięto na lipiec 2011 r.

Inwestycje miejskie w ochronie zdrowia

W latach 2006-2010 miasto przekazało ponad 34 mln zł na inwestycje i zakupy inwestycyjne dla miejskich zakładów opieki zdrowotnej. Z tej kwoty blisko 21,3 mln zł przeznaczono na rozbudowę i modernizację obiektów, a ponad 12,7 mln zł na zakup pierwszego wyposażenia, sprzętu i aparatury medycznej.

Specjalistyczny Szpital Miejski

W latach 2006-2010 gmina realizowała dwie duże inwestycje pn. „Rozbudowa i modernizacja Szpitala Miejskiego” i „Szpital Miejski - budowa budynku bloków operacyjnych” na łączną kwotę 13,38 mln zł. Najważniejszym zadaniem była budowa trzykondygnacyjnego budynku, mieszczącego cztery nowoczesne bloki operacyjne oraz Oddział Hematologii. Oprócz zadań inwestycyjnych w placówce dokonano w tym okresie remontów za ok. 2,3 mln zł z budżetu gminy.

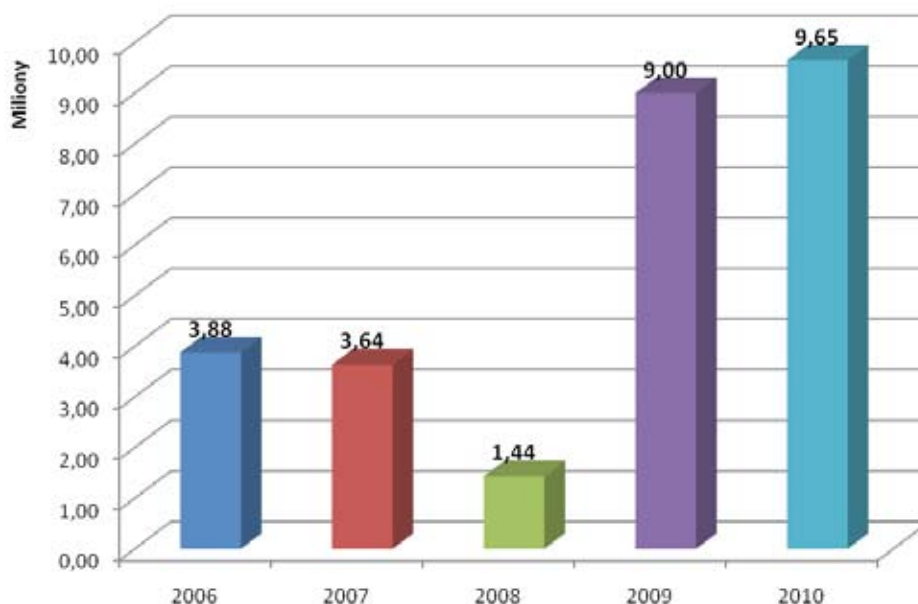
Na zakupy inwestycyjne w latach 2006-2010: sprzęt i aparaturę medyczną oraz pierwsze wyposażenie do zbudowanych i modernizowanych pomieszczeń gmina przekazała szpitalowi dotację w wysokości 9 mln 735 tys. zł.

W latach 2008-2010 szpital realizował też zadanie inwestycyjne z udziałem funduszy unijnych pn. „Zakup sprzętu i aparatury medycznej jako podstawowy element celów polityki jakości”. Dzięki dofinansowaniu uzyskanemu z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013

Inwestycje i zakupy inwestycyjne w miejskich zakładach opieki zdrowotnej w latach 2006-2010

SPZOZ	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Ogółem 2006-2010
SSM						
- inwestycje	3.080.000	1.855.000	35.000	8.000.000	4.900.000	17.870.000
- zakupy inw.	800.000	1.785.000	1.400.000	1.000.000	4.750.000	9.735.000
Razem:	3.880.000	3.640.000	1.435.000	9.000.000	9.650.000	27.605.000
MPS						
- inwestycje	-	-	70.000	-	-	70.000
- zakupy inw.	100.000	100.000	456.000	150.000	-	806.000
Razem:	100.000	100.000	526.000	150.000	-	876.000
ZPO						
- inwestycje	2.150.000	11.000	-	-	240.000	2.401.000
- zakupy inw.	2.010.000	-	33.530	33.500	-	2.077.030
Razem:	4.160.000	11.000	33.530	33.500	240.000	4.478.030
MORDiM						
- inwestycje	12.000	-	500.000	385.000	-	897.000
- zakupy inw.	7.500	15.000	45.500	80.000	-	148.000
Razem:	19.500	15.000	545.500	465.000	-	1.045.000
Ogółem:	8.159.500	3.766.000	2.540.030	9.648.500	9.890.000	34.004.030

Łączne nakłady na inwestycje i zakupy inwestycyjne w Specjalistycznym Szpitalu Miejskim w latach 2006-2010

w wysokości 1 mln euro (3 mln 384 tys. zł) zakupiono m. in.: mammograf, gastrofibroskop, kolonoskop, aparaty do znieczulania i respiratory.

W 2010 r. Specjalistyczny Szpital Miejski obchodził 100-lecie powstania. Oddanie do użytku budynku nowoczesnych bloków operacyjnych i Oddziału Hematologii zwieńczyło kilkunastoletni program modernizacji placówki, w który miasto zainwestowało łącznie ponad 66 mln zł i dodatkowo ponad 17 mln w sprzęt medyczny. Dzięki temu torunianie mają dziś do dyspozycji nowoczesną, znakomicie wyposażoną lecznicę, spełniającą standardy europejskie. Tym samym poprawiły się też warunki pracy 500-osobowej załogi szpitala.

Miejska Przychodnia Specjalistyczna

W latach 2006-2010 na remonty budynku MPS przy ul. Uniwersyteckiej oraz budynku Przychodni Lekarskiej przy ul. Smoczej gmina wydała łącznie 849 tys. zł. W przychodniach przy ul. Uniwersyteckiej i przy ul. Smoczej zostały zbudowane podjazdy dla osób niepełnosprawnych, wyremontowano piwnice, dach, elewację budynków MPS.

Dotacja inwestycyjna z budżetu miasta na zakup sprzętu i aparatury medycznej wyniosła w tym okresie 806 tys. zł. MPS zakupiła m.in. aparat USG z kolorowym Dopplerem, gastrofibroskop, aparat RTG,

fotele okulistyczne i laryngologiczne, zestaw do prób wysiłkowych, wannę do masażu kończyn dolnych i kręgosłupa, echokardiograf itp.

MORDiM

Rozbudowa i nadbudowa Miejskiego Ośrodka Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży przy ul. Łyskowskiego 15 w latach 2008-2009 kosztowała budżet miasta łącznie 897 tys. zł. Dzięki temu pozyskano 200 m kw. dodatkowej powierzchni użytkowej z przeznaczeniem na funkcje leczniczo-terapeutyczno-rehabilitacyjne i szkoleniowe.

W latach 2006-2009 MORDiM otrzymał 148 tys. zł dotacji inwestycyjnej na sprzęt i aparaturę rehabilitacyjną. W 2009 r. dokonano również zakupu pierwszego wyposażenia do nadbudowanej części budynku na kwotę 80 tys. zł.

Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy

W latach 2006-2010 w ZPO realizowano następujące inwestycje: zakończono rozbudowę i modernizację zakładu, dokonano zakupu i montażu baterii skondensowanych oraz instalacji zapasowego źródła wody i prądu. Nakłady na te zadania wyniosły łącznie 2,4 mln zł. Kolejne ponad 2 mln zł gmina przekazała zakładowi w ramach dotacji inwestycyjnej na sprzęt i aparaturę medyczną oraz zakup pierwszego wyposażenia do rozbudowanej części placówki.

Zakład Pielęgnacyjno - Opiekuńczy w Toruniu jako pierwszy w Polsce zastosował nowoczesne urządzenie służące do porozumiewania się z ciężko chorymi za pomocą ruchu gałek ocznych. Specjalna kamera śledzi ruch oka pacjenta, a program komputerowy przetwarza spojrzenie na mowę. Urządzenie pozwala poznać odczucia i potrzeby osób po ciężkim uszkodzeniu mózgu, z którymi do tej pory nie było kontaktu. Przenośny system komunikacji wizualnej został zakupiony w 2009 r. ze środków PFRON, miasta i środków własnych Zakładu.

Dzięki programom zdrowotnym udało się wykryć w Toruniu 10 raków i 21 guzków piersi oraz 7 nowotworów w jelicie grubym. Po badaniach płuc 229 osób skierowano do dalszej diagnostyki z podejrzeniem choroby nowotworowej. Ponadto wykryto chorobę wieńcową u 1 proc. badanych, nadciśnienie tętnicze u ok. 35 proc., cukrzycę typu II u ok. 0,8 proc., a podwyższony cholesterol u 56 proc. uczestników.

Pomoc dla innych zakładów opieki zdrowotnej

W latach 2006-2010 miasto przekazało 13,3 mln zł na inwestycje i zakupy sprzętu w zakładach ochrony zdrowia i pomocy społecznej, dla których gmina nie jest organem założycielskim. Placówki te - społeczne i kościelne - zajmują się osobami starszymi, niepełnosprawnymi, przewlekle chorymi, w stanach apatycznych - w formie opieki dziennej lub całodobowej. Wkład gminy jest więc istotnym wsparciem działalności tych zakładów, coraz bardziej potrzebnych i poszukiwanych wobec postępującego starzenia polskiego społeczeństwa i rosnącej liczby osób oczekujących na miejsca w takich placówkach. Jednocześnie gmina realizuje w ten sposób cele zapisane w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Torunia w latach 2006-2013.

Profilaktyka i promocja zdrowia

Co roku gmina finansuje programy, których celem jest promocja zdrowego stylu życia, profilaktyka i wczesne

wykrywanie groźnych chorób. Programy te, prowadzone przez miejskie placówki ochrony zdrowia, w istotny sposób uzupełniają świadczenia profilaktyczne ze środków NFZ.

W latach 2006-2010 w Szpitalu Miejskim i Miejskiej Przychodni Specjalistycznej realizowano:

- program wczesnego wykrywania raka piersi
- program prewencji choroby wieńcowej i zawału serca
- program wczesnego wykrywania raka jelita grubego
- program wczesnego wykrywania chorób tarczycy
- program wczesnego wykrywania chorób płuc
- program edukacyjny z zakresu zdrowego stylu życia

W sumie przebadano łącznie 11.512 torunian, a wydatki gminy na ten cel wyniosły 926,3 tys. zł.

Gmina finansowała również realizowany w Zakładzie Pielęgnacyjno-Opiekuńczym program poprawy funkcjonowania osób z chorobą otępienną i innymi zaburzeniami (koszt ok. 100 tys. zł rocznie) oraz prowadzony w MORDiM program wczesnej diagnostyki i terapii dzieci do 12. miesiąca życia z podejrzeniem uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego w formie oddziału dziennego (100 uczestników, łączny koszt 549 tys. zł w latach 2006-2010).

Kampanie edukacyjne i promujące zdrowie

Toruń jest w czołówce polskich miast pod względem realizacji różnego typu działań związanych z szeroko rozumianą promocją zdrowia, propagowaniem właściwych postaw i zachowań zdrowotnych, profilaktyką i wczesnym wykrywaniem chorób cywilizacyjnych.

Najważniejsze programy, współfinansowane przez miasto w latach 2006-2010, to:

- Program wczesnego wykrywania czerniaka (wspólnie z UMK)
- Program pierwszej pomocy przedmedycznej (wspólnie z PCK)

Pomoc inwestycyjna gminy dla innych zakładów opieki zdrowotnej

Lp.	Nazwa instytucji	2006	2007	2008	2009	2010	Ogółem 2006-2010
1.	Zakład Opiekuńczo-Lecznicy Zgromadzenia Sióstr Serafitek	91.000	77.000	110.000	1.435.000	3.300.000	5.013.000
2.	Caritas Diecezji Toruńskiej	511.000	484.500	290.000	227.200	-	1.512.700
3.	ZOL i Hospicjum „Światło”	-	30.000	166.000	1.500.000	3.200.000	4.896.000
4.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Miłosierdzia Bożego	-	-	-	500.000	500.000	1.000.000
5.	Fundacja Ducha na Rzecz Rehabilitacji Naturalnej Ludzi Niepełnosprawnych	-	-	-	205.000	-	205.000
6.	Toruńskie Stowarzyszenie Współpraca	-	-	-	315.000	361.000	676.000
Ogółem:		602.000	591.500	566.000	4.182.200	7.361.000	13.302.700

- Toruński Miesiąc dla Zdrowia (wspólnie z TKKF)
- Rehabilitacja kardiologiczna III okresu (wspólnie z NGO)
- Wczesne wykrywanie raka piersi - program edukacyjny skierowany do matek, uczniów oraz nauczycieli toruńskich szkół ponadgimnazjalnych
- Kwiecień - Toruński Miesiąc Walki z Rakiem
- Udzielanie pierwszej pomocy przedmedycznej

W 2000 r. przeprowadzono po raz pierwszy „Badanie stanu zdrowia, postaw i zachowań zdrowotnych mieszkańców Torunia”, powtórzone następnie w latach 2006-2007. W każdym z nich przebadano ok. 2000 kobiet i mężczyzn w wieku 15-64 lat, a koszt badania w roku 2006-2007 wyniósł 120 tys. zł. Program, realizowany przez miasto wspólnie z Uniwersytetem Medycznym w Łodzi w ramach światowego programu CINDI WHO, przyniósł pogłębioną ocenę stanu zdrowia torunian, pozwolił poznać ich styl życia, zachowania prozdrowotne, choroby i skalę problemu uzależnień. Na tej podstawie gmina konstruuje, modyfikuje i finansuje określone programy zdrowotne i profilaktyczne dla mieszkańców.

Zdrowe dzieci i młodzież

W latach 2006-2010 z budżetu miasta finansowane były następujące programy opieki medycznej i edukacji zdrowotnej, skierowane do dzieci i młodzieży w szkołach, domach dziecka i innych placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Świadczenia pielęgniarские i lekarskie na rzecz podopiecznych placówek opiekuńczo-wychowawczych

Rocznie gmina przeznaczona średnio 21,6 tys. zł na pracę lekarzy i pielęgniarek w Centrum Wspierania Dzieci i Młodzieży „Młody Las”, Domach Dziecka nr 2 i nr 3. Zakres i poziom świadczeń wykupowanych przez gminę zależy od poziomu finansowania z NFZ.

Szczepienia ochronne dziewcząt przeciw brodawczakowi ludzkiemu

Jak dowodzą badania naukowe, główną przyczyną rozwoju raka szyjki macicy - drugiego po raku piersi najczęstszego nowotworu złośliwego kobiet - jest przewlekłe zakażenie wirusem HPV (wirusem brodawczaka ludzkiego). Szacuje się, że nosicielami tego wirusa jest ok. 80 proc. kobiet. Od 2008 r. za 443 tys. zł z budżetu gminy zaszczepiono w ciągu trzech lat 498 dziewcząt, głównie ze środowisk patologicznych lub niewydolnych społecznie.

Badanie stanu uzębienia u dzieci uczęszczających do toruńskich przedszkoli

Głównym celem przedsięwzięcia była diagnoza stanu uzębienia przedszkolaków, nauka higieny jamy ustnej

i wzbudzenie w dzieciach pozytywnego nastawienia do stomatologa. W latach 2009-2010 przebadano 1993 dzieci, na co miasto wydało 7,7 tys. zł. Badania były nieodpłatne dla uczestników, zarówno w przedszkolach publicznych, jak i prywatnych, a rodzice otrzymali informacje z zaleceniami dot. dalszego postępowania.

Regionalny Program Zwalczenia Otyłości u Dzieci i Młodzieży

W latach 2007-2008 ok. 80 dzieci z Torunia z roczników 1992-1996 wzięło udział w programie walki z otyłością, realizowanym przez Kujawsko-Pomorski Urząd Marszałkowski i Wojewódzki Szpital Dziecięcy. Gmina nie ponosiła kosztów z tytułu udziału w programie, jej zadaniem były działania organizacyjne - m.in. promocja i koordynacja przedsięwzięcia oraz kwalifikacja kandydatów. Dzieci i ich rodzice uczestniczyli w spotkaniach z dietetykiem, psychologiem, rehabilitantem i lekarzem endokrynologiem, byli też poddawani diagnostyce laboratoryjnej. Uzyskany efekt zdrowotny: średni spadek masy ciała 1,2 kg na miesiąc, maksymalny - 30 kg w okresie 18 miesięcy. W styczniu 2009 r. podczas gali podsumowującej program Toruń został wyróżniony za szczególnie aktywny udział w programie.

W trosce o seniorów

Jednym z najpoważniejszych wyzwań demograficznych w polityce społecznej w Polsce jest pogłębiający się proces starzenia społeczeństwa oraz wydłużająca się średnia długość życia. Także w Toruniu co roku powiększa się grupa osób starszych, często cierpiących na choroby otępienne, udary mózgu i nowotwory, ubiegających się o przyjęcie do zakładów opiekuńczo-leczniczych lub objęcie domową opieką pielęgniariską.

W latach 2006-2010 gmina wykupiła świadczenia uzupełniające ofertę NFZ z zakresu domowej opieki pielęgniariskiej i rehabilitacji nad przewlekle chorymi i niepełnosprawnymi mieszkańcami Torunia oraz opieki hospicyjno-paliatywnej za łączną kwotę 665.900 zł. W ciągu pięciu lat miasto zapłaciło za ponad 33,3 tys. godzin pracy pielęgniarek i rehabilitantów oraz 5444 wizyt domowych.

Z myślą o niepełnosprawnych

W 2006 r. Rada Miasta przyjęła „Program Działań Miasta Torunia Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2006-2013”, przewidujący kompleksowe i długofalowe działania na rzecz rehabilitacji i aktywizacji osób niepełnosprawnych oraz włączenia ich w życie społeczne miasta na równych prawach z ludźmi zdrowymi. Na realizację tego programu wydano w latach 2006-2010 łącznie ponad 5 mln zł. Co roku gmina przeznaczona blisko 1 mln zł na programy, z których korzysta

szacunkowo 5 tys. osób - niepełnosprawnych dzieci i dorosłych.

W latach 2006-2010 wydano mieszkańcom Torunia 16,2 tys. orzeczeń o niepełnosprawności różnego stopnia, w tym ponad 3 tys. osób uznano za niepełnosprawne w stopniu znacznym. 6405 osób, w tym 803 poniżej 16. roku życia, otrzymało legitymację dokumentującą niepełnosprawność lub stopień niepełnosprawności.

Transport osób niepełnosprawnych

Jedną z form ułatwienia niepełnosprawnym udziału w życiu miasta są mikrobusy przewożące ich zgodnie z indywidualnymi potrzebami. 90 proc. kosztów ich funkcjonowania pokrywa gmina. W latach 2006-2010 korzystało z tego transportu 14 tys. osób rocznie, a samochody przejeżdżały ponad 130 tys. km.

W 2006 r., w ramach modernizacji taboru MZK r., dzięki dofinansowaniu z PFRON miasto kupiło 11 autobusów niskopodłogowych, a w 2010 r. kupi kolejnych 6. W latach 2006-2010 gmina i PFRON sfinansowały też w połowie zakup dwóch mikrobusów do przewozu osób niepełnosprawnych: uczniów Zespołu Szkół Nr 6 w Toruniu (50 proc. kosztu z budżetu miasta - 54,6 tys.

zł) i podopiecznych Domu Pomocy Społecznej w Toruniu (50 proc. - 62,4 tys. zł).

Niepełnosprawni - aktywni społecznie i zawodowo

Nowością w działaniach miasta w latach 2006-2010 były dwa projekty, których celem było przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych. Na realizację tych projektów miasto pozyskało - w drodze konkursu - fundusze z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Niepełnosprawni z wysoką świadomością własnej sprawności na otwartym rynku pracy. Projekt był realizowany w l. 2006-2007 w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwoju Zasobów Ludzkich. Objął 38 osób niepełnosprawnych w wieku 16-25 lat, o różnym poziomie wykształcenia, mających trudności z wejściem na rynek pracy, 30 pracodawców i 48 pracowników administracji (urzędów, instytucji i organizacji pracujących na rzecz niepełnosprawnych). Z 26 niepełnosprawnych, którzy ukończyli program i otrzymali certyfikat uczestnictwa, 7 podjęło pracę, 5 odbyło staże, a 3 osoby ukończyły szkolenia w PUP. Został też opracowany i wydany w ilości 4 tys. egzem-

plarzy informator o ulgach i uprawnieniach dla osób niepełnosprawnych (umieszczony również na stronie internetowej UM Torunia). Wartość projektu wyniosła ponad 235 tys. zł, z czego 72 proc. stanowiło dofinansowanie EFS, 28 proc. PFRON, a udział gminy 12,25 tys. zł.

Aktywny i kompetentny niepełnosprawny na rynku pracy. Projekt był realizowany w 2009 r., w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, a jego celem była aktywizacja osób niepełnosprawnych, mających trudności w wejściu na rynek pracy. W projekcie wzięły udział 24 osoby pozostające bez zatrudnienia, w tym zarejestrowane jako bezrobotne lub poszukujące pracy, o różnym poziomie wykształcenia, z różnym rodzajem schorzeń. 23 ukończyły projekt i otrzymały certyfikat uczestnictwa, 7 podjęło pracę (w tym 2 osoby własną działalność gospodarczą), a 9 osób ukończyło szkolenia podnoszące kwalifikacje. Projekt kosztował ponad 168,3 tys. zł i w całości został sfinansowany ze źródeł zewnętrznych (82 proc. z EFS i 15 proc. z budżetu państwa w ramach umowy podpisanej przez miasto z Wojewódzkim Urzędem Pracy).

2006 r. uchwałą Rady Miasta Torunia została przyjęta „Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla miasta Torunia na lata 2006- 2013”. Dokument, opracowany przez zespół powołany przez Prezydenta Miasta Torunia jest podstawą planowania działań na rzecz poprawy kondycji społecznej i zdrowotnej mieszkańców Torunia w poszczególnych latach.

Przeciw wykluczeniu społecznemu

W 2004 r. w Toruniu powstało Centrum Integracji Społecznej CISTOR przy ul. Stokrotkowej 22. Jego celem była pomoc osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym z powodu długotrwałego bezrobocia, uzależnień, niepełnosprawności, bezdomności czy pobytu w zakładzie karnym. Placówka miała status gospodarstwa pomocniczego Urzędu Miasta Torunia. Gmina angażowała się finansowo w jego działalność poprzez przekazanie, adaptację i remont siedziby oraz wspieranie bazy materialnej.

- w latach 2006-2009 CISTOR otrzymywał z budżetu gminy 462 tys. zł dotacji celowej rocznie oraz 249.600 zł w 2010 r.
- 2007-2008 Gmina sfinansowała budowę budynku magazynowo-garażowego - 70.000 zł, zakupiła kostkę brukową na drogę dojazdową do tego budynku - 7.519 zł oraz samochód osobowo-dostawczy - 94.800 zł.

W latach 2006-2010 CISTOR realizował na rzecz mieszkańców Torunia następujące projekty dofinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego:

- „Stokrotkowy Dom - reintegracja prowadzona w CISTOR w Toruniu” - projekt dla 56 osób zagrożonych marginalizacją z powodu długotrwałego bezrobocia, bezdomności, uzależnień i pobytu w zakładzie karnym.
- „Stokrotkowa Szansa - reintegracja prowadzona w CISTOR w Toruniu” dla 50 osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- „KiS - Solidni i kompetentni” - reintegracja zawodowa i społeczna 120 osób wykluczonych społecznie.
- „Wracamy - program aktywizacji zawodowej kobiet wychowujących dzieci” - dla 15 kobiet wracających na rynek pracy po urodzeniu dzieci.
- „Centrum Ekonomii Społecznej” - przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej.
- „Stokrotkowy Start - reintegracja prowadzona w CISTOR” - dla 70 osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- „Ośrodek Wsparcia Spółdzielczości Socjalnej - partner rozwoju lokalnej przedsiębiorczości” - projekt szkoleń i doradztwa dla spółdzielni socjalnych oraz grup inicjatywnych.

Łączna wartość projektów wyniosła ponad 5,2 mln zł. Działalność CISTOR była wielokrotnie doceniana i nagradzana, m.in. w 2007 r. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego wyróżniło projekt „Stokrotkowy dom - reintegracja prowadzona w CISTOR w Toruniu”, a w 2009 r. Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej

uznało CISTOR za przykład Dobrych Praktyk Aktywnych Form Pracy.

W 2010 r., w związku z ustawową likwidacją gospodarstw pomocniczych gmin, CISTOR zakończył działalność, a jego zadania przejęło wyłonione w konkursie Stowarzyszenie Partnerstwo Społeczne.

Przeciw uzależnieniom

Podstawą działań gminy w zakresie walki z uzależnieniami jest Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Innych Uzależnień (od 2007 r. alkohol, narkotyki i tytoń są ujmowane wspólnie). Program, uchwalany przez Radę Miasta na dany rok, zawiera plan przedsięwzięć służących profilaktyce i minimalizacji szkód zdrowotnych i społecznych związanych z nałogami.

W latach 2006-2010 prowadzone były:

- Działalność informacyjna, edukacyjna i szkoleniowa oraz wspieranie działań profilaktycznych:
  - programy profilaktyczne i zajęcia sportowo-rekreacyjne dla dzieci i młodzieży, warsztaty i programy dla nauczycieli, rodziców i opiekunów - 334 programy, łączny koszt ok. 1 mln zł.
  - patrole policyjne służb kandydackich - 708,6 tys. zł
  - monitoring wizyjny w 19 szkołach i placówkach oświatowych, zakup i montaż urządzeń - 314,5 tys. zł.
  - edukacja publiczna mieszkańców Torunia (kampanie, wydawnictwa, wykłady, szkolenia) - 576,6 tys. zł
- Profilaktyka, edukacja i działalność opiekuńczo-pomocowa na rzecz dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych lub dotkniętych problemem uzależnień lub przemocy:

- świetlice środowiskowe i socjoterapeutyczne (w tym dożywianie) - korzysta z nich ok. 700-800 dzieci, roczny koszt ok. 350 tys. zł.

- kolonie, półkolonie, kampania „Radosne i Bezpieczne Wakacje” - średni udział 2 tys. dzieci, roczny koszt ok. 500 tys. zł.

- Pomoc psychospołeczna i prawna dla osób uzależnionych i rodzin (poradnie, punkty konsultacyjne, telefon zaufania, terapie, grupy wsparcia, pomoc dla ofiar przemocy w rodzinie) - w latach 2006-2010 łącznie 117 programów, 34 tys. odbiorców, koszt 1,4 mln zł.
- Działania na rzecz zwiększenia dostępności specjalistycznej pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych - liczba osób korzystających z pomocy wzrosła z 2 do 3 tys., roczne nakłady z 94 tys. do 158,7 tys. w 2009 r.
- Wspomaganie instytucji, organizacji, animatorów i pracowników socjalnych, zajmujących się problemem uzależnień (m.in. Klub Abstynenta „Flisak”, CISTOR) - rocznie jest realizowanych 11-13 programów, od 2006 r. wydano na ten cel ponad 4 mln zł.

Miejski Ośrodek Edukacji i Profilaktyki Uzależnień

MOEiPU w Toruniu powstał na bazie Izby Wytrzeźwień, której działalność została w 2009 r. poszerzona o pion profilaktyczno-edukacyjny, a tym samym wzrosła dotacja gminy - z 305 tys. zł w 2006 r. do 625 tys. zł w 2009 r. Zakład posiada 23 łóżka dla pacjentów trzeźwiejących, a w kosztach jego funkcjonowania partycypują gminy sąsiadujące z Toruniem. Rocznie do placówki trafia ponad 6 tys. osób. Znaczna część należności za świadczone usługi pozostaje poza zasięgiem egzekucji, ma to istotny wpływ na finansowanie

działalności zakładu. W latach 2009-2010 zrealizowano 6 programów profilaktycznych, w szczególności z zakresu przeciwdziałania przemocy i wsparcia ofiar. Programy objęły łącznie 4185 osób.

W latach 2006-2009 w MOEiPU wykonano inwestycje i remonty za ponad 260 tys. zł: wymianę stolarki okiennej, remont ogrodu, docieplenie ścian. Zakupiono też niezbędne wyposażenie placówki.

Toruńskie żłobki

W Toruniu działają 3 żłobki miejskie, dysponujące aktualnie 240 miejscami dla dzieci do lat 3. W 2008 r. odnotowano znaczne zwiększenie zapotrzebowania na usługi żłobkowe, spowodowane m.in. powrotem kobiet na rynek pracy. Dlatego gmina podjęła działania na rzecz stworzenia dodatkowych miejsc w żłobkach, w efekcie czego w ostatnim roku przybyło 20 miejsc statutowych i 30 uruchamianych tymczasowo. Łączna liczba dzieci przyjętych do żłobków wynosi 270.

W latach 2006-2010 we wszystkich żłobkach prowadzono remonty i modernizacje, związane z dostosowaniem tych placówek do obowiązujących wymogów sanitarnych i technicznych (w tym p/poż). Na ten cel wydano łącznie 480.750 zł.

Ponad 1 mln zł kosztowała w 2008 r. modernizacja budynku Żłobka Miejskiego nr 1 przy ul. Bażyńskich. Wymieniono instalacje wodno-kanalizacyjne, elek-

tryczne i c.o. oraz przeprowadzono termomodernizację budynku: wymianę stolarki okiennej i docieplenie ścian. Dodatkowo wydano 115,8 tys. zł na nowe wyposażenie żłobka: zmywarki, kuchnię elektryczno-gazową, meble dziecięce, leżaczki itp.).

Wracającym do ojczyzny

Realizując politykę państwa wobec repatriantów - Polaków przymusowo zesłanych w czasie wojny w głąb Rosji - Toruń uczestniczy w programie pomocy rodzinom, które pragną wrócić do kraju.

W 2007 r. na mocy uchwały Rady Miasta do Torunia zostały zaproszone dwie rodziny repatriantów, którym przekazano 2 mieszkania z zasobów komunalnych. Z tego tytułu gmina otrzymała dotację z budżetu państwa w łącznej wysokości 219.150 zł. Repatriantom, którzy nie mieli możliwości samodzielnego podjęcia pracy, miasto zapewniło w latach 2008-2009 udział w programach aktywizacji zawodowej w Powiatowym Urzędzie Pracy (finansowanie z budżetu państwa - 35.416 zł).

Aktualnie w Toruniu mieszka już 7 rodzin repatriantów, którym zapewniono lokale mieszkalne z zasobów komunalnych. Osobom tym udzielono wszechstronnej pomocy prawnej, pomocy w wyposażeniu mieszkań, organizacji aktywizacji zawodowej oraz w adaptacji, integracji i asymilacji ze społeczeństwem polskim.

Pomoc społeczna

Za organizację systemu pomocy społecznej w Toruniu jest odpowiedzialny Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie. Koordynuje on wieloaspektowe działania miasta, których celem jest rozwiązywanie problemów społecznych.

Wśród osób potrzebujących pomocy społecznej, obok starszych i niepełnosprawnych, znaczącą grupę stanowią rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym, głównie z powodu utraty pracy czy niewystarczających dochodów. Do najważniejszych problemów rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym zaliczyć należy: zagubienie i bezradność rodziców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, niezaradność dzieci i młodzieży, długotrwałe bezrobocie, uzależnienia, zagrożenie eksmisją i utratą dachu nad głową, przemoc domową (fizyczną, psychiczną i seksualną) oraz samotność.

Liczba rodzin oraz osób, korzystających z pomocy społecznej w latach 2006-2010

	2006	2007	2008	2009	IX 2010
Liczba rodzin	5.875	5.266	6.695	5.714	5.470
Liczba osób	13.727	12.052	13.432	11.883	11.877

Wydatki na pomoc społeczną w latach 2006-2010 realizowane przez MOPR wzrastały od ponad 32,3 mln zł w 2006 r. do ponad 45,1 mln w 2010 r. Natomiast wydatki z zakresu zadań zleconych wyniosły prawie 2,8 mln zł w 2006 r., wzrosły do ok. 4,7 mln zł w 2008 r., a następnie znacznie spadły - do ok. 1,4 mln zł w roku 2010.

Opieka nad dziećmi

Rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze

Najważniejsze zmiany, jakie zachodzą w opiece nad dziećmi w ostatnich latach, to przekształcanie opieki

instytucjonalnej na rzecz opieki w rodzinnych domach dziecka i rodzinach zastępczych. Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Toruniu dąży do ustanawiania jak największej liczby zawodowych rodzin zastępczych. W Toruniu funkcjonuje obecnie 15 zawodowych rodzin zastępczych, w których wychowuje się łącznie 45 dzieci.

Od 2006 roku do chwili obecnej o 79 zmniejszyła się liczba wychowanków w instytucjach opiekuńczo-wychowawczych, a wzrosła liczba dzieci w rodzinnych domach dziecka i rodzinach zastępczych.

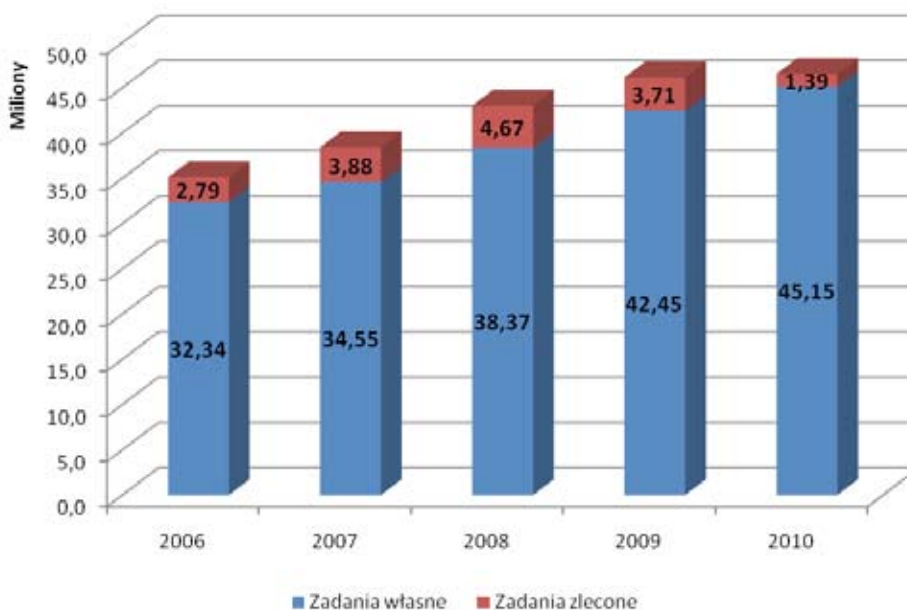
Obecnie w Toruniu działają 332 rodziny zastępcze, w tym 225 to rodziny spokrewnione z przyjętymi dziećmi.

Reforma systemu opieki nad dzieckiem pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej była najważniejszą zmianą w pomocy społecznej ostatnich lat. Nastąpił dalszy rozwój nowych form opieki: powstało pięć nowych zawodowych rodzin zastępczych niespokrewnionych z dzieckiem dla 19 dzieci; zintensyfikowano szkolenia i wyszukiwanie kandydatów na rodziny zastępcze i adopcyjne tworząc rodziny adopcyjne dla 248 dzieci.

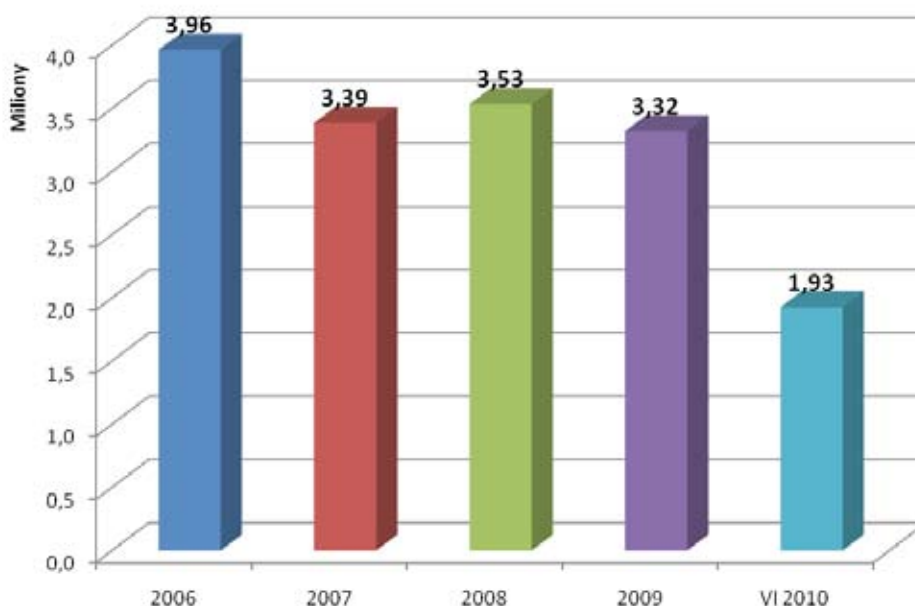
W gminnych placówkach opiekuńczo-wychowawczych znajduje się 146 miejsc, z czego 62 w Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej „Młody Las”, 60 miejsc w Domach Dziecka i 24 miejsca w Rodzinnych Domach Dziecka.

W 2008 r. Toruń zaczął realizować „Gminny program na rzecz wspierania rodziny i dziecka w ramach syste-

Wydatki na pomoc społeczną realizowane przez MOPR i jednostki podległe w latach 2006-2010

Wydatki na utrzymanie dzieci w rodzinach zastępczych w latach 2007-2010 (do 30 czerwca 2010)

mu pomocy społecznej na lata 2008-2013”. Celem tego programu jest rozwój rodzinnych form opieki zastępczej, doskonalenie jakości opieki i wychowania oraz standardu świadczonych usług na rzecz wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych. Priorytetem jest także pomoc w procesie usamodzielnienia wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze w celu zapobiegania wykluczeniu społecznemu. W ramach programu przeszkolono 84 kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niespokrewnionej z dzieckiem, rodziny zastępczej spokrewnionej z dzieckiem oraz zawodowej niespokrewnionej z dzieckiem rodziny zastępczej i rodziny adopcyjnej. Trzydzieści rodzin zastępczych objęto działaniami dotyczącymi współpracy z rodziną naturalną dziecka wychowującego się w rodzinie zastępczej. Pięćdziesiąt dzieci opuściło rodziny zastępcze i powróciło do rodzin biologicznych. Natomiast 80 dzieci umieszczono w 60 rodzinach adopcyjnych. MOPR zaangażował się w przedsięwzięcia i programy reintegrujące rodzinę oraz społeczności lokalne, w tym sprzyjające wymianie doświadczeń międzypokoleniowych. Zorganizowano wiele imprez okolicznościowych dla dzieci i rodzin, pikników rodzinnych, a także imprez kulturalnych, sportowych itp.

Dzięki uczestnictwu w powyższym programie nastąpił wzrost jakości usług w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, wprowadzono nowe standardy opieki. Wszystkie placówki posiadają nie więcej niż 30 miejsc

w wyodrębnionych typach placówek: socjalizacyjnej, wielofunkcyjnej i rodzinnej. Priorytetowo traktowane jest umieszczanie dzieci w rodzinnych formach opieki zastępczej, a także systematyczne rozwijanie rodzinnych form opieki. Pedagodzy rodzinni MOPR-u współpracują z 37 rodzinami (87 dzieci) borykającymi się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi. W wyniku współpracy pedagogów z rodzinami 15 dzieci uniknęło umieszczenia w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. W Domu Dziecka nr 2 w 2008 roku utworzone zostały 2 miejsca dla małoletnich dziewcząt w ciąży, które po urodzeniu mają możliwość samodzielnej opieki nad swoim dzieckiem pod okiem wychowawców i pielęgniarek.

W latach 2006 - VI 2010 toruńskie rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze opuściły 104 usamodzielnione osoby. Na pomoc pieniężną, związaną z rozpoczęciem przez nich samodzielnego życia oraz kontynuowaniem nauki i zagospodarowaniem, miasto przeznaczyło w sumie prawie 4,8 mln zł.

Domy pomocy społecznej

Toruń przeznacza każdego roku ponad 3,9 mln zł na funkcjonowanie Domu Pomocy Społecznej im. dr. Leona Szumana. W placówce jest 120 miejsc. Dodatkowo miasto pokrywa wydatki związane z przebywaniem torunian w domach pomocy społecznej na terenie innych gmin. W 2009 r. wydatki te wyniosły 2,1 mln zł i objęły pomocą 218 osób.

Programy MOPR współfinansowane ze środków Unii Europejskiej

Nazwa projektu	Działanie	Okres realizacji	Koszt całkowity (zł)	Źródło finansowania			Liczba osób
				EFS	wkład własny	inne	
Nowe metody wspierania grup zagrożonych wykluczeniem społecznym w pracy socjalnej	Przeszkolenie pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Toruniu	2007	245 352	185 952	59 400,63	-	80
Motywacja - Odpowiedzialność – Praca - Rozwój: MOPR Toruń	Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, korzystających ze wsparcia MOPR	2008	838 339	712 588	88 025	37 725 budżet państwa	908
		2009	1 708 943	1 529 504	179 439	-	
		2010* (w trakcie realizacji)	1 461 649	1 308 175	153 473	-	
MOPR: Motywacja - Odpowiedzialność - Praca - Rozwój. Wdrażanie nowych metod wspierania grup zagrożonych wykluczeniem społecznym w Toruniu	Podwyższenie kompetencji społecznych oraz kwalifikacji	2008	110 153	93 112	12 110	4 929 budżet państwa	26
Ogółem:			4.364.436	3.829.333	492.448	42.654	1.014

W latach 2006-2010 na terenie Torunia powstały dwa ośrodki wsparcia, czyli Środowiskowe Domy Samopomocy, dysponujące łącznie 75 miejscami.

W 2010 r. udało się powiększyć istniejącą bazę Dziennego Domu Pomocy Społecznej oraz zwiększyć ilość miejsc do 85. Dokonano tego dzięki połączeniu dwóch filii i ulokowaniu ich w jednym miejscu.

W ostatnich latach został otwarty w Toruniu Dom Pomocy Społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie przy ul. Rydygiera, dysponujący łącznie 35 miejscami. Prowadzeniem tej jednostki zajmuje się Fundacja im. Brata Alberta z siedzibą w Radwanowicach.

W latach 2006-2010 na terenie Torunia powstały dwa ośrodki wsparcia, czyli Środowiskowe Domy Samopomocy, dysponujące łącznie 75 miejscami. Domy te prowadzone są przez organizacje pozarządowe jako zadanie zlecone z zakresu pomocy społecznej. Dzięki wsparciu finansowemu gminy oraz środkom pochodzącym z PFRON, w 2009 r. rozpoczął się kompleksowy remont budynku zajmowanego przez Toruńskie Stowarzyszenie „Współpraca”, które prowadzi Środowiskowy Dom Samopomocy przy ulicy Niesiołowskiego. Łączny, szacowany koszt inwestycji to prawie 1,4 mln zł, w tym udział budżetu Torunia w wysokości ok. 676 tys. zł.

Dzienny Domu Pomocy Społecznej zapewnia całodzienną opiekę 70 osobom. W latach 2006-2010 miasto przeznaczyło na utrzymanie domu prawie 3 mln złotych.

W Miejskim Schronisku dla Bezdomnych Mężczyzn może docelowo znaleźć schronienie 80 osób. Miesięczny koszt utrzymania jednej osoby w tej placówce wynosi ok. 1000 zł. Wkrótce rozpoczną się prace związane z adaptacją budynku pod nową siedzibę schroniska. W wyniku tych działań utworzonych będzie 60 miejsc stacjonarnych. Poprawie ulegną warunki lokalowe placówki.

Programy realizowane przez MOPR

Z funduszy Gminy, w ramach Programu Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Innych Uzależnień, w latach 2006-2010 zrealizowano cztery programy socjalne:

- Program dla osób doświadczających przemocy domowej w rodzinach dotkniętych problemem alkoholowym,
- Telefon Zaufania,
- Program edukacyjno-korekcyjny dla sprawców przemocy,
- Psychoterapia dorosłych dzieci alkoholików.

Na realizację powyższych programów przeznaczono łącznie kwotę 160 758 zł.

W ramach programów Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Innych Uzależnień w latach 2006-2009 przeszkolono 767 osób. Kolejne 470 przeszkolonych zostało w 2010 r.

Dzięki programom współfinansowanym z Unii Europejskiej w latach 2006-2009 przeszkolono 691 osób. W 2010 r. szkolenie ukończą następane 363 osoby.

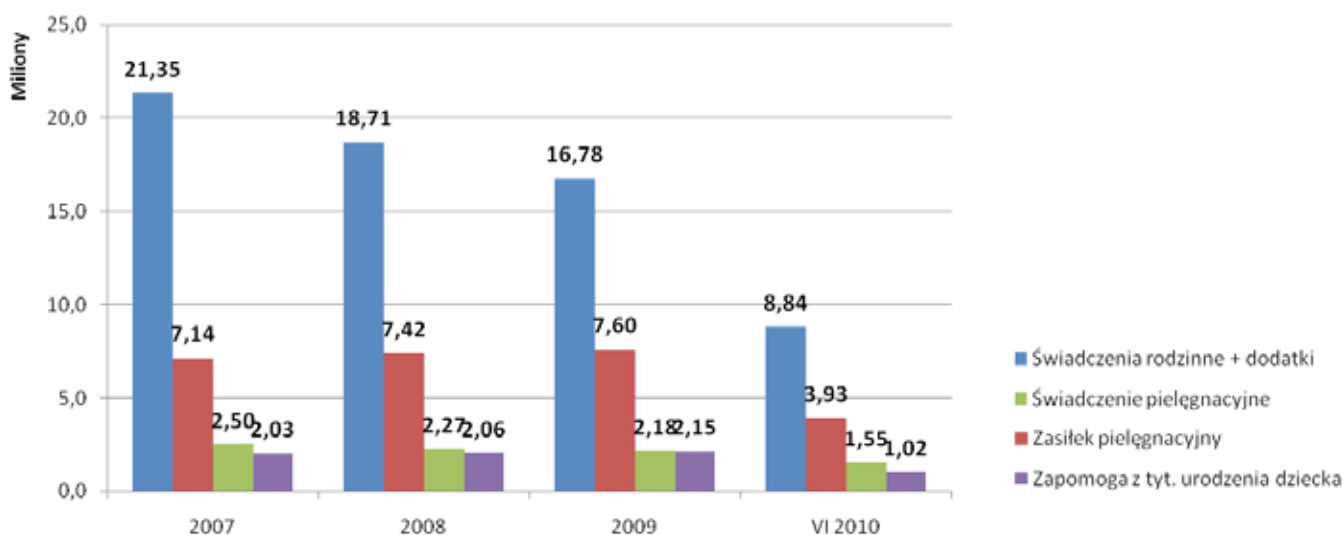
W latach 2006-2010 w ramach Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na wakacje wyjechało łącznie 2.527 dzieci. Z wypoczynku skorzystały dzieci pochodzące z rodzin zagrożonych patologią społeczną, w szczególności

z problemem alkoholowym, które oprócz prawidłowego odżywiania wymagały również efektywnego wypoczynku połączonego z realizacją programu profilaktycznego. W 2010 r. miasto przeznaczyło na letni wypoczynek 455 dzieci kwotę 300 tys. zł.

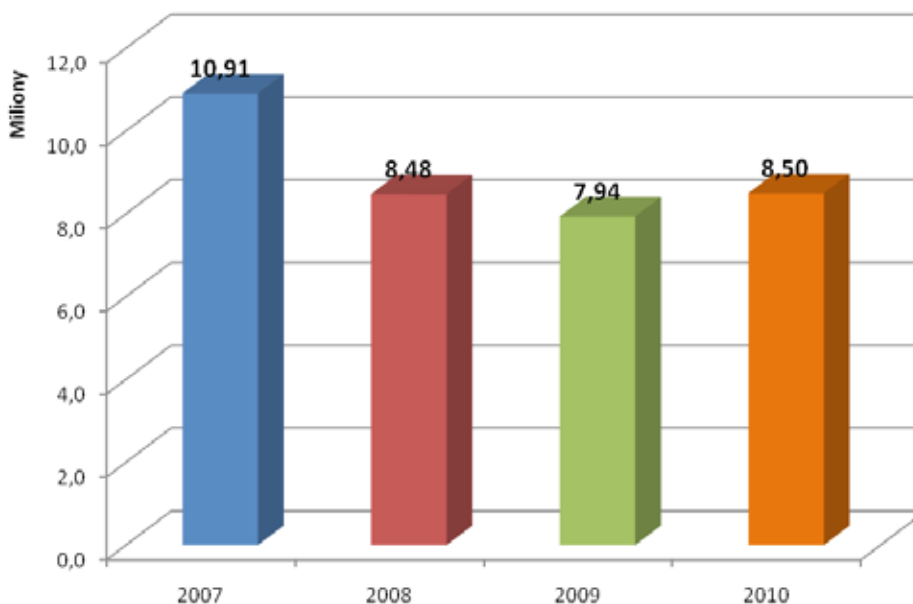
Świadczenia rodzinne

W latach 2007-2009 liczba uprawnionych do świadczeń systematycznie się zmniejsza - z 22.650 osób w 2007 r. do 18.339 osób w 2009 r. Zmniejsza się również łączna kwota przeznaczana na wypłatę świadczeń rodzinnych z 21.346 731 zł w 2007 r. do 8.836.697 zł w I półroczu 2010.

Kwoty przeznaczane na wypłatę zasiłków rodzinnych w latach 2007-2010

Kwoty przeznaczane na wypłatę dodatków mieszkaniowych w latach 2007-2010

Liczba rodzin korzystających z dodatków mieszkaniowych w latach 2007-2009 spadała z 5.683 w 2007 r. do 3.899 w 2009 roku. Natomiast w 2010 r. liczba rodzin korzystających z dodatków mieszkaniowych wzrosła w stosunku do roku ubiegłego - skorzystało z nich 3.900 rodzin. Łączna pula pieniędzy wypłaconych przez miasto z tytułu dodatków mieszkaniowych była najwyższa w 2007 r. - i wyniosła prawie 11 mln zł.

Świadczenia alimentacyjne

W okresie od stycznia 2007 do końca września 2008 z tytułu zaliczki alimentacyjnej wypłacono 40.215 świadczeń 4.216 osobom na łączną kwotę ponad 8 mln zł.

Od 1 października 2008 r. zaliczka jest wypłacana zgodnie z nowymi zasadami, których celem jest zwiększenie efektywności egzekucji należności od dłużników alimentacyjnych. Od 1.10.2008 r. do 30.06.2010 r., z funduszu alimentacyjnego wypłacono 41.820 świadczeń: 5.649 osobom, w tym 4.125 rodzinom, na łączną kwotę ponad 11,1 mln zł.

Działania kryzysowe

W maju i czerwcu 2010 r. Toruń nawiedziła największa od 1962 r. powódź. Stan wody na Wiśle utrzymywał się powyżej stanu alarmowego lub nieznacznie poniżej aż 26 dni. Ogółem zalanych zostało ok. 1300 ha, w tym: 3.677 działek (ok. 150 ha terenów działkowych), 12 posesji, klub sportowy Budowlani (rejon ul. Majdany),

camping TRAMP oraz Ośrodek Terapii Uzależnień w Czerniewicach.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie wypłacił łącznie 1.252.105 zł zasiłków celowych pochodzących z rządowego programu pomocy powodzianom. Zasiłki w kwocie do 6.000 zł otrzymało 213 rodzin. Pomoc do 20.000 zł udzielona została 9 rodzinom. Również rodziny rolnicze z gminy otrzymały pomoc celową z programu rządowego.

Uruchomiony został specjalny „Program Gminy Miasta Toruń na rzecz wsparcia osób i rodzin, które poniosły straty w wyniku powodzi w maju i czerwcu 2010 r.”. Program zakłada udzielenie pomocy w formie zasiłku celowego osobom, które użytkując działkę poniosły straty. Miasto objęło pomocą użytkowników działki w celach rekreacyjnych. Pieniądze otrzymały osoby, których dochód nie przekroczył trzykrotności kryteriów dochodowych określonych w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Łącznie do 30 września 2010 r. MOPR wypłacił 244 rodzinom pokrzywdzonym w czasie powodzi kwotę 238.900 zł.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Toruniu zajął się także koordynacją wszelkich działań mających na celu zapewnienie osobom poszkodowanym przez powódź pomocy w realizacji podstawowych potrzeb życiowych, w tym m.in. koordynuje zbiórkę darów, które dostarczane są zarówno przez osoby prywatne, jak i instytucje i firmy.

Środowisko naturalne

Toruń to miasto znakomitej symbiozy nowoczesności i dbałości o środowisko naturalne. Miasto troszczy się o swoje parki i zielen, dba o porządek na ulicach oraz recykling odpadów użytecznych. Szkoła Leśna na Barbarce prowadzi edukację ekologiczną, propagując idee ochrony środowiska oraz ekologicznego podejścia do życia. Gród Kopernika w pełni zasługuje na miano „zielonego miasta”.

Woda i ścieki

Dostawą wody dla mieszkańców oraz instytucji i firm działających w mieście oraz odbiorem i oczyszczaniem ścieków komunalnych zajmują się Toruńskie Wodociągi Sp. z o.o. Na koniec roku 2009 firma zarządzała ok. 500 km sieci wodociągowej oraz ok. 500 km sieci kanalizacyjnej sanitarnej i ogólnospławnej. W styczniu 2009 roku zakończyła się realizacja największej w historii miasta inwestycji wodociągowo-kanalizacyjnej - projektu Funduszu Spójności. Polegał on na rozbudowie i modernizacji miejskiej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz na zmianie w systemach uzdatniania wody i oczyszczania ścieków. Obecnie w realizacji znajduje się drugi etap tego projektu.

Źródła wody pitnej

Miasto korzysta z pięciu ujęć wody pitnej: powierzchniowego Drwęca, infiltracyjnego Jedwabno, gruntowego Mała Nieszawka, gruntowego Wrzosa II, gruntowego w Czerniewicach. W ciągu ostatnich czterech lat łączna opłata ponoszona przez mieszkańców za 1 m sześć. dostarczonej wody i odprowadzenie takiej samej ilości ścieków wzrosła o 2,12 zł - z 4,41 zł w roku 2006 do 6,53 zł w roku 2010.

Mieszkańcy czerpią także bezpłatnie wodę do celów spożywczych ze studni głębinowych sięgających pokładów wody kredowej. Ujęć takich na terenie miasta jest siedem. Toruńskie Wodociągi zarządzają pięcioma z nich: przy ul. Bażyńskich, Legionów, Żółkiewskiego, Malinowskiego i św. Antoniego (w 2009 r. wyłączone z eksploatacji).

Ilość wody pobranej z ujęć kredowych spada - z 22.043 m sześć. w 2006 roku do 11.219 m sześć w 2009.

Oczyszczanie ścieków

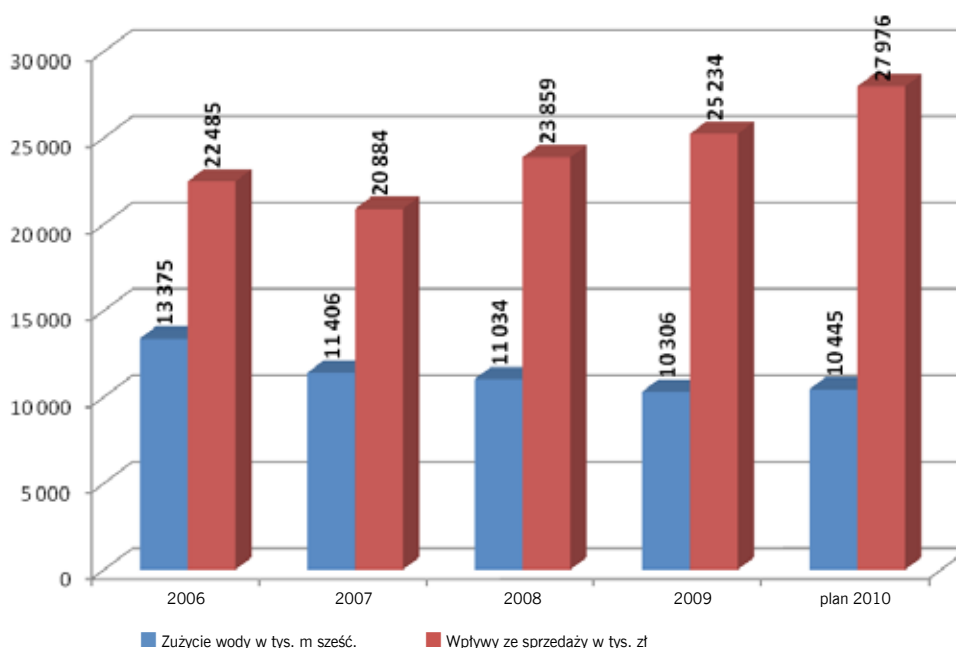
Na terenie Torunia funkcjonują dwie oczyszczalnie ścieków: centralna o przepustowości 90 tys. m sześć./dobę zlokalizowana przy Szosie Bydgoskiej oraz w Czerniewicach o przepustowości 553 m sześć./dobę. Oczyszczalnia ścieków „Rudak” przy Rypińskiej została wyłączona z eksploatacji w 2008 r., a ścieki, które były do niej przesyłane, zostały przekierowane do oczyszczalni przy Szosie Bydgoskiej.

Prawie 2/3 ścieków sanitarnych przyjmowanych do miejskich oczyszczalni pochodzi z gospodarstw domowych. W ciągu ostatnich czterech lat ilość ścieków z gospodarstw utrzymuje się mniej więcej na stałym poziomie. O połowę zmalała natomiast ilość ścieków odprowadzanych przez przemysł.

Fundusz Spójności

W 2009 r. zakończono w Toruniu realizację wielkiego projektu rozbudowy i modernizacji miejskiej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej pod nazwą „Gospodarka wodno-ściekowa na terenie miasta Torunia” (Projekt Funduszu Spójności - etap I, znany dawniej jako ISPA). Całkowita wartość projektu wyniosła 92.710.935 euro. Udział środków pomocowych Unii Europejskiej - Funduszu Spójności - wyniósł 40.442.925 euro. W ramach tego projektu wykonano:

Zużycie wody i wpływy ze sprzedaży wody w latach 2006-2010

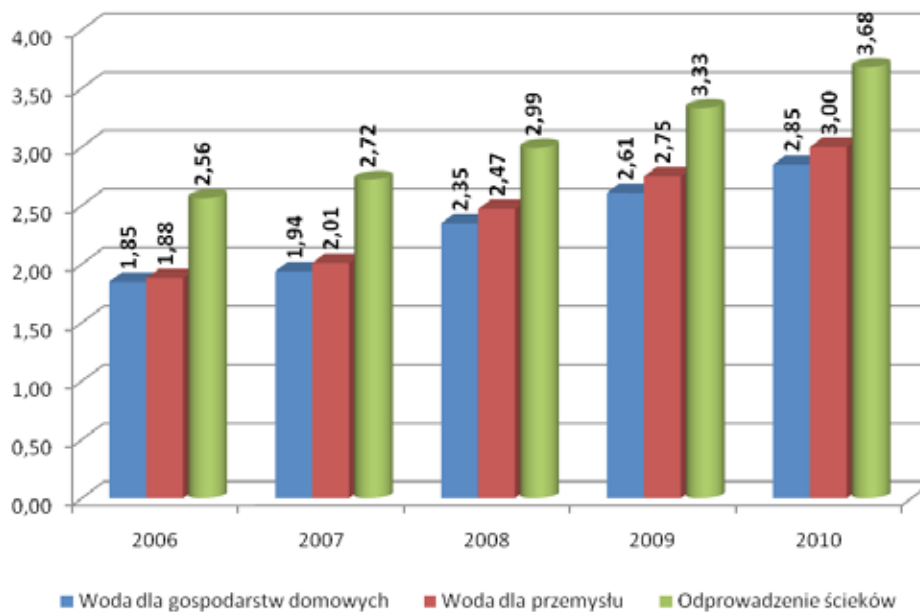

- modernizację stacji uzdatniania wody dla Torunia „Drwęca- Jedwabno” o wydajności 66.000 m sześć./dobę z możliwością zwiększenia do 84.000 m sześć./dobę;
- wymianę 17.283 m wodociągowych rur azbesto-cementowych na żeliwne z wykładziną cementową,
- nową sieć kanalizacyjną i deszczową o długości 243.809 m na osiedlach: Wrzosey, Kaszczorek, Winnica, Bielawy-Grębocin, Stawki, Rudak, Podgórz i Czerniewice oraz 44.242 m odgałęzień do 6.500 nieruchomości.

Dzięki realizacji projektu ponad 23.000 mieszkańców korzysta z nowej sieci kanalizacyjnej. Ponadto udało się zlikwidować ok. 90% szamb na terenach objętych tym przedsięwzięciem.

Ceny za 1 m sześć. wody dla gospodarstw domowych i przemysłu oraz odprowadzenia ścieków w latach 2006-2010

Ilość ścieków odprowadzonych i dowożonych do centralnej oczyszczalni w Toruniu oraz wpływy z tytułu przyjmowania ścieków w latach 2006-2010

Wyszczególnienie	J.m.	2006	2007	2008	2009	I-VII 2010	plan 2010
Ilość ścieków odprowadzonych i dowożonych do oczyszczalni	tys. m ³	12 537	12 107	11 055	10 393	5 703	10 550
Wpływy z tytułu przyjmowania odprowadzonych ścieków	tys. zł	29 665	30 409	30 322	31 688	18 891	35 699

Od 2007 roku realizowany jest projekt „Gospodarka wodno-ściekowa na terenie aglomeracji Toruń - II etap”. Przewidywany koszt całego przedsięwzięcia wynosi 113.853.000 zł, z czego dofinansowanie z Funduszu Spójności Unii Europejskiej POIiŚ wynosi 64.169.131 zł. W ramach tego projektu:

- do połowy roku 2010 zaprojektowano i wybudowano 7,8 km kanalizacji sanitarnej,
- zaprojektowano i wybudowano nową sieć wodociągową o długości około 27,2 km,
- w lutym 2010 r. ukończono budowę trzech podczyszczalni wód deszczowych na wylotach kolektorów deszczowych do Wisły przy ulicach: Turystycznej, Winnica i Okrężnej,
- planowana jest modernizacja centralnej oczyszczalni ścieków w zakresie uporządkowania gospodarki osadowej,
- planowana jest modernizacja gospodarki osadami na stacji uzdatniania wody „Drwęca-Jedwabno”,
- przystąpiono do modernizacji stacji uzdatniania wody „Mała Nieszawka”,
- przystąpiono do renowacji 12,8 km starej sieci kanalizacyjnej sanitarnej i ogólnospławnej.

Nie tylko Fundusz Spójności

Poza realizacją projektów dofinansowywanych z Funduszu Spójności Toruńskie Wodociągi w latach 2006-2010 wybudowały, dokonały wymiany bądź modernizacji na terenie miasta 28,1 km sieci wodociągowej - najwięcej w dzielnicach: Grębocin-Bielawy i Podgórz oraz 53,3 km sieci kanalizacji sanitarnej i ogólnospławnej - najwięcej w dzielnicach: Kaszczorek i Grębocin-Bielawy. W tym wybudowano ok. 8 km odgałęzień bocznych do 977 posesji, by przyłączyć je do miejskiej sieci kanalizacyjnej. Poza tym w latach 2006-2010 Toruńskie Wodociągi przeznaczyły ok. 5,4 mln na zakup sprzętu technicznego. Wydatki firmy na prace remontowe sieci i obiektów wodociągowo-kanalizacyjnych wyniosły w latach 2006-2010 łącznie ok. 6 mln zł.

Cyfrowe kanały

Na obszarach objętych budową sieci wodociągowo-kanalizacyjnej w ramach projektu FS/ISPA wybudowana została także sieć kanalizacji teletechnicznej, do której będzie można w przyszłości wprowadzić światłowody, a to z kolei może być elementem przyszłego miejskiego systemu teleinformatycznego. Wybudowanych zostało łącznie około 200 km takiej kanalizacji. Toruńskie Wodociągi w imieniu miasta przygotowały projekt „Nowoczesna sieć szerokopasmowa współdziałająca ze szkieletową siecią regionalną jako podstawa systemu informacyjnego Miasta Torunia”, który w czerwcu 2010 roku zgłoszono do dofinansowania

w ramach RPO Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2007-2013. Łączna wartość tego projektu oszacowana została na 12.955.870 zł netto, z czego Unia Europejska miałaby sfinansować 9.716.902 zł (75% wartości projektu). Rozstrzygnięcie konkursu planowane jest pod koniec roku 2010.

Dla Torunia i regionu

W Toruniu spada zużycie wody, a także ilość odprowadzanych ścieków, dlatego Toruńskie Wodociągi zaczęły poszukiwać klientów także poza Toruniem. W latach 2006-2010 wybudowano m.in.: sieć wodociągową i kanalizacji sanitarnej tłocznej do Pomorskiej Strefy Ekonomicznej w Ostaszewie; kanalizację tłoczną ściekową dla potrzeb odbioru ścieków z terenu Gminy Łysomice; sieć kanalizacji sanitarnej tłocznej wraz z przepompowniami ścieków dla umożliwienia odbioru ścieków sanitarnych z Miasta Chełmża, części Gminy Chełmża, pozostałej części Gminy Łysomice oraz części Gminy Łubianka; sieć wodociągową i kanalizacji sanitarnej umożliwiającą dostawę wody i odbiór ścieków sanitarnych z części Gminy Żławień Wielka. W 2010 r. podpisane zostało też porozumienie pomiędzy Toruńskimi Wodociągami i Gminą Lubicz o wspólnej realizacji sieci kanalizacji sanitarnej w latach 2010-2012, w celu umożliwienia przejęcia ścieków sanitarnych z Grębocina.

Ogólna wartość zadań realizowanych przez Toruńskie Wodociągi w latach 2006-2010 związanych z budową bądź modernizacją sieci i urządzeń wodociągowo-kanalizacyjnych wynosi ok. 400 mln zł.

Oczyszczanie miasta

Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania Sp. z o.o. prowadzi na terenie Torunia i gmin ościennych działalność w zakresie wywozu odpadów komunalnych zmieszanych i segregowanych; oczyszczania ulic, placów i chodników; utrzymania zimowego dróg. MPO odbiera odpady komunalne od ok. 21.000 klientów, w tym również największych spółdzielni mieszkaniowych. W latach 2006-2010 zanotowano wzrost o ponad 3.000 klientów. MPO, jako jednostka miejska, ustala ceny swoich usług na poziomie niewielkiego zysku. Mimo wielu kosztów związanych z ochroną środowiska, firma jest jednym z tańszych dostawców tego typu usług w kraju.

Segregacja odpadów

Ilość zmieszanych odpadów komunalnych zmniejsza się ze względu na rozwój selektywnej zbiórki i segregacji odpadów komunalnych. W 2010 roku przewiduje się znaczne zmniejszenie ilości odpadów komunalnych

kierowanych do składowania. To głównie efekt intensywnie prowadzonej zbiórki odpadów organicznych i surowcowych oraz przetwarzania odpadów w Zakładzie Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych. MPO systematycznie rozbudowuje system selektywnej zbiórki. Każdego roku widać też zwiększające się zainteresowanie segregacją odpadów ze strony mieszkańców.

Selektywna zbiórka obejmuje swoim zasięgiem całe miasto i jest realizowana poprzez odbiór odpadów z pojemników, których obecnie jest rozstawionych ok. 2.000 szt. lub worków z odpadami - na osiedlach domków jednorodzinnych. Od 2006 roku liczba pojemników na odpady segregowane wzrosła o 900 szt., a liczba klientów uczestniczących w tzw. zbiórce workowej o ponad 15%.

W związku z realizacją programu „Gospodarka odpadami komunalnymi w Toruniu” i budową Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych uruchomiono zbiórkę odpadów biodegradowalnych - objęto nią dużą część zabudowy wielorodzinnej i całą zabudowę jednorodzinna.

MPO systematycznie odnawia również swój tabor i sprzęt specjalistyczny. W latach 2006-2010 firma kupiła: 8 nowoczesnych śmieciarek, 2 samochody kontenerowe, samochód dostawczy oraz skrzyniowy, 12,2 tys.

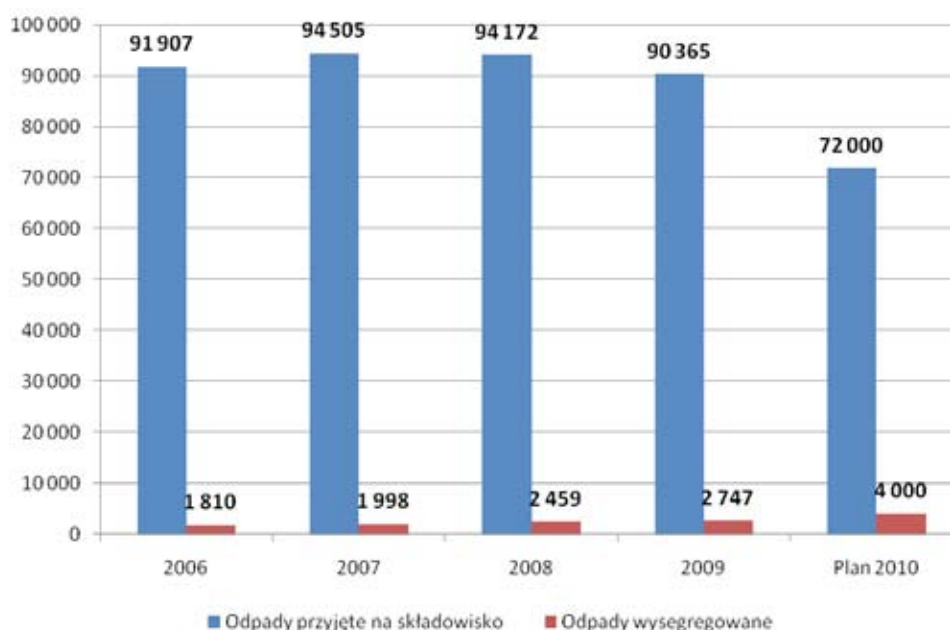
sztuk nowych pojemników na odpady, a także sprzęt wykorzystywany na terenie Starówki: urządzenie do usuwania gum do żucia z płyt granitowych, profesjonalny odkurzacz do zbierania psich odchodów.

W styczniu 2008 roku zaczął działać cmentarz dla zwierząt „Tęczowy las”. Łącznie od 2008 roku dokonano 151 pochówków zwierząt domowych. Ponadto MPO prowadzi działania w zakresie oczyszczania ulic, placów i chodników oraz utrzymania zimowego dróg, współpracując w tym zakresie z Miejskim Zarządem Dróg w Toruniu.

Składowanie odpadów

Do końca 2009 r. miejscem składowania odpadów wytwarzanych na terenie Torunia było Miejskie Składowisko Odpadów - od 1 stycznia 2010 r. jest nim nowe składowisko na terenie Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Toruniu. Zajmuje ono 6,6 ha, ma pojemność 1.080.000 m sześć. Dodatkowo w bezpośrednim sąsiedztwie znajduje się rezerwa terenu pod kolejną kwaterę, co po połączeniu obu niecek zaspokoi potrzeby Torunia i gmin ościennych na ponad 30 lat. W latach 2006-2009 na Miejskim Składowisku Odpadów składowanych było średnio każdego roku około 92 tys. ton odpadów pochodzących z terenu Torunia oraz gmin: Wielka Nieszawka, Lubicz, Obrowo i Łysomice.

Zestawienie ilości odpadów przyjętych na składowisko oraz odpadów wysegregowanych w latach 2006-2010 (w tonach)

Dane statystyczne dotyczące akcji zimowej w latach 2006-2010

Wyszczególnienie	J.m.	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010
Zużycie materiałów do posypywania dróg	t	2 973	1 964	3 748	7 652
Przebieg taboru specjalistycznego	km	15 828	12 237	19 133	56 707
Wywóz śniegu	m ³	1 255	651	422	18 461

Każdy mieszkaniec Torunia wytwarza około 350 kg odpadów w ciągu roku.

Nowe składowisko odpadów w Toruniu zajmuje 6,6 ha, czyli wielkość odpowiadającą dziewięciu boiskom piłkarskim.

Gospodarka odpadami komunalnymi w Toruniu

Realizacja projektu „Gospodarka odpadami komunalnymi w Toruniu”, w tym przede wszystkim budowa Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych. Jest to jak dotąd największa inwestycja w historii MPO, rozpoczęta w roku 2004 i zakończona w 2010.

Celem projektu było osiągnięcie standardów Unii Europejskiej w zakresie gospodarki odpadami. Projekt został zrealizowany w oparciu o pięć zadań. Zasadniczym elementem była rozbudowa Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych. Przyjęte rozwiązania technologiczne przetwarzania i unieszkodliwiania odpadów pociągnęły za sobą wdrożenie odpowiedniego systemu selektywnego gromadzenia odpadów. Rozwój systemu zbiórki odpadów wymagał również zakupu m.in. dwóch samochodów śmieciarek, 300 pojemników o poj. 1.100 litrów, 10.000 pojemników domowych do gromadzenia bioodpadów oraz 3 milionów worków do odpadów suchych.

W lipcu 2007 roku podpisany został kontrakt na rozbudowę zakładu, który przekazano do eksploatacji 1 września 2009 r. Wybudowano: składowisko odpadów oraz podstawowe obiekty technologiczne przetwarzania odpadów wraz z infrastrukturą towarzyszącą:

- sortownię odpadów,
- kompostownię odpadów organicznych - komorową i zielonych - polową,
- zakład przerobu odpadów budowlanych,
- zakład demontażu odpadów wielkogabarytowych (mebli oraz zużytego sprzętu AGD i RTV),
- magazyn odpadów niebezpiecznych występujących w masie odpadów komunalnych.

Koszt realizacji projektu - 15.317.229,84 euro. Dofinansowanie z Funduszu Spójności wynosi 10.837.440 euro. Pozostałe wydatki pokryte zostały z pożyczki

z NFOŚiGW i WFOŚiGW w Toruniu oraz środków własnych MPO. Problemy związane ze składowaniem odpadów zostały rozwiązane na kolejnych co najmniej 30 lat.

Edukacja ekologiczna MPO

MPO prowadzi również działalność edukacyjną: organizuje nieodpłatnie zajęcia, wykłady, seminaria, debaty, wystawy, prelekcje, pikniki, akcje, wizyty studialne, turnieje i konkursy. Spółka co roku włącza się w realizację masowych akcji i imprez ekologicznych, takich jak: Światowy Dzień Ochrony Środowiska, Dzień Ziemi, Toruński Festiwal Nauki i Sztuki, Europejski Dzień Bez Samochodu, a przede wszystkim koordynuje miejską akcję Sprzątanie Świata.

Z różnych form edukacji prowadzonych przez MPO w latach 2006-2010 skorzystało ponad 83 tys. osób.

W latach 2006-2010 wielokrotnie ogłaszane były konkursy: fotograficzne, plastyczne i zadaniowe, które umożliwiały zaprezentowanie pomysłów na alternatywne wykorzystanie odpadów, wyrażenie opinii na określony temat oraz wydzielenie cennych surowców. Udział w Toruńskim Festiwalu Nauki i Sztuki był okazją do zaproszenia dzieci i młodzieży na warsztaty „Pociąg do Ekologii” oraz przyjrzenia się temu „Co tkwi w śmieciach w Zakładzie Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Toruniu”. Od maja do września MPO prowadzi plenerową edukację dla mieszkańców Torunia oraz gmin sąsiednich.

Tereny zieleni

Powierzchnia miejskich terenów zieleni urządzonej wynosi obecnie ok. 280 ha, jej zwiększenie w ostatnich latach jest wynikiem zagospodarowania nowych obszarów przyulicznych (m.in. Szosa Lubicka, Olsztyńska, Ligi Polskiej, Olimpijska, Długa, Andersa i in.), błoni nadwiślańskich, skwerów lub przejęcia na własność przez miasto terenów od innych jednostek (np. park osiedlowy przy Mossakowskiego).

W skład tych terenów, oprócz pasów przyulicznych, wchodzi m.in.: Park Miejski na Bydgoskim Przedmie-

ściu - pow. 25 ha, Park Tysiąclecia przy Podgórskiej - pow. 19 ha, tzw. Głazja przy Waryńskiego - pow. 5 ha, park osiedlowy przy Mossakowskiego - pow. 6 ha, szereg skwerów, np. przy Muzeum Etnograficznym, Bulwarze Filadelfijskim, Alpinarium w Dolinie Marzeń, przy Harmonijce, Jordankach, al. 500-lecia, CPN - Bydgoska, Gałczyńskiego, Gagarina, Chmielna-Słoneczna, Boczna-Wąska, Świętopełka, Wojska Polskiego przy strudze, przy MDK Poznańska, Hallera, Parkowa, Drzymały, i in.

Lasy komunalne łącznie zajmują powierzchnię 670 ha (w tym rezerwat oraz obszar leżący na dawnym JAR-ze). Do lasów komunalnych zalicza się także rezerwat łągu wierzbowo-topolowego Kępa Bazarowa o powierzchni 32,40 ha.

Nakłady poniesione na urządzenie terenów zieleni i lasów miejskich w latach 2006-2010 to m.in.: kontynuacja zagospodarowania błoni nadwiślańskich przy Parku Miejskim - 173.000 zł; prace zmierzające do przywrócenia rekreacyjnego charakteru Kępie Bazarowej - ok. 40.000 zł rocznie; kontynuacja zabiegów zwalczających owady uciążliwe dla ludzi i zwierząt na terenach zieleni w sąsiedztwie cieków i zbiorników wodnych - w latach 2006-2009 prowadzone na terenie 150-180 ha., a w roku 2010 aż na 655 ha. Koszt realizacji zadania w poszczególnych latach wynosił: 2006 r. - 83.100 zł, 2007 r. - 70.300 zł, 2008 r. - 108.600 zł, 2009 r. - 109.100 zł.

W latach 2006-2010 zakupiono sadzonki drzew i krzewów za kwotę ponad 522 tys. zł. Do 2009 r. sadzonki przekazywane były różnym podmiotom, np. szkołom, przedszkolom i żłobkom, spółdzielniom mieszkaniowym, zakładom pracy, działkowcom. Ok. 30% tych roślin posadzono na miejskich terenach zieleni.

Remonty i inwestycje na terenach zieleni miejskiej

Remonty i inwestycje na terenach zieleni w latach 2006-2010:

- Dolina Marzeń - 481.827 zł;
- wokół obelisku „Ku czci Poległych...” w rejonie ulic: al. Jana Pawła II, Mickiewicza, Tujakowskiego, Słowackiego - 289.138 zł;
- wokół pomnika Jana Pawła II przy Wałach gen. Sikorskiego - 40.586 zł;
- wokół Muzeum Etnograficznego - 74.552 zł;
- wzdłuż Strugi Toruńskiej w rejonie Wojska Polskiego - 159.933 zł;
- na terenie byłego cmentarza żydowskiego przy Pułaskiego - 199.901 zł;
- w parku osiedlowym przy Mossakowskiego - 129.884 zł;
- fragmenty Parku Tysiąclecia - 67.082 zł;

- drobne remonty elementów małej architektury - ok. 300 tys. zł rocznie.

W ostatnich latach inwestorzy posadzili w Toruniu 1.180 drzewek 8-12-letnich w ramach nasadzeń zastępczych za usuwane drzewa kolidujące z ich inwestycjami.

W latach 2006-2010 na walkę z uciążliwymi owadami - komarami i muchówkami krwiopijnymi miasto wydało łącznie ok. 530 tys. zł.

Ochrona powietrza

W latach 2006-2009 około 600 rodzin zastąpiło kotły węglowe i piece kaflowe nowoczesnymi kotłami zasilanymi gazem, olejem, energią elektryczną lub podłączyło się do sieci ciepłowniczej. Przy udziale Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej zlikwidowano w tym czasie w Toruniu 121 lokalnych kotłowni węglowych. Jednocześnie zlikwidowano 1.100 pieców kaflowych opalanych węglem kamiennym w mieszkaniach.

Efektom ekologicznym ostatnich czterech lat funkcjonowania funduszu jest ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza. Rocznie jest to: 81,52 t pyłu; 52,61 t dwutlenku siarki; 243,71 t tlenu węgla; 3,03 t tlenków azotu.

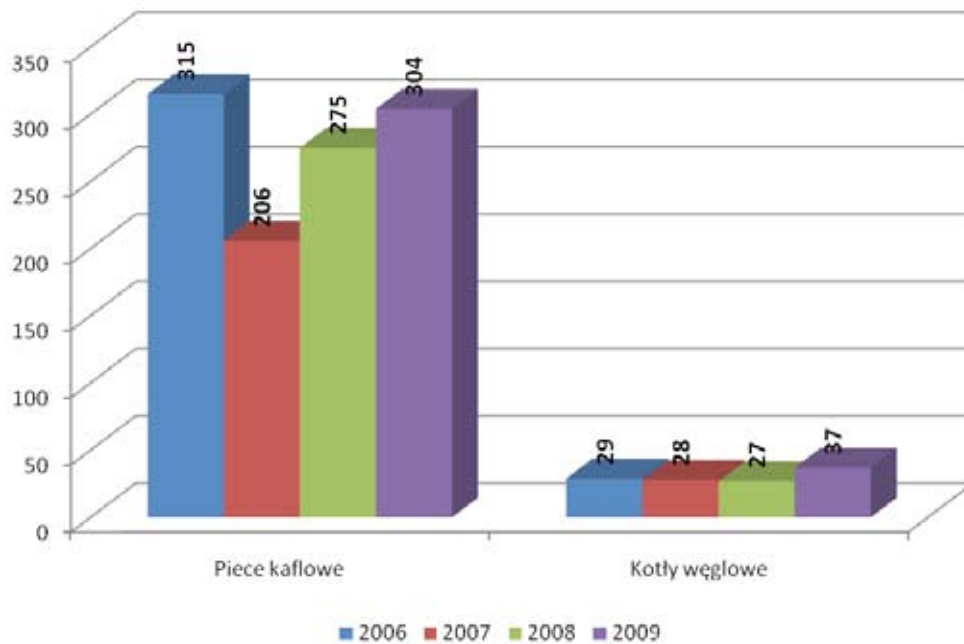
Dofinansowanie ze środków GFOŚiGW likwidacji źródeł niskiej emisji wyniosło: 2006 - 1.047.349 zł, 2007 - 234.513 zł, 2008 - 664.801 zł, 2009 - 315.506 zł - łącznie 2.262.169 zł.

Przyłącza kanalizacyjne

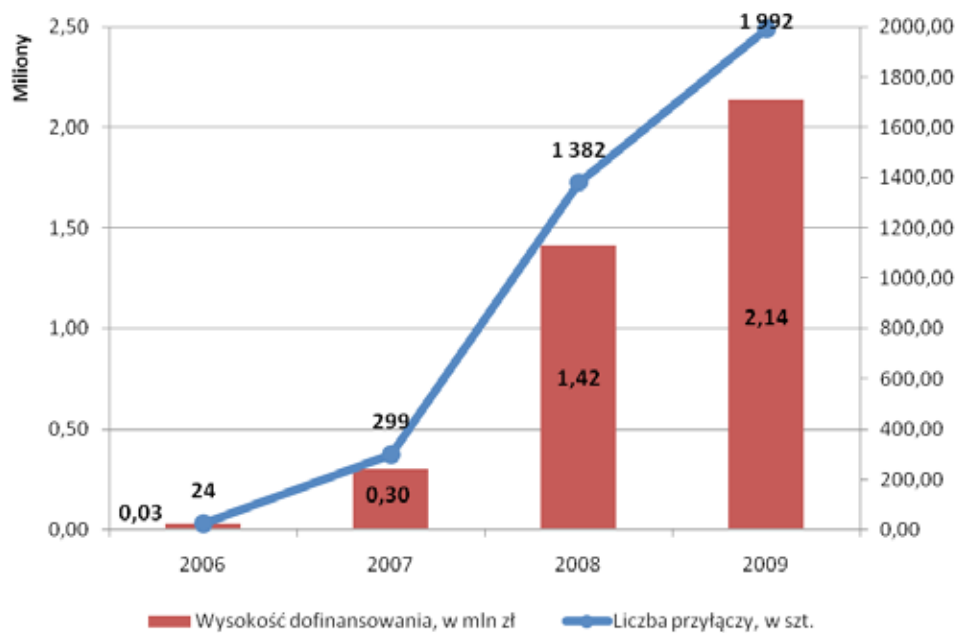
W latach 2006-2009 miasto dofinansowywało - ze środków Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, budowę nowych przyłączy kanalizacyjnych do nieruchomości objętych programem „Modernizacji i rozbudowy gospodarki wodno-ściekowej na terenie miasta Torunia”. Łącznie w latach 2006-2009 wydano na ten cel prawie 3,9 mln zł.

W latach 2006-2009 miasto dofinansowywało także działania związane z usuwaniem materiałów budowlanych zawierających azbest. Łączne dotacje na ten cel wyniosły w tym okresie ponad 164 tys. zł. Usunięto ponad 244 tony materiałów z azbestem.

Zestawienie ilości zlikwidowanych pieców kaflowych oraz kotłów węglowych, z dofinansowaniem z funduszy celowych w latach 2006-2009

Przyłącza kanalizacyjne wybudowane z udziałem środków GFOŚiGW oraz wysokość dofinansowania w latach 2006-2009

Zestawienie wydatków GFOŚiGW w latach 2006-2009

Rok	Zmiana systemu ogrzewania	Likwidacja azbestu	Instalacje odnawialnych źródeł energii	Przyłącza kanalizacyjne	Utrzymanie i pielęgnacja zieleni	Edukacja	Inne zadania służące ochronie środowiska	Suma
2006	1047349	32460	2498	33257	3634983	579600	2496860	7827007
2007	234513	38516	319467	299000	3208268	572916	1205548	5878228
2008	664801	30739	42214	1415675	3786277	723781	2137791	8801278
2009	315506	62499	60523	2136604	3423015	613513	2329167	8940827
Suma	2262169	164214	424702	3884536	14052543	2489810	8169366	31447340

Rada Miasta Torunia ustaliła zasady dofinansowania usuwania z terenu Torunia materiałów budowlanych zawierających azbest. Ilość usuniętych materiałów budowlanych zawierających azbest oraz kwoty dofinansowania wyniosły: 2006 - 45,41 t, 32460 zł; 2007 - 72,46 t, 38516 zł; 2008 - 43,8 t, 30739 zł; 2009 - 82,99 t, 62499 zł; suma - 244,66 t, 164214 zł. Ponadto w latach 2006-2009 dofinansowano instalację kolektorów słonecznych na 35 budynkach przeznaczając na to 424691 zł.

Urządzenia i wały przeciwpowodziowe, ciekł wodne, nabrzeże Wisły

W latach 2006-2010 przeprowadzono dwa etapy remontu umocnień przeciwpowodziowych przy Bulwarze Filadelfijskim. W etapie II remontu prawego nabrzeża Wisły (od sierpnia 2006 do kwietnia 2007 r.) dokonano naprawy umocnień na odcinku 473,8 m pomiędzy mostem drogowym a zachodnią krawędzią ubezpieczenia tarasowego nabrzeża (na wysokości limnigrafu). Koszt remontu: 965.089 zł.

III etap prac (od września 2008 do września 2009 r.) polegał na remoncie odcinka ubezpieczenia skarpowego o długości 645,4 m pomiędzy wschodnią krawędzią ubezpieczenia tarasowego (na wysokości Wola Zamkowa) a mostem kolejowym. Koszt remontu: 1.897.998 zł.

W latach 2006-2010 prowadzono bieżące utrzymanie cieków i urządzeń wodnych w granicach miasta. Wykonano kapitalny remont rowu A, lewobrzeżnego dopływu Wisły, w związku z realizacją projektu infrastruktury kanalizacyjnej FS. Opracowany został projekt czyszczenia zbiornika Kaszownik wraz z kanałem „A” Strugi Toruńskiej oraz projekt remontu przepustu wałowego przy Przybyszewskiego, uszkodzonego w czasie powodzi w 2010 r. Poniesiono także koszty związane z realizacją zabezpieczeń w czasie działań przeciwpowodziowych oraz usuwaniem skutków powodzi (np. naprawa wału przeciwpowodziowego przy Przybyszewskiego, rozbiórka kładki pieszej przez zbiornik „Martówka”).

Łączne koszty wykonanych prac, finansowane ze środków budżetowych i Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wyniosły 2,44 mln zł.

Szkoła Leśna i pomnik na Barbarce

- 2006 r. - zakończyła się przebudowa istniejącego budynku dawnej leśniczówki na cele administracyjne, przebudowa budynku warsztatowo-gospodarczego. Ze środków WFOŚiGW został zakupiony traktor oraz zestawy komputerowe. Wydatki: 2.148.313 zł, WFOŚiGW - 49.997 zł.
- 2007 r. - rozbudowa budynku schroniska (571.426 zł + 165.920 zł), projekt parku linowego, projekt zamienny budynku dydaktycznego oraz koszty dozoru budynku schroniska. Wykonano wewnętrzne drogi (33.218 zł), zakupiono pierwsze wyposażenie schroniska (31.099 zł), w ramach środków GFOŚiGW (70.734 zł) zrealizowano plac zabaw dla dzieci oraz zagospodarowano zieleni. Wydatki: 2.184.317 zł, GFOŚiGW - 70.734 zł.
- 2008 r. - zakończenie zadania: zapłacenie faktur przejściowych dotyczących modernizacji budynku dydaktycznego, koszty budowy parku linowego oraz ogrodzenia kaplicy Św. Antoniego, dzierżawy dwóch zbiorników gazu, wyposażenie schroniska, budynku dydaktycznego oraz budynku schroniska, urządzenie tereny zielone. Wydatki: 1.870.809 zł, GFOŚiGW - 49.220 zł.
- 2009 r. - wykonanie koncepcji i budowa pomnika w Miejscu Pamięci Narodowej na Barbarce, odsłoniętego w październiku 2009 r., rozliczono dostarczenie granitu na budowę pomnika oraz zagospodarowanie terenu wokół pomnika. Wydatki: 559.958 zł.

Ogród Zoobotaniczny

W latach 2006-2010 kontynuowane były prace związane z modernizacją i rozbudową toruńskiego Ogrodu Zoobotanicznego. Zestawienie prac pokazuje poniższa tabela:

Nakłady na rozbudowę i remonty Ogrodu w latach 2006-2010

Rok	Nazwa zadania	Kwota (zł)
2006	Kompostownik	50.586
	Zabytkowy domek ogrodnika - kuchnia	199.256
	Wybieg dla niedźwiedzia himalajskiego	30.012
2007	Zabytkowy domek ogrodnika - kuchnia	72.481
	Wybieg dla niedźwiedzia himalajskiego	2.470
2008	Wybieg dla niedźwiedzia himalajskiego	480.000
	Modernizacja terrariów	79.996
	Budka kasowa	20.141
	Ptaszarnia - woliera mała	5.657
	Ptaszarnia - woliera duża	12.643
2009	Wybieg dla niedźwiedzia himalajskiego	192.617
	Budowa wolier dla małych papurkowców	78.382
I-VI 2010	Domek na kiosk spożywczy	5.100
	Rewitalizacja elementów Ogrodu	8.500
Razem		1 237 844

W roku 2010 w ramach dalszej modernizacji przewidziano budowę zjazdu dla wózków dziecięcych (150.000 zł) i rewitalizację elementów ogrodu. Wykonano także koncepcję zagospodarowania całego terenu.

Dane statystyczne dotyczące zainteresowania ofertą Ogrodu Zoobotanicznego w Toruniu w latach 2006-2010

Rok	Liczba osób odwiedzających Ogród	Liczba osób i grup szkolnych korzystających z zajęć dydaktycznych w Ogrodzie	
		Liczba grup szkolnych	Liczba osób
2006	53.683	465	9.062
2007	65.759	597	11.825
2008	64.161	452	8.720
2009	65.658	232	4.679
I-VI 2010	31.819	129	2.348
Razem:	281.080	1.875	36.634

Programy edukacji ekologicznej

- „Człowiek, środowisko i integracja” - w zajęciach organizowanych na terenie Szkoły Leśnej na Barbarce udział wzięło 32 822 uczniów. Koszt projektu wynosi 444 667 euro. Źródła finansowania: dotacja z Mechanizmu Finansowego EOG - 85% - 377 967 euro, środki Gminy - 15% - 66 700 euro.
- „EUROSCAPES” - Od 2010 roku Gmina Miasta Toruń razem z 14 partnerami z 13 miast Unii Europejskiej realizuje międzynarodowy projekt „EUROSCAPES” - Zagospodarowanie dziedzictwa naturalnego w krajobrazach miejskich i podmiejskich Europy. Projekt będzie realizowany do grudnia 2012 r. Łączna wartość przedsięwzięcia - ponad 2.200.000 euro. Udział finansowy Torunia, podobnie jak i pozostałych partnerów, wyniesie 150.000 euro, z czego do 85% zrefunduje Unia Europejska w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR).
- **Sprzątanie Świata - Polska** - MPO w Toruniu od 2002 roku pełni funkcję koordynatora miejskiej akcji „Sprzątanie Świata - Polska”. W ramach akcji prowadzi kam-

panię informacyjno-promocyjną, nawiązuje współpracę z placówkami oświatowymi, nadzoruje sprzątanie zaśmieconych terenów oraz organizuje uroczystość podsumowania akcji. W roku 2007 w Toruniu odbyła się ogólnopolska inauguracja tej kampanii.

- **Torba lniana** - w roku 2008 Toruń wraz z Fundacją Zielone Płuca Polski prowadził kampanię pn. „Idzie zmiana - torba lniana, czas na nowe - papierowe”. Miała ona na celu ograniczenie używania jednorazowych, nieodpłatnych torebek foliowych.
- **Zielone ponad granicami** - Toruń oraz Fundacja Zielone Płuca Polski organizowały międzynarodowe konferencje pn. „Zielone ponad granicami”, które odbyła się w Brodnicy (2009 r.) oraz w Ostródzie (2010 r.). Uczestnikami konferencji byli przedstawiciele gmin z obszaru Zielonych Płuc Polski oraz ich miast partnerskich.
- **Śniadanie na trawie** - corocznie Toruń obchodzi Światowy Dzień Ochrony Środowiska. W roku 2008 obchody tego dnia odbyły się po raz pierwszy pod hasłem „Śniadanie na trawie”. W centrum Torunia, wśród zabytków wpisanych na listę UNESCO, na Rynku Staromiejskim rozłożone zostało 1000 m kw. prawdziwej trawy i od tej pory „Śniadania na trawie” organizowane z okazji Światowego Dnia Ochrony Środowiska odbywają się na toruńskim rynku co roku.
- **Zieleń miejska, naturalne bogactwo miasta** - Konferencja Naukowo-Techniczna organizowana corocznie przez Urząd Miasta Torunia od 2005 r. Umożliwia ona konfrontację działań prowadzonych w różnych miastach i na różnych stanowiskach osób zaangażowanych w sprawy zieleni. Od 2006 r. udział w niej wzięli także przedstawiciele z Ukrainy (Łuck), Niemiec (Getynga), Chin (Guilin) i Rosji (Kaliningrad).
- **Dni Drwęcy** - W 2007 r. odbyło się seminarium naukowo-techniczne „Rzeka Drwęca i jej dorzecze w Zielonych Płucach Polski”.
- Seminarium naukowo-techniczne „Wykorzystanie alternatywnych źródeł energii ze szczególnym uwzględnieniem wód geotermalnych”.
- **Europejski Dzień bez Samochodu** - Toruń corocznie uczestniczy w obchodach Europejskiego Tygodnia Zrównoważonego Transportu oraz Europejskiego Dnia bez Samochodu.

W roku 2008 Toruń uzyskał prestiżowy tytuł Lidera Polskiej Ekologii w konkursie organizowanym przez ministra środowiska. Tytuł przyznano za proekologiczne działania miasta na rzecz zrównoważonego rozwoju. W tym samym roku Toruń został laureatem Europejskiej Nagrody Ekologicznej - European Ecological Award „Environment Friendly” - za modernizację instalacji przygotowania i podgrzewania wody dla basenu sportowego MOSiR przy ul. Hallera 79.

Rynek pracy w Toruniu

Stopa bezrobocia w naszym mieście spada. Miasto stwarza realne warunki stałego rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, która aktywizuje rynek pracy. Powiatowy Urząd Pracy realizuje szeroką gamę zajęć aktywizujących, programów autorskich, pośrednictwa pracy, poradnictwa zawodowego i szkoleń zawodowych, które pozwalają bezrobotnym uzyskiwać nowe kwalifikacje lub rozszerzać już posiadane umiejętności. Przyczynia się to do zwiększenia ich szans na znalezienie zatrudnienia na dynamicznym rynku pracy.

Statystyka zatrudnienia

Od 2006 roku do połowy roku 2010 ponad 24,5 tys. osób znalazło pracę za pośrednictwem Powiatowego Urzędu Pracy dla Miasta Torunia. Szczegółowe dane przedstawiają się następująco:

Liczba osób zatrudnionych za pośrednictwem PUP dla Miasta Torunia w latach 2006-2010

Rok	Liczba osób
2006	6.644
2007	5.618
2008	4.885
2009	4.863
do 30.06.2010	2.701
Ogółem	24.720

Najwięcej ofert pracy, prawie 6 tysięcy, odnotowano w roku 2007. Największy spadek liczby ofert nastąpił w roku 2009 i był spowodowany ogólnosiwiatowym kryzysem gospodarczym. W 2010 r. sytuacja uległa poprawie - liczba ofert wzrasta.

Liczba ofert pracy w PUP dla Miasta Torunia w latach 2006-2010

Rok	Oferty pracy	w tym subsydiowane
2006	2.743	1.132
2007	5.680	1.063
2008	4.309	1.134
2009	3.123	1.206
do 30.06.2010	3.169	1.373

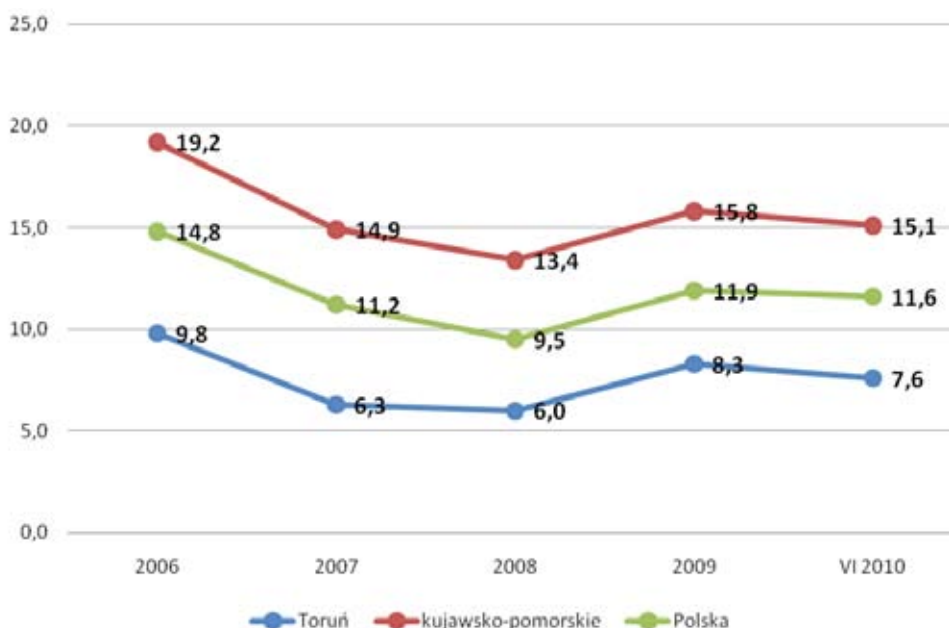
Toruń należy do miast o najniższej stopie bezrobocia w województwie kujawsko-pomorskim. W rankingu najniższych, a więc najlepszych wskaźników bezrobocia, zajmuje I miejsce w województwie. Światowy kryzys finansowy i gospodarczy zmienił sytuację na rynku pracy. Przełom lat 2008/2009 i rok 2009 to wzrost liczby osób bez pracy, na co miały wpływ m.in. zwolnienia grupowe z 8 zakładów. Łącznie straciło pracę 1.476 osób, w tym duża grupa pracowników Elany SA, Torpo SA oraz Drosedu SA (pożar zakładu).

Na 30 sierpnia 2010 r. stopa bezrobocia w Toruniu wynosiła 7,3 % osób zawodowo czynnych. Statystyka pokazuje, że po zawahaniu spowodowanym kryzysem gospodarczym (rok 2009), sytuacja na rynku pracy w Toruniu stopniowo się poprawia.

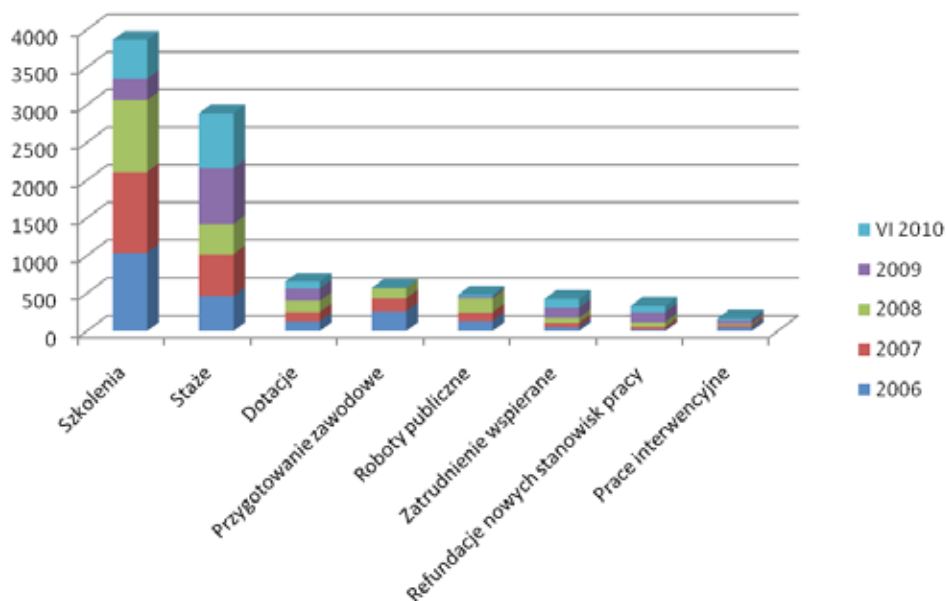
Najniższy odnotowany w Toruniu w latach 2006-2010 poziom bezrobocia wynosił 6%. Było to w 2008 roku.

W ostatnim kwartale 2008 r. i w roku 2009 wzrosła liczba Polaków powracających z zagranicy. W listopadzie 2008 r. aż 270 osób, które zakończyły pracę na terenie Anglii, Irlandii, Holandii, Hiszpanii oraz Niemiec, zgłosiło chęć rejestracji w PUP. Oznacza to, że co piąta osoba dokonująca rejestracji wróciła do kraju z zagranicy.

Porównanie stopy bezrobocia w Toruniu, województwie i kraju w latach 2006 - VI 2010

Wykorzystanie poszczególnych form aktywizacji zawodowej bezrobotnych, finansowanych z Funduszu Pracy w okresie 2006 - VI 2010

Należy też zauważyć, że od 2006 r. wśród niepracujących zwiększyła się liczba osób pobierających zasiłek dla bezrobotnych - z 12,11% w 2006 r. do 19,8 % na 31.08.2010 r. Świadczy to o wzroście w grupie bezrobotnych liczby osób poprzednio pracujących.

Aktywizacja bezrobotnych

Jednym z działań podejmowanych przez PUP dla Miasta Torunia od 2009 r., po zmianie Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, jest stosowanie indywidualnych planów działania (tzw. IPD) dla osób bezrobotnych. Celem finalnym realizacji IPD jest podjęcie pracy.

W ramach planów osoby zarejestrowane nabywają umiejętność poszukiwania pracy (kluby pracy) oraz korzystają z porad indywidualnych lub grupowych. Pomocy w tym zakresie udzielają doradcy zawodowi. Aby właściwie realizować te zadania, zatrudniono 6 pracowników opłacanych z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach projektu „Pracownik na 6”. Po zakończeniu projektu (marzec 2009) kontynuowano jego zadania w kolejnym przedsięwzięciu realizowanym w ramach Podziałania 6.1.2 PO KL „Kompetentni na rynku pracy”, a obecnie w ramach projektu „Kompetentni 2010”. Od lutego 2008 r. toruński urząd pracy zatrudnia również dwóch psychologów, którzy uzupełniają zespół doradców zawodowych.

Z początkiem 2010 r. w PUP wyodrębnione zostało Centrum Aktywizacji Zawodowej (CAZ). Jest to wyspecjalizowana komórka realizująca podstawowe usługi rynku pracy takie jak: poradnictwo zawodowe i informacja zawodowa, pośrednictwo pracy oraz organizacja szkoleń. CAZ zajmuje się potrzebami coraz trudniejszych klientów stosując w swojej pracy zindywidualizowane działania aktywizujące poszczególne osoby i zmierzające do poprawy ich sytuacji na rynku pracy.

Na potrzeby CAZ pozyskano dodatkowy lokal na terenie X LO. Remont i wyposażenie sfinansowane zostały z budżetu miasta - 22,7 tys. zł oraz środków Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w wysokości 91,1 tys. zł. Głównym celem CAZ jest wzmocnienie prymatu działań aktywizujących nad działaniami pasywnymi. Efektem dobrej diagnozy bezrobotnego jest zastosowanie różnych form aktywizacji zawodowej - dostosowanych do jego potrzeb (porada indywidualna i grupowa, szkolenie, dotacja na podjęcie działalności gospodarczej).

Od stycznia 2010 r. działa w Toruniu Centrum Aktywizacji Zawodowej - wyspecjalizowana komórka oferująca usługi: poradnictwo zawodowe i informacja zawodowa, pośrednictwo pracy oraz organizacja szkoleń.

Dla osób bez kwalifikacji, bez doświadczenia zawodowego, długotrwale bezrobotnych, niepełnosprawnych, bez wykształcenia średniego, do 25-go roku życia, osób które nie ukończyły 27-go roku życia, a także po urlopiach wychowawczych, w dyspozycji PUP, oprócz wspomnianych wyżej form znajdują się oferty stażu. Cieszą się one dużym powodzeniem zarówno wśród bezrobotnych, jak i pracodawców. Dla pozostałych grup dostępne są prace interwencyjne i roboty publiczne oraz refundacje utworzonych stanowisk pracy.

W latach 2006-2010 toruński PUP przeznaczył ponad 16 mln zł na finansowanie działań w ramach różnych

form aktywizacji rynku pracy. Źródłem pokrycia tych wydatków były: Fundusz Pracy i Europejski Fundusz Pracy. W programach tych wzięły udział 3.253 osoby.

Najczęściej poszukiwane zawody przez pracodawców

Robotnik budowlany, pracownik biurowy, kierowca czy sprzedawca to ciągle zawody z największym napływem i odpływem osób bezrobotnych. Dominują zawody o średnich bądź też niskich kwalifikacjach (robotnik budowlany, sprzedawca czy sprzątaczką), a także dotyczące konkretnych specjalności (ślusarz, kucharz).

Projekty finansowane przez Fundusz Pracy i Europejski Fundusz Społeczny w latach 2006-2010

Nazwa projektu	Działanie	Okres realizacji	Koszt całkowity (zł)	Źródło finansowania	Liczba osób
Pegaz 2006	1.2 SPO RZL	2006	1.141.000	EFS, FP, JST	402
		2007	200.100		
Rozwijaj się	1.3 SPO RZL	2006	761.000	EFS, FP, JST	303
		2007	58.000		
Aktywna jesień zawodowa 2006	1.5 SPO RZL	2006	251.000	EFS, FP	30
Pomost 2006	1.6 SPO RZL	2006	410.000	EFS, FP	60
Walcz o siebie	2.4 SPORR	2006-2008	488.830	EFS, budżet	52
Impuls	1.5 SPO RZL	2007	156.650	EFS, FP	31
Chcemy być aktywni	1.5 SPO RZL	2007-2008	288.000	EFS, FP	53
Jesteśmy aktywni - działamy	6.1.3 PO KL	2008	2.723.000	EFS, FP	702
		2009	3.361.276,65		832
		2010	4.940.400		725
Pracownik na 6	6.1 PO KL	2008-2009	250.000	EFS, FP	6
Kompetentni na rynku pracy	6.1.2 PO KL	2009-2010	243.200	EFS, FP	6
Kompetentni 2010	6.1.2 PO KL	2010-2011	279.000	EFS, FP	6
Jestem przedsiębiorczy	8.1.2 PO KL	2010-2011	663.767,98	EFS	45
Ogółem:			16.215.224,63	X	3.253

W latach 2007-2010 najczęściej poszukiwano sprzedawców. Osoby szukające pracy w charakterze sprzedawcy często nie spełniają oczekiwań pracodawców z uwagi na ciągły rozwój techniki pracy. Sprawia to, że takie osoby, aby utrzymać się w zawodzie, muszą systematycznie podnosić swoje kwalifikacje zawodowe bądź nabywać nowe.

W grudniu 2006 r. Powiatowy Urząd Pracy dla Miasta Torunia uzyskał Certyfikat Banku Dobrych Praktyk przyznany przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej za realizację projektu „Aktywność - szansa na sukces”.

Powiatowy Urząd Pracy współpracuje z kilkudziesięcioma instytucjami publicznymi, organizacjami pozarządowymi i firmami działającymi na rzecz aktywizacji toruńskiego rynku pracy. Należą do nich m.in.: Stowarzyszenie „Miasta w Internecie”, Stowarzyszenie Partnerstwo Społeczne, Fundacja Społeczno-Charytatywna - Toruńskie Hospicjum dla Dzieci „Nadzieja”, Kujawsko-Pomorska Fundacja Gospodarcza „Pro-Europa”, Fundacja „TUMULT”, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej.

Ponadto PUP na stałe współpracuje z instytucjami rynku pracy oraz z zreszonymi pracodawcami, m.in. z: Izbą Przemysłowo-Handlową, Cechem Rzemiosł Różnych, Prywatnym Zrzeszeniem Handlu i Usług. Wspiera finansowo działalność gospodarstwa pomocniczego Urzędu Miasta Torunia CISTOR. Partnerska współpraca także obejmuje Wydziały Urzędu Miasta Torunia, MOPR, ROSzEFS (Regionalny Ośrodek Szkoleniowy Europejskiego Funduszu Społecznego) oraz WUP (Wojewódzki Urząd Pracy).

PUP współpracuje z Biurami Karier: UMK, Wyższej Szkoły Bankowej, Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy, wszystkimi urzędami pracy w województwie oraz pracodawcami lokalnymi i regionalnymi. W grudniu 2006 r. PUP uzyskał Certyfikat Banku Dobrych Praktyk przyznany przez Fundację

Rozwoju Demokracji Lokalnej za realizację projektu „Aktywność - szansa na sukces”. W 2009 r. toruński PUP został Laureatem Ogólnopolskiego Konkursu w kategorii „Praktyki pośrednictwa pracy i szkoleń na rzecz osób 50+” organizowanego przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce. Urząd został doceniony za długofalowe i kompleksowe wsparcie dla osób po 50-tym roku życia, wykraczające poza standardowe zadania wynikające z ustawy.

Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych

W ramach rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych w latach 2007-2010 PUP dla Miasta Torunia realizuje zadania mające na celu aktywizację zawodową tej grupy osób: przyznaje osobom niepełnosprawnym środki na podjęcie działalności gospodarczej, częściowo dofinansowuje oprocentowanie

kredytów bankowych przeznaczonych na inwestycje zaciągniętych przez osoby niepełnosprawne prowadzące działalność gospodarczą, finansuje szkolenia i przekwalifikowania zawodowe osób niepełnosprawnych. Toruński PUP pozyskuje też nowe miejsca pracy dla osób niepełnosprawnych poprzez zwrot kosztów poniesionych przez pracodawców:

- na wyposażenie stanowisk pracy osób niepełnosprawnych,
- na przystosowanie stanowisk pracy nowo tworzonych lub już istniejących,
- oraz w związku z koniecznością zatrudnienia pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy.

Ponadto osoby niepełnosprawne kierowane są na odbycie stażu i do pracy w ramach umów na prace interwencyjne.

W ramach zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej w latach 2007-2010 przeszkolono lub przekwalifikowano ponad 120 osób.

Widocznym efektem działań realizowanych przez toruński PUP jest uruchomienie przez osoby niepełnosprawne 53 podmiotów gospodarczych w oparciu o udzielone dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Dzięki PUP dla Miasta Torunia udało się wyposażyć osobom niepełnosprawnym 64 stanowiska pracy, ponad 40 osób niepełnosprawnych skierowanych zostało na odbycie stażu lub znalazło zatrudnienie w ramach prac interwencyjnych. Pracodawcom zatrudniającym pracowników pomagających osobom niepełnosprawnym w pracy zwrócono koszty tego zatrudnienia - dotyczyło to około 300 osób.

Nasi partnerzy

Partnerstwo na poziomie lokalnym to świetna metoda na aktywizację toruńskiej społeczności. Ważne zatem jest objęcie współpracą jak największych obszarów aktywności obywatelskiej. Poprzez współdziałanie z organizacjami pozarządowymi dynamizujemy w naszym mieście działania w sferze zadań publicznych oraz podnosimy ich skuteczność i efektywność. Partnerstwo na arenie międzynarodowej natomiast to kontakty z miastami bliźniaczymi, dzięki którym promujemy Toruń poza granicami Polski.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi

W Toruniu jest obecnie zarejestrowanych ponad 800 organizacji pozarządowych. Szacuje się, że około 1/3 z nich prowadzi aktywne działania, w tym także na rzecz społeczności lokalnej. Grubo ponad 200 organizacji współpracuje z miastem, głównie poprzez realizowanie zadań zleczanych przez samorząd w różnych sferach życia Torunia, w ramach otwartych konkursów ofert.

Zestawienie kwot wydatkowanych przez miasto oraz liczby organizacji i projektów realizowanych w ramach otwartych konkursów ofert w latach 2006-2010

Rok	Kwota (zł)	Liczba organizacji	Ilość projektów
2006	6 039 784	144	253
2007	5 818 737	173	328
2008	6 695 685	206	360
2009	7 842 676	220	401
IX 2010	7 526 638 (plan)	306	424

Współdziałanie z NGO odbywa się na podstawie przyjmowanych każdego roku Programów współpracy Gminy Miasta Toruń z organizacjami pozarządowymi. W dokumencie tym określone są cele, zasady, przedmiot oraz formy współpracy, dzięki której organizacje trzeciego sektora realizują zadania gminy.

W wymiarze finansowym współpraca prowadzona jest w trzech formach:

1. Powierzenie (finansowanie w całości przez miasto) lub wspieranie (częściowe dofinansowanie) wykonania zadań publicznych związanych z realizacją zadań gminy.
2. Wsparcie w formie obniżonych stawek czynszu za najem lokali użytkowych, zgodnie z zasadami przyjętymi przez Radę Miasta Torunia.
3. Przekazywanie organizacjom okolicznościowych upominków (np. sprzęt elektroniczny, multimedialny) oraz udostępnianie taniej bazy noclegowej dla uczestników imprez organizowanych przez organizacje pozarządowe.

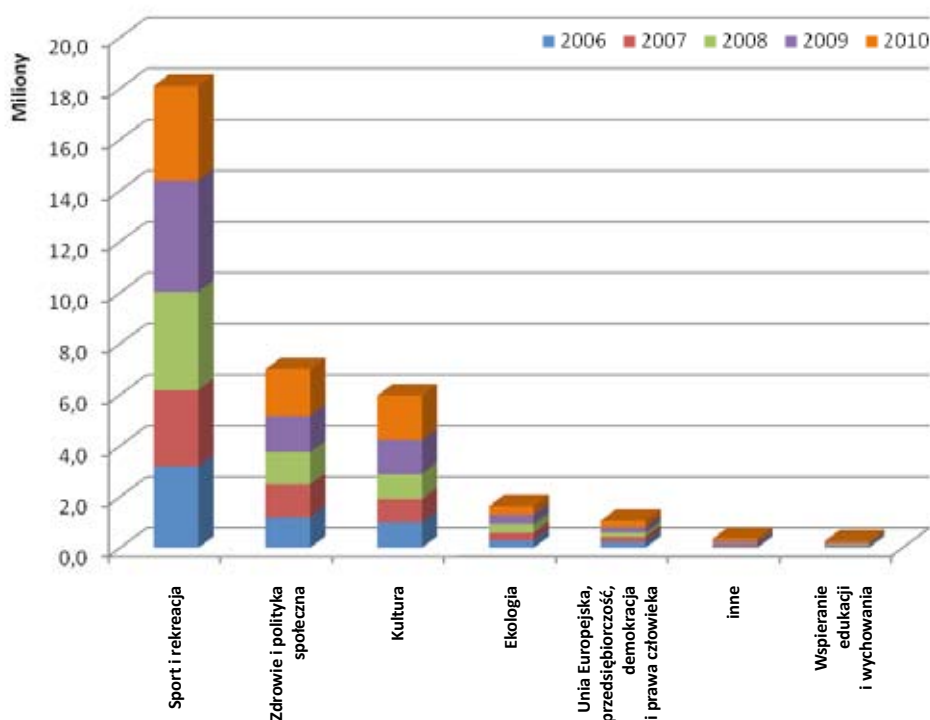
Sport i rekreacja - organizacje pozarządowe działające w tej sferze aktywności otrzymały największą część miejskich pieniędzy - aż 53% - na realizowane projekty w latach 2006-2010. Na drugim miejscu, z 20% puli na dotacje, znalazło się zdrowie i polityka społeczna. Dalej kultura z 17% udziałem i ekologia - 5%.

Współpraca pozafinansowa

Wspieranie organizacji pozarządowych to nie tylko pieniądze. Miasto udziela także pomocy pozafinansowej:

- wspiera w poszukiwaniu funduszy z innych źródeł niż budżet Gminy Miasta Toruń, m.in. poprzez informowanie o potencjalnych źródłach finansowania,

Dotacje dla organizacji pozarządowych w sferach życia miasta w latach 2006-2010

- udziela rekomendacji w przypadku ubiegania się przez organizacje pozarządowe o dotacje ze źródeł zewnętrznych,
- współdziała przy pozyskiwaniu funduszy z programów Unii Europejskiej oraz grantów z fundacji, itp.,
- wspiera rozwój instytucjonalny organizacji, np. poprzez organizowanie lub informowanie o szkoleniach, konsultacjach, konferencjach, itp.,
- pomaga w nawiązywaniu kontaktów z organizacjami o podobnym charakterze w miastach bliźniaczych Torunia,
- współpracuje i konsultuje zasady polityki wobec organizacji pozarządowych, w ramach tzw. Zespołu Konsultacyjnego (od 2011 r. zostanie zastąpiony przez Radę Działalności Pożytku Publicznego Miasta Torunia), tematycznych grup roboczych oraz zadań koordynatora ds. współpracy GMT z organizacjami pozarządowymi,
- konsultuje akty normatywne w dziedzinach dotyczących działalności statutowej organizacji pozarządowych (wieloletni program współpracy, roczne programy współpracy, ocena współpracy),
- udostępnia informacyjny serwis internetowy dla organizacji pozarządowych, w którym publikowane są wszelkie istotne dla NGO informacje, np. o konkursach ogłaszanych przez miasto, możliwościach pozyskania pieniędzy z innych źródeł, o szkoleniach, seminariach i konferencjach, a także komunikaty i ogłoszenia organizacji pozarządowych,
- organizuje coroczne Toruńskie Forum Organizacji Pozarządowych,
- udziela pomocy merytorycznej (doradztwo) i technicznej (udostępnianie pomieszczeń, użyczenie sprzętu multimedialnego i innego) dla organizacji realizujących różnego typu przedsięwzięcia na rzecz mieszkańców Torunia.

Bliźniacy Torunia

Toruń jest miastem aktywnym na arenie międzynarodowej. Jest otwarty na kontakty z partnerami zagranicznymi, chętnie podejmuje inicjatywy międzynarodowe w różnych dziedzinach: kulturze, turystyce, gospodarce, ekologii, sporcie. Na podstawie umów stale współpracuje z 10 miastami. W ostatnich latach porozumienia zostały podpisane z trzema miastami: Łuckiem na Ukrainie (2008), Novym Mestem w Słowenii (2009) oraz Guilin w Chinach (2010).

W ramach wzajemnych kontaktów odbywają się m.in.:

- oficjalne wizyty delegacji miejskich,
- wizyty grup oficjalnych oraz grup mieszkańców,
- wspólne przedsięwzięcia kulturalne, sportowe, turystyczne i ekonomiczne,
- wymiana młodzieży szkolnej
- współpraca organizacji młodzieżowych, szkół, klubów sportowych,
- wymiana doświadczeń w sferze inwestycyjnej, komunalnej, ochrony środowiska, społecznej,
- współpraca szkół, muzeów, galerii sztuki i organizacji pozarządowych.

Toruń ma aż 10 bliźniaków. Miastami partnerskimi grodu Kopernika są: Filadelfia, Getynga, Hämeenlinna, Lejda, Kaliningrad, Cadca, Swindon, Łuck, Novo Mesto oraz Guilin.

Nazwy i herby wszystkich miast partnerskich Torunia można znaleźć w na tablicach pamiątkowych umieszczonych na bocznej ścianie toruńskiego magistratu, od ul. Podmurnej.

Spośród wielu wspólnych przedsięwzięć prowadzonych z miastami bliźniaczymi Torunia, prowadzonych w latach 2006-2010, należy wskazać te, które skupiają wokół siebie dużą uwagę mieszkańców:

- coroczne wizyty kilkudziesięcioosobowej grupy mieszkańców Lejdy, którzy zawsze przywożą w prezencie dla torunian worki cebulek tulipanów;
- coroczne plenery fotograficzne „Toruń w bliźniaczym obiektywie” organizowane przez Towarzystwo Miłośników Torunia i jego holenderski odpowiednik Stedenband Leiden;
- udział kilkudziesięciu zawodników ze Swindon w Maratonie Metropolii Toruń-Bydgoszcz;
- wyjazdy toruńskich uczniów na zajęcia w nowoczesnym laboratorium eksperymentalnym X-LAB w Getyndze;
- coroczne wyjazdy kilkudziesięciu toruńskich uczniów na obozy letnie „Młodzież dla pokoju”, organizowane przez Getyngę i jej miasta bliźniacze - w roku 2011 gospodarzem obozu będzie po raz kolejny Toruń;
- wyjazd (w 2008 roku) ponadtrzydziestoosobowej grupy młodzieży z IV LO do Filadelfii;
- wspólne programy edukacyjne dla młodzieży, realizowane przez Toruń i angielskie Swindon;
- coroczne przyznawanie prestiżowej Nagrody Miast Partnerskich Torunia i Getyngi im. S.B. Lindego;
- coroczne prezentacje miast partnerskich Torunia podczas plenerowych imprez Święta Miasta;
- jubileusze współpracy z Getyngą (30-lecie) oraz Lejdą (15-lecie), obchodzone w 2008 r. 20-lecia współpracy z Hämeenlinną, obchodzony w 2009 r.; oraz 15-lecia współpracy z Kaliningradem, obchodzony w 2010 roku
- turnieje piłki nożnej samorządowców z udziałem miast bliźniaczych;
- coroczny maraton Toruń-Lejda;

- akcja ratowania kasztanowców przeprowadzona przez toruńskich naukowców w zaprzyjaźnionym Łucku;
- pomoc humanitarna dla mieszkańców Łucka w związku z wystąpieniem tam epidemii grypy.

Pod koniec 2009 r. po raz pierwszy pojechała do naszego amerykańskiego bliźniaka - Filadelfii - oficjalna, trzyosobowa delegacja Torunia. Prezydentowi Michałowi Zaleskiemu, Przewodniczącemu Rady Miasta Torunia oraz szefowej Wydziału Edukacji towarzyszyła grupa 23 uczniów z IV LO. Rozmawiano głównie o wymianie młodzieży, edukacji, ekologii, kulturze i sporcie.

W ostatnich latach obchodziliśmy jubileusze współpracy z kilkoma bliźniakami Torunia: w 2008 roku: 30-lecia z Getyną i 15-lecia z Lejdą; w 2009 roku 20-lecia z Hämeenlinną, w roku 2010 15-lecia z Kalininem.

Europejska prezydencja w Toruniu

Toruń znalazł się w gronie kilku polskich miast, które zostały rekomendowane jako miejsca - gospodarze spotkań odbywających się w ramach polskiego przewodnictwa w Radzie Unii Europejskiej, przypadającego w 2011 roku. Miasto oddało do dyspozycji reprezentacyjne toruńskie obiekty: Ratusz Staromiejski, Dwór Artusa oraz Centrum Sztuki Współczesnej - jako miejsca, w których mogłyby się odbywać znaczące wydarzenia organizowane w ramach prezydencji.

Wstępne kalendarium spotkań i miejsc będzie znane w trzecim kwartale 2010 r., a ogłoszenie ostatecznego kalendarza zaplanowano na początek 2011 r.

Udział Torunia w związkach i organizacjach

Pod koniec 2006 roku Toruń przystąpił do Stowarzyszenia „Zielone Płuca Polski”. W roku 2008 stał się członkiem Stowarzyszenia Stowarzyszenie EUROB, skupiającego miasta Europejskiego Szlaku Gotyku Ceglanego. Obecnie Toruń jest członkiem następujących organizacji:

- Związek Miast Polskich (1992)
- Stowarzyszenie Zdrowych Miast Polskich (1993)
- Stowarzyszenie Miast Autostrady A-1 (1996)
- Związek Miast Nadwiślańskich (1997)
- OWHC - Organizacja Miast Światowego Dziedzictwa (1998)
- Regionalna Agencja Poszanowania Energii (1998)
- Lokalna Organizacja Turystyczna (2003)
- Stowarzyszenie Miast, Gmin i Powiatów Dorzecza Drwęcy (2003)
- Liga Polskich Miast i Miejsc UNESCO (2005)
- Stowarzyszenie Zielone Płuca Polski (2006)
- Stowarzyszenie EUROB - Europejskiego Szlaku Gotyku Ceglanego (2008)

Nowoczesny urząd

Nowoczesne szkolenia, studia podyplomowe, kursy dla pracowników - kadry Urzędu Miasta nieustannie podnoszą swoje kompetencje, by jeszcze efektywniej wykonywać powierzone im zadania. W Punktach Informacyjnych z łatwością można uzyskać wszelkie potrzebne informacje dotyczące spraw i procedur stosowanych w urzędzie. Urząd Miasta Torunia - poprzez utworzenie kącików zabaw dla dzieci, miejsc do przewijania niemowląt czy montaż urzędzeń dla niepełnosprawnych - z każdym rokiem staje się coraz bardziej przyjazny dla mieszkańców.

Urząd Miasta Torunia składa się obecnie z 29 tzw. jednostek organizacyjnych. Wydziały i biura UMT rozlokowane są w 13 budynkach, przy czym jednostki, w których mieszkańcy załatwiają najwięcej spraw, zostały skupione w trzech lokalizacjach: przy Wałach gen. Sikorskiego, przy ul. Grudziądzkiej oraz przy ul. Batorego.

Sprawny i oszczędny

W urzędzie prowadzony jest stały monitoring kosztów funkcjonowania. Na obniżenie wydatków wpływa rozsądne administrowanie obiektami urzędu. Siedziby są konsolidowane, a firmy zewnętrzne, obsługujące administrację, każdorazowo wylaniane w przetargach. Dużą wagę przykładana jest do jakości i wydajności sprzętu. W budynkach urzędu monitoruje się także zużycie ciepła, a w razie potrzeb następuje wymiana okien i ocieplanie budynków. W zakresie łączności zewnętrznej i wewnętrznej Urząd Miasta Torunia wynegocjował bardzo korzystne umowy z operatorami sieci telefonicznych. Ponadto w planach znajduje się wprowadzenie wewnętrznej łączności cyfrowej. Dużą oszczędnością dla Urzędu Miasta jest roznoszenie korespondencji przez gońców zamiast wysyłania listów poleconych za zwrotnym potwierdzeniem odbioru. W tym wypadku oszczędza się około 40% kosztów. Monitoring mediów prowadzony przez firmę zewnętrzną drogą internetową pozwala ograniczyć zakup wydawnictw papierowych.

Toruński urząd dysponuje również własną siecią światłowodową, dzięki czemu nie musi korzystać z usług firm zewnętrznych. Obieg dokumentów odbywa się w znacznej mierze drogą elektroniczną.

Priorytetem Urzędu Miasta Torunia jest przede wszystkim jakość usług przy jednoczesnym rozsądnym gospodarowaniu pieniędzmi mieszkańców - podatników.

Kąciki dziecięce zostały uruchomione w odpowiedzi na potrzeby formułowane przez mieszkańców i organizacje społeczne. To jeden z wielu dobrych przykładów pozytywnej reakcji na oczekiwania klientów urzędu.

Kilka tysięcy osób bierze co roku udział w spotkaniach prezydenta z mieszkańcami. Jest to doskonała okazja do bezpośredniej rozmowy o sprawach miasta i problemach nurtujących torunian.

Przy zatrudnianiu pracowników urząd korzysta ze środków zewnętrznych, z Funduszu Pracy, programów PFRON-u oraz funduszy unijnych, co również pozwala utrzymać koszty pracownicze na umiarkowanym poziomie. Oprócz tego samorząd pozyskuje unijne pieniądze na projekty typu „Kompetentny urzędnik”. Dzięki temu szkolenia kadry finansowane są ze środków zewnętrznych. Zdaje również egzamin wprowadzony do urzędu w 2008 roku motywacyjny system

wynagrodzeń, który zwiększa efektywność pracy. Umiejętne zarządzanie kosztami funkcjonowania urzędu to również zasługa systematycznego audytu procedur wewnętrznych (ISO 9001:2001).

Dla wygody mieszkańców

W 2010 r. w Urzędzie Miasta uruchomiono kącki zabaw dla dzieci. Zostały one przygotowane z myślą o rodzicach, załatwiających w toruńskim magistracie sprawy urzędowe w towarzystwie swoich pociec. Z kącików dla dzieci można korzystać w budynkach przy ul. Batorego 38/40 i ul. Grudziądzkiej 126b (przy punkcie informacyjnym), gdzie mieszczą się wydziały najczęściej odwiedzane przez mieszkańców. W obu wymienionych budynkach, a także w siedzibie Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności przy ul. Świętopełka 26 znajdują się także miejsca do przewijania niemowląt.

Niepełnosprawni, którzy chcą załatwić urzędową sprawę, mogą korzystać z ułatwień, takich jak podjazdy oraz specjalne toalety, które znajdują się w budynkach: przy ul. Grudziądzkiej 126 b, Batorego 38/40 oraz Świętopełka 26 oraz przy Wałach gen. Sikorskiego 8, 10, 25.

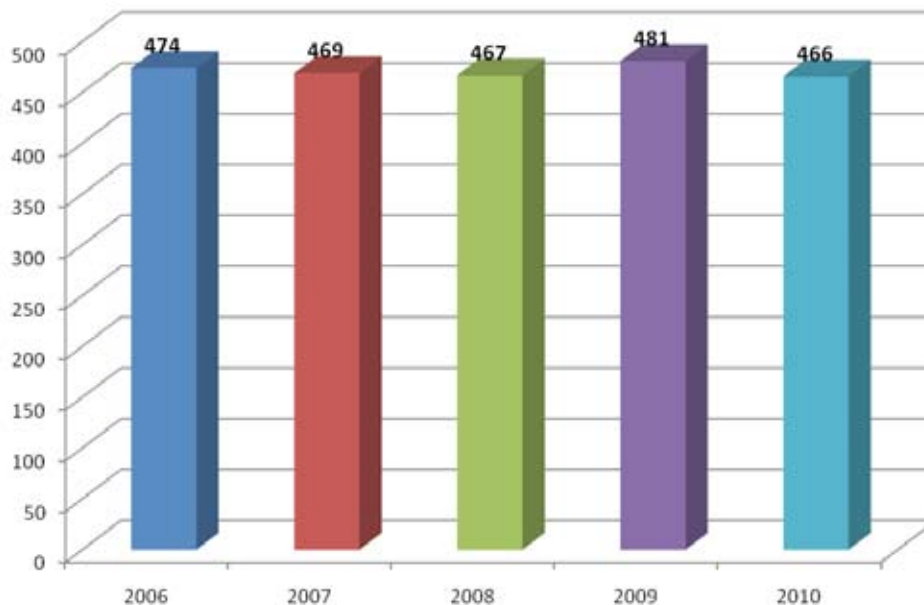
Nie wszyscy mieszkańcy mogą dotrzeć do urzędu w godzinach jego pracy, gdyż sami w tym czasie pra-

cują, dlatego też w magistracie organizowane są tzw. „drzwi otwarte”. Odbywają się one w soboty, zwykle w godzinach 10.00-14.00.

Także z myślą o torunianach już od siedmiu lat prezydent Torunia Michał Zaleski spotyka się z mieszkańcami poszczególnych osiedli. Uczestniczą w nich także przedstawiciele miejskich wydziałów i spółek. W trakcie takich spotkań mieszkańcy mogą się zapoznać z planami inwestycyjnymi i remontowymi gminy na dany rok. Dzięki takim wizytom torunianie mają doskonałą okazję do bezpośredniego przedstawiania problemów nurtujących lokalne społeczności. Uczestnicy otrzymują biuletyny informacyjne, w których opisane są najważniejsze przedsięwzięcia inwestycyjne, remontowe i społeczne zaplanowane przez miasto na dany rok. Każdemu spotkaniu towarzyszy otwarta dyskusja, podczas której mieszkańcy zadają pytania, zgłaszają swoje problemy bądź też pomysły dotyczące ich osiedla.

Wszystkie zgłaszane sygnały i postulaty zostają zapisane, po czym przekazane szefom miejskich wydziałów i spółek. Następnie właściwe merytorycznie komórki analizują je pod kątem zasadności zgłoszonych postulatów i możliwości ich realizacji. Część kwestii jest rozwiązywana na bieżąco. Inne są brane pod uwagę przy konstruowaniu budżetu na następny rok.

Liczba etatów w Urzędzie Miasta Torunia w latach 2006-2010

Pracownicy

Obecnie Urząd Miasta Torunia zatrudnia pracowników na 466 etatach. Liczba etatów w UMT w latach 2006-2010 przedstawia się następująco:

Prawie 77% urzędników toruńskiego magistratu ma wyższe wykształcenie.

Pracownicy UMT podlegają regularnej ocenie, której dokonuje się nie częściej niż raz na 6 miesięcy i nie rzadziej niż raz na 2 lata. Oceny dokonuje bezpośredni przełożony. Głównym jej elementem jest poszerzenie wiedzy na temat potencjału kadrowego w urzędzie oraz umożliwienie jego lepszego wykorzystania i rozwoju. Ocena okresowa jest również korzystna dla pracownika. Dostarcza informacji zwrotnej o jego własnej pracy, jej efektach oraz stopniu wywiązywania się z powierzonych obowiązków. Mobilizuje pracowników do jeszcze lepszej, bardziej efektywnej pracy oraz do podnoszenia swoich kwalifikacji poprzez studia wyższe, kursy specjalistyczne, językowe i odpowiednie szkolenia.

Urząd jest instytucją otwartą dla uczniów i studentów różnego rodzaju szkół i uczelni. Tutaj od 2002 r. odbywają oni praktyki i staże. Co roku pod okiem urzędników doświadczenia zawodowe w administracji zdobywa ok. 120-130 osób.

Wolne stanowiska urzędnicze w UMT są obsadzone na podstawie otwartych naborów ofert. Ogłoszenia

o pracy są publikowane w Biuletynie Informacji Publicznej. Od XI 2006 r. do końca 2007 roku przeprowadzono nabór na 80 stanowisk, w roku 2008 ogłoszono 68 konkursów, w 2009 r. - 36, a w 2010 r. - 35.

Kompetentny urzędnik

We wrześniu 2008 r. Urząd Miasta Torunia rozpoczął realizację projektu „Kompetentny urzędnik - przyjazny urząd”. Główny cel przedsięwzięcia to poprawa jakości obsługi interesantów, poprzez podniesienie kwalifikacji zawodowych wśród pracowników administracyjnych Urzędu Miasta Torunia i jednostek organizacyjnych gminy. W ramach projektu przewidziano studia podyplomowe, specjalistyczne szkolenia i kursy językowe. Projekt umożliwił podniesienie kwalifikacji 923 osobom. Całkowita wartość projektu „Kompetentny urzędnik - przyjazny urząd” to 301.549 euro, z czego 85% (256.317 euro) pokrywa Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego, a 15% (45 232 euro) miasto.

W ramach projektu 107 osób podjęło studia podyplomowe, 626 osób brało udział w kursach specjalistycznych, 190 osób uczestniczyło w kursach językowych.

Podnoszenie kwalifikacji realizowane i finansowane jest także ze środków własnych urzędu. Dotyczy ono głównie udziału pracowników w kursach i szkoleniach specjalistycznych.

W kolejnych latach kwalifikacje podnosiło:

- 2006 r. - 176 osób - łączny koszt - 42.713 zł
- 2007 r. - 109 osób - łączny koszt - 37.136 zł
- 2008 r. - 171 osób - łączny koszt - 75.127 zł
- 2009 r. - 182 osoby - łączny koszt - 43.665 zł
- 2010 r. - 181 osób - łączny koszt - 27.773 zł

W interesie konsumenta

Ponad 12,3 tys. porad i informacji, 2,1 tys. interwencji oraz 135 wystąpień sądowych - to liczby opisujące aktywność Miejskiego Rzecznika Konsumentów w Toruniu w latach 2006 - 31 lipca 2010 r.

Rzecznik zajmuje się przede wszystkim ochroną praw konsumentów i walką z nieuczciwymi praktykami handlowców, usługodawców i producentów.

Najważniejsze zadania rzecznika:

- zapewnienie konsumentom bezpłatnego poradnictwa, informacji oraz innych form pomocy prawnej w zakresie ochrony ich interesów;
- występowanie do przedsiębiorców w sprawach ochrony praw i interesów konsumentów;
- składanie wniosków w sprawie stanowienia i zmiany przepisów prawa miejscowego w zakresie ochrony interesów konsumentów;

- wytaczanie powództw na rzecz konsumentów oraz wstępowanie, za ich zgodą, do toczącego się postępowania w sprawach o ochronę interesów konsumentów;
- współdziałanie z właściwymi terytorialnie delegatami Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz instytucjami i organizacjami, do których zadań statutowych należy ochrona interesów konsumentów.

W latach 2006-2010 Miejski Rzecznik Konsumentów w Toruniu prowadził także m.in. edukację w szkołach, organizacjach pozarządowych, za pośrednictwem mediów: prasy, radia i telewizji. Kolportował ulotki o prawach konsumenckich dla mieszkańców toruńskich spółdzielni mieszkaniowych, wydawał własne wydawnictwa poradnikowe dla konsumentów.

Z roku na rok rośnie liczba problemów, z jakimi mieszkańcy przychodzą do Miejskiego Rzecznika Konsumentów. W sferze usług najczęściej zgłoszeń dotyczy spraw telekomunikacyjnych. Natomiast z sferze sprzedaży prym wiodą problemy z obuwiami.

Porady i informacje, interwencje oraz wystąpienia sądowe w sprawach konsumenckich, zrealizowane przez Miejskiego Rzecznika Konsumentów w Toruniu, w latach 2006-2010 (do końca lipca).

	Udzielone porady i informacje					Interwencje u przedsiębiorców				
	2006	2007	2008	2009	VII 2010	2006	2007	2008	2009	VII 2010
ogółem wniesionych spraw, w tym:	1835	1920	2778	3438	2353	400	361	467	538	346
usługi (ilość)	338	398	649	916	658	90	114	137	180	101
% ogółu spraw	18,42	20,73	23,36	26,64	27,96	22,50	31,58	29,34	33,46	29,19
bankowe (ilość)	33	32	100	143	109	13	11	17	42	21
% ogółu spraw w usługach	9,76	8,04	15,41	15,61	16,57	14,44	9,65	12,41	23,33	20,79
ubezpieczeniowe (ilość)	29	31	26	78	49	6	9	6	9	10
% ogółu spraw w usługach	8,58	7,79	4,01	8,52	7,45	6,67	7,89	4,38	5,00	9,90
telekomunikacyjne (ilość)	110	126	148	267	196	25	40	42	52	36
% ogółu spraw w usługach	32,54	31,66	22,80	29,15	29,79	27,78	35,09	30,66	28,89	35,64
sprzedaż (ilość)	1236	1226	1543	1810	1222	206	182	239	308	192
% ogółu spraw	67,36	63,85	55,54	52,65	51,93	51,50	50,42	51,18	57,25	55,49
sprzęt AGD, RTV (ilość)	262	253	327	335	178	30	33	45	40	20
% ogółu spraw w sprzedaży	21,20	20,64	21,19	18,51	14,57	14,56	18,13	18,83	12,99	10,42
odzież (ilość)	52	56	80	118	115	6	9	22	28	19
% ogółu spraw w sprzedaży	4,21	4,57	5,18	6,52	9,41	2,91	4,95	9,21	9,09	9,90
obuwie (ilość)	371	334	375	429	360	70	50	58	91	48
% ogółu spraw w sprzedaży	30,02	27,24	24,30	23,70	29,46	33,98	27,47	24,27	29,55	25,00
telefony (ilość)	121	120	154	203	123	19	18	22	37	17
% ogółu spraw w sprzedaży	9,79	9,79	9,98	11,22	10,07	9,22	9,89	9,21	12,01	8,85
sprzęt komputerowy (ilość)	100	131	164	168	82	8	17	19	39	13
% ogółu spraw w sprzedaży	8,09	10,69	10,63	9,28	6,71	3,88	9,34	7,95	12,66	6,77
meble (ilość)	86	101	138	203	111	24	18	29	30	14
% ogółu spraw w sprzedaży	6,96	8,24	8,94	11,22	9,08	11,65	9,89	12,13	9,74	7,29
umowy na odległość i poza siedzibą przeds. (ilość)	40	77	147	171	141	9	13	35	40	24
% ogółu spraw	2,18	4,01	5,29	4,97	5,99	2,25	3,60	7,49	7,43	6,94
inne porady (ilość)	191	183	415	513	315	95	52	56	10	29
% ogółu spraw	10,41	9,53	14,94	14,92	13,39	23,75	14,40	11,99	1,86	8,38
wystąpienia z pozwami do sądu (ilość)	30	36	24	28	17					
% ogółu spraw	1,63	1,88	0,86	0,81	0,72					

Rozwój

Najważniejszą rzeczą dla miasta jest stały i dynamiczny rozwój. Strategia wskazuje ogólną wizję Torunia w przyszłości - jego pożądaný obraz do którego zmierzamy. Dla jej urzeczywistnienia wytyczono cztery cele strategiczne określające wizję Torunia do 2020 roku jako miasta bezpiecznej i aktywnej społeczności, silnej i nowoczesnej gospodarki, znaczącego ośrodka akademickiego dbającego o swoje dziedzictwo kulturowe i wspierającego rozwój sfery kultury i turystyki.

Strategia rozwoju miasta

W 2010 r. zostały zakończone prace nad projektem dokumentu „Strategia Rozwoju Miasta Torunia do roku 2020”, który powstał w ramach prac nad aktualizacją strategii opracowanej w 2002 r. Projekt został poddany szerokim konsultacjom społecznym i jesienią 2010 r. trafi na obrady Rady Miasta Torunia. Zapisy nowej Strategii Rozwoju Miasta Torunia będą odpowiedzią na nowe uwarunkowania, wynikające z procesów społeczno-gospodarczych, jakie zaszły w ciągu ostatnich lat. Zmodyfikowany został także charakter dokumentu - Strategia nie wymienia już z nazwy (poza wyjątkami) zadań, które będą podejmowane - służą temu lokalne programy operacyjne (np. Lokalny Program Rewitalizacji, Wieloletni Plan Inwestycyjny, Gminny Program Opieki nad Zabytkami miasta, itp.). Wskazuje natomiast typy projektów uznanych za priorytetowe w realizacji założonych celów.

W dokumencie wskazano cztery cele strategiczne dla miasta:

1. Toruń bezpiecznym miastem społeczności aktywnej i zdrowej.
2. Toruń silny nowoczesną gospodarką opartą o innowacyjne przedsiębiorstwa, rozwijający infrastrukturę techniczną na potrzeby mieszkańców, gospodarki i turystów.
3. Toruń miastem edukacji i ośrodkiem akademickim o międzynarodowym znaczeniu.
4. Toruń miastem chroniącym dziedzictwo kulturowe oraz rozwijającym sferę kulturalną i gospodarkę turystyczną.

W projekcie dokumentu określono wizję miasta w roku 2020, która brzmi: Toruń nowoczesnym miastem europejskiej przestrzeni rozwoju. Ponadto sformułowano kilka priorytetowych kierunków rozwoju, do których miasto będzie dążyć: Toruń - miastem turystyki; Toruń - ośrodkiem akademickim i miastem innowacyjnych przedsiębiorstw; Toruń - ośrodkiem metropolitalnym.

Strategia w przedstawionym kształcie jest zbiorem wytycznych do kształtowania planów inwestycyjnych i podejmowania kluczowych decyzji dla rozwoju miasta. Perspektywa czasowa obecnej Strategii została określona do 2020 r. Z punktu widzenia założonych celów strategicznych jest to perspektywa, która urealnia możliwości ich realizacji.

Lokalny Program Rewitalizacji

Rewitalizacja to połączenie działań technicznych, tj. remontów, modernizacji czy rewaloryzacji zabu-

dowy oraz przestrzeni publicznej, z programami ożywienia gospodarczego i działaniem za rzecz rozwiązywania problemów społecznych występujących na wybranych obszarach.

Głównym celem tego procesu jest poprawa funkcjonalności obszarów Starego Miasta i Bydgoskiego Przedmieścia w aspekcie infrastrukturalnym, gospodarczym i społecznym. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez realizację projektów ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Torunia na lata 2007-2015 (LPR-T), przyjętym Uchwałą Nr 624/09 Rady Miasta Torunia z dnia 27 sierpnia 2009 r. (z późniejszymi zmianami).

Przedsięwzięcia wpisane do Programu można podzielić na inwestycje strictly rewitalizacyjne oraz takie, które dotyczą odnowy tkanki mieszkalnej. Uzupełnieniem działań remontowo-budowlanych są projekty społeczne.

Wysokość wsparcia przewidzianego dla projektów ujętych w LPR-T wynosi 39.230.065 zł. Wysokość dofinansowania ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) może wynieść do 65% kosztów kwalifikowanych projektu lub do 50% w przypadku gdy zachodzi pomoc publiczna.

Łącznie w LPR-T znajduje się 113 projektów (z czego 87 wpisanych jest na listę podstawową, a 26 na rezerwową), dla których będzie można uzyskać dofinansowanie. Do LPR-T wpisano także 24 projekty „miękkie” współfinansowane m.in. z Europejskiego Funduszu Społecznego, budżetu gminy czy budżetu państwa. Realizacja działań o charakterze społecznym ma na celu zapewnienie kompleksowości procesu rewitalizacji.

Na liście podstawowej widnieją 24 zadania z zakresu rewitalizacji (w tym 16 gminnych oraz 8 realizowanych przez podmioty zewnętrzne) oraz 63 projekty dotyczące mieszkalnictwa. Łączna wartość całkowita 24 projektów rewitalizacyjnych wynosi 66.686.695 zł, a dofinansowanie 31.631.971 zł. Koszt całkowity wszystkich 63 zadań związanych z mieszkalnictwem to 13.274.889 zł, przy dofinansowaniu równym 7.598.094 zł.

Na obszarze Starego Miasta przeprowadzonych będzie łącznie 77 inwestycji - 14 z zakresu rewitalizacji (przy czym projekt dotyczący monitoringu wizyjnego obejmuje swoim zasięgiem oba tereny - Stare Miasto i Bydgoskie Przedmieście) i 63 z zakresu mieszkalnictwa (w tym 7 projektów realizowanych jest przez zewnętrzne wspólnoty mieszkaniowe, a 56 jest zarządzanych przez Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Toruniu).

Łączna wartość tych projektów wynosi 47 151 465 zł, przy dofinansowaniu na poziomie 24 115 813 zł.

Na obszarze Bydgoskiego Przedmieścia prowadzonych będzie 10 inwestycji z zakresu rewitalizacji (projekty dotyczące poprawy tkanki mieszkaniowej mogą być realizowane tylko na Starym Mieście). Łączna wartość tych projektów wynosi 32.810.119 zł, przy dofinansowaniu na poziomie 15.114.252 zł

Od grudnia 2009 r. do 31 sierpnia br. złożono 26 wniosków o dofinansowanie projektów - 11 dotyczących rewitalizacji oraz 15 z zakresu mieszkalnictwa. Ich łączna wartość całkowita wynosi 30.292.767 zł, a wsparcie finansowe kształtuje się na poziomie 14.950.434 zł, co stanowi około 38% puli przewidzianej dla Torunia.

9 lipca 2010 r. podpisano umowy o dofinansowanie dla 6 przedsięwzięć gminnych. Łączna wartość całkowita tych projektów to 26.647.848 zł, a kwota wsparcia 12.999.548 zł.

Z informacji przekazanych przez beneficjentów wynika, że na przełomie 2010/2011 r. planuje się złożyć 33 wnioski o dofinansowanie projektów na łączną wartość całkowitą 29.166.799 zł, przy dofinansowaniu równym 15.258.411 zł.

Plan na lata

Ponad sto zadań inwestycyjnych o szacunkowej wartości prawie 2 miliardów złotych składa się na Wieloletni Plan

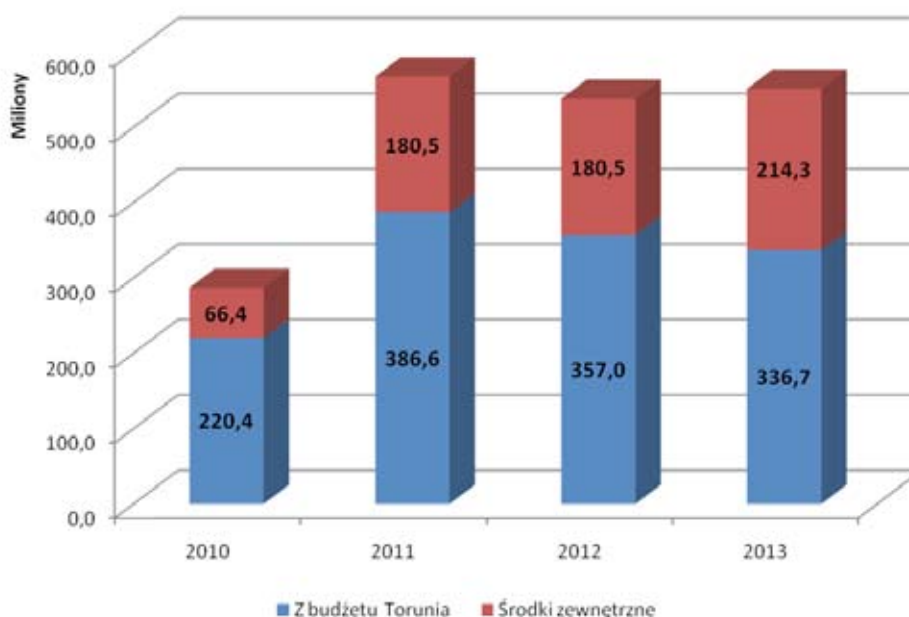
Inwestycyjny Gminy Miasta Toruń (WPI). Dokument ten określa przedsięwzięcia do realizacji na terenie Torunia w okresie najbliższych lat. Jest bardziej szczegółowy niż Strategia Rozwoju Miasta Torunia i w konkretny sposób wyznacza zadania, terminy i planowane koszty. Stanowi podstawę do sporządzania corocznych budżetów miasta. O rozwoju miasta i jakości życia mieszkańców decydują inwestycje. WPI pozwala na racjonalne zaplanowanie tych wydatków, w długiej perspektywie czasowej tak, by miasto mogło zaspokajać swoje potrzeby we wszystkich sferach: komunalnej, edukacji, budownictwa mieszkaniowego, ochronie zdrowia, kulturze, sporcie, itp., uwzględniając jednocześnie swoje możliwości i ograniczenia finansowe.

Obecnie obowiązujący WPI jest już szóstą edycją planu. Obejmuje lata: 2010-2013 i został przyjęty przez Radę Miasta Torunia uchwałą nr 764/10 z dnia 18 marca 2010 roku. WPI określa:

- w sposób uporządkowany zestawienie zadań inwestycyjnych planowanych do zrealizowania w kolejnych latach zarówno w zakresie inwestycji kontynuowanych, jak i nowych oraz o charakterze cyklicznym,
- wielkość planowanych wydatków w poszczególnych latach oraz źródła ich finansowania,
- przybliżony termin realizacji inwestycji.

Zadania kontynuowane i finansowane z udziałem środków zewnętrznych, np. środków pochodzących z Unii Europejskiej lub prywatnych inwestorów, mają pierwszeństwo w stosunku do zadań finansowanych jedynie ze środków budżetowych Torunia.

Nakłady ujęte w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym na lata 2010-2013 (lista podstawowa)

Kryteria uwzględniane przy wyborze konkretnych zadań do WPI obejmują:

- stymulowanie rozwoju poszczególnych dziedzin życia miasta,
- realizację potrzeb społecznych,
- realizację zadań własnych Gminy z uwzględnieniem możliwości budżetu,
- przyciąganie finansowania zewnętrznego na realizację inwestycji,
- ochronę środowiska.

Plan zawiera także listę zadań rezerwowych, których realizacja będzie możliwa w przypadku uwolnienia funduszy w budżecie lub pozyskania dofinansowania ze źródeł zewnętrznych.

Na lata 2010-2013 WPI przewiduje zadania o wartości 1,94 mld zł oraz dodatkowo 51,5 mln na liście rezerwowej. Finansowanie ze źródeł zewnętrznych ma wynieść 641,7 mln zł dla zadań na liście podstawowej i 4,8 mln zł dla zadań na liście rezerwowej.

Warto dodać, że niektóre z zadań zapisanych w WPI wykraczają poza horyzont czasowy, którego dotyczy dokument. Łączne nakłady na realizację, z uwzględnieniem tego faktu, przekraczają 3 mld zł.

Największe wydatki WPI dotyczą transportu i łączności, gdzie na liście podstawowej ujęto zadania o łącznych planowanych nakładach w wysokości ponad 2 mld zł stanowiących blisko 75% wszystkich przewidzianych nakładów WPI. Największe z nich to:

- budowa mostu drogowego w Toruniu w ramach nowego przebiegu drogi krajowej nr 1,
- budowa i przebudowa głównego szkieletowego układu drogowego Torunia,
- Szybka Kolej Metropolitalna w Bydgosko-Toruńskim obszarze metropolitalnym BiT City wraz z integracją systemów transportu miejskiego.

Przewidziano także wydatki na inwestycje dotyczące kultury. Największe zadanie z tej dziedziny, szacowane na ponad 142 mln zł, to zagospodarowanie terenu Jordanek na cele kulturalno-kongresowe, w tym budowa wielofunkcyjnej sali koncertowej.

Największą inwestycją mającą rozszerzyć ofertę sportową Torunia jest budowa hali widowiskowo-sportowej przy ul. Bema. Przewidywane koszty to 163 mln zł. Obiekt znajduje się na ministerialnej liście inwestycji strategicznych dla sportu.

Wymienione powyżej największe inwestycje korzyść będą z zewnętrznych źródeł finansowania w różnej postaci, począwszy od Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, poprzez Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego dla zadań z zakresu transportu i łączności oraz kultury, do środków z Ministerstwa Sportu i Turystyki (Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej) i dotacji z budżetu Województwa Kujawsko-Pomorskiego dla sportu.

Wydawca: Urząd Miasta Torunia, Wydział Współpracy Zewnętrznej i Informacji.

Opracowano na podstawie materiałów przygotowanych przez wydziały i biura UMT oraz jednostki organizacyjne gminy.

Redakcja: zespół

Fot.: M. Litwin, M. Kujawa, M. Ospalski, D. Pach, J. Smarz, A. Zakrzewski

